

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ –
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

«Σχεδιασμός Βιώσιμης και Ανθεκτικής Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου - Η Περίπτωση του Ορεινού Όγκου Αιγάλεω»

Εκπόνηση: Ζούπη Γεωργία

Επιβλέπουσα: Στρατηγέα Αναστασία, Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.

Αθήνα, 2023

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία με τίτλο «**Σχεδιασμός Βιώσιμης και Ανθεκτικής Αξιοποίησης Ορεινού όγκου - Η περίπτωση του ορεινού όγκου Αιγάλεω**» εκπονήθηκε στα πλαίσια ολοκλήρωσης του προπτυχιακού κύκλου σπουδών στην Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών - Μηχανικών Γεωπληροφορικής (ΣΑΤΜ-ΜΓ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Η ανάθεση του θέματος πραγματοποιήθηκε από την Αναστασία Στρατηγέα, Καθηγήτρια του Τομέα Γεωγραφίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού, ΣΑΤΜ-ΜΓ.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όσους συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση της Διπλωματικής εργασίας. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Αναστασία Στρατηγέα για την καθοδήγησή της και το ενδιαφέρον της για τη διεξαγωγή του βέλτιστου δυνατού αποτελέσματος. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστώ τον κ. Φωτεινάκη Κώστα, πρώην Δημοτικό Σύμβουλο του Δήμου Χαϊδαρίου, ερευνητή τοπικής ιστορίας και πρόεδρο του Ελληνικού Δικτύου Φίλοι της Φύσης/ Nature friends Greece, που ανταποκρίθηκε άμεσα και μου έδωσε σημαντικές πληροφορίες από το προσωπικό του αρχείο για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου εντός και εκτός σχολής, οι οποίοι με στηρίζουν και με βοηθάνε, ο καθένας με τον τρόπο του.

Ο **ορεινός όγκος Αιγάλεω** αποτελεί έναν από τους πνεύμονες πρασίνου που υπάρχουν στο λεκανοπέδιο της Αθήνας. Χωρίζεται σε δύο οροσειρές, το όρος Αιγάλεω και την επέκτασή του, το Ποικίλο όρος. Αποτελεί ένα πλούσιο οικοσύστημα με σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Επιπλέον, σε αυτό καταγράφεται σημαντική πολιτιστική κληρονομιά, καθώς στην περιοχή υπάρχουν μνημεία, σπήλαια κ.ά. Πρόκειται για έναν δημόσιο και ελεύθερο χώρο, όπου οι επισκέπτες του μπορούν να πραγματοποιήσουν ένα εύρος ήπιων δραστηριοτήτων.

Δυστυχώς όμως, η περιοχή μελέτης δεν βρίσκεται σε καλό επίπεδο εξαιτίας ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των απειλών που δέχεται καθημερινά. Η ύπαρξη βιομηχανικών εγκαταστάσεων και η δημιουργία πολλών παράνομων χωματερών αλλοιώνουν τον χαρακτήρα και το φυσικό περιβάλλον του ορεινού αυτού όγκου. Επίσης, παρατηρούνται συχνά φαινόμενα πυρκαγιών και παράνομων δραστηριοτήτων, που υποβαθμίζουν σε μεγάλο βαθμό τα φυσικά του χαρακτηριστικά και τον πλούτο της πανίδας και χλωρίδας.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, αρχικά καθορίζεται το αντικείμενο και ο στόχος της. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία, που αφορούν στην ένταξη ορεινών όγκων στο αστικό περιβάλλον. Στη συνέχεια, γίνεται αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών του ορεινού όγκου Αιγάλεω, καθώς και των Δήμων που γειτνιάζουν με αυτόν. Στο επόμενο βήμα παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας ερωτηματολογίου, η οποία έλαβε χώρα με σκοπό την καταγραφή των απόψεων των κατοίκων των γειτονικών Δήμων για θέματα που αφορούν την προστασία και αξιοποίηση του όρους. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προτείνονται παρεμβάσεις και μέτρα που πρέπει να ληφθούν ώστε να υλοποιηθούν οι στόχοι που τέθηκαν στα πλαίσια της εργασίας.

Βασικό στόχο της εργασίας αποτελεί η **βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω** – Όρος Αιγάλεω και Ποικίλο Όρος – και η προστασία και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του. Η εργασία προωθεί τρόπους και φιλικά μέσα πρόσβασης για τη βελτίωση της προσπελασιμότητας του ορεινού όγκου και την ένταξή του στις γειτονικές αστικές περιοχές, καθώς και τρόπους ευαισθητοποίησης των πολιτών για την περιβαλλοντική αξία του ορεινού όγκου για τις περιοχές αυτές.

Λέξεις Κλειδιά: Ορεινός όγκος Αιγάλεω, Αστικό Περιβάλλον, Φυσικό Περιβάλλον, Βιώσιμη Ανάπτυξη, ένταξη ορεινού όγκου στο αστικό περιβάλλον

The **massif of Aigaleo** is one of the green lungs in the surrounding of the Athens metropolitan area. It is divided into two mountain ranges, the Egaleo Mount and its extension, Poikilo Mount. It constitutes a rich ecosystem with rare species of flora and fauna; also endowed by a number of cultural heritage sites such as monuments, caves, etc. The area is a public and free space, within which visitors can carry out a range of mild activities.

Unfortunately, however, regular human activities are threatening the healthy state of the the study area. Industrial facilities in the area and the location of many illegal landfills are severely impacting the natural environment of this mountainous massif. Further to that, frequent phenomena of fires and illegal activities, are also degrading the natural attributes of the massif and the richness of fauna and flora.

This Diploma Thesis is structured as follows: first the goal and objectives are defined. Then examples of relevant case-studies from the international scenery are explored, with a focus on the integration of mountainous volumes into the surrounding urban environment. Next comes a thorough analysis of the characteristics of the Aigaleomountainous volume, as well as a detailed description of the adjacent to it municipalities. It follows the context and results of a questionnaire survey that is carried out in the area; and aims at grasping the views of the residents of neighboring municipalities on issues related to the protection and exploitation of the specific massif. Based on the international experience and the questionnaire survey results, interventions and measures for achieving the goal and objectives set are articulated.

The main goal of this Diploma Thesis is the sustainable and resilient exploitation of the **mountainous volume of Aigaleo** – Mount Aigaleo and Mount Poikilo – and the protection and promotion of its peculiar natural and cultural attributes. The Thesis ends up with potential policy measures that can: improve accessibility of the surrounding municipalities to the Aigaleo massif; strengthen interaction between the massif and the surrounding urban contexts; and raise public awareness with regard to the protection of the Aigaleo massif's environment.

Keywords: Aigaleo massif, Urban Environment, Natural Environment, Sustainable Development, Integration of mountainous volume into the urban environment

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	5
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
1.1. Αντικείμενο εργασίας.....	13
1.2. Στόχος εργασίας.....	13
1.3. Μεθοδολογική προσέγγιση – Στάδια υλοποίησης εργασίας.....	14
1.4. Δομή Εργασίας.....	16
2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ/ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ – Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	18
2.1. Γενικά Στοιχεία.....	18
2.2. Διεθνής Εμπειρία.....	19
2.2.1 Ζυρίχη, Ελβετία.....	19
2.2.2 Βαρκελώνη, Ισπανία.....	21
2.2.3 Λος Άντζελες, Αμερική.....	23
2.2.4 Αττική, Ελλάδα.....	26
2.3. Συμπεράσματα.....	30
3. Η Περιοχή Μελέτης.....	32
3.1. Γενικά Στοιχεία.....	32
3.2. Ιστορικά Στοιχεία.....	33
3.2.1. Ονομασία.....	33
3.2.2. Ιστορική Αναδρομή.....	33
3.3. Νομικό Καθεστώς Προστασίας.....	34
3.3.1. Ελάχιστα όρια εμβαδού και λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης.....	38
3.3.2. Όρια ζωνών ειδικών χρήσεων στην περιφέρεια του ορεινού όγκου.....	40
3.3.3. Όροι και περιορισμοί δόμησης ζωνών στην περιφέρεια του ορεινού όγκου.....	41
3.3.4. Μεταβατικό καθεστώς.....	41
3.4 Φυσικό Περιβάλλον.....	42
3.4.1. Μορφολογία/Ανάγλυφο.....	42
3.4.2. Κλίμα.....	43
3.4.3. Πανίδα και χλωρίδα.....	44
3.4.4. Πολιτιστική Κληρονομιά.....	45
3.5 Φορείς Προστασίας του Ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	55
3.5.1. Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής.....	55

3.5.2.	Περιβαλλοντικός Σύνδεσμος Δήμων Αθήνας και Πειραιά.....	58
3.6	Ανάλυση SWOT για την περιοχή μελέτης	68
4.	Χωροταξική Ένταξη Ορεινού Όγκου Αιγάλεω	71
4.1	Εισαγωγή.....	71
4.2	Θέση, ρόλος και πρόσβαση στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	71
4.2.1.	Η θέση και ο ρόλος του ορεινού όγκου Αιγάλεω	71
4.2.2.	Πρόσβαση στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	76
4.3	Δήμοι που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	78
4.3.1.	Δήμος Αγίας Βαρβάρας.....	78
4.3.2.	Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού.....	81
4.3.3.	Δήμος Αιγάλεω.....	83
4.3.4.	Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας.....	85
4.3.5.	Δήμος Κορυδαλλού	89
4.3.6.	Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη.....	91
4.3.7.	Δήμος Περάματος	94
4.3.8.	Δήμος Περιστερίου	96
4.3.9.	Δήμος Πετρούπολης.....	98
4.3.10.	Δήμος Φυλής.....	99
4.3.11.	Δήμος Χαϊδαρίου.....	101
4.3.12.	Δήμος Ασπροπύργου.....	103
5.	Έρευνα Ερωτηματολογίου	105
5.1	Εισαγωγή.....	105
5.2	Στόχος και Περιεχόμενο Έρευνας Ερωτηματολογίου	105
5.3	Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων στην Έρευνα Ερωτηματολογίου	108
5.4	Υφιστάμενη Κατάσταση Ορεινού Όγκου Αιγάλεω και Προοπτικές Βιώσιμης Αξιοποίησης- Απόψεις Συμμετεχόντων	111
5.5	Συμπεράσματα	141
6.	Προτάσεις αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω και τρόποι υλοποίησής τους	144
6.1	Εισαγωγή.....	144
6.2	Στόχος Προτάσεων Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Αιγάλεω	144
6.3	Προτάσεις Αξιοποίησης του Ορεινού Όγκου Αιγάλεω	146
7.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	170
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	173

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 2.1: Περιαστικός Όγκος Uetliberg.....	20
Εικόνα 2.2: Περιαστικός ορεινός όγκος Serra de Collserola.....	22
Εικόνα 2.3: Περιαστικός όγκος Santa Monica Mountains	24
Εικόνα 2.4: Περιαστικός όγκος Υμηττού.....	26
Εικόνα 2.5: Περιαστικός όγκος Πάρνηθας.....	28
Εικόνα 2.6: Περιαστικός όγκος Πεντέλης	29
Εικόνα 3.1: Ορεινός Όγκος Αιγάλεω.....	33
Εικόνα 3.2: Μονή Δαφνίου	46
Εικόνα 3.3: Ιερό της Αφροδίτης.....	46
Εικόνα 3.4: Η Ιερά Οδός μπροστά στον ναό της Αφροδίτης στην Αφαία Σκαραμαγκά (1937)	47
Εικόνα 3.5: Μέρος από το Τείχος του Δέματος.....	48
Εικόνα 3.6: Λίμνη Κουμουνδούρου	49
Εικόνα 3.7: Διομήδειος Βοτανικός Κήπος.....	50
Εικόνα 3.8: Παράνομη χωματερή.....	66
Εικόνα 3.9: Παράνομη χωματερή.....	66
Εικόνα 3.10: Παράνομη χωματερή.....	66
Εικόνα 3.11: Παράνομη χωματερή.....	67
Εικόνα 3.12: Παράνομη χωματερή.....	67
Εικόνα 3.13: Παράνομη χωματερή.....	67
Εικόνα 3.14: Παράνομη χωματερή.....	68
Εικόνα 4.1: Η θέση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	71
Εικόνα 4.2: Μονοπάτι Νο 1.....	72
Εικόνα 4.3: Μονοπάτι Νο 2.....	73
Εικόνα 4.4: Μονοπάτι Νο 3.....	73
Εικόνα 4.5: Μονοπάτι Νο 4.....	74
Εικόνα 4.6: Μονοπάτι Νο 5.....	74
Εικόνα 4.7: Μονοπάτι Νο 6.....	74
Εικόνα 4.8: Μονοπάτι Νο 7.....	75
Εικόνα 4.9: Μονοπάτι Νο 8.....	75
Εικόνα 4.10: Μονοπάτι Νο 9.....	76
Εικόνα 4.11: Όρια Δήμου Αγίας Βαρβάρας	79
Εικόνα 4.12: Όρια Δήμου Αγίων Αναργύρων - Καματερού	81
Εικόνα 4.13: Όρια Δήμου Αιγάλεω	84
Εικόνα 4.14: Όρια Δήμου Κερατσινίου - Δραπετσώνας	86
Εικόνα 4.15: Όρια Δήμου Κορυδαλλού	90
Εικόνα 4.16: Όρια Δήμου Νίκαιας - Αγ. Ι. Ρέντη.....	92
Εικόνα 4.17: Όρια Δήμου Περάματος.....	95
Εικόνα 4.18: Όρια Δήμου Περιστερίου.....	96
Εικόνα 4.19: Όρια Δήμου Πετρούπολης.....	98
Εικόνα 4.20: Όρια Δημοτικής Ενότητας Άνω Λιοσίων.....	100
Εικόνα 4.21: Όρια Δημοτικής Ενότητας Ζεφυρίου	100
Εικόνα 4.22: Όρια Δήμου Χαϊδαρίου.....	102

Εικόνα 4.23: Όρια Δήμου Ασπροπύργου.....	104
Εικόνα 6.1: Ταμπέλα εισόδων	152
Εικόνα 6.2: Εξοπλισμός μίσθωσης ποδηλάτων	152
Εικόνα 6.3: Χώρος στάθμευσης ποδηλάτων	152
Εικόνα 6.4: Σήμανση μονοπατιών	161
Εικόνα 6.5: Κάδος απορριμμάτων και παγκάκι.....	162
Εικόνα 6.6: Κιόσκι	162

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 5.1: Κατανομή ανά φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου .	109
Γράφημα 5.2: Ηλικιακή κατανομή συμμετεχόντων	109
Γράφημα 5.3: Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου.....	110
Γράφημα 5.4: Βιωματική εμπειρία συμμετεχόντων από τον ορεινό όγκο Αιγάλεω (επίσκεψη στον χώρο).....	110
Γράφημα 5.5: Κατανομή συμμετεχόντων στους γειτονικούς Δήμους του ορεινού όγκου Αιγάλεω	111
Γράφημα 5.6: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα.....	112
Γράφημα 5.7: Απόψεις συμμετεχόντων για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής	114
Γράφημα 5.8: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στη προστασία και ανάδειξή του	116
Γράφημα 5.9: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	118
Γράφημα 5.10: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω	120
Γράφημα 5.11: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα	122
Γράφημα 5.12: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων	124
Γράφημα 5.13: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	126
Γράφημα 5.14: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	128
Γράφημα 5.15: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής.....	130
Γράφημα 5.16: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου	132
Γράφημα 5.17: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027 .	134

Γράφημα 5.18: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του	136
Γράφημα 5.19: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματική αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.	138
Γράφημα 5.20: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω	140

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 5.1: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα	112
Πίνακας 5.2: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω	113
Πίνακας 5.3: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής	115
Πίνακας 5.4: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής	115
Πίνακας 5.5: Αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξή του	117
Πίνακας 5.6: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) για το αν οι Δήμοι της περιοχής εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου	117
Πίνακας 5.7: Αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα συμμετεχόντων σχετικά με τα περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	119
Πίνακας 5.8: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τα περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	119
Πίνακας 5.9: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	121
Πίνακας 5.10: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω	121
Πίνακας 5.11: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα	123
Πίνακας 5.12: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα	123
Πίνακας 5.13: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.....	125

Πίνακας 5.14: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.....	125
Πίνακας 5.15: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	127
Πίνακας 5.16: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω	127
Πίνακας 5.17: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω	129
Πίνακας 5.18: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω ..	129
Πίνακας 5.19: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής	130
Πίνακας 5.20: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής	131
Πίνακας 5.21: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου	132
Πίνακας 5.22: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου	133
Πίνακας 5.23: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027.....	134
Πίνακας 5.24: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027	135
Πίνακας 5.25: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του.....	136
Πίνακας 5.26: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του	137
Πίνακας 5.27: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω	138
Πίνακας 5.28: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	139
Πίνακας 5.29: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω	140

Πίνακας 5.30: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών), μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω 141

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 3.1: Ζώνες Προστασίας Όρους Αιγάλεω	35
Χάρτης 3.2: Περιοχή μελέτης έργου	61
Χάρτης 3.3: Αποτύπωση οχλουσών δραστηριοτήτων.....	62
Χάρτης 3.4: Αποτύπωση παράνομων χωματερών	63
Χάρτης 4.1: Κοντινότερες στάσεις λεωφορείων στις πύλες εισόδου του ορεινού όγκου Αιγάλεω	77
Χάρτης 6.1: Προτεινόμενες εισοδοί στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	148
Χάρτης 6.2: Περιοχές και δρόμοι που επιτρέπεται η πρόσβαση με αυτοκίνητο στον ορεινό όγκο Αιγάλεω	150
Χάρτης 6.3: Προτεινόμενα σημεία χωροθέτησης ενοικιαζόμενων ποδηλάτων – στάθμευσης ποδηλάτων – αναψυκτηρίων.....	153
Χάρτης 6.4: Προτεινόμενη λεωφορειακή γραμμή στο βόρειο τμήμα του ορεινού όγκου Αιγάλεω	156
Χάρτης 6.5: Προτεινόμενη λεωφορειακή γραμμή στο νότιο τμήμα του ορεινού όγκου Αιγάλεω	157
Χάρτης 6.6: Προτεινόμενες λεωφορειακές γραμμές από σταθμούς δημόσιας συγκοινωνίας σε εισόδους του ορεινού όγκου Αιγάλεω.....	158
Χάρτης 6.7: Προτεινόμενο δίκτυο μονοπατιών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.....	160
Χάρτης 6.8: Κιόσκια – Προτεινόμενες θέσεις χωροθέτησης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω	163
Χάρτης 6.9: Προτεινόμενες θέσεις παρατηρητηρίων	165

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται το αντικείμενο και ο στόχος της διπλωματικής εργασίας. Στη συνέχεια, καταγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και η δομή της εργασίας.

1.1. Αντικείμενο εργασίας

Αντικείμενο της εν λόγω εργασίας είναι η **βιώσιμη και ανθεκτική αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω, καθώς και η ένταξή του στον αστικό ιστό**. Έτσι σκοπός της είναι η διατύπωση προτάσεων βιώσιμης και ανθεκτικής αξιοποίησης του εν λόγω ορεινού όγκου, αξιοποιώντας πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν τόσο για το αντικείμενο του ορεινού όγκου, όσο και για το αστικό περιβάλλον που τον περιβάλλει. Οι προτάσεις αυτές αποσκοπούν στο να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον του ορεινού όγκου, αλλά και να το αναδείξουν και να κάνουν αυτό μέρος της καθημερινότητας των πολιτών.

Βασικό στάδιο εκπόνησης της εργασίας αποτελεί η καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ορεινού όγκου Αιγάλεω, των ευκαιριών και των απειλών στις οποίες αυτός είναι εκτεθειμένος, καθώς και των προοπτικών ένταξής του στην ευρύτερη περιοχή. Η συλλογή και επεξεργασία σχετικής πληροφορίας οδήγησε στην απόκτηση αντιπροσωπευτικής εικόνας της περιοχής μελέτης, ώστε οι προτάσεις σχεδιασμού που διατυπώνονται να είναι στοχευμένες. Για την ολοκληρωμένη θεώρηση του αντικειμένου μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας λαμβάνονται υπόψη το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, σχετικές μελέτες και άρθρα, αλλά και εργασίες σχετικές με το αντικείμενο της εργασίας.

1.2. Στόχος εργασίας

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο της την **προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω και την ένταξή του στις γειτονικές αστικές περιοχές**. Με την επίτευξή τους, ο ορεινός όγκος Αιγάλεω θα συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργίας της πόλης και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, επιφέροντας περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά οφέλη. Ο στόχος αυτός αναλύεται περαιτέρω στους παρακάτω **υποστόχους**:

- ✓ Διερεύνηση της σχέσης του ορεινού όγκου με τον αστικό ιστό.
- ✓ Προστασία του φυσικού οικοσυστήματος και διατήρηση του φυσικού κάλλους του.
- ✓ Βελτίωση της προσπελασιμότητας διασφαλίζοντας τη βιώσιμη κινητικότητα από / προς τον ορεινό όγκο.
- ✓ Σύνδεση του ορεινού όγκου με το αστικό περιβάλλον.

- ✓ Οικειοποίηση της περιοχής μελέτης από τους πολίτες και ευαισθητοποίηση αυτών για την προστασία του.
- ✓ Ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας και της ελκυστικότητας του όρους.

Για την υλοποίηση των υποστόχων αυτών θα πρέπει μελετηθούν παρεμβάσεις που να μην υποβαθμίζουν τη φυσική κληρονομιά του όρους και να προωθούν μετακινήσεις από και προς αυτό με βιώσιμους τρόπους, όπως περπάτημα, ποδήλατο και δημόσια συγκοινωνία. Επιπλέον, παρεμβάσεις που ενισχύουν την υλοποίηση ήπιων δραστηριοτήτων στο εσωτερικό του ορεινού όγκου, με σκοπό τη βελτίωση της σύνδεσης του πληθυσμού των γειτονικών περιοχών με τον ορεινό όγκο και την ένταξη του ορεινού όγκου στις περιβάλλουσες αυτόν αστικές περιοχές. Τέλος, οι παρεμβάσεις του σχεδιασμού για την ανάδειξη του ορεινού όγκου θα πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα απόκτησης ή/και ενίσχυσης της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών, ώστε να αποδώσουν, καρπούς και να ενισχύσουν την επισκεψιμότητά του από επισκέπτες γειτονικών, και όχι μόνον, περιοχών.

1.3. Μεθοδολογική προσέγγιση – Στάδια υλοποίησης εργασίας

Στο σημείο αυτό θα αναλυθεί η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στα πλαίσια της εκπόνησης της εργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της εργασίας, ακολουθείται μια λογική πορεία, κατά την οποία αξιολογούνται τα προβλήματα και διατυπώνονται προτάσεις για την επίλυσή τους.

Στην αρχή καθορίστηκε το αντικείμενο της εργασίας και ο στόχος, όπως αναφέρονται παραπάνω. Ο στόχος πρέπει να είναι συγκεκριμένος· αναλύεται σε επιμέρους υποστόχους ως άξονες παρέμβασης για την επίτευξή του, συνιστά δε, μαζί με τους υποστόχους, την αφετηρία και το πλαίσιο ανάπτυξης της εργασίας. Στη συνέχεια, αναζητήθηκε και καταγράφηκε η διεθνής εμπειρία από ορεινούς όγκους που βρίσκονται κοντά στον αστικό ιστό και έχουν επιτυχώς ενταχθεί σε αυτόν.

Στόχος του βήματος αυτού είναι η μελέτη και πιθανή αξιοποίηση μέτρων και παρεμβάσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί σε παρόμοιες περιπτώσεις και έχουν αποδώσει θετικά αποτελέσματα στην αξιοποίηση ορεινών όγκων με βιώσιμους τρόπους και την ένταξή τους σε γειτονικές αστικές περιοχές.

Στο επόμενο βήμα έγινε αναλυτική καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του ορεινού όγκου Αιγάλεω, που αποτελεί και την περιοχή μελέτης της εργασίας. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται να αποκτηθεί μία τεκμηριωμένη άποψη για τον ορεινό όγκο, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τα πλεονεκτήματα αλλά και τις αδυναμίες που παρουσιάζει. Στο σημείο αυτό, για την απόκτηση καλύτερης εικόνας της περιοχής μελέτης, η καταγραφή των δεδομένων που συλλέχθηκαν χωρίστηκε σε δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα αφορούσε αποκλειστικά τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, ενώ το δεύτερο αφορούσε πληροφορίες για τους Δήμους που γειτνιάζουν το όρος.

Η **συμμετοχή των πολιτών** των γειτονικών Δήμων, σε επαφή με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, στη διατύπωση προτάσεων προστασίας και αξιοποίησης/ ανάδειξης του θεωρήθηκε πολύ σημαντική στο πλαίσιο εκπόνησης της εργασίας. Η συμμετοχή αυτή πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια **έρευνας ερωτηματολογίου**. Ένα τμήμα της έρευνας αυτής έγινε μέσω πλατφόρμας της Google Form, ενώ σε δεύτερη φάση υλοποιήθηκε η συμπλήρωση ερωτηματολογίων δια ζώσης, ώστε να συλλεχθεί ανάλογη πληροφορία από συγκεκριμένους Δήμους, στους οποίους η διαδικτυακή προσέγγιση παρουσίαζε ένα σχετικό έλλειμμα (περιορισμένος αριθμός απαντήσεων από κάποιους Δήμους). Πιο συγκεκριμένα, η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων αυτών έγινε με τυχαία επιλογή πολιτών σε κεντρικές περιοχές των αντίστοιχων Δήμων, με κριτήριο το φύλο και την περιοχή κατοικίας, ώστε να υπάρξει μία πιο ισορροπημένη κατανομή του δείγματος.

Αφού λήφθηκαν υπόψη η εμπειρία από τη διεθνή και ελληνική πραγματικότητα ανάλογων περιπτώσεων και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας ερωτηματολογίου, διατυπώθηκαν οι **προτάσεις** σχεδιασμού και οι **προτεινόμενες παρεμβάσεις** για την περιοχή μελέτης της εργασίας, οι οποίες εξυπηρετούν τους στόχους που έχουν αρχικά τεθεί. Οι εν λόγω προτάσεις και παρεμβάσεις σχεδιασμού δίνουν έμφαση στην προστασία και ανάδειξη του όρους, καθώς και στην ένταξή του στην καθημερινότητα των κατοίκων των γειτονικών Δήμων. Σημειώνεται ακόμη ότι για την καλύτερη κατανόηση των προτάσεων πραγματοποιήθηκε χαρτογραφική απόδοση αυτών μέσω λογισμικού Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών, κάνοντας για τον σκοπό αυτό χρήση του QGIS.

1.4. Δομή Εργασίας

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία αναπτύσσεται σε **επτά βασικά κεφάλαια**, καθένα από τα οποία αποτελείται από επιμέρους ενότητες και υποενότητες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η δομή κεφαλαίων, καθώς και το περιεχόμενο κάθε κεφαλαίου.

Στο παρόν **Κεφάλαιο 1** γίνεται σύντομη περιγραφή του αντικείμενου της εργασίας, των στόχων της, καθώς και της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για την ολοκλήρωσή της.

Στο **Κεφάλαιο 2** εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν περιπτώσεις αξιοποίησης ορεινών όγκων που βρίσκονται κοντά στον αστικό ιστό και αναφέρονται τόσο στην ελληνική πραγματικότητα, όσο και σε παραδείγματα από το εξωτερικό. Τα στοιχεία που καταγράφηκαν σε κάθε περίπτωση αφορούσαν το νομικό πλαίσιο προστασίας του ορεινού όγκου, την προσβασιμότητα, καθώς και τις δραστηριότητες που λάμβαναν χώρα στον μελετώμενο ορεινό όγκο. Τα παραδείγματα αυτά βοήθησαν στην καταγραφή επιτυχημένων πρακτικών από ανάλογα παραδείγματα, καθώς και στον εντοπισμό των αδυναμιών αλλά και των δυνατοτήτων που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης. Έτσι, αξιοποιήθηκαν στην επεξεργασία και διατύπωση προτάσεων σχεδιασμού του ορεινού όγκου Αιγάλεω, όπως παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 6.

Στη συνέχεια, στο **Κεφάλαιο 3** παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση της βασικής περιοχής μελέτης – ορεινός όγκος Αιγάλεω. Αναλύονται στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και το νομικό πλαίσιο προστασίας. Επιπλέον, περιγράφονται τα ιστορικά στοιχεία και οι φορείς που έχουν ενασχόληση με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μία ανάλυση SWOT, στην οποία καταγράφονται τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι απειλές της περιοχής μελέτης.

Στο **Κεφάλαιο 4** γίνεται ανάλυση της χωροταξικής ένταξης του ορεινού όγκου σε δύο επιμέρους τμήματα. Το πρώτο τμήμα αναφέρεται στη θέση και στον ρόλο που έχει το όρος, καθώς και στην προσπελασιμότητά του. Το δεύτερο τμήμα αναφέρεται στους Δήμους που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

Στο **Κεφάλαιο 5** παρουσιάζεται η έρευνα ερωτηματολογίου που πραγματοποιήθηκε, τα μέσα και ο τρόπος που διενεργήθηκε. Επίσης, αναλύονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

Στο **Κεφάλαιο 6** παρουσιάζονται οι προτάσεις σχεδιασμού που προέκυψαν από τα συμπεράσματα των προηγούμενων κεφαλαίων με στόχο την βιώσιμη και ανθεκτική αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Τέλος, στο **Κεφάλαιο 7** αποτυπώνονται τα συνολικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα διπλωματική εργασία.

2. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ/ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΓΚΩΝ – Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό, ο στόχος είναι η συλλογή πληροφορίας σχετικά με ανάλογα παραδείγματα αξιοποίησης περιαστικών ορεινών όγκων και ένταξής τους στο αστικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται αναφορά σε παραδείγματα αξιοποίησης και ανάδειξης ορεινών όγκων από την ελληνική και διεθνή πραγματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, το κεφάλαιο επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο πόλεις του εξωτερικού, αλλά και της χώρας μας, ανέδειξαν ή αξιοποίησαν τους περιαστικούς ορεινούς όγκους στον αστικό ιστό τους¹. Τα παραδείγματα που παρατίθενται αφορούν τόσο σε πόλεις της Ευρώπης, όσο και της Αμερικής, ενώ συνοπτική αναφορά γίνεται και στην περίπτωση των περιαστικών όγκων του Υμηττού, της Πάρνηθας και της Πεντέλης.

2.1. Γενικά Στοιχεία

Η διερεύνηση της διεθνούς εμπειρίας σχετικά με την αξιοποίηση ορεινών όγκων που περιβάλλουν αστικές περιοχές είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποτελεί πηγή έμπνευσης, αλλά και συλλογής καλών πρακτικών, χρήσιμων για τη διαχείριση και αναβάθμιση του αστικού και περιαστικού πρασίνου, καθώς και την αξιοποίηση στοιχείων του περιαστικού φυσικού περιβάλλοντος στην ελληνική πραγματικότητα.

Ο ρόλος των αστικών και περιαστικών χώρων πρασίνου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, ειδικά στις πυκνά δομημένες πόλεις. Οι συγκεκριμένοι χώροι προσφέρουν οφέλη τόσο οικολογικά, όσο και κοινωνικά. Με την ύπαρξη χώρων πρασίνου περιμετρικά ή σε εγγύτητα με τον αστικό ιστό βελτιώνεται η ποιότητα του αέρα και δημιουργούνται βιότοποι για τη χλωρίδα και την πανίδα. Το αστικό και περιαστικό πράσινο βελτιώνει σημαντικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης, ενώ συνεισφέρει στην ανάπτυξη πόλων αναψυχής του αστικού πληθυσμού, φέρνοντας αυτόν σε επαφή με τη φύση (Σπανός, 2010).

Σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον γενικά για τους ορεινούς όγκους, καθώς από το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα οι σχετικές περιοχές ορεινών όγκων αποτελούν πόλους έλξης για το κοινωνικό σύνολο, είναι δε στενά συσχετισμένες με δραστηριότητες αναψυχής. Το στοιχείο αυτό καθιστά τους ορεινούς όγκους ελκυστικούς προορισμούς για επαφή με το φυσικό περιβάλλον, δραστηριότητες στη φύση, κ.λπ. για το σύνολο σχεδόν των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών.

¹Ο αστικός ιστός είναι μια πολυσύνθετη οργανωτική δομή που υπάρχει πρωτίστως στον χώρο ανάμεσα στα κτήρια και αποτελείται από όλα τα εξωτερικά συνδεδεκά στοιχεία, όπως πεζοδρόμια, περιοχές πρασίνου, πάρκα και πλατείες, οδικό δίκτυο κ.ά. (Gehl, 1987).

Ειδικότερα, όσον αφορά στους περιαστικούς ορεινούς όγκους, αυτοί συνιστούν περιοχές για τις οποίες λαμβάνεται ειδική μέριμνα, καθώς απειλούνται από διάφορους κινδύνους, οι οποίοι συνεπάγονται τη συρρίκνωση και την υποβάθμιση της αισθητικής τους αξίας, καθώς και της οικολογικής τους ισορροπίας. Ως τέτοιοι κίνδυνοι μπορούν να αναφερθούν οι παράνομες χωματερές, οι πυρκαγιές, οι αστικές επεκτάσεις, καθώς και η ρύπανση από το αστικό περιβάλλον.

2.2. Διεθνής Εμπειρία

Όπως διατυπώθηκε και παραπάνω, τα παραδείγματα αξιοποίησης των περιαστικών ορεινών όγκων από τη διεθνή εμπειρία μπορούν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης και απόκτησης γνώσης σχετικής με καλές πρακτικές και επιτυχημένες μορφές διαχείρισης, αλλά και μορφές διαχείρισης που αποδείχτηκε ότι δεν κατόρθωσαν να επιτύχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, με σκοπό την αποφυγή τους. Στο σημείο αυτό, επομένως, κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση κάποιων από τα πιο σημαντικά παραδείγματα πόλεων, έτσι όπως αυτά προέκυψαν από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση.

Μετά από μία σύντομη περιγραφή της πόλης, αλλά και του φυσικού της περιβάλλοντος συνολικά, γίνεται ειδική αναφορά στον περιαστικό ορεινό όγκο, καθώς και το πώς αυτός αξιοποιείται.

2.2.1 Ζυρίχη, Ελβετία

Η Ζυρίχη είναι η μεγαλύτερη πόλη της Ελβετίας και βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της. Πιο συγκεκριμένα, εκτείνεται γύρω από το βόρειο άκρο της ομώνυμης λίμνης και τις όχθες του ποταμού Λίματ. Ο πληθυσμός της υπολογίζεται σε πάνω από 428.700, με μία αύξηση 19.500 κατοίκων από το 2000². Αν και δεν είναι η πρωτεύουσα της χώρας, αποτελεί το πολιτιστικό και οικονομικό κέντρο της, καθώς επίσης εκεί βρίσκεται και ο μεγαλύτερος κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός της χώρας. Ανατολικά και δυτικά της πόλης υπάρχουν δασωμένοι λόφοι και διασχίζεται από δύο ποτάμια.

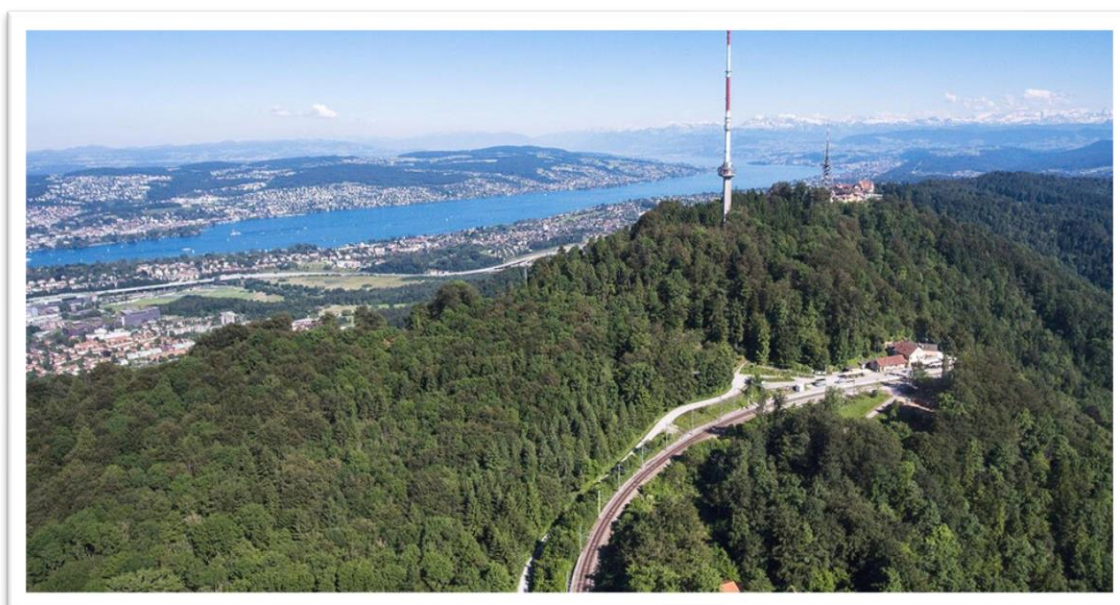
Περιαστικός Ορεινός Όγκος: Uetliberg

Σημαντικό στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος της Ελβετίας αποτελεί η οροσειρά Albis, η οποία βρίσκεται στο καντόνι της Ζυρίχης και εκτείνεται για περίπου 19 χιλιόμετρα. Ένα από τα πιο γνωστά σημεία της εν λόγω οροσειράς είναι ο ορεινός όγκος του Uetliberg. Από αυτόν μπορεί κάποιος να έχει πανοραμική θέα

² https://www.stadt-zuerich.ch/content/portal/en/index/portraet_der_stadt_zuerich/zahlen_u_fakten.html

ολόκληρης της πόλης, καθώς και της λίμνης που βρίσκεται στην περιοχή. Το ύψος του ανέρχεται στα 870m (2850 πόδια)³.

Στον ορεινό όγκο του Uetliberg (Εικόνα 2.1) πραγματοποιούνται πολλές δραστηριότητες και προγράμματα αναψυχής. Κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες είναι η πεζοπορία, η ποδηλασία και η πτώση με αλεξίπτωτο. Επίσης, στο βουνό υπάρχουν χώροι διαμονής και εστίασης.

Εικόνα 2.1: Περιαστικός Όγκος Uetliberg

Πηγή: <https://www.zuerich.com/en>

Όσον αφορά στην προσβασιμότητα του ορεινού όγκου, αυτή γίνεται είτε με δημόσια συγκοινωνία μέσω σιδηροδρομικής σύνδεσης, η οποία μπορεί να έχει πρόσβαση στο εσωτερικό του ορεινού όγκου⁴ (Εικόνα 2.1), είτε με ιδιωτικό αυτοκίνητο. Στην περίπτωση χρήσης αυτοκινήτου, δεν επιτρέπεται η απευθείας πρόσβαση. Υπάρχουν διάφοροι χώροι περιμετρικά του ορεινού όγκου για στάθμευση, ενώ οι διαδρομές στο εσωτερικό του γίνονται αποκλειστικά μέσω περπατήματος ή ποδηλάτου.

Το παράδειγμα αξιοποίησης του ορεινού όγκου Uetliberg είναι πολύ σημαντικό, καθώς έχει ενσωματωθεί απόλυτα στην περιοχή της Ζυρίχης, υιοθετεί δε βιώσιμους τρόπους αξιοποίησης, καθώς και πρόσβασης σε αυτόν. Με απόλυτο σεβασμό στο φυσικό στοιχείο της περιοχής, έχει απαγορευτεί η χρήση αυτοκινήτου σε όλη την έκταση και προωθείται η χρήση δημόσιας συγκοινωνίας ως ένας περιβαλλοντικά υπεύθυνος, εύκολος και γρήγορος τρόπος πρόσβασης.

³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Uetliberg>

⁴ <http://www.uetliberg.ch/en/#section-erleben>

2.2.2 Βαρκελώνη, Ισπανία

Η Βαρκελώνη αποτελεί τη δεύτερη σημαντικότερη πόλη του ισπανικού κράτους, μετά τη Μαδρίτη (πρωτεύουσα της χώρας). Η δύναμη της πόλης προκύπτει από τον πληθυσμό και την οικονομία της. Βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της Ισπανίας, στις ακτές της Ιβηρικής Χερσονήσου και βρέχεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Είναι η μεγαλύτερη μητρόπολη του ευρύτερου μεσογειακού χώρου με έκταση 101,9km² και πληθυσμό που ανέρχεται στα 4,8 εκατομμύρια, ενώ εντός της πόλης ζει πληθυσμός της τάξης του 1,6 εκατομμυρίου.

Περιοριστικός Ορεινός Όγκος: Serra de Collserola ή Collserola

Η Serra de Collserola ή Collserola είναι μία οροσειρά που αποτελεί μέρος της Καταλανικής παράκτιας περιοχής. Βρίσκεται ανάμεσα στους ποταμούς Besos και Llobregat και η ψηλότερη κορυφή της, το Tibidabo, ανέρχεται στα 512m. Το πάρκο Serra de Collserola⁵ ιδρύθηκε το 1987, έχει έκταση 84,65 τετραγωνικά χιλιόμετρα, αποτελεί δε το μεγαλύτερο μητροπολιτικό πάρκο του κόσμου. Στόχος του πάρκου ήταν να διατηρηθεί η περιβαλλοντική ποιότητα της περιοχής και να δημιουργηθεί ένας χώρος αναψυχής για τους κατοίκους της Βαρκελώνης και των γειτονικών πόλεων.

Στο πάρκο έχουν καταχωρηθεί πάνω από χίλια μεγάλα φυτά και περίπου τριάντα κοινότητες φυτών. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί ένα **φυσικό μουσείο**, όπως το αποκαλούν οι επισκέπτες. Η ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος επιτρέπει την ύπαρξη μιας πλούσιας και ποικίλης άγριας ζωής. Πιο συγκεκριμένα, φιλοξενεί περίπου 190 είδη σπονδυλωτών, συμπεριλαμβανομένων σκίουρων, αλεπούδων και περιστασιακά αγριόχοιρων, καθώς και μια μεγάλη ποικιλία από πουλιά.

Η αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον στην περιοχή αυτή καταγράφεται μέσα από την πολύτιμη πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά, που βρίσκεται διάσπαρτη σε αυτό.

Το πάρκο Serra de Collserola (Εικόνα 2.2) έχει ειδικό διαχειριστικό σχέδιο (Perco) από το 1987, ενώ το 2009 ανακηρύχθηκε σε **Φυσικό Πάρκο**. Το ειδικό σχέδιο για τη διαχείριση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του πάρκου Collserola (PEPCo) είχε ως στόχο τη διατήρηση των φυσικών πόρων και την οικολογική ισορροπία, λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή χρήση του ως χώρου αναψυχής.

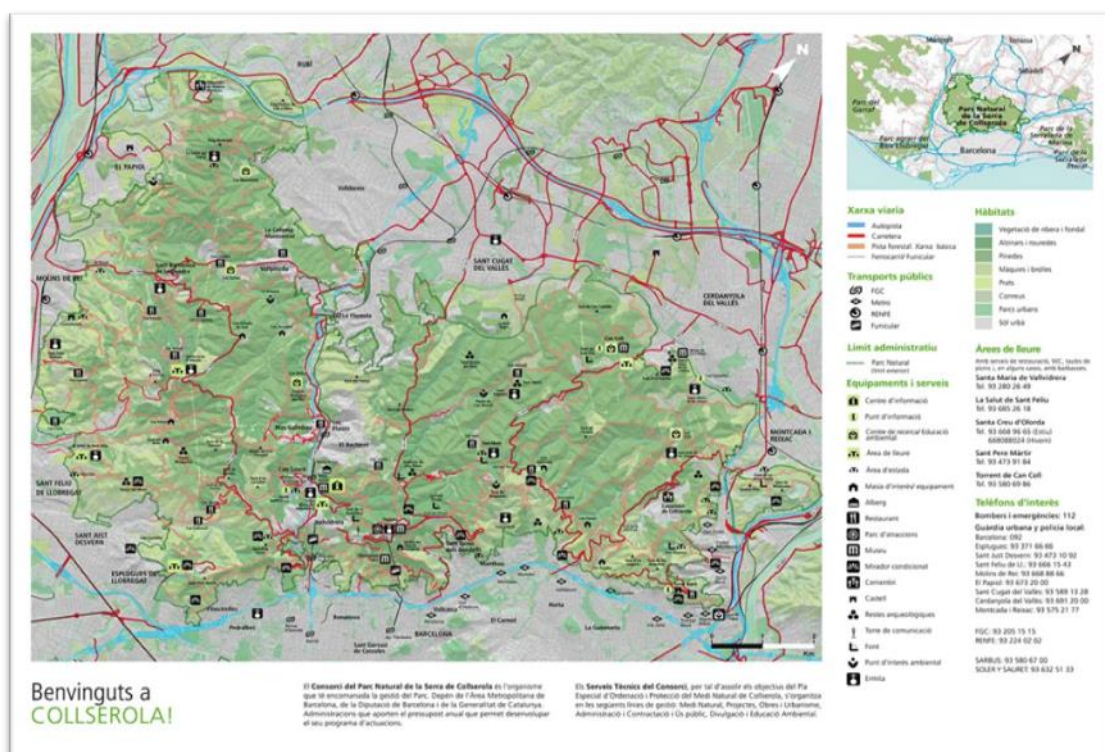
Το PEPCo οριοθετεί τις περιοχές με βάση τα ειδικά τους χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες της κάθε μίας. Με αυτόν τον τρόπο καθορίζονται και οι όροι και

⁵ <https://www.catalunya.com/serra-de-collserola-natural-park-17-17001-573525?language=en>

περιορισμοί χρήσης, ώστε οι ζώνες που έχουν οριστεί να διατηρούν τα χαρακτηριστικά αυτά. Ο διαχωρισμός σε ζώνες, ορίζει τις ακόλουθες περιοχές:

- **Φυσικές περιοχές οικολογικής αξίας.** Εδώ εντάσσονται περιοχές ειδικής προστασίας, μοναδικής βλάστησης και γεωργικές περιοχές.
- **Ημιφυσικές ζώνες.** Αφορούν σε περιοχές αγροτικού χαρακτήρα και πάρκα. Η ύπαρξη της μοναδικής βλάστησης και οι γεωργικές περιοχές είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων ζωνών.
- **Γεωργικές εκτάσεις τοπιακής αξίας**

Επίσης, προβλέπει την προστασία των κτισμάτων που βρίσκονται στην περιοχή, ενσωματώνοντας αυτά στην ισχύουσα νομοθεσία. Τα συγκεκριμένα οικοδομήματα είτε αποτελούν ιστορική και καλλιτεχνική κληρονομιά, είτε έχουν αρχιτεκτονικό ή τοπικό ενδιαφέρον.

Εικόνα 2.2: Περιαστικός ορεινός όγκος Serra de Collserola

Πηγή: <https://www.parcnaturalcollserola.cat/en/general-map-of-the-park/>

Το ειδικό σχέδιο ορίζει κάποιες περιοχές του πάρκου που δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αποκλειστικά δασικές. Πρόκειται για περιοχές που σχετίζονται με την αναψυχή, όπου προβλέπεται ότι θα υπάρξει χρήση από μεγάλο αριθμό επισκεπτών, για τις οποίες υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση ως προς την οργάνωση και την ανάπτυξή τους. Αυτές, μαζί με τις γεωργικές περιοχές και το μέρος των αστικών κέντρων που τις συνδέουν χαρακτηρίζονται από το ΡΕΡCo ως περιοχές τοπίου του πάρκου.

Το οδικό δίκτυο του πάρκου είναι ένας παράγοντας που επίσης καθορίζεται από το σχέδιο. Γίνεται διάκριση μεταξύ του μητροπολιτικού αρτηριακού δικτύου εκτός του πάρκου και του δικτύου του πάρκου. Έχουν πραγματοποιηθεί ενστάσεις ώστε το δίκτυο εκτός του πάρκου να μην αναπτυχθεί περαιτέρω, ενώ το δίκτυο του πάρκου να περιλαμβάνει δρόμους για αποκλειστική χρήση του πάρκου.

Στο πάρκο Serra de Collserola υπάρχει το **Κέντρο Πληροφόρησης**, που αποτελεί σημείο αναφοράς για τους επισκέπτες. Εκεί, μπορούν να πληροφορηθούν για όλες τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στον χώρο και να ενημερωθούν για την ιστορία του πάρκου. Κάποιες από τις δραστηριότητες είναι η περιήγηση στο πάρκο, που περιλαμβάνει και τους θεματικούς περιπάτους, την παρατήρηση των αρπακτικών πτηνών στο La Magarola και ειδικές δραστηριότητες που διαφοροποιούνται με βάση την εποχή και είναι αποτέλεσμα συνεργασίας με άλλους οργανισμούς.

Το πάρκο διαθέτει χώρους στάθμευσης, συνήθως στα όρια της περιοχής, ώστε να περιορίζεται η είσοδος οχημάτων στο εσωτερικό του. Στο πλαίσιο της «πρόσβασης για όλους», στο πάρκο έχει δημιουργηθεί ειδικά σχεδιασμένη διαδρομή για άτομα με ειδικές ανάγκες. Η διαδρομή αυτή ξεκινάει από τον σταθμό του μετρό Baixador de Vallvidrera και καταλήγει στο Κέντρο Πληροφόρησης. Η πρόσβαση στο πάρκο δεν είναι δυνατή μόνο με το ιδιωτικό αυτοκίνητο ή μοτοσυκλέτα, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με περπάτημα-χρήση ποδηλάτου, είτε με δημόσια συγκοινωνία. Για τους επισκέπτες που επιθυμούν να μετακινηθούν με ποδήλατο υπάρχει οδικός χάρτης ποδηλασίας⁶, καθώς και δίκτυο ποδηλασίας εντός του πάρκου άνω των 250 χιλιομέτρων.

2.2.3 Λος Άντζελες, Αμερική

Το Λος Άντζελες αποτελεί τη δεύτερη πιο πυκνοκατοικημένη πόλη στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Είναι επίσης η μεγαλύτερη πόλη στην Πολιτεία της Καλιφόρνια, ενώ αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά, πολιτιστικά, επιστημονικά και ψυχαγωγικά κέντρα στον κόσμο.

Το κλίμα της πόλης είναι μεσογειακό, αν και στην περιοχή σημειώνονται σε φαινόμενα μικροκλίματος, καθώς υπάρχουν σημαντικές διαφορές θερμοκρασίας σε ενότητες οι οποίες βρίσκονται κοντά μεταξύ τους. Η πόλη έχει πληθυσμό 3.99 εκατομμύρια (σύμφωνα με στοιχεία του 2018), ενώ στη μητροπολιτική περιοχή του Λος Άντζελες εκτιμάται ότι κατοικούν πάνω από 13 εκατομμύρια άνθρωποι.

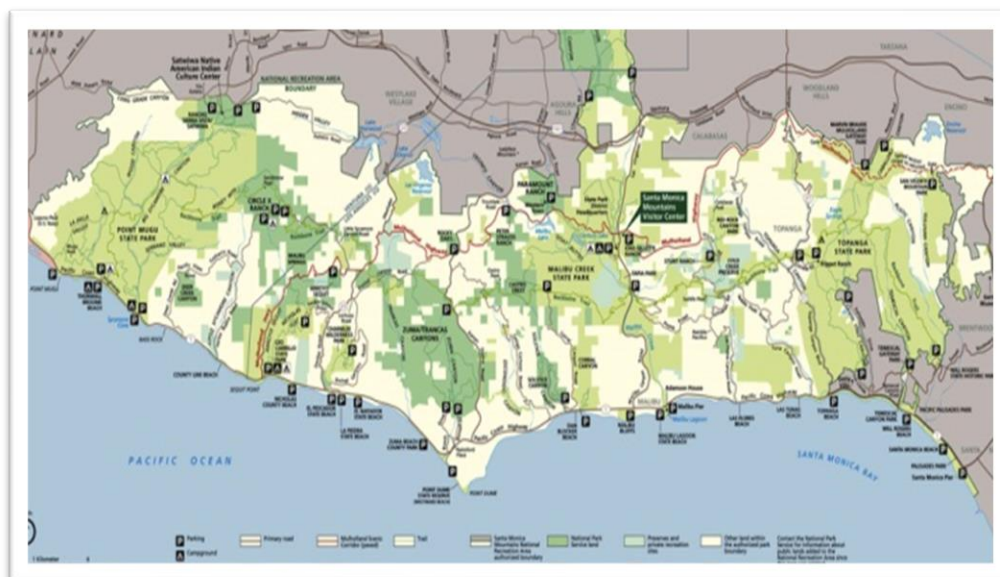
⁶ <https://www.parcnaturalcollserola.cat/en/enjoy-the-park-with-respect/>

Η πόλη του Λος Άντζελες έχει συνολική έκταση 1302km², από τα οποία τα 88km² αποτελούν περιοχές που καλύπτονται από νερό, ενώ τα υπόλοιπα είναι χερσαίες εκτάσεις. Επίσης, η περίμετρός της ανέρχεται στα 550km.

Περιαστικός Ορεινός όγκος: Santa Monica Mountains

Το Santa Monica Mountains National Recreation Area⁷ (SMMNRA) χαρακτηρίζεται ως μία υπερτοπικού ενδιαφέροντος περιοχή αναψυχής, μία Εθνική Περιοχή Αναψυχής με πεδίο αναφοράς το σύνολο της χώρας, διαθέτοντας πολλά διαφορετικά και αυτόνομα πάρκα. Γεωγραφικά εντοπίζεται κυρίως στα βουνά της Santa Monica της Νότιας Καλιφόρνιας και έχει υψόμετρο 948m. Πιο συγκεκριμένα, το SMMNRA βρίσκεται εντός της ευρύτερης περιοχής του Λος Άντζελες, με τα δύο τρίτα των πάρκων στη βορειοδυτική κομητεία του και το υπόλοιπο τρίτο στην Κομητεία του Ventura (Εικόνα 2.3).

Η εθνική υπηρεσία πάρκων είναι αρμόδια για τη διαχείρισή του, καθώς συντονίζει όλες τις κρατικές, νομαρχιακές, δημοτικές και πανεπιστημιακές υπηρεσίες. Ο ορεινός όγκος Santa Monica Mountains αποτελεί ένα από τα καλύτερα παραδείγματα μεσογειακού οικοσυστήματος παγκοσμίως. Επίσης, εντός αυτού εντοπίζεται και προστατεύεται μεγάλος όγκος αρχαιολογικών ευρημάτων.

Εικόνα2.3: Περιαστικός όγκος Santa Monica Mountains

Πηγή: <https://smmtf.org/about.php>

Οι διαχειριστές του πάρκου είναι οι οργανισμοί: National Park Service, California State Parks και η Santa Monica Mountains Conservancy. Σύμφωνα με τη νομοθεσία

⁷ <https://www.nps.gov/samo/index.htm>

των Ηνωμένων Πολιτειών, απαιτείται το διαχειριστικό σχέδιο του πάρκου να περιλαμβάνει τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (EIS).⁸

Το διαχειριστικό σχέδιο έχει ως στόχο τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας που υπάρχει όσον αφορά στις χρήσεις γης της SMMNRA. Έχοντας δεσμευτεί για τον συγκεκριμένο στόχο στους πολίτες, οι υπεύθυνοι προσπαθούν να εκσυγχρονίσουν το σχέδιο δράσης τους. Αναλυτικότερα, γίνονται προσπάθειες ώστε η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις και υπηρεσίες της περιοχής να αφορά σε όλους τους πολίτες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ορισμένοι από τους στόχους που έχουν οι οργανισμοί, που συνεργάζονται για το έργο αυτό, είναι λειτουργικοί στόχοι, στόχοι που αφορούν στις χρήσεις γης, στην εκπαίδευση, στην προσβασιμότητα, στην εμπειρία των επισκεπτών, καθώς και στην κατάσταση των πόρων.

Στο Santa Monica Mountains National Recreation Area υλοποιείται ένα φάσμα δραστηριοτήτων αναψυχής⁹ που απευθύνονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Κάποιες από τις δραστηριότητες που προσφέρονται είναι:

- Πεζοπορία
- Ποδηλασία βουνού
- Ιππασία
- Ορειβασία
- Κατασκήνωση
- Ειδικά προγράμματα και εκδηλώσεις

Η προσβασιμότητα στο πάρκο μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους. Υπάρχουν δρόμοι που παρέχουν πρόσβαση στις περισσότερες περιοχές μέσω δύο κεντρικών αυτοκινητόδρομων. Έτσι η χρήση ιδιωτικού αυτοκινήτου είναι η πιο συνηθισμένη επιλογή, καθώς υπάρχουν πολλοί χώροι στους οποίους προβλέπεται η στάθμευση. Άλλος τρόπος πρόσβασης είναι η χρήση τραίνου. Οι διάφοροι σταθμοί τρένων που υπάρχουν στις γύρω περιοχές καθιστούν εύκολο αυτόν τον τρόπο μετακίνησης. Τέλος, υπάρχει και η επιλογή του λεωφορείου από το Λος Άντζελες, το οποίο έχει πρόσβαση σε διαφορετικά σημεία του πάρκου. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι η χρήση αυτοκινήτου απαγορεύεται σε όλη την περιοχή, εκτός από τους δρόμους που ανήκουν στο καθορισμένο για την πρόσβαση στο πάρκο οδικό δίκτυο.

Από τις εναλλακτικές δυνατότητες πρόσβασης στο πάρκο συμπεραίνεται ότι παρά την έντονη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου, υπάρχουν και άλλες επιλογές πρόσβασης στην περιοχή που είναι εξίσου βολικές. Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία

⁸ <http://npshistory.com/publications/samo/gmp-eis-v1-2002.pdf>

⁹ <https://www.nps.gov/samo/planyourvisit/things2do.htm>

των επισκεπτών προτιμά το ιδιωτικό αυτοκίνητο, για αυτό και η κυκλοφορία των οχημάτων είναι αυστηρά οριοθετημένη, ώστε να μην αλλοιωθεί ο χαρακτήρας της περιοχής.

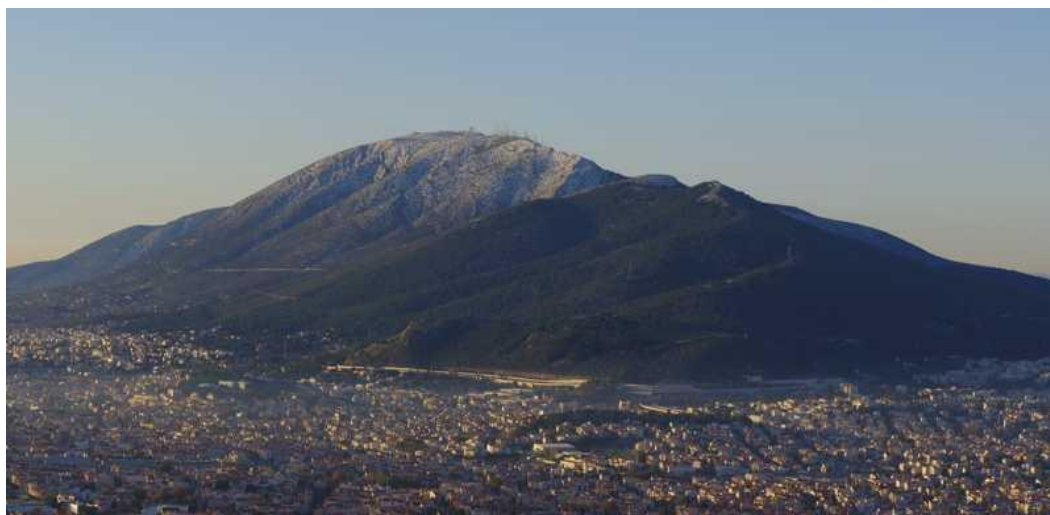
2.2.4 Αττική, Ελλάδα

Η Αττική περικλείει μεταξύ άλλων την Αθήνα, που είναι η πρωτεύουσα της χώρας, καθώς και τον Πειραιά. Έχει έκταση 3808km² και καλύπτει το 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας. Ο πληθυσμός της Αττικής ανέρχεται στα 3.828.434 εκατομμύρια¹⁰ (σύμφωνα με την απογραφή του 2011).

Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό και στο μεγαλύτερο μέρος του χρόνου είναι ήπιο. Παρόλα αυτά, το κλίμα της Αθήνας παρουσιάζει μεγάλες διαφορές στη θερμοκρασία μεταξύ καλοκαιριού και χειμώνα σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα. Ως προς το σχήμα της, η Αττική, είναι τριγωνική και εισέρχεται στο Αιγαίο Πέλαγος. Τα βουνά της περιοχής είναι ο Υμηττός, η Πάρνηθα, το Αιγάλεω και η Πεντέλη.

Περιαστικός Ορεινός όγκος Υμηττού

Ο ορεινός όγκος Υμηττού βρίσκεται ανατολικά του λεκανοπεδίου της Αθήνας και καλύπτει έκταση 80.000 στρέμματα¹¹. Η υψηλότερη κορυφή του έχει υψόμετρο 1.026 m και ονομάζεται Εύζωνας. Ο Υμηττός επεκτείνεται με κατεύθυνση Β – Ν από την περιοχή Αγίας Παρασκευής έως τις περιοχές Βούλα και Βάρη.

Εικόνα 2.4: Περιαστικός όγκος Υμηττού

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>

Τα πετρώματα του ορεινού όγκου Υμηττού περιέχουν σχιστόλιθους, ασβεστόλιθους και μεγάλες μάζες μαρμάρου και μαρμαρυγιακών σχιστολίθων. Από

¹⁰ <https://www.statistics.gr/>

¹¹ el.wikipedia.org

γεωλογική σκοπιά ανήκει στην αττικοκυκλαδική ζώνη. Παρά την υποβάθμισή του λόγω πυρκαγιών και επέκτασης του αστικού ιστού, παρουσιάζει υψηλή βιοποικιλότητα. Διαθέτει πλούσια βλάστηση λόγω των αναδασώσεων που πραγματοποιούνται κυρίως από εθελοντικές ομάδες και φιλοξενεί σπάνια και προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας. Ο Υμηττός αποτελεί περιοχή Natura και είναι βασικός βιότοπος της Αττικής. Για τον λόγο αυτό έχουν θεσμοθετηθεί ειδικά μέτρα για την προστασία του. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ΦΕΚ 187 Δ'/2011 χωρίζεται σε δύο ζώνες Προστασίας. Η Ζώνη Α καθορίζεται ως περιοχή απόλυτης Προστασίας της Φύσης και επιτρέπονται χρήσεις που είναι συμβατές ή απολύτως απαραίτητες για την προστασία της περιοχής. Η Ζώνη Β καθορίζεται ως Περιφερειακή Ζώνη Προστασίας, στην οποία επιτρέπονται χρήσεις σχετικές με την γεωργία, την εκπαίδευση, την υπαίθρια αναψυχή, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό.

Επιπλέον, ο ορεινός όγκος Υμηττού έχει αρχαιολογικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον. Κάποιες από τις μονές που βρίσκονται στον Υμηττό είναι της Καισαριανής, του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου, του Αγίου Ιωάννη του Κυνηγού, του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου Καρέα και του Αστερίου. Στις πλαγιές του ορεινού όγκου έχουν σχηματιστεί σπήλαια, με το μεγαλύτερο από αυτά να είναι το "Κουτούκι", που βρίσκεται ανατολικά πάνω από τον Δήμο Παιανίας. Ο ορεινός όγκος Υμηττού αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς των κατοίκων της Αθήνας λόγω του φυσικού περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε αυτόν. Οι βασικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στον Υμηττό είναι η πεζοπορία, η ποδηλασία, η αναρρίχηση, αλλά και το ποδόσφαιρο, το μπάσκετ και το τένις, καθώς υπάρχουν αντίστοιχες υποδομές (γήπεδα). Επίσης, οργανώνονται εκδηλώσεις είτε κοινωνικού, είτε εκπαιδευτικού χαρακτήρα με σκοπό την επαφή με τη φύση και τη γνωριμία των ιδιαίτερων στοιχείων του ορεινού όγκου.

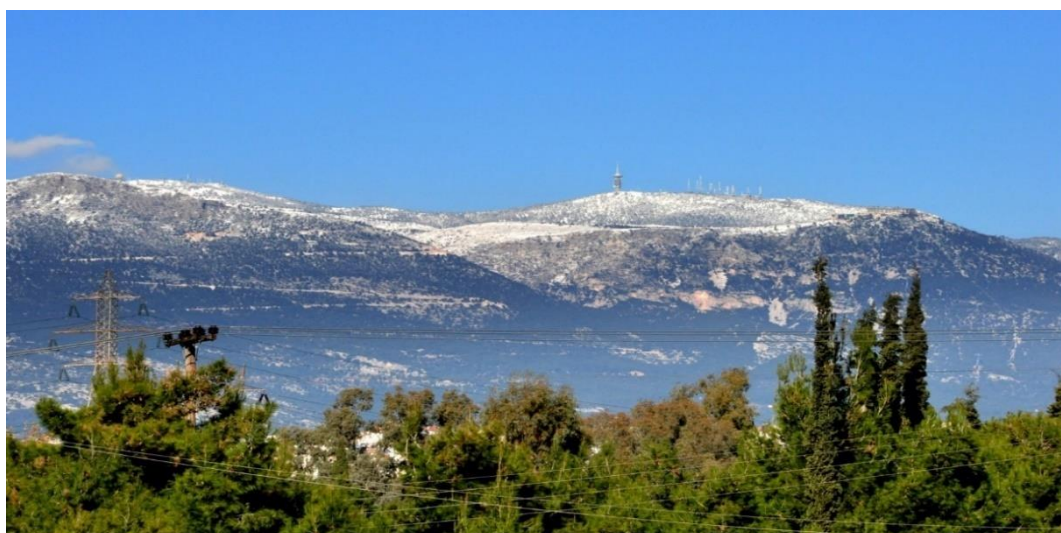
Η πρόσβαση στον ορεινό όγκο Υμηττού γίνεται κυρίως με αυτοκίνητο, αν και υπάρχουν λίγες περιπτώσεις εισόδων που είναι κλειστές για οχήματα. Επίσης, υπάρχει πληθώρα λεωφορειακών γραμμών στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού, με αρκετές από αυτές να διεισδύουν στον ορεινό όγκο. Τέλος, υπάρχουν δύο γραμμές του Μετρό και μια του Τραμ, όπου διάφορες στάσεις τους βρίσκονται σε απόσταση λιγότερο από μισή ώρα βαδίσματος από τα όρια του ορεινού όγκου.

Περιαστικός Ορεινός όγκος: Πάρνηθα

Η Πάρνηθα (Εικόνα 2.4), όπως αναφέρθηκε, είναι ορεινός όγκος της Αττικής με έκταση 300km². Βρίσκεται βόρεια της Αθήνας και νότια από τις περιοχές Αχαρνών και Θρακομακεδόνων. Η Πάρνηθα, στο παρελθόν, αποκαλούνταν και Οζιά από τον τοπικό πληθυσμό, κάτι το οποίο έχει άγνωστη ετυμολογία και προέλευση μέχρι

σήμερα. Η Καραβόλα με υψόμετρο 1413m¹² αποτελεί την υψηλότερη από τις 16 κορυφές της. Έχει ανακηρυχθεί ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000, καθώς αποτελεί σημαντική περιοχή για τα πουλιά (SPA).

Το υπέδαφος της Πάρνηθας αποτελείται κυρίως από ιζηματογενή πετρώματα, όπως δολομιτικούς ασβεστόλιθους, σχιστόλιθους και φλύσχη, που δημιουργήθηκαν πριν από 570 εκατομμύρια χρόνια περίπου. Η παρουσία του ασβεστόλιθου, συνδυαστικά με το έντονο ανάγλυφο του βουνού, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών σπηλαίων. Στα χαμηλότερα υψόμετρα υπάρχουν πεύκα, ενώ τα υψηλότερα σημεία του βουνού καλύπτονται από έλατα. Ένα σημαντικό τμήμα της περιοχής αποτελεί Εθνικό Δρυμό, ενώ μετά από πυρκαγιά το 2007 καθορίστηκαν με Προεδρικό Διάταγμα περιοχές προστασίας.

Εικόνα 2.5: Περιαστικός όγκος Πάρνηθας

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Στην περιοχή της Πάρνηθας πραγματοποιούνται πολλές δραστηριότητες για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Κάποιες από αυτές είναι:

- Πεζοπορία
- Ποδηλασία
- Πικ-νικ στο δάσος
- Αναρρίχηση
- Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για παιδιά
- Canyoning στο φαράγγι Γκούρας
- Εξερεύνηση στα σπήλαια

¹² <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Επιπλέον, σε μια από τις κορυφές της Πάρνηθας, το Μαυροβούνι, υπάρχει ένα από τα πιο γνωστά καζίνο της χώρας, το Mont Parnes. Τέλος, στην περιοχή λειτουργούν δυο ορειβατικά καταφύγια, στις θέσεις Μπάφι και Φλαμπούρι.

Η πρόσβαση στην περιοχή της Πάρνηθας μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους. Υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης με δημόσια συγκοινωνία, καθώς και με ιδιωτικό μέσο. Έχει διαθέσιμο χώρο για στάθμευση, από όπου μπορεί να χρησιμοποιηθεί το τηλεφερίκ δωρεάν και σε χρόνο περίπου 10 λεπτών να φτάνει κάποιος στον δρυμό.

Περιαστικός Ορεινός όγκος Πεντέλη

Ο ορεινός όγκος Πεντελικό (ή Πεντέλη) αποτελεί το δεύτερο ψηλότερο όρος στην Αττική, με υψόμετρο 1.109 m¹³ και όνομα κορυφής Πυργάρι. Εκτείνεται στο βορειοανατολικό τμήμα της Αττικής, με συνολική έκταση 128.432 στρέμματα¹⁴ και απέχει από το κέντρο της Αθήνας μόλις 30 km. Ο ορεινός όγκος γειτνιάζει στα δυτικά και βόρεια με τις περιοχές Πολιτεία, Εκάλη, Διόνυσος, Νέα και Παλαιά Πεντέλη και στα ανατολικά με τις περιοχές Νέα Μάκρη και Πικέρμι.

Εικόνα 2.6: Περιαστικός όγκος Πεντέλης

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Η Πεντέλη, από γεωλογική σκοπιά, διαφοροποιείται από τους υπόλοιπους ορεινούς όγκους της Αττικής, καθώς στο μεγαλύτερο τμήμα του βουνού υπάρχει σχιστόλιθος και μάρμαρο. Τα συγκεκριμένα πετρώματα έχουν τη δυνατότητα να κρατούν τα νερά της βροχής, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολλές πηγές και μικρά ρέματα. Ο ορεινός όγκος Πεντελικό, αν και έχει υποβαθμιστεί από τις συνεχείς πυρκαγιές και την αυθαίρετη δόμηση, διαθέτει πλούσια χλωρίδα με πάνω

¹³<https://el.wikipedia.org/>

¹⁴<https://penteli.gov.gr/>

από 1.100 είδη φυτών. Όσον αφορά στην πανίδα υπάρχουν πολλά είδη πουλιών, αμφίβιων και θηλαστικών που ζουν στον ορεινό όγκο.

Στον ορεινό όγκο της Πεντέλης υπάρχει η δυνατότητα για δραστηριότητες που αφορούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, όπως:

- Ορειβασία
- Τρέξιμο
- Ορεινή ποδηλασία
- Πεζοπορία
- Διαδρομές με μοτοσυκλέτα
- Πικ-νικ στο δάσος
- Μουσικές εκδηλώσεις

Ο βασικός τρόπος πρόσβασης στον ορεινό όγκο της Πεντέλης είναι η χρήση αυτοκινήτου μέσω των περιφερειακών δρόμων του βουνού. Υπάρχουν ασφαλισμένοι δρόμοι που επεκτείνονται εσωτερικά του ορεινού όγκου και χωματόδρομοι που οδηγούν σε μονοπάτια. Επιπλέον, είναι διαθέσιμες λεωφορειακές γραμμές οι οποίες οδηγούν σε κοντινά σημεία με τον ορεινό όγκο.

2.3. Συμπεράσματα

Αξιολογώντας, λοιπόν, όλα τα παραπάνω στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι σε παγκόσμιο επίπεδο οι ορεινοί όγκοι συγκεντρώνουν μεγάλο ενδιαφέρον τόσο ως προς τη χλωρίδα και πανίδα που συναντάται σε αυτούς, όσο και για την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων που μπορεί να επιφέρει η ορθή αξιοποίησή τους.

Σε ένα γενικό πλαίσιο, αυτό που επιχειρείται είναι αφενός η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και ο εντοπισμός των στοιχείων που αξίζει να αναδειχθούν και αφετέρου ο σχεδιασμός, η υλοποίηση δηλαδή ενός σχεδίου συνολικής αξιοποίησης και προστασίας του κάθε ορεινού όγκου. Το σχέδιο αυτό πρέπει να αναδεικνύει το αρχαιολογικό, πολιτιστικό, ιστορικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον που εντοπίζεται σε έναν ορεινό όγκο.

Ως εκ τούτου, στους χώρους αυτούς φαίνεται να δημιουργούνται μεγάλα πάρκα, ενώ όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν λειτουργούν πολλές φορές και ως «φυσικά μουσεία», που αναδεικνύουν την ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος και την άγρια ζωή των ορεινών όγκων. Εκτός αυτού, δημιουργούνται και λειτουργούν χώροι διαμονής, χώροι εστίασης, ενώ λαμβάνουν χώρα πολλών ειδών δραστηριότητες και προγράμματα αναψυχής.

Βάσει των παραδειγμάτων που αναπτύσσονται στο παρόν κεφάλαιο φαίνεται πως διαμορφώνονται ζώνες προστασίας, έτσι ώστε να επιτρέπονται σε κάποιες από

αυτές διάφορες δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ποδηλασία, ιππασία, ορειβασία, αναρρίχηση· αλλά και άλλες αμιγώς αθλητικές δραστηριότητες, όπως ποδόσφαιρο, τένις, μπάσκετ κ.ο.κ. Δεν αποκλείεται δε η δημιουργία και ειδικών χώρων για πτώσεις με αλεξίπτωτο ή άλλου τέτοιου τύπου δραστηριότητες.

Εκτός από αθλητικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες αναψυχής, συνηθίζεται στους διαμορφωμένους χώρους ενός ορεινού όγκου να υλοποιούνται και εκδηλώσεις ή προγράμματα είτε κοινωνικού, είτε εκπαιδευτικού χαρακτήρα, με σκοπό την περαιτέρω επαφή του ανθρώπου με τη φύση. Για παράδειγμα και πάντα αναλόγως με τη μορφολογία του κάθε ορεινού όγκου, οργανώνονται θεματικοί περίπατοι, περιηγήσεις στα πάρκα ή και εξερευνήσεις σε σπήλαια.

Ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει από τα παραπάνω παραδείγματα είναι το πως διασφαλίζεται η πρόσβαση. Αυτό που επιδιώκεται στη συντριπτική πλειοψηφία είναι η εξασφάλιση της πρόσβασης τόσο με δημόσιο, όσο και με ιδιωτικό μέσο. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται πως για τη μετακίνηση με δημόσια μέσα υπάρχει η δυνατότητα μετάβασης με μία πληθώρα επιλογών (λεωφορεία, τραμ, τρένο κ.λπ.), τα οποία καθιστούν την πρόσβαση στον χώρο εύκολη και γρήγορη. Ταυτόχρονα, ενώ είναι εφικτή και η πρόσβαση με ιδιωτικό ΙΧ, συνήθως η μετάβαση επιτρέπεται μέχρι ένα συγκεκριμένο σημείο του χώρου, ενώ μετά η μετακίνηση στο εσωτερικό των ορεινών όγκων γίνεται μόνο μέσω περπατήματος ή ποδηλάτου.

Ενώ, λοιπόν, διευκολύνεται η πρόσβαση με ιδιωτικό όχημα στους χώρους αυτούς και κυρίως λόγω του επαρκούς αριθμού θέσεων στάθμευσης που υπάρχουν πέριξ αυτών, τα δρομολόγια των δημόσιων συγκοινωνιών εξασφαλίζουν επίσης ευκολία στη μετάβαση, με απώτερο σκοπό να αυξηθεί η χρήση τους έτσι ώστε να προωθείται και ο περιβαλλοντικά υπεύθυνος τρόπος μετάβασης, χωρίς όμως να δυσχεραίνει τη μετακίνηση των πολιτών. Τέλος, στις περισσότερες περιπτώσεις φαίνεται πως τηρούνται οι προδιαγραφές ώστε να είναι εφικτή και η πρόσβαση σε άτομα με ειδικές ανάγκες και να μην αποκλείονται από τέτοιου είδους δραστηριότητες.

Εν κατακλείδι, η διεθνής εμπειρία, εάν αναλυθεί, μπορεί να δημιουργήσει ένα πλαίσιο διαχείρισης και παράλληλα προστασίας των ορεινών όγκων. Οριοθετώντας, δηλαδή, τις περιοχές με βάση τα ειδικά τους χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες, να διαμορφώνεται ένας σχεδιασμός ο οποίος να προωθεί την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την οικολογική ισορροπία, αλλά και να δημιουργεί ταυτόχρονα τους όρους αυτούς που θα ωθούν την επισκεψιμότητα και την επαφή με το φυσικό περιβάλλον, συνδέοντας τη ζωή στην πόλη με την αναψυχή και τις δραστηριότητες στη φύση.

3. Η Περιοχή Μελέτης

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η καταγραφή και η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της περιοχής μελέτης. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά που υπάγονται στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, τα γενικά και ιστορικά στοιχεία της περιοχής, καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Ακόμα, γίνεται αναφορά και σε άλλα χρήσιμα στοιχεία της περιοχής, όπως τους φορείς που έχουν ως πεδίο ενασχόλησης την προστασία του όρους, καθώς και τα αποτελέσματα ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί για την περιοχή αυτή.

3.1. Γενικά Στοιχεία

Ο **ορεινός όγκος Αιγάλεω** (Εικόνα 3.1), λόγω της κοιλάδας του Δαφνίου, χωρίζεται σε **δύο οροσειρές**. Το νότιο τμήμα του ονομάζεται **όρος Αιγάλεω**, ενώ η βόρεια επέκτασή του **Ποικίλο όρος**. Είναι ένας μακρόστενος ορεινός όγκος, που οριοθετεί το λεκανοπέδιο της Αθήνας από τα βορειοδυτικά και το Θριάσιο πεδίο από τα νοτιοανατολικά. Μαζί με την Πάρνηθα, την Πεντέλη και τον Υμηττό αποτελούν τους ορεινούς όγκους που περιβάλλουν το λεκανοπέδιο της Αθήνας.

Ο **ορεινός όγκος Αιγάλεω** αποτελείται κυρίως από ασβεστολιθικά πετρώματα. Το υψόμετρό του φτάνει τα 468m και η έκτασή του τα 44500 στρέμματα¹⁵. Η κορυφή Κούκος έχει το μέγιστο υψόμετρο στο όρος. Το **Ποικίλο όρος** έχει δύο ομάδες κορυφών, τη βόρεια όπου η ψηλότερη κορυφή είναι η Ζαχαρίτσα· και τη νότια, με ψηλότερη κορυφή το δίκορφο Κασκαντάμι. Ο άξονάς του κινείται από νοτιοδυτική σε βορειοανατολική κατεύθυνση. Το μέγιστο μήκος φτάνει περίπου τα 20 χιλιόμετρα, το μέγιστο πλάτος τα 4 χιλιόμετρα και η περίμετρός του τα 60 περίπου χιλιόμετρα. Μεταξύ των ομαλών κορυφών δημιουργούνται μικρά οροπέδια, ρεματιές και λαγκάδια τα οποία διασχίζονται από πλήθος χωματόδρομων.

Το **όρος Αιγάλεω** βρίσκεται στα δυτικά του λεκανοπεδίου των Αθηνών. Οι πρόποδες του περιβάλλονται από τους ακόλουθους δήμους: Δήμος Αιγάλεω, Δήμος Αγίας Βαρβάρας, Δήμος Χαϊδαρίου, Δήμος Κορυδαλλού, Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Δήμος Περάματος και Δήμος Νίκαιας - Αγ. Ι. Ρέντη.

Το **Ποικίλο όρος**, στα ανατολικά και βορειοανατολικά συνορεύει με τους Δήμους Χαϊδαρίου, Περιστερίου, Πετρούπολης, Καματερού, Άνω Λιοσίων και Ζεφυρίου, ενώ στα νοτιοδυτικά συνορεύει με τον οικισμό Νεόκτιστα Ασπροπύργου και στα δυτικά με τη χωματερή των Άνω Λιοσίων.

¹⁵ <https://el.wikipedia.org/>

Εικόνα 3.1: Ορεινός Όγκος Αιγάλεω
Πηγή: <https://www.pesydap.gr/>

3.2. Ιστορικά Στοιχεία

Σε αυτό το σημείο γίνεται αναφορά στην προέλευση της ονομασίας του ορεινού όγκου Αιγάλεω, καθώς και μια ιστορική αναδρομή.

3.2.1. Ονομασία

Η ονομασία του όρους Αιγάλεω προέρχεται από δύο συνθετικά¹⁶. Το πρώτο συνθετικό, που είναι η «αίγα» και σημαίνει κασίκα και το δεύτερο συνθετικό «λεώς», που προκύπτει από τη λέξη λαός. Η ερμηνεία που δίνεται στην ονομασία του όρους είναι ο «Λαός των κασικιών», καθώς σε αυτή την περιοχή έβοσκαν τα ζώα τους οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής. Υπάρχει βέβαια και μια διαφορετική ετυμολογία, η οποία αναφέρεται στις λέξεις «αίγες» και «λάας», που σημαίνουν κύματα και πέτρα αντίστοιχα. Είναι δηλαδή ο βράχος όπου χτυπούν τα κύματα.

3.2.2. Ιστορική Αναδρομή

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω από την αρχαιότητα αποτελεί ένα φυσικό σύνορο, καθώς χωρίζει την Αθήνα από το Θριάσιο Πεδίο και την Ελευσίνα. Στο βόρειο μέρος της περιοχής περνούσε η Ιερά οδός. Επίσης εκεί βρισκόντουσαν το Ιερό της

¹⁶ <https://www.urbanpoint.gr/>

Αφροδίτης και το Ιερό του Δαφναίου Απόλλωνα. Κατά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, το 480 π.χ., ο βασιλιάς των Περσών Ξέρξης την παρακολουθούσε από το όρος. Επιπλέον, στην περιοχή ιδρύθηκε κατά τους βυζαντινούς χρόνους η ιερά Μονή Δαφνίου πάνω στα ερείπια του αρχαίου ναού του Δαφναίου Απόλλωνα.

Από ιστορικές αναφορές φαίνεται το μεγαλύτερο μέρος γύρω από το Ποικίλο όρος να ήταν ιδιαίτερα εύφορο και αποδοτικό για τους κατοίκους των γειτονικών περιοχών. Η περιβαλλοντική υποβάθμιση της κατάστασής του ξεκίνησε κατά τη μικρασιατική καταστροφή, όπου οι πρόσφυγες υλοτόμησαν μεγάλο μέρος του Ποικίλου όρους για να μπορέσουν να επιβιώσουν, κατασκηνώνοντας γύρω από αυτό. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας για την καταστροφή του Ποικίλου όρους ήταν οι πυρκαγιές κατά τη διάρκεια της κατοχής. Μετά το 1950 όμως, με την εσωτερική μετανάστευση στην Αθήνα, οικοδομήθηκαν με γρήγορους ρυθμούς οι γειτονικοί του Ποικίλου όρους Δήμοι. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της φυσικής οντότητας του ορεινού όγκου. Η συνεχόμενη επέκταση οικισμών, το ανύπαρκτο πράσινο, η παράνομη βόσκηση και τα λατομεία που δημιουργήθηκαν ευθύνονται για τη σημερινή εικόνα του όρους.

3.3. Νομικό Καθεστώς Προστασίας

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω έχει κηρυχθεί ως **τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους** με την 25683/27-03-1969¹⁷ απόφαση του Υφυπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως Περί κηρύξεως ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθας, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων που χρήζουν ειδικής προστασίας (ΦΕΚ 236/Β/1969) και βρίσκεται στην εκτός σχεδίου περιοχή των Δήμων Περάματος, Κερατσινίου, Νίκαιας, Κορυδαλλού, Αγίας Βαρβάρας, Χαϊδαρίου, Περιστερίου, Πετρουπόλεως, Νέων Λιοσίων, Καματερού, Άνω Λιοσίων, Φυλής, Ασπροπύργου.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 236/Β/1969, μέσα στα όρια του ορεινού όγκου Αιγάλεω ορίζονται **ζώνες προστασίας και ειδικών χρήσεων**. Οι ζώνες αυτές (Νόμος 2742/99, Άρθρο 21) παρουσιάζονται στον Χάρτη 3.1 και έχουν ως ακολούθως:

📌 Ζώνη Α

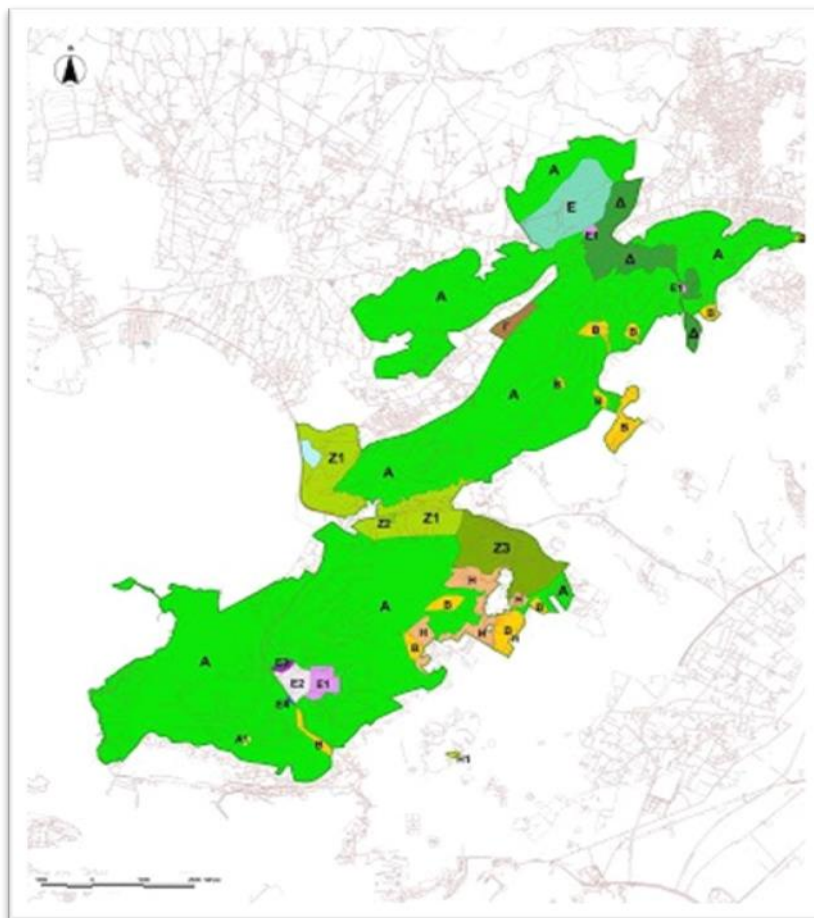
Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως **περιοχή απόλυτης προστασίας και αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος**, στην οποία επιτρέπεται μόνο η εγκατάσταση υπαίθριων ή ημιυπαίθριων καθιστικών (περίπτερα αναψυχής). Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται στη ζώνη αυτή η χρήση υφιστάμενων κτιρίων εκπαίδευσης και παρεμφερών κοινωφελών λειτουργιών, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι δεν εμπίπτει στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, έχει εμβαδόν τουλάχιστον 6.000 m² και έχει πρόσωπο στην οριακή εγκεκριμένη οδό του σχεδίου πόλεως. Για τα

¹⁷ <http://www.nomoskopio.gr/>

κτίρια των παραπάνω χρήσεων ορίζεται συντελεστής δόμησης 0,30 και συντελεστής κάλυψης 0,20. Εγκαταστάσεις, που εξυπηρετούν την εθνική άμυνα και υφίστανται στη ζώνη αυτή διέπονται από το δικό τους νομικό καθεστώς.

- Ζώνη Α1

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή εγκατάστασης μονής, στην οποία επιτρέπεται η ανέγερση καθολικού, καταλυμάτων μοναχών και λοιπών χώρων απαραίτητων για τη λειτουργία της μονής.

Χάρτης 3.1: Ζώνες Προστασίας Όρους Αιγάλεω
Πηγή: <http://courses.arch.ntua.gr/129916.html>

Ζώνη Β

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως **περιοχή περιαστικού πάρκου**, με λειτουργίες αναψυχής, αθλητισμού, ελεύθερου και οργανωμένου πρασίνου και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Στην παραπάνω ζώνη επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων αναψυκτηρίων, καφενείων, εστιατορίων, πολιτιστικών χρήσεων, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και μικρών αθλητικών εγκαταστάσεων. Η χωροθέτηση των κτιρίων και εγκαταστάσεων γίνεται μετά από έγκριση του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. Για την έγκριση αυτή ζητείται η γνώμη της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

Στην έκταση κυριότητας της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, που βρίσκεται στην περιοχή Ριμνίτικα του Δήμου Αγίας Βαρβάρας, επιτρέπεται η κατασκευή Δημοτικού Σταδίου μετά από έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, χωρίς άλλες προϋποθέσεις.

Ζώνη Γ

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή γεωργικής χρήσης, στην οποία επιτρέπεται μόνο η ανέγερση γεωργικών αποθηκών και αντλιοστασίων.

Ζώνη Δ

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή του περιαστικού πάρκου της Βορειοδυτικής Πύλης της Αθήνας με λειτουργίες αναψυχής, παιδικής αναψυχής, αθλητισμού, ελεύθερου πρασίνου και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Στη ζώνη αυτή επιτρέπεται η ανέγερση αναψυκτηρίων, καφενείων, εστιατορίων, μικρών αθλητικών εγκαταστάσεων, κτιρίων πολιτιστικών χρήσεων και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, καθώς και εγκαταστάσεων ζωολογικού κήπου. Επίσης επιτρέπονται οι διαμορφώσεις του χώρου με αισθητικές επεμβάσεις, που διευκολύνουν τη δημιουργία αδιάκοπης πορείας σύνδεσης του αστικού χώρου του Λεκανοπεδίου με το Ποικίλο Όρος και στη συνέχεια με την Πάρνηθα. Οι εγκαταστάσεις αυτές χωροθετούνται ύστερα από ειδική μελέτη, η οποία εγκρίνεται από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. Για την έγκριση αυτή ζητείται η γνώμη της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

Ζώνη Ζ

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή του περιαστικού πάρκου της Δυτικής Πύλης της Αθήνας, περιλαμβάνει δε τις υποζώνες Ζ1, Ζ2, Ζ3 ως ακολούθως.

- Υποζώνη Ζ1

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή περιαστικού πάρκου με λειτουργίες αναψυχής υπαίθριων πολιτιστικών εκδηλώσεων, ελεύθερου πρασίνου, εκπαιδευτικών κατασκηνώσεων χωρίς μόνιμες εγκαταστάσεις και χώρων αθλοπαιδιών μικρής κλίμακας. Επιτρέπεται σε αυτή η ανέγερση περιπτέρων αναψυχής, περιπτέρων ιστορικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης για την περιοχή, καθώς και αναψυκτηρίων.

- Υποζώνη Ζ2

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων. Επιτρέπονται σε αυτή οι εντελώς απαραίτητες εγκαταστάσεις για τη λειτουργία τους, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού.

- Υποζώνη Z3

Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή του Διομήδειου Βοτανικού Κήπου, εντός της οποίας επιτρέπεται η δημιουργία θερμοκηπίων, εργαστηρίων, χώρων ερευνών, μικρής ανταγοράς, καθώς και όλων των κτιρίων, έργων υποδομής και εγκαταστάσεων που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία του Κήπου και συνάδουν αυστηρά με τον χαρακτήρα του ιδρύματος αυτού. Οι εγκαταστάσεις, που επιτρέπονται στις υποζώνες Z1 και Z3, χωροθετούνται ύστερα από ειδική μελέτη, που εγκρίνεται από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. Για την έγκριση αυτή ζητείται η γνώμη της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

Σε όλες τις παραπάνω ζώνες επιτρέπονται επίσης (Νόμος 2742/99, Άρθρο 21):

- **Έργα κοινής ωφέλειας**, αναγκαία για την εξασφάλιση και προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, καθώς και φυτώρια.
- Τα απαραίτητα **έργα τεχνικής υποδομής**, δηλαδή έργα και εγκαταστάσεις ενέργειας (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού - Δημόσια Επιχείρηση Παροχής Αερίου), τηλεπικοινωνιών (Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας), ύδρευσης (Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας - Δήμοι), μεταφορών (Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας, οδικά έργα), πεζοδρομήσεις και οι απαραίτητες για την εξυπηρέτηση του κοινού εγκαταστάσεις υγιεινής.
- Τα απαραίτητα έργα και εγκαταστάσεις για την αποκατάσταση του χώρου της πρώην χωματερής Σχιστού.
- **Χώροι στάθμευσης** και εξυπηρέτησης φορτηγών αυτοκινήτων σε κατάλληλα επιλεγμένες θέσεις, εκτός της Ζώνης Α και εκτός δασικών ή αναδασωτέων εκτάσεων, μετά από έγκριση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και τη σύμφωνη γνώμη του οικείου Οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης.
- **Υπόγειες υδατοδεξαμενές και υπόγεια αντλιοστάσια** για την εξυπηρέτηση των εγκαταστάσεων, μετά από έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας σχετικά με την αναγκαιότητα και τη χωρητικότητά τους σε περίπτωση ιδιωτικών κατασκευών· και μετά από έγκριση αρμόδιων φορέων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις λοιπές περιπτώσεις και εφόσον προβλέπεται από εγκεκριμένες μελέτες.
- Επιτρέπονται επίσης κατά προτίμηση στη Ζώνη Α **εγκαταστάσεις κεραιών τηλεπικοινωνιών, ραδιοφωνίας και τηλεόρασης**, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24Α του νόμου 2075/1992 (ΦΕΚ 129/Α/1992), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με τις διατάξεις του άρθρου 41 του νόμου 2145/1993 (ΦΕΚ 88/Α/1993), του άρθρου 34 του νόμου 2166/1993 (ΦΕΚ 137/Α/1993) και του άρθρου 5 του νόμου 2181/1994 (ΦΕΚ 10/Α/1994).
- Ειδικότερα στις ζώνες Α, Β και Γ επιτρέπονται και **εγκαταστάσεις μετεωρολογικών και γεωδυναμικών σταθμών**, οι οποίες εγκρίνονται με κοινή

απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του συναρμόδιου Υπουργού.

Δημόσιες εκτάσεις, που βρίσκονται μέσα στα όρια της Ζώνης Β και έχουν παραχωρηθεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου από αρμόδιο δημόσιο φορέα για την ανέγερση κτιρίων κοινωφελών λειτουργιών, δηλαδή νοσοκομείων, θεραπευτηρίων, εκπαιδευτηρίων, ασύλων και ορφανοτροφείων, μπορούν να διατηρήσουν τη χρήση που προβλέπεται από την πράξη παραχώρησης. Οι εκτάσεις αυτές δομούνται με τις μέχρι την έκδοση του παρόντος νόμου ισχύουσες διατάξεις, χωρίς όμως τις παρεκκλίσεις του συντελεστή δόμησης, που ισχύουν στις περιοχές εκτός σχεδίου.

3.3.1. Ελάχιστα όρια εμβαδού και λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης

Τα ελάχιστα όρια εμβαδού και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης των γηπέδων, που βρίσκονται στις παραπάνω ζώνες Α, Β, Γ, Δ και Ζ, με εξαίρεση τα γήπεδα που προορίζονται για τις χρήσεις της περίπτωσης 6 της παραγράφου ΙΙ του παρόντος άρθρου, καθορίζονται ως εξής (Νόμος 2742/99, Άρθρο 21):

α. Ελάχιστο εμβαδόν 20.000 m².

β. Μέγιστη επιφάνεια κτιρίων:

- Περιπτέρων αναψυχής και περιπτέρων ιστορικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης, 30 m² ανά ελάχιστο εμβαδόν αρτίου γηπέδου είκοσι χιλιάδων 20.000 m². Σε περίπτωση μεγαλύτερων γηπέδων επιβάλλεται διάσπαση του όγκου των κτιρίων ανά 30 m² κάθε είκοσι χιλιάδες 20.000 m², με μέγιστη συνολική επιφάνεια 150 m².
- Εστιατορίων, αναψυκτηρίων, καφενείων, αθλητικών εγκαταστάσεων, πολιτιστικών χρήσεων και χρήσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 160 m².
- Σε κάθε άρτιο, σύμφωνα με τα προηγούμενα, γήπεδο είναι δυνατή η δόμηση περισσότερων του ενός κτιρίων διαφορετικής χρήσης, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτής της παραγράφου. Στην περίπτωση αυτή το άθροισμα των επιφανειών των κτιρίων για κάθε άρτιο γήπεδο δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερο των 200 m².
- Γεωργικών αποθηκών 20 m².
- Αντλιοστασίων 10 m².
- Μονής (στο σύνολο των κτιρίων) 400 m² με μέγιστο ποσοστό κάλυψης 4%.

γ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων (που μετριέται από το γύρω φυσικό έδαφος):

- Περιπτέρων αναψυχής και περιπτέρων ιστορικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης τα 3,50 m.
- Εστιατορίων, αναψυκτηρίων, καφενείων, κτιρίων αθλητικών εγκαταστάσεων, πολιτιστικών χρήσεων και χρήσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης τα 4 m.

- Γεωργικών αποθηκών, αντλιοστασίων, μόνο στη Ζώνη Γ τα 3 m.
- Μονής: τα 8 m.

δ. Πάνω από το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων επιτρέπεται η κατασκευή στέγης με κεραμίδια βυζαντινού τύπου. Το ύψος της στέγης δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 1,50 m.

ε. Για τη χορήγηση οικοδομικής άδειας ανέγερσης γεωργικών αποθηκών και αντλιοστασίων απαιτείται η προηγούμενη έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

στ. Για την κοπή δένδρων απαιτείται η άδεια της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας.

ζ. Για κάθε απαιτούμενη αλλαγή του φυσικού ανάγλυφου εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 40 παράγραφος 1 του Νόμου 1337/1983 (ΦΕΚ 33/Α/1983).

η. Στις περιπτώσεις των ανενεργών λατομείων επιβάλλεται είτε η αποκατάσταση του φυσικού ανάγλυφου και η αναδάσωσή του, ύστερα από σχετική μελέτη (η αποκατάσταση και αναδάσωση είναι υποχρεωτική για τη Ζώνη Α), είτε η μερική αποκατάσταση και διαμόρφωση του ανάγλυφου συγχρόνως με τη χωροθέτηση των επιτρεπόμενων χρήσεων (στις Ζώνες Β και Δ), ύστερα από σχετική μελέτη.

θ. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των από 24-05-1985 (ΦΕΚ 270/Δ/1985) και από 05-12-1979 (ΦΕΚ 707/Δ/1979) Προεδρικών Διαταγμάτων χωρίς καμία παρέκκλιση.

- Οι αρχιτεκτονικές μελέτες των κτιρίων, που πρόκειται να ανεγερθούν, εγκρίνονται από την οικεία Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου, η οποία εγκρίνει επίσης τη θέση των κτιρίων μέσα στο γήπεδο.
- Τα κτίρια που υφίστανται σήμερα νόμιμα και τα οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, δεν επιτρέπονται, είναι δυνατόν να διατηρούν τη χρήση τους για 30 έτη μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Σε αυτά τα κτίρια και τις εγκαταστάσεις επιτρέπονται οι επισκευές, διαρρυθμίσεις και προσθήκες, οι οποίες είναι απολύτως απαραίτητες για τη λειτουργία τους, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις και εγκρίνονται από την Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου. Από τον χρονικό αυτό περιορισμό εξαιρούνται τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις, που έχουν σχέση με την Εθνική Άμυνα.
- Σε περίπτωση γηπέδου, που εμπίπτει σε περισσότερες της μιας ζώνης ή τέμνεται από το όριο προστασίας του Όρους Αιγάλεω, η αρτιότητα υπολογίζεται σε ολόκληρο το γήπεδο, το κτίριο όμως κατασκευάζεται σε εκείνο το τμήμα του γηπέδου, που είναι δυνατή η ανέγερση κτιρίου και σύμφωνα με τις χρήσεις και τους όρους δόμησης της περιοχής, που αυτό εμπίπτει.

3.3.2. Όρια ζωνών ειδικών χρήσεων στην περιφέρεια του ορεινού όγκου

Στην περιφέρεια του ορεινού όγκου καθορίζονται τα όρια ζωνών ειδικών χρήσεων, που βρίσκονται στην εκτός σχεδίου περιοχή των Δήμων Περάματος, Κερατσινίου, Πετρούπολεως, Άνω Λιοσίων, Νίκαιας και Κορυδαλλού.

Μέσα στα όρια, που καθορίζονται με το προηγούμενο εδάφιο, ορίζονται οι ζώνες E, E1, E2, E3, E4 και καθορίζονται κατά ζώνη ειδικές χρήσεις γης ως εξής (Νόμος 2742/99, Άρθρο 21):

- Ζώνη E: Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, ανακύκλωσης και επεξεργασίας απορριμμάτων, μέσα στην οποία επιτρέπονται οι εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τις χρήσεις αυτές.
- Ζώνη E1: Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή νεκροταφείου, μέσα στην οποία επιτρέπονται μόνο εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τη χρήση αυτή.
- Ζώνη E2: Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως βιομηχανική περιοχή Σχιστού, σύμφωνα με τις διατάξεις της κοινής υπουργικής απόφασης των Υπουργών Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας [Α] 2671/48224-01-1988 (ΦΕΚ 100/Β/1988).
- Ζώνη E3: Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή εγκαταστάσεων σταθμού μεταφόρτωσης απορριμμάτων και κτηνιατρείου.
- Ζώνη E4: Η ζώνη αυτή καθορίζεται ως περιοχή για τις εγκαταστάσεις της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου.
- Ζώνη Η: Η περιοχή Δήμου Κορυδαλλού και Νίκαιας, που οριοθετείται στα συνοδευτικά διαγράμματα ως Ζώνη Η, χαρακτηρίζεται ως περιοχή ήπιας ανάπτυξης πρώτης κατοικίας, με πυκνότητα που δεν θα υπερβαίνει τα 60 άτομα ανά εκτάριο.
 - Ζώνη Η1: Η περιοχή του Δήμου Νίκαιας, που οριοθετείται στο συνοδευτικό διάγραμμα ως Ζώνη Η1, χαρακτηρίζεται ως περιοχή ανάπτυξης οργανωμένων προγραμμάτων στέγασης για πρώτη κατοικία, με πυκνότητα που δεν θα υπερβαίνει τα 100 άτομα σε κάθε εκτάριο.

Είναι δυνατή η ανταλλαγή ίσων εκτάσεων μεταξύ των ζωνών E και A, όπως καθορίστηκαν στο άρθρο 21 του Νόμου 2742/1999, εντός των ορίων οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Φυλής και Άνω Λιοσίων. Η ανταλλαγή πραγματοποιείται με απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, ύστερα από γνώμη του Νομαρχιακού Συμβουλίου Δυτικής Αττικής και των Δημοτικών Συμβουλίων Άνω Λιοσίων και Φυλής.

3.3.3. Όροι και περιορισμοί δόμησης ζωνών στην περιφέρεια του ορεινού όγκου

Οι όροι και περιορισμοί των ζωνών, που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, καθορίζονται ως εξής (Νόμος 2742/99, Άρθρο 21):

- Ζώνη Ε: Μέσα στη ζώνη αυτή ισχύουν οι διατάξεις του από 31-03-1987 Προεδρικού Διατάγματος (ΦΕΚ 303/Δ/1987), που αφορούν στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- Ζώνες Ε1 και Ε3: Οι όροι και περιορισμοί δόμησης των ζωνών αυτών καθορίζονται με την έγκριση τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26 του Νόμου 1337/1983.
- Ζώνη Ε2: Οι όροι και περιορισμοί δόμησης στη ζώνη αυτή καθορίζονται με την έγκριση της πολεοδομικής μελέτης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 2545/1997 (ΦΕΚ 254/Α/1997).
- Ζώνη Ε4: Οι όροι και περιορισμοί δόμησης στη ζώνη αυτή καθορίζονται από τις σχετικές ειδικές διατάξεις για τις εγκαταστάσεις της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου.
- Τα ελάχιστα όρια εμβαδού και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης των γηπέδων, που βρίσκονται στη Ζώνη Η, καθορίζονται ως εξής:
 - μέγιστος συντελεστής δόμησης 0,4 στο σύνολο της έκτασης,
 - μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 7,5 m,
 - οι οικίες θα πρέπει να καλύπτονται με στέγη μέγιστου ύψους 1,5 m, και
 - μέγιστη επιτρεπόμενη επιφάνεια όλων των ορόφων ανά κτίριο 200 m².

Κατά τα λοιπά ισχύει ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός.

- Τα ελάχιστα όρια εμβαδού και οι λοιποί όροι και περιορισμοί δόμησης των γηπέδων που βρίσκονται στη Ζώνη Η1, καθορίζονται ως εξής:
 - μέγιστος επιτρεπόμενος συντελεστής δόμησης 0,8 στο σύνολο της έκτασης
 - μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 10,5 m, και
 - μέγιστη επιτρεπόμενη επιφάνεια ανά κτίριο 300 m²

Κατά τα λοιπά ισχύει ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός.

3.3.4. Μεταβατικό καθεστώς

Οικοδομικές άδειες, που έχουν εκδοθεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ή άδειες για τις οποίες έχει υποβληθεί ο πλήρης φάκελος στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης του παρόντος, εκτελούνται, όπως εκδόθηκαν ή εκδίδονται μέχρι το πολύ 6 μήνες από τη

δημοσίευση του παρόντος, σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις και με βάση τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί.

Για τις άδειες αυτές έχουν εφαρμογή και οι διατάξεις του άρθρου 6 του από 08-07-1993 προεδρικού διατάγματος (ΦΕΚ 795/Δ/1993) «Τρόπος έκδοσης οικοδομικών αδειών και έλεγχος των ανεγειρόμενων οικοδομών», όπως ισχύει.

Ως προς τη χρήση των κτιρίων του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζεται η διάταξη της περίπτωσης 2 της παραγράφου ΙΙΙ του παρόντος.

Οι λοιποί όροι, η διαδικασία εφαρμογής και η οικιστική οργάνωση των Ζωνών Η και Η1 θα γίνει με Προεδρικό Διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υπουργού Γεωργίας και γνώμη του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας.

3.4 Φυσικό Περιβάλλον

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζεται το φυσικό περιβάλλον του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Γίνεται αναφορά στη μορφολογία και το ανάγλυφο της περιοχής, στο κλίμα, τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και στα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.4.1. Μορφολογία/Ανάγλυφο

Κατά το ανώτερο Μειόκαινο¹⁸ (10-6 εκατ. χρόνια) ξεκίνησε ο σχηματισμός του όρους Αιγάλεω με έντονο ανάγλυφο, καθώς και της Πάρνηθας, της Πεντέλης και του Ύμηττου. Η ανάδυση άρχισε κατά τον Καινοζωικό αιώνα¹⁹ (Λύτρας, 2020). Στη βορειοδυτική πλευρά του Ποικίλου όρους υπήρχαν εποχικές λίμνες, οι οποίες ανάλογα με τις παροχές των χειμάρρων κατακλύζονταν περιοδικά. Ο ορεινός όγκος συνέχιζε να ανυψώνεται εξαιτίας της δράσης των ρηξιγενών ζωνών που τον περιέβαλαν.

Το ανάγλυφο του όρους χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία. Υπάρχουν μικρές κοιλάδες, αλλά και απότομες εξάρσεις και βαθιές χαραδρώσεις εξαιτίας των έντονων τεκτονικών φαινομένων. Συνίσταται από πετρώματα κυρίως ιζηματογενή, τα οποία αποτελούνται από λευκούς, τεφρόλευκους και κατά θέσεις ροδόχρους ασβεστόλιθους και δολομιτικούς ασβεστόλιθους συχνά κρυσταλλοποιημένους. Τα ασβεστολιθικά πετρώματα συνήθως είναι κατακερματισμένα και έχουν πάχος 400-500m.

¹⁸ Το Μειόκαινο είναι η πρώτη γεωλογική εποχή της Νεογενούς Περιόδου και εκτείνεται από 23 εκατομμύρια μέχρι 5,332 εκατομμύρια χρόνια πριν.

¹⁹ Ο Καινοζωικός αιώνας είναι ο γεωλογικός αιώνας στον οποίο ανήκει η σημερινή εποχή.

Στην περιοχή του Καματερού υπάρχουν ασβεστομαργαϊκοί σχηματισμοί (λευκές και συμπαγείς ασβεστομάργες), πιθανώς λιμναίας φάσης. Στις περιοχές Ανθούπολης, Άσπρων Χωμάτων, Νέων Λιοσίων και Αγ. Αναργύρων βρίσκονται ανωμειοκαινικοί λιμναίοι σχηματισμοί στους οποίους συναντώνται και λιγνιτικά κοιτάσματα. Στην περιοχή Σκαραμαγκά και σε άλλες θέσεις εμφανίζονται τόφφοι και βασικά εκρηξιγενή πετρώματα (λάβες). Στην περιοχή Σχιστού είναι τα παλαιότερα πετρώματα της Αττικής, ψαμμίτες και μαύροι λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθοι της άνω Λιθανθρακοφόρου και της Πέρμιας περιόδου του ανώτερου Παλαιοζωϊκού (290–248 εκατ. χρόνια πριν), που υπόκεινται του ασβεστολιθικού στρώματος. Νοτιοδυτικά της Μονής Δαφνίου και σε άλλες θέσεις εμφανίζονται ασβεστόλιθοι κλαστικοί, με ευμεγέθεις λατύπες της κατωϊουρασικής περιόδου (205 – 180 εκατ. χρόνια πριν). Στο ύψωμα του Κορυδαλλού συναντώνται ασβεστόλιθοι του Κρητιδικού (65 εκατ. χρόνια πριν) με απολιθώματα Ιππουρίτες. Στον ίδιο λόφο βρέθηκαν και απολιθωμένα ζώα Πλειστοκαινικής ηλικίας (είδη αρκούδας, υποειδών, ποντικίων κ.ά.). Στην περιοχή νοτιοδυτικά του Δρομοκαϊτείου, εντοπίστηκαν κοιτάσματα λειμωνίτου (σιδηρομεταλλεύματος), που στο παρελθόν (από τις αρχές έως τα μέσα του 20ου αιώνα) υπήρξαν αντικείμενο εκμετάλλευσης από την εταιρεία «Πυριτιδοποιείο». Στην κοιλάδα Δαφνίου, καθώς και στα χαμηλότερα σημεία της περιμέτρου του όρους, υπάρχουν σχιστόλιθοι των Αθηνών, του άνω Κρητιδικού (65 εκατ. χρόνια), αποθέσεις του Νεογενούς ιδίως στην Πετρούπολη και στο Περιστέρι, που αποτελούνται κυρίως από λιμνοχερσαία ιζήματα (20 – 2 εκατ. χρόνια) και πλειοτεταρτογενείς αποθέσεις (700 χιλιάδες χρόνια μέχρι σήμερα). Τέλος, έχει διαπιστωθεί ότι σχεδόν όλος ο ορεινός όγκος περιβάλλεται από ρηξιγενείς ζώνες και ρήγματα (Λύτρας, 2020).

3.4.2. Κλίμα

Κλίμα ονομάζεται η μέση καιρική κατάσταση ή καλύτερα ο μέσος καιρός μιας περιοχής, που προκύπτει από τις μακροχρόνιες παρατηρήσεις των διάφορων μετεωρολογικών στοιχείων.

Το κλίμα της περιοχής μελέτης είναι μεσογειακό, με υγρό και ήπιο χειμώνα και θερμό, ξηρό καλοκαίρι (Α.Σ.Δ.Α., 2010). Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω επηρεάζει με διάφορους τρόπους τις κλιματικές συνθήκες και την κατάσταση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η έκθεση των πετρωμάτων στην ηλιακή ακτινοβολία και η περιορισμένη εδαφοκάλυψη έχουν ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση της θερμότητας και την έλξη αέριων μαζών μέσω του φαινομένου της οριζόντιας μεταφοράς. Έτσι, αυξάνεται η σχετική υγρασία της ατμόσφαιρας, κυρίως τις θερμές ώρες της ημέρας. Ο περιορισμός της έντασης των νότιων-νοτιοδυτικών ανέμων, που δημιουργούν βιοκλιματικές συνθήκες και η δημιουργία φράγματος στη μεταφορά αερορρυπαντών από το Θριάσιο Πεδίο προς το Λεκανοπέδιο λειτουργεί θετικά για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Το βουνό θα μπορούσε να μετατραπεί σε πνεύμονα

πρασίνου μέσω διαδικασιών φυσικής επιλογής και εμπλουτισμού. Δυστυχώς όμως το σημερινό ποσοστό φυτοκάλυψης δεν έχει καμία θετική επίδραση στις κλιματικές συνθήκες.

3.4.3. Πανίδα και χλωρίδα

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί σημαντικό **οικοσύστημα του λεκανοπεδίου** και διαθέτει **πλούσια χλωρίδα και πανίδα**. Παρά τις ανθρώπινες παρεμβάσεις που έχει υποστεί και που υποβαθμίζουν συνεχώς την περιοχή, παραμένει μια περιοχή με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον.

Πανίδα

Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 1999, καταγράφηκαν 102 διαφορετικά είδη πουλιών, από τα οποία τα 17 ανήκουν στα αυστηρά προστατευόμενα είδη και τα 79 ανήκουν στα προστατευόμενα είδη της άγριας ζωής (Περγαντή, 1999). Το βουνό αποτελεί σταθμό για την περίοδο της αποδημίας των πουλιών. Για αυτό τον λόγο καταγράφηκαν 84 είδη πτηνών, που εμφανίζονται είτε μονίμως είτε σε συγκεκριμένες περιόδους.

Επιπλέον, σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2004²⁰ καταγράφηκαν 100 περίπου είδη εντόμων, όπως οι πεταλούδες, τα κολεόπτερα, οι ακρίδες και τα αλογάκια (Μελέτη «Όρος Αιγάλεω-Ποικίλο, αποκατάσταση του δασικού χαρακτήρα, προστασία και ανάδειξή του», 2004). Οι πεταλούδες που έχουν βρεθεί ανήκουν σε 37 διαφορετικά είδη, τα 4 εκ των οποίων αποτελούν προστατευόμενα είδη. Γενικά έχουν καταγραφεί αλεπούδες, νυφίτσες, φίδια (κυρίως οχιά, δεντρογαλιά), λαγοί, σκαθάρια, σαρανταποδαρούσες και χελώνες (Μελέτη «Όρος Αιγάλεω-Ποικίλο, αποκατάσταση του δασικού χαρακτήρα, προστασία και ανάδειξή του», 2004).

Η θέση του όρους Αιγάλεω δεν επιτρέπει τη φυσική ανάπτυξη του δάσους. Ο αστικός ιστός που το περιβάλλει, οι συχνές πυρκαγιές, καθώς και το παράνομο κυνήγι που πραγματοποιείται, παίζουν σημαντικό ρόλο στη σημερινή εικόνα του όρους. Ο πιο σημαντικός παράγοντας βέβαια είναι η **έλλειψη επαρκούς νομικής προστασίας** του βουνού.

Χλωρίδα

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί βιότοπο με σημαντικό αριθμό ειδών χλωρίδας. Έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες, κυρίως από εθελοντικές ομάδες, ώστε να καταγραφεί η κατάσταση της χλωρίδας του βουνού με σκοπό την προστασία του. Έως τώρα έχουν καταγραφεί πάνω από 750 αυτοφυή είδη και υποείδη (Βαλλιανάτου, 2010). Πιο αναλυτικά, 30 χαρακτηρίζονται ως σημαντικά, 41 είναι

²⁰ <http://repository-theophrastus.ekt.gr/theophrastus/handle/20.500.12038/195>

ελληνικά ενδημικά και 8 είναι ενδημικά της Ελλάδας και της ευρύτερης περιοχής του Αιγαίου. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και τις διεθνείς συνθήκες, από το σύνολο των παραπάνω 79 ειδών, τα **40 ανήκουν στα προστατευμένα είδη** (Βαλλιανάτου, 2010). Τα δεδομένα αυτά αποδεικνύουν ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω είναι πολύ σημαντική χλωριδική ποικιλότητα, που μέχρι σήμερα **δεν έχει επαρκώς αξιολογηθεί**.

Η μισή δασική έκταση της περιοχής καλύπτεται από αυτοφυείς κοινότητες χαλεπίου πεύκης, αείφυλλων σκληρόφυλλων πλατύφυλλων θάμνων, χαμηλών ξηροφυτικών θάμνων (φρύγανα) και χασμοφυτική βλάστηση. Υπάρχουν ακακίες, μιμόζες, κουκουναριές, χαρουπιές, κουτσουπιές, πουρνάρι, σχίνο, κουμαριές, ρίκι, αστιβή ή αφάνα, γαλαστιβή, πικροδάφνες, τεύτριά, κυδωνίαστρο, μηδική δενδρώδες τεχνητή φύτευση, σπάρτο και λίγες ελιές. Έχουν πραγματοποιηθεί αναδασώσεις τα τελευταία χρόνια, με πολύ σημαντικά αποτελέσματα, καθώς έχουν εμφανιστεί νέα είδη φυτών, αλλά και παλαιότερα απολεσθέντα είδη (Βαλλιανάτου, 2010).

3.4.4. Πολιτιστική Κληρονομιά

Στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, τα μνημεία που χρήζουν προστασίας βρίσκονται σε δύο περιοχές. Η μία περιοχή είναι το τμήμα της Ιεράς Οδού από τη Μονή Δαφνίου έως τη λίμνη Ρειτών-Κουμουνδούρου και η άλλη είναι η περιοχή του τείχους του Δέματος. Υπάρχουν αρχαιότητες, οι οποίες χρονολογούνται από την κλασική αρχαιότητα μέχρι τους βυζαντινούς χρόνους (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003).

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά μνημεία αρχαιολογικής και ιστορικής σημασίας, καθώς και τα σπήλαια που υπάρχουν στην περιοχή.

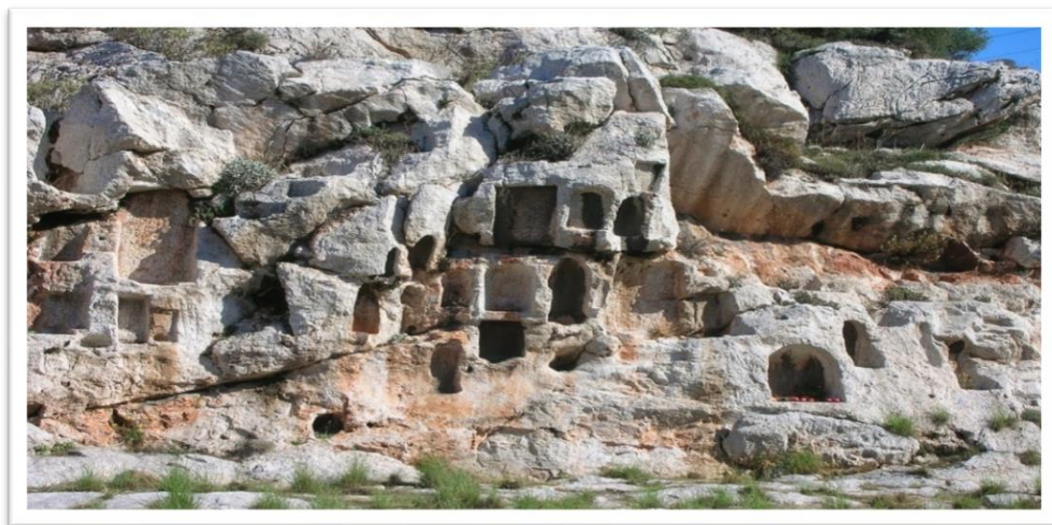
Μονή Δαφνίου

Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα μνημεία αυτού του είδους στην Ελλάδα και έχει ανακηρυχθεί από την UNESCO ως **μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς** (Εικόνα 3.2) (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003). Συνδυάζει αρχιτεκτονική τελειότητα με εκτέλεση ψηφιδωτών συνθέσεων και χτίστηκε γύρω στο 1080 στη θέση παλαιοχριστιανικού μοναστηρίου. Ανήκει στον οκταγωνικό τύπο, από άποψη αρχιτεκτονικής, όπου ο μεγάλος τρούλος στηρίζεται σε τέσσερα τόξα και τέσσερις κόγχες. Ο ναός είναι πλούσιος σε ψηφιδωτές εικονογραφήσεις. Κάποιες από αυτές είναι ο Παντοκράτορας στον τρούλο, η Παναγία στην κόγχη της αψίδας, το δωδεκάορτο και οι θεομητορικές και χριστολογικές εορτές, οι οποίες δείχνουν ότι η μονή είναι αφιερωμένη στην Παναγία. Στις υπόλοιπες επιφάνειες του ναού υπάρχουν ολόσωμες μορφές αγίων ή μαρτύρων. Σύμφωνα με έρευνες, στον χώρο βρέθηκαν αρχιτεκτονικά μέλη δωρικού

ναού, γεγονός που κάνει τους ερευνητές να πιστεύουν ότι εκεί βρισκόταν το Ιερό του Απόλλωνα.

Εικόνα 3.2: Μονή Δαφνίου
Πηγή: <http://whc.unesco.org/>

Εικόνα 3.3: Ιερό της Αφροδίτης
Πηγή: <http://www.gowestathens.gr/>

Ιερό της Αφροδίτης

Τα υπολείμματα του Ιερού της Αφροδίτης βρίσκονται στην έξοδο της εθνικής οδού πριν τον Σκαραμαγκά (Εικόνα 3.3). Έως και σήμερα, υπάρχουν κόγχες που χρησιμοποιούνταν για την ανάθεση μαρμάρινων περιστεριών, που είναι το ιερό πουλί της Αφροδίτης (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003). Μέσω των ανασκαφών που πραγματοποιήθηκαν, εντοπίστηκαν πολλά από αυτά, καθώς και ειδώλια της θεάς. Ευρήματα που έχουν προκύψει από τις ανασκαφές εκτίθεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Το Ιερό της Αφροδίτης

ήταν σε χρήση από το δεύτερο μισό του 5ου αιώνα π.Χ. μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους (Wikipedia).

Η Ιερά οδός αποτελεί τον αρχαιότερο δρόμο στην Ελλάδα και ξεκινούσε από την περιοχή του Κεραμεικού και κατέληγε στην Ελευσίνα, παράλληλα και σε απόσταση λίγων μέτρων από την σημερινή οδό (Εικόνα 3.4). Η κατασκευή της έγινε από μικρές και μεγάλες πέτρες και όπου ήταν απαραίτητο τοποθετούνταν επίχωση²¹ για την καλύτερη στερέωση των λίθων (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003).

Εικόνα 3.4: Η Ιερά Οδός μπροστά στον ναό της Αφροδίτης στην Αφαία Σκαραμαγκά (1937)

Πηγή: <https://www.mixanitouxronou.gr/>

Η συγκεκριμένη οδός ήταν συνδεδεμένη με τις εορτές των Ελευσίνιων μυστηρίων, καθώς η πομπή και η πορεία ακολουθούσαν αυτόν τον δρόμο. Στο μεγαλύτερο τμήμα της διαδρομής βρίσκονταν ταφικά μνημεία σημαντικών μελών της Αθηναϊκής κοινωνίας της τότε εποχής, αλλά και απλών πολιτών. Στην περιοχή του Χαϊδαρίου έχουν εντοπιστεί τάφοι που χαρακτηρίζονται ως διατηρητέοι. Επιπλέον, σημαντικό ταφικό μνημείο ήταν το κενοτάφιο της εταιράς Πυθιονίκης, κατασκευασμένο από τον Άρπαλο, τον θησαυροφύλακα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, το οποίο βρισκόταν σε ύψος χαμηλότερο από τον Προφήτη Ηλία στην περιοχή του Χαϊδαρίου. Σε ανασκαφές που έγιναν το 1936-1937 προέκυψαν τμήματά της στον χώρο του ψυχιατρείου, στο Ιερό της Αφροδίτης, στη στροφή προς Σκαραμαγκά και σε μεγάλο τμήμα κατά μήκος της λίμνης Κουμουνδούρου (Τραυλός, 1937). Πλέον, εκτός από τον χώρο στο Ιερό της Αφροδίτης, είναι πολύ δύσκολη η ανεύρεση ιχνών από της Ιερά οδό.

²¹ Οι αρχαιολόγοι στην ανασκαφική πρακτική χρησιμοποιούν τον όρο «επίχωση» για να δηλώσουν τα στρώματα που περιέχουν ή και καλύπτουν μια αρχαιολογική φάση.

Εικόνα 3.5: Μέρος από το Τείχος του Δέματος

Πηγή: <http://www.gowestathens.gr/>

Το Δέμα

Το τείχος του Δέματος βρίσκεται στη βόρεια πλευρά μεταξύ Πάρνηθας και Ποικίλου όρους (Εικόνα 3.5). Η ονομασία του προκύπτει από το «Δέμα ή Δέσις», που σημαίνει ένωση των δύο βουνών. Εξαιτίας του τρόπου δόμησης και των ευρημάτων φέρεται να κατασκευάστηκε τον 4ο αιώνα π.Χ. (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003). Ήταν αμυντικό τείχος, με μήκος 4360m και χωριζόταν σε δύο τομείς. Ο νότιος τομέας προς το Αιγάλεω είχε πιο ισχυρή τοιχοποιία από τον βόρειο τομέα, που ήταν προς την Πάρνηθα. Η χάραξη του τείχους προσαρμοζόταν ανάλογα με το έδαφος και δεν ακολουθούσε απαραίτητα ευθεία γραμμή. Είναι κατασκευασμένο από λίθους χωρίς συνθετικό υλικό. Υπήρχαν δύο πύλες στη βόρεια πλευρά του τείχους, καθώς και δύο πύργοι, ένας σε κάθε τομέα, από όπου και είχαν ορατότητα προς τις δύο πεδιάδες και τον κόλπο της Σαλαμίνας. Σήμερα έχουν καταστραφεί εκατοντάδες μέτρα του τείχους εξαιτίας της διαπλάτυνσης της δημοσίας οδού και της χρησιμοποίησης του χώρου για αποθηκευτικές εργασίες.

Οι Ρειτοί (Λίμνη Κουμουνδούρου)

Η λίμνη Ρειτών (Κουμουνδούρου) ήταν το σημείο όπου χωρίζονταν οι επικράτειες της Αθήνας και της Ελευσίνας (Εικόνα 3.6) (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003). Στο μέσον της λίμνης υπήρχε γέφυρα, από την οποία διέρχονταν τα νερά από το ένα τμήμα της λίμνης στο άλλο. Ο σχηματισμός της λίμνης έγινε με τεχνητό τρόπο, διότι κατά τη διάνοιξη δρόμου στην αρχαιότητα τα νερά των παρακείμενων πηγών δεν μπορούσαν να καταλήξουν στην θάλασσα. Στην αρχαιότητα το όνομα της λίμνης ήταν Ρειτός, εξαιτίας της πηγής που

προερχόταν το νερό που ονομαζόταν Ρειτά (Wikipedia). Όσον αφορά τη σημερινή ονομασία, είτε οφείλεται στο όνομα οικογένειας γαιοκτημόνων που τους ανήκε η περιοχή τον 19ο αιώνα είτε στον Αλέξανδρο Κουμουνδούρο, ο οποίος το 1860 ως πρωθυπουργός, πραγματοποίησε έργα επιχωμάτωσης και οδοποιίας μεταξύ του Σκαραμαγκά και της λίμνης.

Εικόνα 3.6: Λίμνη Κουμουνδούρου
Πηγή: <https://geomythiki.blogspot.com/>

«Στρατόπεδο»

Δυτικά του Δέματος, σε απόσταση 3 χιλιομέτρων, βρίσκεται το «Στρατόπεδο». Πρόκειται για οχυρωματικό περίβολο που περιλαμβάνει 8 πύργους. Η περιφέρειά του ανέρχεται στα 375m, το μήκος του στα 510m και το πάχος του στο 1m (Μελέτη «Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία Ποικίλου Όρους», 2003). Το σημερινό ύψος του είναι περίπου 1.00-1.50m, ενώ εκτιμάται ότι λόγω των πετρών που έχουν πέσει έφτανε τα 2m. Εντός του περιβόλου βρέθηκαν κτήρια, όπου το ένα από αυτά περιείχε οκτώ ή και περισσότερα δωμάτια. Πρόκειται για εγκατάσταση σύγχρονη με το Δέμα, καθώς τα θραύσματα από κεραμίδες που βρέθηκαν παραπέμπουν στην κλασσική ή ελληνιστική εποχή.

Εικόνα 3.7: Διομήδειος Βοτανικός Κήπος
Πήγη: <https://xaidarisimera.gr/>

Διομήδειος Βοτανικός Κήπος

Ο Διομήδειος Βοτανικός Κήπος²² βρίσκεται στην περιοχή του Χαΐδαριου, 8 χιλιόμετρα μακριά από το κέντρο της Αθήνας (Εικόνα 3.7). Είναι ο πιο σημαντικός και ο πιο μεγάλος στη νοτιοανατολική Ευρώπη και έχει έκταση 1860 στρέμματα στις βόρειες πλαγιές του Όρους Αιγάλεω. Διαθέτει πλούσια βλάστηση και έχουν καταγραφεί περίπου 3000 είδη φυτών. Αποτελεί χώρο όπου διεξάγονται προγράμματα εκπαίδευσης, βοτανικές έρευνες και μελέτες της χλωρίδας.

Σπήλαια

Έπειτα από χρόνια έρευνας έχουν καταγραφεί 45 αναφορές για σπήλαια στον ορεινό όγκο Αιγάλεω (Λύτρας, 2020). Το ενδιαφέρον των αρχαιολόγων και των σπηλαιολόγων ξεκίνησε μετά το 2006 από την Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Νότιας Ελλάδας (Ε.Π.Σ.Ν.Ε.). Σε πολλά από τα σπήλαια υπάρχουν ενδείξεις χρήσης τους από την αρχαιότητα. Τα περισσότερα από αυτά περιβάλλονται από ερείπια μαντριών και κτισμάτων, γεγονός που αποδεικνύει ότι χρησιμοποιούνταν ως ποιμενικές εγκαταστάσεις. Εκτός από τις πληροφορίες που υπάρχουν για την ύπαρξη ποιμένων στην περιοχή κατά την αρχαιότητα, με την εγκατάσταση αρβανιτών στην Αττική από τις αρχές του 15ου αιώνα εμφανίζεται η εντατική βόσκηση του βουνού, μαζί με άλλες δραστηριότητες όπως ρητίνευση, υλοτόμηση, παραγωγή ασβέστη, καλλιέργεια κ.ά. Μέχρι το πρώτο μισό του 20ου

²² <http://www.diomedes-bg.uoa.gr/start.html>

αιώνα συνεχίστηκαν οι δραστηριότητες αυτές. Η θέση και η χρήση των σπηλαίων έχει τεράστια σημασία, καθώς εκτός από την τοπογραφική και γεωλογική αξία τους, είναι ένας τρόπος να αποτυπωθούν τα μονοπάτια που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής πριν την κατασκευή δρόμων.

Ο κατάλογος των σπηλαίων από τον βορρά προς τον νότο είναι ο ακόλουθος (Λύτρας, 2020):

- **Σπήλαιο Μαρίνη:** Βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Ποικίλου όρους σε υψόμετρο 280m. Το όνομά του προέρχεται από παλαιά οικογένεια ποιμένων, την οικογένεια Μαρίνη, που φύλαγαν εκεί τα πρόβατά τους.
- **Βάραθρο Ταμπουριών:** Βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Ποικίλου όρους σε υψόμετρο 323m. Εντοπίστηκε το 2015, έχει βάθος 7 μέτρα και στο δυτικό του τοίχωμα υπάρχει ένας μικρός σταλακτικός διάκοσμος.
- **Σπήλαιο στην περιοχή Βορεινό:** Βρίσκεται στη βάση βραχώδους συμπλέγματος σε υψόμετρο 254m περίπου. Εντοπίστηκαν ερείπια παλαιάς ποιμενικής εγκατάστασης και η οροφή του είναι καπνισμένη.
- **Σπήλαιο στο Στρώμα:** Βρίσκεται επάνω από το Καματερό σε υψόμετρο 290m περίπου. Στο εσωτερικό του βρέθηκε εικόνισμα της Παναγίας σε κοιλότητα και αντικείμενα χριστιανικής λατρείας. Τα πετρώματά του αποτελούνται από λατύπες της κατωϊουρασικής περιόδου.
- **Σπήλαιο Κούκου Ζαχαρίτσας:** Βρίσκεται επάνω από την Πετρούπολη σε υψόμετρο 390m περίπου. Πρόκειται για μικρό σπήλαιο που πιθανότατα στην αρχαιότητα να χρησιμοποιούνταν ως φυλάκιο.
- **Σπήλαιο στο Βορό:** Βρίσκεται στην περιοχή Βορό, βόρεια των αθλητικών εγκαταστάσεων στην Πετρούπολη. Είναι μικρό σπήλαιο, σε υψόμετρο 320m περίπου.
- **Σπήλαιο του ψόφιου γαιδάρου:** Βρίσκεται στο ανατολικό πρηνές της σιδηροδρομικής γραμμής Νέου Ικονίου-Θριασίου. Αποκαλύφθηκε κατά τη διάνοιξη της γραμμής και μεγάλο μέρος του έχει καταστραφεί.
- **Σπέλα Λεψινιώτικα:** Βρίσκεται στις δυτικές πλαγιές του Ποικίλου όρους, σε υψόμετρο 213m περίπου. Είναι σπήλαιο μικρού βάθους, που στο εσωτερικό του φέρει ίχνη παλαιάς χρήσης για σταύλισμα αιγοπροβάτων.
- **Βάραθρο τραίνου:** Βρίσκεται στο ύψος της Σπέλας Λεψινιώτη. Αποκολλήθηκε τμήμα της οροφής του κατά την κατασκευή του σιδηροδρόμου. Στο εσωτερικό του έχει έναν χώρο δύο επιπέδων και το ύψος του φτάνει μέχρι 1,5m.
- **Σπήλαιο στην κοίτη του φαραγγιού Ζαστάνι:** Είναι ένα μικρό και χαμηλό σπήλαιο, που βρίσκεται στην κοίτη του φαραγγιού Ζαστάνι. Διαθέτει μία αίθουσα με μικρό σταλακτικό διάκοσμο.
- **Σπήλαια στο φαράγγι Ζαστάνι:** Είναι τρία μικρά σπήλαια, σε σειρά το ένα ψηλότερα από το άλλο, και βρίσκονται στη βόρεια ορθοπλαγιά του φαραγγιού.

- **Τρύπα Ζαστάνι ή Τρύπα Στεφάνι ή σπηλιά Δεμερτζή:** Βρίσκεται στις δυτικές υπώρειες του Ποικίλου όρους, σε υψόμετρο 140m περίπου. Εσωτερικά υπάρχει η μοναδική φυσική πηγή του Αιγάλεω, γεγονός που το καθιστά σημαντικό για την ύδρευση της περιοχής από την αρχαιότητα έως τα νεότερα χρόνια.
- **Σπήλαιο στο Στεφάνι:** Βρίσκεται στις βόρειες πλαγιές της κορυφογραμμής Κασκαντάμι, σε υψόμετρο 200m περίπου. Είναι μικρό σπήλαιο, στον περιβάλλοντα χώρο του οποίου εντοπίστηκαν υπολείμματα μαντριών.
- **Σπήλαιο Καρυάτιδας:** Βρίσκεται δυτικά σε μικρή απόσταση από το Σπήλαιο στο Στεφάνι. Ένας από τους σταλακτικούς σχηματισμούς που περιέχει έχει γυναικεία μορφή, όπου με την κεφαλή της υποστηρίζει την οροφή του σπηλαίου. Εξαιτίας αυτού δόθηκε και το όνομα «Καρυάτιδα».
- **Σπήλαιο Ζαβερδέλλα:** Βρίσκεται λίγο ψηλότερα από τον δασικό δρόμο από τον οικισμό Νεόκτιστα προς τον λόφο Ηχούς. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο χρησιμοποιήθηκε για την παραμονή των μελών του ΚΚΕ που προορίζονταν να ενταχθούν στον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδος.
- **Τρύπια σπηλιά:** Βρίσκεται στη δυτική πλαγιά του υψώματος Καψαλώνας του Ποικίλου όρους, σε υψόμετρο 240m περίπου. Πρόκειται για ένα μικρό σπήλαιο των 3m.
- **Σπήλαιο ρεματιάς Δαφνίου:** Βρίσκεται στις νότιες πλαγιές του Ποικίλου όρους, σε υψόμετρο 263m περίπου. Είναι μικρό σπήλαιο, που στο εσωτερικό του υπάρχουν ίχνη παλαιότερης χρήσης.
- **Σπήλαιο Πόλιακ:** Βρίσκεται πίσω από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής Δαφνίου, σε υψόμετρο 198m περίπου, το οποίο αποκαλύφθηκε από εργασίες σε τότε λατομείο της περιοχής. Ο Πόλιακ ήταν Δανός, ο οποίος ήρθε στην Ελλάδα το 1990 με στόχο να φτάσει στην Ινδία. Χρησιμοποίησε τη σπηλιά ως κατοικία του για 8 χρόνια περίπου. Μαζεύοντας κουτάκια αλουμίνιου και πουλώντας τα σε επιχείρηση ανακύκλωσης, κατάφερε να μαζέψει χρήματα ώστε να συνεχίσει το ταξίδι του.
- **Σπηλαιοβάραθρο Δρομέα:** Βρίσκεται ψηλότερα του οικισμού Δαφνίου, σε υψόμετρο 240m περίπου. Διαθέτει πλούσιο σταλακτικό διάκοσμο και το βάθος του είναι περίπου 50m.
- **Σπηλαιοβάραθρο Δάσους Χαϊδαρίου:** Βρίσκεται πίσω από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής. Διαθέτει μικρό σταλακτικό διάκοσμο και βάθος περίπου 10m.
- **Σπήλαιο Πανός:** Βρίσκεται 400m νοτιοδυτικά της Μονής Δαφνίου σε υψόμετρο 160m περίπου. Τα ευρήματα της ανασκαφής το ανέδειξαν ως τόπο λατρείας του θεού Πάνα κατά τον 5ο αιώνα π.χ. Υπήρχε βωμός προσφοράς θυσιών στον Πάνα και στις Νύμφες. Εντοπίστηκαν σπασμένα ειδώλια, λυχνάρι, όστρακα μελανόμορφων αγγείων κ.ά. Κατά τους χριστιανικούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε ως καταφύγιο ασκητή, όπως μαρτυρείται και από τον μεγάλο ζωγραφισμένο

σταυρό στην αριστερή πλευρά του σπηλαίου επάνω στο αρχαίο κονίαμα. Στους χρόνους της Τουρκοκρατίας χρησιμοποιήθηκε ως στάνη.

- **Σπήλαιο Νταβέλη:** Βρίσκεται στον λόφο του Δρομοκαΐτειου, σε υψόμετρο 180m περίπου. Στα τοιχώματα υπάρχουν σχέδια ανάγλυφα, τα οποία παραπέμπουν σε παραστάσεις ζώων που όμως δεν είναι σίγουρο αν πρόκειται για ανθρώπινο έργο ή της φύσης.
- **Σχισμένα βράχια:** Βρίσκεται δίπλα στη νοτιοδυτική γωνία της περιφράξης του βοτανικού κήπου Διομήδους, σε υψόμετρο 280m περίπου.
- **Σπήλαιο στάνης:** Βρίσκεται βόρεια της θέσης «πυροβολεία» του όρους Αιγάλεω, σε υψόμετρο 300m περίπου. Πρόκειται για μικρό σπήλαιο με καπνισμένη οροφή και ίχνη παλαιάς χρήσης του.
- **Σπήλαιο εξώστη:** Βρίσκεται βόρεια της κορυφής Κούκος, σε υψόμετρο 230m περίπου. Υπάρχουν ίχνη παλαιάς χρήσης από ποιμένες και στο βάθος της ίχνη ανάμματος φωτιάς.
- **Σπήλαιο Προκρούστη:** Βρίσκεται στις βόρειες πλαγιές του Αιγάλεω, σε υψόμετρο 200m περίπου. Η ονομασία αυτή δόθηκε διότι, κατά τη μυθολογία, ο Προκρούστης ενέδρευε στην κοιλάδα του Δαφνίου. Στο σπήλαιο υπάρχουν ακόμα ίχνη χρήσης του για φύλαξη αιγοπροβάτων και ως κατάλυμα.
- **Σπήλαιο Αφαιάς:** Βρίσκεται στις βόρειες πλαγιές του όρους Αιγάλεω, σε υψόμετρο 160m περίπου. Θεωρείται ένα από τα ωραιότερα σπήλαια της Αττικής, καθώς έχει πλούσιο σταλακτικό και σταλαγματικό διάκοσμο. Εξαιτίας της μορφολογίας του και των κατακρημνίσεων δεν είναι κατάλληλο για τουριστική αξιοποίηση.
- **Σπηλαιοβάραθρο Κόκκινου Βράχου:** Βρίσκεται πάνω από τα ναυπηγεία Σκαραμαγκά, σε υψόμετρο 250m περίπου. Διαθέτει σταλακτικό διάκοσμο και το βάθος του είναι περίπου 15m.
- **Βάραθρο Παληόραχης:** Βρίσκεται ψηλότερα από το Σπηλαιοβάραθρο Κόκκινου Βράχου, σε υψόμετρο 365m περίπου.
- **Σπήλαιο του τρωγλοδύτη I:** Βρίσκεται δυτικά της κορυφής Κούκος, σε υψόμετρο 410m. Ο περιβάλλον χώρος διαθέτει ίχνη παλαιάς ποιμενικής χρήσης και το εσωτερικό της σπηλιάς έχει ίχνη πρόσφατης χρήσης ως καταλύματος.
- **Σπήλαιο του τρωγλοδύτη II:** Βρίσκεται σε μικρή απόσταση χαμηλότερα από το Σπήλαιο του τρωγλοδύτη I. Βρέθηκαν ίχνη πρόσφατης χρήσης ως καταλύματος.
- **Σπήλαιο τριών οπών:** Βρίσκεται δυτικά της ράχης του Κούκου, σε υψόμετρο 380m περίπου.
- **Σπηλιά του κομμένου πεύκου:** Βρίσκεται δυτικά από το Σπήλαιο τριών οπών, σε υψόμετρο 370m περίπου. Το ύψος του είναι 2m, το βάθος περίπου 10m και διαθέτει ίχνη πρόσφατης κατοίκησης.
- **Σπηλαιοβάραθρο Μιχάλη:** Βρίσκεται νοτιοδυτικά της κορυφής Κούκου, σε υψόμετρο 420m.

- **Σπήλαιο Ηρώου Κορυδαλλού:** Βρίσκεται στις δυτικές πλαγιές του όρους Αιγάλεω, σε υψόμετρο 165m περίπου. Πρόκειται για μικρή σπηλιά, που πιθανότατα να είχε λατρευτική σημασία στην αρχαιότητα.
- **Τρύπια σπηλιά Κορυδαλλού:** Βρίσκεται λίγο χαμηλότερα από το Σπήλαιο Ηρώου Κορυδαλλού και φαίνεται να δημιουργήθηκε από κατακρήμνιση της οροφής αυτού.
- **Αλεπότρυπα:** Βρίσκεται στις βορειοδυτικές πλαγιές του Χαλασμένου Βουνού στο Αιγάλεω. Πιθανότατα το μικρό αυτό σπήλαιο να χρησιμοποιείται από κάποιο ζώο, όπως αλεπού.
- **Σπήλαιο Βουνού Σκαραμαγκά:** Βρίσκεται στη βορειοανατολική βάση του υψώματος «Βουνό Σκαραμαγκά», σε υψόμετρο 320m περίπου.
- **Σπήλαιο Νυμφαίο ή Μοσχοσπηλιά:** Βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλαγιά του υψώματος «Βουνό Σκαραμαγκά», σε υψόμετρο 250m περίπου. Πρόκειται για μεγάλο σπήλαιο με γεωμορφολογική και αρχαιολογική αξία. Σύμφωνα με έρευνες, υπήρχε συνεχής χρήση του από την Παλαιολιθική εποχή μέχρι τους μεταβυζαντινούς και νεότερους χρόνους ως κατοικία των προϊστορικών ανθρώπων και μεταγενέστερα για λατρευτικούς σκοπούς. Το συγκεκριμένο σπήλαιο έχει ενταχθεί στον κατάλογο αρχαίων μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού.
- **Σπήλαιο του ερημίτη:** Βρίσκεται νότια του κυνηγετικού περιπτέρου στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, σε υψόμετρο 260m περίπου. Εντοπίστηκαν ίχνη πρόσφατης κατοίκησης. Ονομάστηκε «του Ερημίτη» εξαιτίας της κατοίκησης του και της απομονωμένης του θέσης.
- **Κόκκινη σπηλιά:** Βρίσκεται νότια της Θέσης «Πυροβολεία» του όρους Αιγάλεω σε υψόμετρο 345m περίπου. Διαθέτει μεγάλο άνοιγμα και ίχνη παλαιότερης χρήσης.
- **Ορυχείο σιδήρου:** Βρίσκεται στη βορειοανατολική πλαγιά του υψώματος «Κάνιαρης» του ορεινού όγκου Αιγάλεω, σε υψόμετρο 195m περίπου. Το ορυχείο λειτούργησε στο διάστημα 1900-1940 από την εταιρεία του Ελληνικού Πυριτιδοποιείου. Εξορύσσονταν κοκκώδης λειμωνίτης (είδος σιδηρομεταλλεύματος) με υπόστρωμα το πυριτικό ορυκτό σερπεντίνης. Έχει μήκος 100m περίπου και βάθος 21m.
- **Σπήλαιο λατομείου «Αλκυών»:** Ανακαλύφθηκε το 1958 στο λατομείο «Αλκυών», εκεί όπου βρίσκεται το δημοτικό γκαράζ της Πετρούπολης. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων με την υπ' αριθμόν 29776/307/1959 απόφαση (ΦΕΚ 119/2-4-1959 τ. Β') χαρακτήρισε το συγκεκριμένο σπήλαιο ως περιοχή που χρήζει ειδικής προστασίας. Παρά τον χαρακτηρισμό αυτό, καταστράφηκε με ανατίναξη για μην διακοπεί η λειτουργία του λατομείου.
- **Θρακιά Πέτρας Καψάλα:** Αναφέρεται ότι βρίσκεται πάνω από τη βραχώδη έξαρση Πέτρα Καψάλα.

- **Σπηλαιοβάραθρο σε προβούνια Αιγάλεω:** Αναφέρεται ότι βρίσκεται νότια του υψώματος της Ζαβερδέλλα με υψόμετρο 178m περίπου.

3.5 Φορείς Προστασίας του Ορεινού όγκου Αιγάλεω

Την αρμοδιότητα για την προστασία και διαχείριση του ορεινού όγκου Αιγάλεω έχει η κεντρική διοίκηση, μέσω της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής. Παρόλα αυτά, αρμοδιότητες όσον αφορά τη διαχείρισή του έχουν και οι δήμοι στους οποίους ανήκει το όρος. Υπάρχουν επίσης και φορείς που ασχολούνται με αυτή τη δραστηριότητα, όπως ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής (ΑΣΔΑ) και ο Περιβαλλοντικός Σύνδεσμος Δήμων Αθήνας και Πειραιά (ΠΕΣΥΔΑΠ), με τη συμμετοχή εθελοντικών ομάδων στις δράσεις που οργανώνουν.

3.5.1. Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής

Ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής (ΑΣΔΑ) ιδρύθηκε το 1989²³ με απόφαση εννέα δήμων, οι οποίοι είναι οι Δήμοι Αγίας Βαρβάρας, Αγίων Αναργύρων, Αιγάλεω, Ζεφυρίου, Ιλίου, Καματερού, Περιστερίου, Πετρούπολης και Χαϊδαρίου. Ο σκοπός της ίδρυσής του είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής, με στόχο την **οικολογικά υπεύθυνη και βιώσιμη ανάπτυξή της**.

Στην περίπτωση του ορεινού όγκου Αιγάλεω, ο Σύνδεσμος ΑΣΔΑ έδωσε προτεραιότητα ώστε να μετατραπεί το βουνό σε έναν **υπερτοπικό πόλο πρασίνου και κοινωνικών εξυπηρετήσεων**. Στόχος του είναι η **ενεργός ένταξη του όρους στην πόλη**, αναβαθμίζοντας και προστατεύοντας τον δασικό του χαρακτήρα. Γνωρίζουν ότι αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής και τη συμμετοχή των πολιτών σε δραστηριότητες αναψυχής, σεβόμενοι την προστασία του οικοσυστήματος. Το έργο τους αποτελείται από **τρία στάδια** («Ποικίλο Όρος – Όρος Αιγάλεω», ΑΣΔΑ):

- Την **περιβαλλοντική αναβάθμισή του** μέσω δράσεων όπως αναδάσωση, άρδευση, συντήρηση βλάστησης και πυροπροστασία.
- Τη **συμμετοχή των πολιτών** με τη δημιουργία χώρων αναψυχής και τη βελτίωση της πρόσβασης.
- Τη συμβολή στη δημιουργία **θεσμικού πλαισίου**, το οποίο να προστατεύει το βουνό.

Η στρατηγική που ακολουθεί ο σύνδεσμος έχει ως στόχο τα ακόλουθα («Ποικίλο Όρος – Όρος Αιγάλεω», ΑΣΔΑ):

²³ <https://home.asda.gr/>

- Την εξ ολοκλήρου διαχείριση των οικοσυστημάτων.
- Την προστασία των εδαφών από διάβρωση ή ερημοποίηση.
- Την εκπαίδευση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Ο σκοπός του Συνδέσμου είναι η δημιουργία ενός δάσους υψηλής βλάστησης, που θα χρησιμοποιηθεί αργότερα ως **χώρος αναψυχής**. Έχουν πραγματοποιηθεί πολλά έργα, τα οποία καλύπτουν σημαντικούς άξονες, όπως («Ποικίλο Όρος – Όρος Αιγάλεω», ΑΣΔΑ):

- Αναδάσωση και εμπλουτισμός βλάστησης.
- Δημιουργία εισόδων.
- Συντήρηση και φύλαξη της περιοχής.
- Ενημέρωση πληθυσμού.
- Πυροπροστασία.

Από το 1988 έχουν κατασκευαστεί δίκτυα άρδευσης και έχουν συνταχθεί μελέτες αναδάσωσης, οι οποίες έχουν υλοποιηθεί και με τη βοήθεια συλλόγων και σχολείων, τα τελευταία κυρίως χρόνια. Πιο συγκεκριμένα («Ποικίλο Όρος – Όρος Αιγάλεω», ΑΣΔΑ):

- Στο βορειοανατολικό τμήμα του Ποικίλου όρους, στον Δήμο Καματερού, έγινε μελέτη το 1988, η οποία και υλοποιήθηκε από τη δασική υπηρεσία. Αν και είχε πολύ θετικά αποτελέσματα, τμήμα της περιοχής κάηκε από μεταγενέστερες πυρκαγιές. Έχει γίνει αναδάσωση του χώρου γύρω από το αναψυκτήριο στην περιοχή αυτή.
- Στην περιοχή του Προφήτη Ηλία, στον Δήμο Πετρούπολης, πραγματοποιήθηκε εμπλουτισμός της υπάρχουσας βλάστησης το 1999-2000. Το 2007 ξεκίνησε αναδάσωση σε περιοχή έκτασης 20 στρεμμάτων, η οποία ολοκληρώθηκε την ίδια χρονιά **με τη συμμετοχή πολιτών**.
- Στην περιοχή ανάμεσα από το θέατρο Πέτρας και τον Προφήτη Ηλία, στον Δήμο της Πετρούπολης, έγιναν αναδασώσεις το 1994. Για τα επόμενα 6 χρόνια γίνονταν συμπληρωματικές φυτεύσεις και εμπλουτισμός της βλάστησης.
- Στην περιοχή λατομείου Γρηγορίου, στον Δήμο Πετρούπολης, υλοποιήθηκε αναδάσωση στον χώρο γύρω από το αναψυκτήριο το 1998. Με τη βοήθεια φορέων και σχολείων γίνονται από το 2002 συμπληρωματικές φυτεύσεις.
- Στην περιοχή των Παλαιών Πεδίων Βολής, στους Δήμους Περιστερίου και Πετρούπολης πραγματοποιούνται συμπληρωματικές φυτεύσεις από το 2000. Συμμετέχουν σε αυτές **φορείς και σχολεία της περιοχής**.
- Στην περιοχή του Σκοπευτηρίου έχουν γίνει αναδασώσεις με θετικά αποτελέσματα.

- Στην περιοχή μεταξύ θεάτρου Φοίνικα και λατομείου Μαλατέστα έγιναν αναδασώσεις και εμπλουτισμός της βλάστησης το 2005-2006, **με τη βοήθεια σχολείου της περιοχής.**
- Στο πάρκο Νεολαίας του Δήμου Χαϊδαρίου έγινε αναδάσωση το 1991. Επιπλέον, το 1998-2002 πραγματοποιήθηκε νέα αναδάσωση **με τη συμμετοχή μαθητών.**
- Σε διάφορες περιοχές στον Δήμο Χαϊδαρίου πραγματοποιήθηκαν το 2007 εργασίες αναδάσωσης σε έκταση 309 στρέμματα συνολικά.
- Στην περιοχή Καψαλώνας, στον Δήμο Χαϊδαρίου, έγινε αναδάσωση το 2005 στην περιοχή **με τη συμμετοχή σχολείων του δήμου.**
- Στην περιοχή γύρω από το Πάνθεον στην Αγία Βαρβάρα, υλοποιήθηκε το 1998-2000 αναδάσωση και εμπλουτισμός της υπάρχουσας βλάστησης.
- Στην περιοχή των Πυροβολείων, στον Δήμο του Κορυδαλλού, από το 2004 μέχρι το 2006 έγιναν αναδασώσεις **με τη συμμετοχή σχολείων της περιοχής.**
- Στις περιοχές Πάνθεον (Αγία Βαρβάρα), θέατρο Φοίνικα (Περιστέρι), Νταμάρι Γρηγορίου, Πάρκο Νεολαίας (Χαϊδάρι) και Καψαλώνα τοποθετήθηκαν, κατόπιν υδρογεωλογικών μελετών, δεξαμενές από όπου ξεκινά δίκτυο άρδευσης που παρέχει νερό στις περιοχές αυτές. Η επιτυχία των αναδασώσεων που έγιναν και γίνονται, οφείλεται στη δράση αυτή, καθώς είχε ποσοστό επιτυχίας 85-90%.
- Ο σύνδεσμος ΑΣΔΑ έχει δημιουργήσει υποδομή πυρασφάλειας με 4 γεωτρήσεις, 26 δεξαμενές, δίκτυο άρδευσης πυρόσβεσης και μπάρες ελέγχου σε εισόδους στο Ποικίλο όρος.
- Ο σύνδεσμος ΑΣΔΑ δημιουργεί ζώνες αντιπυρικής προστασίας, με ετήσιες δράσεις που αφορούν κλάδεμα δέντρων και αποψιλώσεις του περιαστικού πρασίνου.
- Τα άτομα που συμμετέχουν στον σύνδεσμο καθαρίζουν τα σημεία εισόδου του Ποικίλου όρους από σκουπίδια, αλλά και μη χρήσιμα αντικείμενα.
- Με την επιχωμάτωση των κατάλληλων σημείων, ο σύνδεσμος ΑΣΔΑ εξασφαλίζει την εύκολη και ασφαλή διέλευση των ειδικών οχημάτων σε περίπτωση πυρκαγιάς. Ο Σύνδεσμος διαθέτει μία υδροφόρα, ένα JCB, ένα φορτηγό όχημα και δύο οχήματα 4x4.
- Ο Λόφος Καματερού, ο Προφήτης Ηλίας στην Πετρούπολη, τα Παλαιά Πεδία Βολής στο Περιστέρι, το Πάνθεον στην Αγία Βαρβάρα, ο Προφήτης Ηλίας και η Καψαλώνα στο Χαϊδάρι αποτελούν τα 6 σημεία από όπου υπάρχει καλύτερη ορατότητα της ευρύτερης περιοχής και εκεί τοποθετούνται οι 40 εποχιακοί υπάλληλοι, με τον κατάλληλο εξοπλισμό, με στόχο της πρόληψη και την αντιμετώπιση των πυρκαγιών.

Μέχρι σήμερα, ο σύνδεσμος ΑΣΔΑ πραγματοποιεί συμπληρωματικές φυτεύσεις, όπου κρίνεται αναγκαίο, και συνεχίζει το έργο της προστασίας του όρους από δασικές πυρκαγιές, όπου εξαιτίας της μεγάλης έκτασης και του πυκνού δάσους

καταγράφονται σχεδόν κάθε χρόνο περιστατικά φωτιάς σε διάφορα σημεία του βουνού.

3.5.2. Περιβαλλοντικός Σύνδεσμος Δήμων Αθήνας και Πειραιά

Η ίδρυση του Περιβαλλοντικού Συνδέσμου Δήμων Αθήνας-Πειραιά (ΠΕΣΥΔΑΠ) ως Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου το 1983²⁴ είχε ως στόχο τη μελέτη των διαδημοτικών προβλημάτων των περιοχών στους δήμους-μέλη του, την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε ζητήματα περιβάλλοντος και την υλοποίηση μελετών και έργων σχετικών με το περιβάλλον. Οι Δήμοι που συμμετέχουν στον σύνδεσμο είναι οι εξής: Αγία Βαρβάρα, Άγιοι Ανάργυροι & Καματερό, Αθήνα, Αιγάλεω, Αχαρναί, Ελευσίνα, Κερατσίνι & Δραπετσώνα, Κορυδαλλός, Μοσχάτο & Ταύρος, Νέα Σμύρνη, Νέα Φιλαδέλφεια & Χαλκηδόνα, Νίκαια & Αγ. Ι. Ρέντης, Πειραιάς, Πέραμα, Περιστερί, Σαλαμίνα, Σαρωνικός, Φυλή και Χαϊδάρι. Συνολικά ο πληθυσμός που καλύπτει ο Σύνδεσμος ανέρχεται σε περίπου 1.878.161 κατοίκους. Η συμβολή του ΠΕΣΥΔΑΠ στην προστασία του όρους Αιγάλεω είναι πολύ σημαντική. Παρακάτω αναλύονται δράσεις που πραγματοποιεί ο σύνδεσμος.

Πρόγραμμα αναδάσωσης

Το πρόγραμμα αναδάσωσης αποτελείται από τρία στάδια: τη φύτευση, την άρδευση και τη φύλαξη της περιοχής. Τον Φεβρουάριο του 2010 φυτεύτηκαν 5000 δενδρύλλια στην περιοχή του όρους Αιγάλεω. Για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των νέων φυτών, ο Σύνδεσμος ανέλαβε τη συντήρηση της βλάστησης με πότισμα ανά διαστήματα. Επίσης τοποθετήθηκε δεξαμενή 24 κυβικών για καλύτερα αποτελέσματα. Σχεδόν κάθε χρόνο ο σύνδεσμος ΠΕΣΥΔΑΠ οργανώνει εκδηλώσεις, όπου καλεί τους πολίτες να ενημερωθούν και να ενδιαφερθούν για το όρος, παροτρύνοντάς τους να συμμετέχουν σε δράσεις συμπληρωματικής βλάστησης ή και σε περιπάτους κατά τους οποίους γνωρίζουν καλύτερα την περιοχή.

Παράνομη υλοτομία

Η παράνομη υλοτομία του όρους είναι ένα φαινόμενο το οποίο χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Η συλλεγόμενη ξυλεία προορίζεται για θέρμανση και αποτελεί συχνό παράδειγμα απαξίωσης του περιβάλλοντος. Ο ΠΕΣΥΔΑΠ, έχοντας μεγάλο ενδιαφέρον για το φυσικό περιβάλλον κυρίως του όρους Αιγάλεω, έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη αυτού του προβλήματος και έχει λάβει μέτρα για την αντιμετώπισή του. Από περιπολίες που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή διαπιστώθηκε ότι το φαινόμενο αυτό διογκώνεται και οφείλεται σε έναν βαθμό στην οικονομική κρίση, αλλά και στην ύπαρξη πληθυσμιακών ομάδων ανομοιογενών χαρακτηριστικών. Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι στόχος των παράνομων υλοτόμων είναι και τα μικρά

²⁴ <https://www.pesydap.gr/>

φυτά, που έχουν φυτευτεί μέσω των αναδασώσεων. Εξαιτίας αυτών των περιστατικών, ο Σύνδεσμος προχώρησε στη θέσπιση κανονιστικού πλαισίου θωράκισης του δασικού πλούτου του ορεινού όγκου από τέτοιες παράνομες πράξεις. Επίσης, προχώρησε στην πρόσληψη εποχιακού προσωπικού, αρμόδιου για την προστασία του πλούτου του όρους Αιγάλεω.

Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων

Το Αύγουστο του 2002, έπειτα από έρευνα του ΠΕΣΥΔΑΠ διαπιστώθηκε ότι στο όρος Αιγάλεω και συγκεκριμένα στα Λακκώματα Σχιστού Περάματος, υπάρχει Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) περίπου 125 στρεμμάτων. Ένας τέτοιου είδους χώρος προκαλεί υποβάθμιση της περιβαλλοντικής αξίας της περιοχής και είναι αρκετά επικίνδυνος για τη δημόσια υγεία. Μεταξύ άλλων πραγματοποιείται απόρριψη φωσφογύψου*, που προέρχεται από το πρώην εργοστάσιο Λιπασμάτων Δραπετσώνας. Ο φωσφογύψος έχει ως αποτέλεσμα τον αυξημένο κίνδυνο έκθεσης σε ραδιενέργεια (580 έως 1180 Bq/kg σε αντίθεση με το σύννηθες των 15 ως 100 Bq/kg), σύμφωνα με μετρήσεις της Ελληνικής Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας. Έχει υπολογιστεί ότι η ποσότητά του έφτανε τα 10.000.000 τόνους σε διάστημα 20 χρόνων. Ο σύνδεσμος ΠΕΣΥΔΑΠ υλοποίησε έργο αποκατάστασης του ΧΑΔΑ με τρεις βασικούς στόχους:

- Να μεταφερθούν όσο περισσότερα στερεά απόβλητα ήταν δυνατόν στον ΧΥΤΑ Λιοσίων για τη μείωση του κινδύνου της φωτιάς.
- Να αποτραπεί η ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα μέσω των βρόχινων νερών, τα οποία περνούσαν μέσα από τα στρώματα του φωσφογύψου.
- Να μην μεταφερθεί σκόνη φωσφογύψου σε κατοικημένες περιοχές εξαιτίας των δυτικών ανέμων που υπάρχουν στην περιοχή.

Ο Σύνδεσμος ΠΕΣΥΔΑΠ, έχοντας πλήρη εικόνα της κατάστασης, θεώρησε ότι η βέλτιστη λύση είναι η μόνιμη και ασφαλής ταφή των υλικών υπό συνθήκες στεγανότητας και απομόνωσης, διότι η τεράστια ποσότητα φωσφογύψου δεν ήταν δυνατό να μεταφερθεί σε άλλον κατάλληλο χώρο. Το έργο αυτό βρίσκεται πλέον στην τελευταία φάση υλοποίησής του και η καθυστέρησή του οφείλεται σε γραφειοκρατικές διαδικασίες, ενώ έχει υπογραφεί σχετική Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ του Συνδέσμου και της Περιφέρειας.

Πρόγραμμα Πυρασφάλειας

Ο ΠΕΣΥΔΑΠ, από το 2002, σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, έχει αναλάβει την πρόληψη και αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών, κυρίως στο όρος Αιγάλεω. Παρόλα αυτά, η δραστηριότητα αυτή διευρύνεται και στη φύλαξη όλων των ορεινών όγκων που υπάρχουν στους Δήμους-μέλη, όπως:

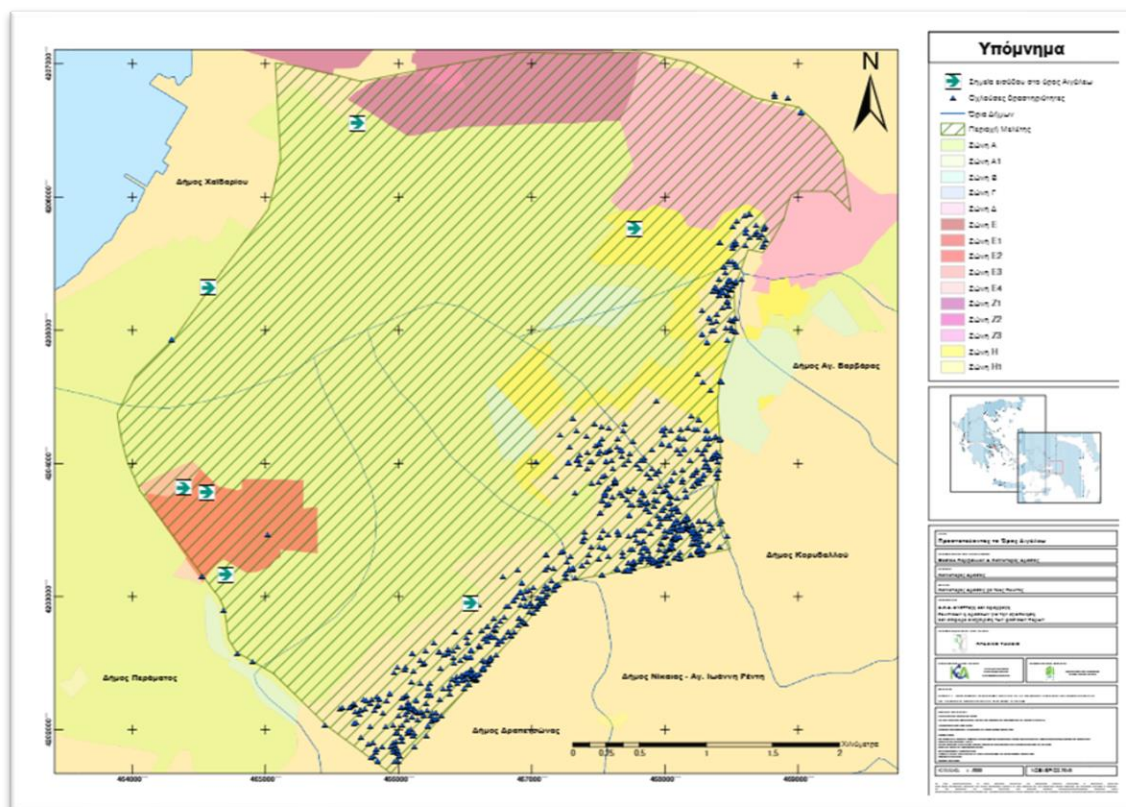
- Στο όρος Αιγάλεω.
- Σε μικρότερους ορεινούς όγκους που βρίσκονται στην περιοχή.
- Στον Διομήδειο Βοτανικό Κήπο.
- Στην περιοχή του Σκαρμαγκά.
- Στη δασική περιοχή της Σαλαμίνας.
- Στο άλσος του Αγίου Φίλιππα.
- Στο άλσος της περιοχής Σχιστού Κορυδαλλού.

Το πρόγραμμα πυρασφάλειας περιλαμβάνει:

- Την εγκατάσταση πυροφυλακίων σε σημεία του όρους Αιγάλεω, από όπου υπάρχει καλή ορατότητα. Συγκεκριμένα στις περιοχές Χωράφα Περάματος, Πυροβολεία Κορυδαλλού, Προφήτης Ηλίας στον Δήμο Αγίας Βαρβάρας και στο Διομήδειο Κήπο στον Δήμο Χαϊδαρίου. Το προσωπικό που αναλαμβάνει αυτή τη θέση εκπαιδεύεται ανάλογα.
- Περιπολίες με οχήματα 4x4 σε 24ωρη βάση κατά τους επικίνδυνους για πυρκαγιά μήνες.
- Την αποψίλωση σε περιοχές κοντά σε οικισμούς, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος πυρκαγιάς και μετάδοσής της.
- Τον καθαρισμό με μηχανοκίνητα μέσα των μπάζων και των απορριμμάτων που εμφανίζονται στις δασικές εκτάσεις.
- Την αποκατάσταση των δασικών δρόμων από κατολισθήσεις, ώστε να είναι εύκολη η διέλευση των πυροσβεστικών οχημάτων.
- Τη συνεργασία με εθελοντικές ομάδες στις δράσεις πυρασφάλειας, μετά από ενημέρωση και εκπαίδευση των μελών τους.
- Την τοποθέτηση νέων δεξαμενών σε διάφορα σημεία του όρους.
- Τον έλεγχο πρόσβασης στο βουνό, τους μήνες υψηλού κινδύνου, μέσω μπαρών και εποπτεία των πυροφυλάκων.
- Την ενημέρωση των πολιτών μέσω σχετικού υλικού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Γενικότερα ο σύνδεσμος ΠΕΣΥΔΑΠ έχει καταθέσει πολλές προτάσεις που θα βοηθούσαν στην προστασία και ανάπτυξη του όρους Αιγάλεω. Κάποιες από αυτές είναι η δημιουργία φωτοβολταϊκού πάρκου στον αποκαταστημένο ΧΑΔΑ Σχιστού, η ύπαρξη ενός κινητού σταθμού μέτρησης περιβαλλοντικών ρύπων εγκατεστημένου σε όχημα, η προσθήκη περισσότερων δεξαμενών για την αντιμετώπιση πυρκαγιάς, καθώς και η μεγαλύτερη στήριξη όσον αφορά το πρόγραμμα πυρασφάλειας.

της έρευνας διαπιστώθηκε ύπαρξη οχλουσών δραστηριοτήτων, που όμως δεν αποδεικνύεται ότι έχουν νόμιμη δραστηριότητα (κτηνοτροφική μονάδα, επιχειρήσεις συγκέντρωσης και εμπορίας μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων). Για τον λόγο αυτό δεν μπορεί να εντοπιστεί σε τι βαθμό οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν περιβαλλοντική απειλή. Έτσι η επιστημονική ομάδα αποφάσισε να καταγράψει τις εμπορικές δραστηριότητες της περιοχής. Τα αποτελέσματα προέκυψαν από επεξεργασία των πληροφοριών που χορηγήθηκαν από τα Εμπορικά Επιμελητήρια της Αθήνας και του Πειραιά (Χάρτης 3.3).

Χάρτης 3.3: Αποτύπωση οχλουσών δραστηριοτήτων

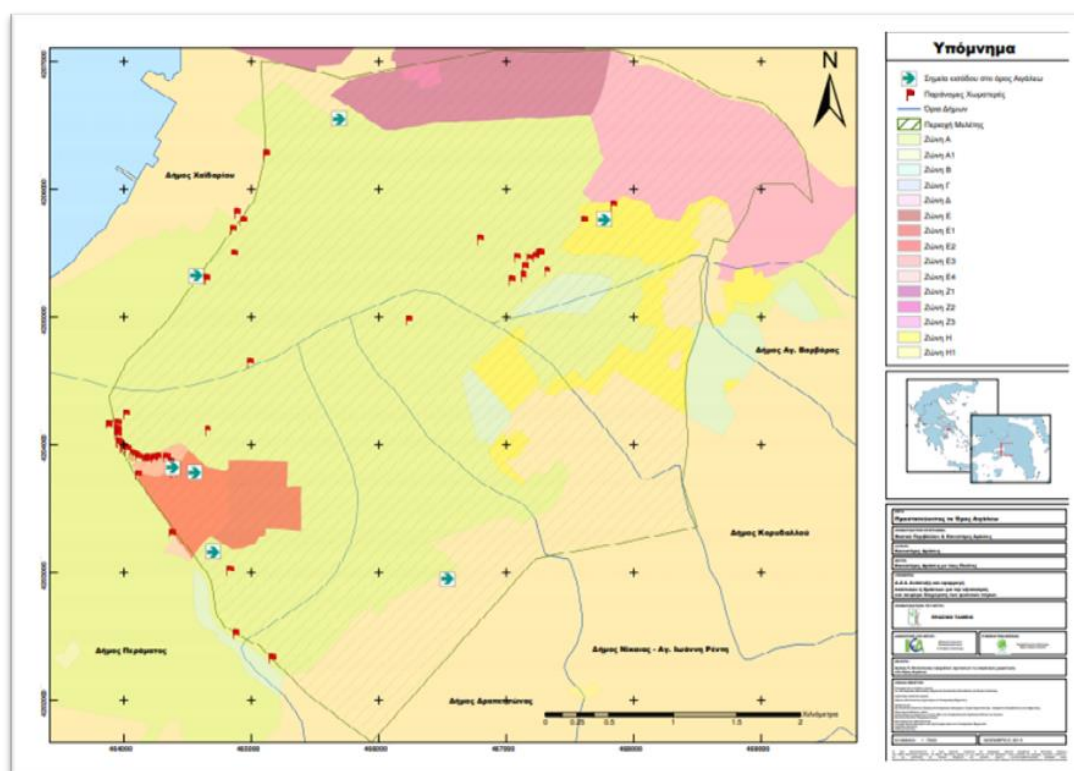
Πηγή: <http://www.oroaigaleo.gr/>

Από τη μελέτη προκύπτει ότι οι ενεργές επιχειρήσεις στην περιοχή μελέτης είναι 917, από τις οποίες οι **19 βρίσκονται εντός των οριζόμενων ζωνών προστασίας**. Πιο συγκεκριμένα (Έργο «Προστατεύοντας το όρος Αιγάλεω»):

- Στη Ζώνη Α υπάρχουν 6 ενεργές επιχειρήσεις με τις εξής δραστηριότητες: Λιανικό εμπόριο ανθέων, υπηρεσίες καντίνας, υπηρεσίες ασφαλιστικού συμβούλου, υπηρεσίες ζύγισης (γεφυροπλάστιγγας κ.λπ.), υπηρεσίες θεάματος.
- Στη Ζώνη Β υπάρχουν 2 ενεργές επιχειρήσεις με τις εξής δραστηριότητες: Χονδρικό εμπόριο εξοπλισμού ψύξης, κατάψυξης και αντλιών θερμότητας, εκτός των συσκευών οικιακού τύπου και μερών τους, υπηρεσίες ταξί ή αγοραίων, με οδηγό ιδιοκτήτη.

- Στη Ζώνη Ζ δεν υπάρχει εμπορική δραστηριότητα.
- Στη Ζώνη Ε υπάρχει μία επιχείρηση με άγνωστη δραστηριότητα.
- Στη Ζώνη Η υπάρχουν 6 ενεργές επιχειρήσεις με τις εξής δραστηριότητες: Υπηρεσίες αποκατάστασης και ανακαίνισης επίπλων, εργασίες ξυλουργικών εγκαταστάσεων, εργασίες στεγάνωσης, λιανικό εμπόριο εξαρτημάτων για αμαξώματα αυτοκινήτων και παρόμοια είδη από πλαστικές ύλες, χονδρικό εμπόριο καυσόξυλων, λιανικό εμπόριο οικοδομήσιμων υλικών, υπηρεσίες ασφαλιστικού συμβούλου χωρίς επαγγελματική εγκατάσταση, υπηρεσίες ασφαλιστικού συμβούλου χωρίς επαγγελματική εγκατάσταση, υπηρεσίες τήρησης λογιστικών βιβλίων με προσωπική εργασία, φωτογραφικές δραστηριότητες.

Συμπερασματικά, στην περιοχή μελέτης φαίνεται να υπάρχει έντονη εμπορική δραστηριότητα, αλλά όχι εντός των ζωνών προστασίας. Από τις 894 επιχειρήσεις που υπάρχουν στην περιοχή εκτός των ζωνών, οι 233 ασχολούνται με το λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και οι 108 είναι υπηρεσίες εστίασης.

Χάρτης 3.4: Αποτύπωση παράνομων χωματερών

Πηγή: <http://www.orosai Galeo.gr/>

Στη συνέχεια του έργου καταγράφηκαν οι παράνομες χωματερές που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης (Χάρτης 3.4). Οι πληροφορίες αντλήθηκαν με τρεις διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι είναι (Έργο «Προστατεύοντας το όρος Αιγάλεω»):

- Η έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβρη του 2019 από την ομάδα του έργου.
- Οι εκδηλώσεις γνωριμίας με το Όρος Αιγάλεω. Μέσω αυτών των εκδηλώσεων **οι πολίτες που συμμετείχαν**, παρατήρησαν και κατέγραψαν σημεία όπου υπάρχουν παράνομες χωματερές. Οι δύο πεζοπορίες-ποδηλασίες έγιναν τον Μάρτιο και τον Μάιο του 2019 με πρωτοβουλία του Περιβαλλοντικού Συνδέσμου Δήμων Αθήνας- Πειραιά, ο οποίος είχε σχεδιάσει συγκεκριμένες διαδρομές 7 χιλιομέτρων περίπου.
- Οι υποδείξεις των Τεχνικών Υπηρεσιών των δήμων.

Η **κατηγοριοποίηση των αποβλήτων** έγινε με βάση τον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων (ΕΚΑ) (Κοινοτική Απόφαση 2001/118/ΕΚ). Συνολικά εντοπίστηκαν **52 παράνομες χωματερές**, από τις οποίες οι 45 δημιουργήθηκαν από απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων (σκυρόδεμα, τούβλα, χώματα, πέτρες κ.λπ.). **Το 86,54% των παράνομων χωματερών συνδέεται με οικοδομική δραστηριότητα.** Επίσης, σε πολλές από τις χωματερές εντοπίζεται η κατηγορία Δημοτικών αποβλήτων, όπως οικιακά απόβλητα, ρούχα, υφάσματα, χαρτί, γυαλί κ.λπ. Τέλος, σε μια χωματερή εντοπίστηκαν απόβλητα από την παραγωγή, διαμόρφωση, προμήθεια, χρήση επικαλύψεων, κολλών, στεγανωτικών και τυπογραφικών μελάνων και ξύλου. Τα ευρήματα αυτά αποδεικνύουν το μέγεθος της υποβάθμισης του όρους Αιγάλεω και την απουσία των αρμόδιων αρχών ώστε να υπάρχουν έλεγχοι και επιβολή προστίμων στους παραβάτες της περιβαλλοντικής νομοθεσίας περί διάθεσης στερεών αποβλήτων. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο **Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ) Σχιστού**, στο σημείο Λακκώματα Σχιστού Περάματος, όπου εντοπίστηκαν απόβλητα από ανόργανες χημικές διεργασίες. Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, η ποσότητα φωσφογύψου που υπάρχει στον χώρο είναι επικίνδυνη τόσο για το περιβάλλον όσο και την υγεία του ανθρώπου.

Οι **κίνδυνοι** που δημιουργούνται από την ύπαρξη των παράνομων χωματερών χωρίζονται στις ακόλουθες κατηγορίες (Έργο «Προστατεύοντας το όρος Αιγάλεω»):

- **Κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία:** Μέσω των πυρκαγιών που εκδηλώνονται σε παράνομες χωματερές, οι τοξικές ουσίες που περιέχουν χλώριο²⁶ επηρεάζουν τη δημόσια υγεία. Επιπλέον, τα ζώα που βοσκούν σε τέτοιους χώρους μπορούν να μεταφέρουν μικρόβια και διοξίνες στον ανθρώπινο οργανισμό μέσω της τροφικής αλυσίδας.
- **Ρύπανση του εδάφους:** Τα στερεά απόβλητα στις χωματερές έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή στραγγισμάτων και βιοαερίου μέσω της αποσύνθεσης που πραγματοποιείται στο έδαφος. Το βιοαέριο έχει μεγάλη

²⁶ <http://atmitos.gr/dasikes-pirkagies-me-chimiki-matia/>

περιεκτικότητα σε μεθάνιο και έχει την ικανότητα να αναφλέγεται. Έτσι, στις παράνομες χωματερές μπορεί ανά πάσα στιγμή να προκληθεί πυρκαγιά και η τέφρα που θα παραχθεί είναι τοξική.

- **Ρύπανση του αέρα:** Στις παράνομες χωματερές έχει παρατηρηθεί ότι τα παραγόμενα αέρια περιλαμβάνουν περισσότερες από 136 πτητικές οργανικές ενώσεις*. Ορισμένες ουσίες είναι το βενζόλιο και το χλωροαιθυλένιο, οι οποίες είναι καρκινογόνες. Η παρουσία αυτών των ενώσεων προκαλεί έντονη δυσσομία, έχουν δε σημαντική συμμετοχή στο φαινόμενο της «τρύπας του όζοντος».
- **Ρύπανση των υδάτων:** Οι χωματερές που δημιουργούνται κοντά σε ροές επιφανειακών υδάτων δημιουργούν ρύπανση του υδάτινου αποδέκτη είτε μέσω της εισροής των στραγγισμάτων είτε μέσω της μόλυνσης των όμβριων υδάτων, που καταλήγουν σε αυτόν. Σημαντική επιβάρυνση είναι και η ρύπανση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Το γεωλογικό υπόβαθρο του χώρου, όπου υπάρχει η χωματερή, επηρεάζει το μέγεθος της ρύπανσης. Συγκεκριμένα στο όρος Αιγάλεω, το έδαφος αποτελείται κυρίως από ασβεστόλιθο, ο οποίος επιτρέπει τη διήθηση των βρόχινων νερών, δημιουργώντας μεγαλύτερη ζημιά.
- **Οπτική ρύπανση:** Η ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων αποτελεί την αιτία οπτικής ρύπανσης και την αλλοίωση της αισθητικής εικόνας του τοπίου.
- **Κίνδυνοι ατυχημάτων:** Η πρόκληση πυρκαγιάς είναι το πιο συνηθισμένο φαινόμενο στις παράνομες χωματερές. Η εκδήλωσή της οφείλεται στο παραγόμενο βιοαέριο αλλά και στον άνθρωπο, ο οποίος εσκεμμένα την προκαλεί ώστε να μειωθεί ο όγκος των αποβλήτων. Λόγω της πυρκαγιάς προκαλείται η ρύπανση του αέρα, καθώς και ρωγμές που θέτουν σε κίνδυνο τη σταθερότητα του εδάφους. Παράλληλα, υπάρχει ο κίνδυνος πρόκλησης τροχαίου ατυχήματος, καθώς μέσω της έρευνας πεδίου παρατηρήθηκε ότι οι χώροι στάθμευσης της Λεωφόρου Σχιστού έχουν μετατραπεί σε παράνομες χωματερές, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εισέλθουν τα οχήματα.
- **Λοιπές επιπτώσεις:** Έχει παρατηρηθεί ότι οι χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων προσελκύουν τρωκτικά, παρασιτικά ζώα και πτηνά. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ύπαρξη της οργανικής ύλης από την οποία αυτά τρέφονται. Η αύξηση του πληθυσμού των πτηνών μπορεί να αποτελέσει αιτία μεταφοράς παθογόνων μικροοργανισμών, καθώς και διασπορά των απορριμμάτων. Τέλος, ένα σύνθητες φαινόμενο στις παράνομες χωματερές είναι η διασπορά των ελαφρών απορριμμάτων μέσω του αέρα, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζονται αισθητικά οι γύρω περιοχές.

Στη συνέχεια (Εικόνες 3.8 έως 3.14) παρουσιάζεται μέρος από το φωτογραφικό υλικό που συλλέχθηκε από τους πολίτες που συμμετείχαν στις εκδηλώσεις γνωριμίας με το όρος Αιγάλεω, που οργάνωσε ο σύνδεσμος ΠΕΣΥΔΑΠ τον Μάρτιο και Μάιο του 2019 (Έργο «Προστατεύοντας το όρος Αιγάλεω»).

Εικόνα 3.8: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroisaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.9: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroisaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.10: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroisaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.11: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.12: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.13: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroaigaleo.gr/>

Εικόνα 3.14: Παράνομη χωματερή
Πηγή: <http://www.oroisaigaleo.gr/>

3.6 Ανάλυση SWOT για την περιοχή μελέτης

Κατά την ανάλυση SWOT²⁷ μελετώνται τα δυνατά (Strengths) και αδύνατα (Weaknesses) σημεία της περιοχής μελέτης, καθώς και οι ευκαιρίες (Opportunities) και οι απειλές (Threats) που υπάρχουν.

Για το εσωτερικό περιβάλλον της περιοχής εντοπίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία, όπως αυτά προκύπτουν από τους σημαντικούς φυσικούς και άλλους πόρους που αυτή κατέχει. Οι ευκαιρίες και οι απειλές απορρέουν από το εξωτερικό περιβάλλον της περιοχής, τις οποίες η περιοχή θα πρέπει να αξιοποιήσει, να προσαρμοστεί σε αυτές ή ακόμα και να αντιμετωπίσει(π.χ. απειλές).

Πιο συγκεκριμένα, για την περιοχή μελέτης που είναι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω, παρουσιάζονται παρακάτω τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT που πραγματοποιήθηκε.

Δυνατά Σημεία	Αδύνατα Σημεία	Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Σπάνια και προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη βιομηχανικών εγκαταστάσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία χώρων αναψυχής 	<ul style="list-style-type: none"> • Εδαφική ρύπανση
<ul style="list-style-type: none"> • Καταφύγιο άγριας ζωής 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία παράνομων χωματερών 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με την προστασία της 	<ul style="list-style-type: none"> • Πυρκαγιές-εμπρησμοί

²⁷ <https://el.wikipedia.org/>

Δυνατά Σημεία	Αδύνατα Σημεία	Ευκαιρίες	Απειλές
		φύσης	
<ul style="list-style-type: none"> Δυνατότητα πρόσβασης από γειτονικές περιοχές-Εγγύτητα στον αστικό ιστό 	<ul style="list-style-type: none"> Ρύπανση λίμνης Κουμουνδούρου από εισροή υπόγειων υδάτων 	<ul style="list-style-type: none"> Αναδασώσεις-Εμπλουτισμός βλάστησης 	<ul style="list-style-type: none"> Οικιστική επέκταση στο όρος
<ul style="list-style-type: none"> Διαδρομές πολιτιστικού και οικολογικού ενδιαφέροντος 	<ul style="list-style-type: none"> Διέλευση εθνικής οδού και ανάπτυξη μεγάλων ταχυτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση ΑΠΕ (αιολική, ηλιακή) 	<ul style="list-style-type: none"> Παράνομη υλοτομία
<ul style="list-style-type: none"> Ύπαρξη υδάτινου στοιχείου 		<ul style="list-style-type: none"> Ανάληψη ειδικών μέτρων προστασίας σπάνιων ειδών χλωρίδας-πανίδας 	<ul style="list-style-type: none"> Κλιματική αλλαγή και υποβάθμιση δασικού πλούτου
<ul style="list-style-type: none"> Ύπαρξη φορέα (ΠΕΣΥΔΑΠ) με ρόλο στην προστασία του όρους Αιγάλεω 		<ul style="list-style-type: none"> Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών παρεμβάσεων - Πράσινο ταμείο 	
<ul style="list-style-type: none"> Ύπαρξη φορέα (ΑΣΔΑ) με ρόλο στην προστασία του Ποικίλου όρους. 			

Στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, όπως διαπιστώνεται από την ανάλυση του κεφαλαίου, υπάρχουν σπάνια είδη ζώων που χρήζουν προστασίας, καθώς και ιστορικά φυτά με φαρμακευτικές ιδιότητες. Επίσης, έχει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, διαθέτοντας μνημεία και σπήλαια αρχαιολογικής και ιστορικής σημασίας. Οι σύνδεσμοι που ασχολούνται με την προστασία του όρους (ΑΣΔΑ, ΠΕΣΥΔΑΠ), οργανώνοντας δράσεις αναδάσωσης και πυρασφάλειας, προστατεύουν σε μεγάλο βαθμό την περιοχή. Παρόλα αυτά, **οι χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων**, καθώς και η **παράνομη υλοτομία** που πραγματοποιείται από πολίτες αποτελούν σημαντικές απειλές για το όρος.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με την ανάλυση SWOT, ο ορεινός όγκος Αιγάλεω συνδέει το φυσικό τοπίο με τα πολιτιστικά μνημεία. Πρόκειται για μια περιοχή με αρχαιολογική αξία, όπου υπάρχει έντονα η παρουσία του φυσικού οικοσυστήματος και της βιοποικιλότητας. Όμως, τα προβλήματα που υπάρχουν είναι ιδιαίτερα

κρίσιμα τόσο για το περιβάλλον όσο και για τον άνθρωπο. Όπως φαίνεται παραπάνω, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες οι οποίες, με τον κατάλληλο σχεδιασμό, μπορούν να συμβάλλουν στη βελτιστοποίηση της οικολογικής ποιότητας της περιοχής και στην προστασία του όρους, με πολύ θετικά αποτελέσματα για την αξιοποίησή του ως πόλου αναψυχής και δραστηριοτήτων στη φύση του πληθυσμού των όμορων – και όχι μόνον – δήμων.

4. Χωροταξική Ένταξη Ορεινού Όγκου Αιγάλεω

4.1 Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η μελέτη της χωροταξικής ένταξης του όρους Αιγάλεω. Ειδικότερα, αναλύεται η **θέση, ο ρόλος και οι δυνατότητες πρόσβασης στον ορεινό όγκο**. Ακόμη, μελετώνται τα **χαρακτηριστικά των γειτονικών Δήμων**, οι οποίοι μπορούν να επωφεληθούν σημαντικά από τη βιώσιμη αξιοποίηση και περαιτέρω ανάδειξη του όρους. Πιο συγκεκριμένα, μελετώνται τα δημογραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των Δήμων Αγίας Βαρβάρας, Αγίων Αναργύρων-Καματερού, Αιγάλεω, Κερατσινίου, Κορυδαλλού, Νίκαιας, Περάματος, Περιστερίου, Πετρούπολης, Φυλής, Ασπροπύργου και Χαϊδαρίου.

4.2 Θέση, ρόλος και πρόσβαση στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

4.2.1. Η θέση και ο ρόλος του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω επεκτείνεται δυτικά του Λεκανοπεδίου (Εικόνα 4.1) γειτνιάζοντας με πολλές περιοχές του. Έτσι η πρόσβαση στο όρος είναι εύκολη για πολλούς κατοίκους της Αττικής. Βρίσκεται κοντά στο κέντρο της Αθήνας, καθώς και στο λιμάνι του Πειραιά. Περιβάλλεται από κεντρικούς οδικούς άξονες, όπως η Περιφερειακή Αιγάλεω, η Λεωφόρος Αθηνών, η Λεωφόρος Σχιστού-Σκαραμαγκά και η Αττική οδός.

Εικόνα 4.1: Η θέση του ορεινού όγκου Αιγάλεω
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι το ορεινό όγκο Αιγάλεω διαθέτει μια **κομβική θέση**, γεγονός που αυξάνει την αναγνωρισιμότητά του. Έχει έντονη παρουσία στο

Το μονοπάτι Νο 1 (Εικόνα 4.2) ξεκινάει από τη Μονή Δαφνίου (Χαϊδάρι) και καταλήγει στο Σπήλαιο Νυμφαίο (Δαφνοβούνι). Έχει μήκος 2km, με το 39% της διαδρομής να είναι χωματόδρομος. Η συγκεκριμένη διαδρομή διασχίζει το όρος και διαρκεί περίπου δύομιση ώρες.

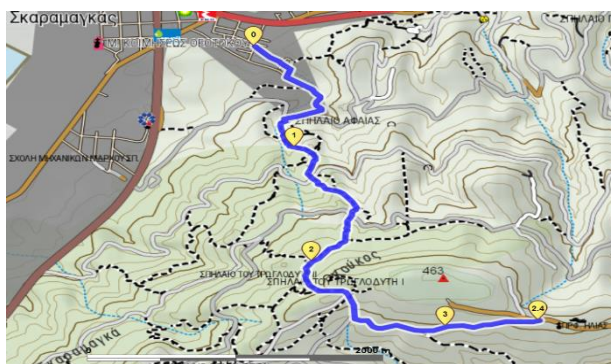
Το μονοπάτι Νο 2 (Εικόνα 4.3) βρίσκεται στην περιοχή του Χαϊδαρίου, στον Κήπο Διομήδους. Πρόκειται για διαδρομή μήκους 3,4km και έχει ιδιαίτερο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Το 55% της διαδρομής αποτελείται από χωματόδρομο και η διαδρομή σε αυτό διαρκεί περίπου μία ώρα.

Εικόνα 4.3: Μονοπάτι Νο 2

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ιδία επεξεργασία, 2022

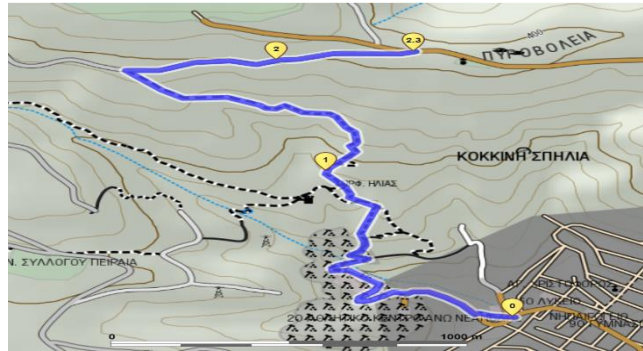
Το μονοπάτι Νο 3 (Εικόνα 4.4) αρχίζει από τον Σκαραμαγκά και οδηγεί στον Προφήτη Ηλία (Κούκος). Αποτελεί μια ολοκληρωμένη ανάβαση στο όρος, με το 22% της διαδρομής να είναι χωματόδρομος. Η διαδρομή σε αυτό διαρκεί περίπου μιάμιση ώρα και είναι 2,4km.

Εικόνα 4.4: Μονοπάτι Νο 3

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ιδία επεξεργασία, 2022

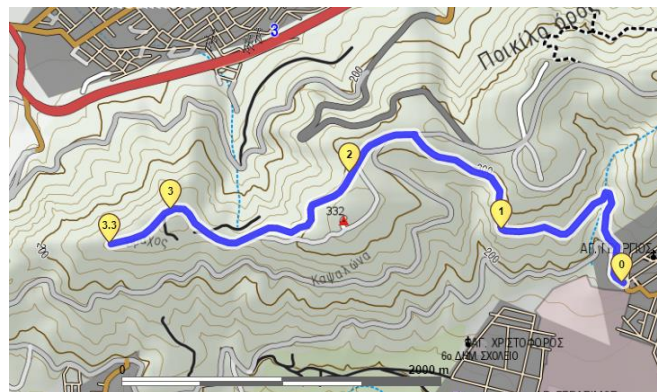
Το μονοπάτι Νο 4 (Εικόνα 4.5) ξεκινάει από την Άνω Νεάπολη και οδηγεί στο Προφήτη Ηλία. Η διαδρομή είναι 2,3km, με το 36% να αποτελείται από χωματόδρομο, η διαδρομή σε αυτό δε διαρκεί λιγότερο από ώρα.

Εικόνα 4.5: Μονοπάτι Νο 4

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ιδία επεξεργασία, 2022

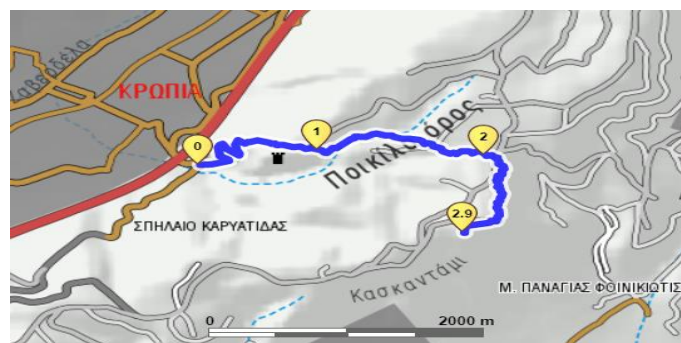
Το μονοπάτι Νο 5 (Εικόνα 4.6) είναι 100% χωματόδρομος. Ξεκινάει από τη Λεωφόρο Παπανδρέου και οδηγεί στην κορυφή Βράχος. Είναι απόσταση 3,3km και η διαδρομή σε αυτό διαρκεί περίπου μια ώρα.

Εικόνα 4.6: Μονοπάτι Νο 5

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ιδία επεξεργασία, 2022

Το μονοπάτι Νο 6 (Εικόνα 4.7) ξεκινάει από την είσοδο του Χαϊδαρίου προς το φαράγγι Ζαστάνι και καταλήγει στην κορυφή Κασκαντάμι. Πρόκειται για διαδρομή 2,9km που περνά μέσα από το φαράγγι Ζαστάνι. Η διαδρομή σε αυτό διαρκεί λίγο παραπάνω από μία ώρα.

Εικόνα 4.7: Μονοπάτι Νο 6

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ιδία επεξεργασία, 2022

Το μονοπάτι Νο 7 (Εικόνα 4.8) ξεκινάει από την περιοχή του Περιστερίου και καταλήγει στην κορυφή Κασκαντάμι. Είναι μια διαδρομή 3,6km που ξεκινάει από την πόλη και φτάνει σε υψόμετρο 411m. Αποτελείται από 42% χωματόδρομο και η διαδρομή σε αυτό διαρκεί περίπου μιάμιση ώρα.

Εικόνα 4.8: Μονοπάτι Νο 7

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ίδια επεξεργασία, 2022

Το μονοπάτι Νο 8 (Εικόνα 4.9) διασχίζει τη δυτική πλευρά του όρους. Από τον Ιερό Ναό Σωτήρος στην περιοχή της Ζωφριάς μέχρι την κορυφή Κασκαντάμι. Πρόκειται για διαδρομή πεζοπορίας 4,4km, με το 50% της διαδρομής να είναι χωματόδρομος.

Εικόνα 4.9: Μονοπάτι Νο 8

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ίδια επεξεργασία, 2022

Τέλος, το μονοπάτι Νο 9 (Εικόνα 4.10) ξεκινάει από τον Δήμο Καματερού και διασχίζει τις βορεινές κορυφές έως τα γήπεδα Γρηγορίου στην περιοχή της Πετρούπολης. Η διαδρομή είναι 6,8km και φτάνει τα 447m υψόμετρο. Το 62% αποτελείται από χωματόδρομο και η διαδρομή σε αυτό διαρκεί περίπου δύο ώρες και σαράντα λεπτά.

Εικόνα 4.10: Μονοπάτι Νο 9

Πηγή: <https://www.topoguide.gr/>, ίδια επεξεργασία, 2022

4.2.2. Πρόσβαση στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Ο επισκέπτης του ορεινού όγκου έχει δυνατότητα πρόσβασης σε αυτόν από μια σειρά επιλογών. Αρχικά, υπάρχουν **πύλες εισόδου** σε πολύ συγκεκριμένα σημεία, όπως:

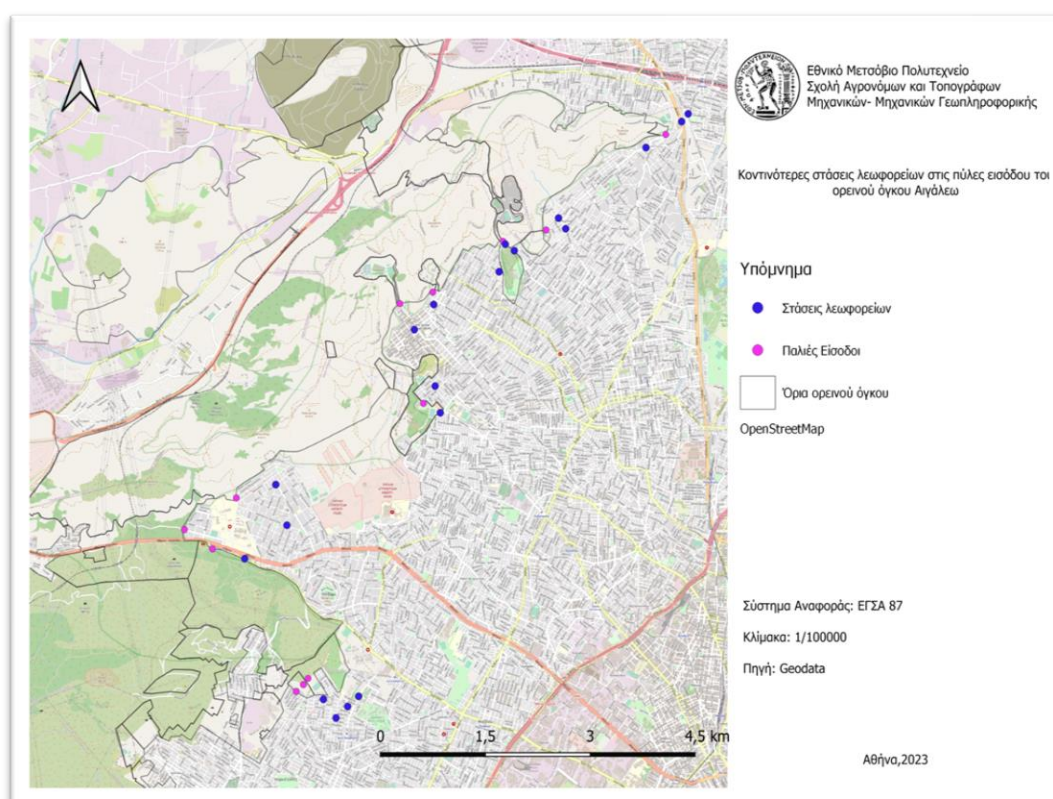
- ✓ Στον Δήμο Χαϊδαρίου στο Πάρκο Νεολαίας και Άλσος Χαϊδαρίου
- ✓ Στον Δήμο Περιστερίου στο Πάρκο Φοίνικα-Πύλη Λατομείου Μαλατέστα
- ✓ Στον Δήμο Αγίας Βαρβάρας στο Άλσος Μητέρας
- ✓ Στον Δήμο Πετρούπολης στο Πάρκο Αγ. Δημητρίου
- ✓ Στον Δήμο Καταμερού στο Δημοτικό στάδιο
- ✓ Στον Δήμο Πετρούπολης στον Προφήτη Ηλία, Αθλητικό πάρκο Γρηγορίου και Κοιμητήριο

Παρόλο που οι πύλες εισόδου είναι λίγες, **η πρόσβαση μπορεί να γίνει και από άλλα σημεία**, καθώς υπάρχουν δρόμοι που διασχίζουν το όρος. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεων περιβάλλεται από κεντρικούς οδικούς άξονες, που συνδέουν το μεγαλύτερο μέρος του λεκανοπεδίου με αυτόν. Οι ασφαλτωμένοι δρόμοι που επεκτείνονται στο εσωτερικό του ορεινού όγκου είναι η Περιφερειακή Αιγάλεω, η Λεωφόρος Αθηνών, η οδός Κερασόβου (που οδηγεί στο Κοιμητήριο του Δήμου Πετρούπολης), η Λεωφόρος Σχιστού, η οδός Αγίας Τριάδας (που οδηγεί στο πάρκο Γρηγορίου στον Δήμο Πετρούπολης), η οδός Μ. Μερκούρη (που οδηγεί στο Θέατρο Πέτρας στον Δήμο Πετρούπολης) και ο δρόμος που οδηγεί από τον Δήμο Περάματος στον Σκαραμαγκά. Επιπλέον, υπάρχουν πολλοί δασικοί δρόμοι που χρησιμοποιούνται από τους επισκέπτες του ορεινού όγκου, χωρίς να αποτελούν πύλες εισόδου. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μια κατάσταση **ανεξέλεγκτης πρόσβασης με αυτοκίνητο στο εσωτερικό του όρους**, που επιφέρει κινδύνους τόσο για το όρος όσο και για τους πεζοπόρους επισκέπτες του.

Επίσης, η πρόσβαση στις πύλες εισόδου εξυπηρετείται και από τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ). Οι λεωφορειακές γραμμές που περνάνε πλησίον (απόσταση μικρότερη από 800m) των εισόδων του ορεινού είναι (Χάρτης 4.1):

- 811, 845, 866, 836, 868, 865, 876, 890, Α15, 866, 731, 803, Α15 (Μονή Δαφνίου – Άλσος Χαϊδαρίου)
- 747, Α11, Γ12, 701, 704, 705, Τρόλεϋ 25 (Προφήτη Ηλία)
- 735, 704, 711, Β12 (Δημοτικό Γήπεδο Καματερού)
- Α11, Β11, 700, Α13, 719 (Αθλητικό Πάρκο Γρηγορίου)
- Α11, 700, 747 (Πάρκο Αγίου Δημητρίου και Κοιμητήριο)
- Α13, 748, (Πάρκο Φοίνικα)
- Α15, 731, 803 (Πάρκο Νεολαίας)
- 831, 856, 892, 830, 837, 891 (Άλσος Μητέρας)

Επιπλέον, από τη Λεωφόρο Σχιστού περνάνε οι λεωφορειακές γραμμές 860, 871, 871Τ και η Γραμμή 6 της δημοτικής συγκοινωνίας του Δήμου Κερατσινίου, ενώ από τη Λεωφόρο Αθηνών διέρχονται οι λεωφορειακές γραμμές 876, 845 και 866.

Χάρτης 4.1: Κοντινότερες στάσεις λεωφορείων στις πύλες εισόδου του ορεινού όγκου Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι **σταθμοί Μετρό** που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή των πυλών εισόδου του ορεινού όγκου Αιγάλεω είναι οι ακόλουθοι: Αγία Μαρίνα, Κορυδαλλός, Αγία Βαρβάρα, Νίκαια, Μανιάτικα, Ανθούπολης και οι σιδηροδρομικοί σταθμοί Άνω Λιοσίων και Ζεφυρίου. Παρόλα αυτά, εκτός από δύο περιπτώσεις, οι σταθμοί αυτοί βρίσκονται σε απόσταση περπατήματος τουλάχιστον 45 λεπτών από τις εισόδους του όρους, γεγονός που δημιουργεί την ανάγκη χρήσης δεύτερου μέσου μεταφοράς. Οι δύο περιπτώσεις εισόδων στον ορεινό όγκο, στις οποίες οι σταθμοί βρίσκονται σε σχετικά κοντινή απόσταση είναι: α) η είσοδος του δημοτικού γηπέδου Καματερού, που βρίσκεται περίπου 1km (13 λεπτά περπάτημα) από τον σταθμό των Άνω Λιοσίων και 1,3 km (18 λεπτά περπάτημα) από τον σταθμό Ζεφυρίου και β) η είσοδος του Άλσους Μητέρας στην Αγία Βαρβάρα, που βρίσκεται στα 600 m (8 λεπτά περπάτημα) από τον σταθμό του μετρό Αγία Βαρβάρα.

4.3 Δήμοι που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω

4.3.1. Δήμος Αγίας Βαρβάρας

Ο Δήμος Αγίας Βαρβάρας (Εικόνα 4.11) βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Αιγάλεω, ανάμεσα στους Δήμους Κορυδαλλού, Χαϊδαρίου και Αιγάλεω, με συνολική έκταση 2.233 στρέμματα²⁸, εκ των οποίων τα 1.900 αποτελούν οικισμό, ενώ τα 233 καταλαμβάνει ο ορεινός όγκος Αιγάλεω. Το κέντρο της Αθήνας απέχει 6,7 χιλιόμετρα από τον Δήμο. Η οικιστική ανάπτυξη στην περιοχή ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1920, ενώ πολλά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1985 εκπονήθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου, το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα. Από το εν λόγω σχέδιο εξαιρείται έκταση που βρίσκεται στους πρόποδες του όρους. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι στην περιοχή υπάρχει σχετικά ήπια σε ύψος δόμηση καθώς, στα πλαίσια της αντίστοιχης πολιτικής που εφαρμόζει ο Δήμος Αγίας Βαρβάρας, έχει περιοριστεί το ύψος του δομημένου περιβάλλοντος και έχει αυξηθεί το αστικό πράσινο, όπως και οι κοινόχρηστοι χώροι, οι οποίοι καλύπτουν συνολικά περίπου το 1/3 της συνολικής έκτασης του Δήμου. Η περιοχή της Αγίας Βαρβάρας εξυπηρετείται από το Μετρό και συνδέεται τόσο με την Αθήνα, όσο και με τον Πειραιά (Δήμος Αγίας Βαρβάρας, 2022).

²⁸ <https://agiavarvara.gr/i-poli/istoria-exelixi>

Εικόνα 4.11: Όρια Δήμου Αγίας Βαρβάρας
Πηγή: Google earth, ιδία επεξεργασία, 2022

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του πληθυσμού του 2011, ο πληθυσμός της Αγίας Βαρβάρας ανέρχεται σε 26.550 κατοίκους. Ο πληθυσμός του Δήμου αποτελεί το 5,5% του πληθυσμού της Περιφερειακής Ενότητας Δυτικού Τομέα Αθηνών, καθώς επίσης και το 0,7% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής. Περαιτέρω, παρουσιάζει **υψηλό δείκτη πυκνοκατοίκησης**, σε σχέση με τον μέσο όρο που επικρατεί στην Περιφερειακή Ενότητα Δυτικού Τομέα Αθήνας. Όπως συμβαίνει και στην υπόλοιπη χώρα, αλλά και στην Περιφέρεια Αττικής, ο πληθυσμός της Αγίας Βαρβάρας βρίσκεται αντιμέτωπος με τη γήρανση, καθώς ο αριθμός των ηλικιωμένων αυξάνεται κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της Αγίας Βαρβάρας, σύμφωνα με τα δεδομένα που προέρχονται από το 2011, ένας στους τέσσερις είναι απόφοιτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην Περιφέρεια Αττικής είναι αισθητά χαμηλότερο. Αντίστοιχα, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον Δήμο αγγίζουν το 12% του συνόλου, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται σε 24%.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Αγία Βαρβάρα είναι από τις περιοχές που παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας, σε σχέση με την υπόλοιπη Αττική, αλλά και την υπόλοιπη Ελλάδα. Σχετικά με τον ενεργό πληθυσμό, ποσοστό που ξεπερνά το 80% του συνολικού ανθρώπινου δυναμικού αυτοαπασχολείται στον τριτογενή, ενώ αντίστοιχα το 19% απασχολείται στον δευτερογενή και μόλις το 0,40% στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Σε κάθε περίπτωση, η περιοχή της Αγίας Βαρβάρας έχει υποστεί μεγάλη πίεση εξαιτίας της βαθιάς οικονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα τα τελευταία δέκα χρόνια. Σχετικά με τις χρήσεις γης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 95% των κτιρίων αφορούν κτίρια κατοικίας, ενώ 2,7%

καταλαμβάνουν τα κτίρια που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ως γραφεία-καταστήματα. Ακόμη, στην πόλη της Αγίας Βαρβάρας δεν υπάρχει βιομηχανική δραστηριότητα, εκτός από μία βιομηχανία φαρμάκων.

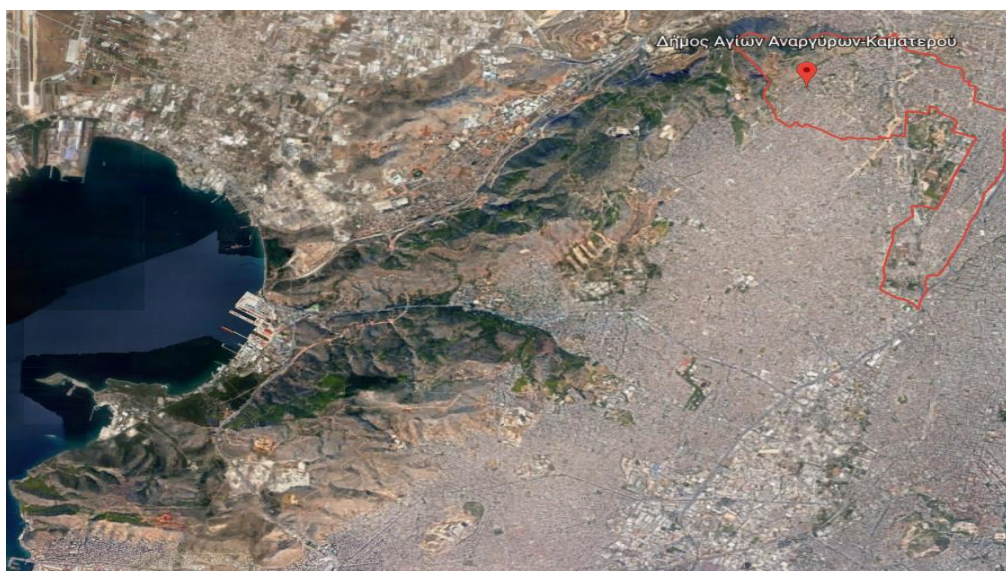
Από τις πλέον σημαντικές αρνητικές παραμέτρους που επιδρούν στο περιβάλλον της περιοχής είναι οι γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος υψηλής τάσης, που υπάρχουν και διαπερνούν τμήμα της πόλης. Επίσης, προβλήματα υπάρχουν ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς εκτάσεων, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσκολίες στις απαλλοτριώσεις που επιδιώκει να πετύχει ο Δήμος Αγίας Βαρβάρας. Σχετικά με το περιβατικό πράσινο, στο **τμήμα του όρους Αιγάλεω που βρίσκεται εντός του Δήμου Αγίας Βαρβάρας** επικρατεί κυρίως χαλέπιος πεύκη, ενώ υπάρχει επίσης βραχώδης έκταση και ένα παλιό λατομείο (νταμάρι Χαμηλοθώρη). Ένα τμήμα της έκτασης του ορεινού όγκου που βρίσκεται στην περιοχή της Αγ. Βαρβάρας έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή **απόλυτης προστασίας και αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος**, σύμφωνα με τον σχετικό Ν. 2742/99. Καθώς υπάρχουν προβλήματα κατολισθήσεων, τα οποία συνδέονται με τη διάβρωση του εδάφους, έχουν κατασκευαστεί σχετικά τοιχεία αντιστήριξης, ενώ για την προστασία του δάσους λειτουργούν συστήματα πυρόσβεσης και υλοποιούνται προληπτικές δράσεις, όπως καθαρισμοί των ξηρών φύλλων κατά τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη κατάσταση που επικρατεί σε κοινωνικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι κάτοικοι του Δήμου Αγίας Βαρβάρας ανήκουν κυρίως σε μικρά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα, ενώ σύμφωνα με στοιχεία προ οικονομικής κρίσης και συγκεκριμένα στοιχεία που προέρχονται από την περίοδο 2002-2010, ο πληθυσμός του Δήμου Αγίας Βαρβάρας, μαζί με αυτόν του Δήμου Φυλής, είχε το πλέον χαμηλό μέσο δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο, σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους της Δυτικής Αθήνας. Ακόμη, ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό των κατοίκων του Δήμου αντιμετωπίζει **προβλήματα ενεργειακής φτώχειας**, παρουσιάζοντας ουσιαστικά αδυναμία να αντιμετωπίσει τη δαπάνη που απαιτείται για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του 2011, το 65% των κτιρίων της πόλης έχει κατασκευαστεί πριν από τρεις ή τέσσερις δεκαετίες, γεγονός που τα καθιστά σήμερα ιδιαίτερα παλιά.

Ο Δήμος Αγίας Βαρβάρας παρουσιάζει ιδιαιτερότητα σε επίπεδο ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, καθώς το 10% του συνολικού πληθυσμού του είναι Ρομά, οι οποίοι όμως παρουσιάζουν υψηλό βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, η κοινωνική ένταξη των Ρομά δεν είναι εύκολη. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2011, το 5% περίπου του πληθυσμού του Δήμου είναι μετανάστες, με μεγάλο μέρος αυτών να είναι άστεγοι και άνεργοι.

4.3.2. Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού

Ο Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού (Εικόνα 4.12) βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Δυτικού Τομέα Αττικής, με πληθυσμό 62.529 άτομα (Απογραφή 2011). Ο Δήμος αποτελείται από δύο Δημοτικές Κοινότητες, τη Δημοτική Ενότητα Αγίων Αναργύρων με 34.168 κατοίκους και τη Δημοτική Ενότητα Καματερού με 28.361 κατοίκους. Έδρα του Δήμου είναι οι Άγιοι Ανάργυροι, ενώ ο Δήμος απέχει περίπου 6 χιλιόμετρα από το κέντρο της Αθήνας, 18 χιλιόμετρα από το λιμάνι του Πειραιά και 36 χιλιόμετρα από τον Διεθνή Αερολιμένα «Ελευθέριο Βενιζέλο». Ο Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού εφάπτεται με την Εθνική Οδό Αθηνών-Λαμίας, ενώ διασχίζεται από τη σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών-Θεσσαλονίκης. Η έκτασή του ανέρχεται σε 9,11 km². Ο Δήμος συνορεύει στα βόρεια με τον Δήμο Αχαρνών και τον Δήμο Φυλής, ανατολικά με τον Δήμο Νέας Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνας, νότια με τους Δήμους Αθηναίων και Περιστερίου και δυτικά με τους Δήμους Ιλίου και Πετρούπολης.

Εικόνα 4.12: Όρια Δήμου Αγίων Αναργύρων - Καματερού
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Η περιοχή του Δήμου Αγίων Αναργύρων-Καματερού είναι χωρισμένη σε τρεις οικιστικές «λωρίδες», οι οποίες και ορίζονται κατά μήκος των τριών βασικών συγκοινωνιακών αξόνων που διέρχονται από τη περιοχή αυτή. Πιο συγκεκριμένα, οι άξονες αυτοί είναι η Εθνική Οδός Αθηνών-Λαμίας, η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών-Θεσσαλονίκης, καθώς και η Λεωφόρος Δημοκρατίας. Το σύνολο σχεδόν της έκτασης που καταλαμβάνει ο Δήμος είναι πολεοδομημένο, με τις περισσότερες ιδιοκτησίες να είναι μικρές (Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού, 2020).

Ο Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού θεωρείται κατά κύριο λόγο περιοχή κύριας κατοικίας, ενώ έντονες είναι οι διαφορές που παρουσιάζουν οι δύο

Δημοτικές Κοινότητες που συνθέτουν τον Δήμο. Πιο συγκεκριμένα, η Δημοτική Κοινότητα Αγίων Αναργύρων, παρόλο που παρουσιάζει χαμηλή δόμηση, όπως και χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού, θεωρείται ότι διαθέτει ένα επαρκές αστικό κέντρο, όπου υπάρχουν διοικητικές υπηρεσίες, καθώς επίσης και εμπορικές επιχειρήσεις. Από την άλλη, η Δημοτική Κοινότητα Καματερού έχει περισσότερο αγροτικό χαρακτήρα, λαμβάνοντας υπόψη ότι στο μεγαλύτερο μέρος της διαθέτει χαμηλή δόμηση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από τα 650 εκτάρια²⁹ που καταλαμβάνει η Δημοτική Κοινότητα Καματερού, **τα 181 βρίσκονται εκτός του πολεοδομικού ιστού στο Ποικίλο Όρος**. Το κλίμα της περιοχής θεωρείται μεσογειακό και συγκεκριμένα μπορεί να χαρακτηριστεί ως θερμό-μεσογειακό, ενώ κατά το παρελθόν ο Δήμος έχει πληγεί αρκετές φορές από πλημμύρες, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να προκληθούν σοβαρές καταστροφές.

Ο Δήμος περιλαμβάνει ορισμένους **χώρους αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος**, όπως είναι «Η Ελιά του Πεισίστρατου», καθώς επίσης και ευρήματα αρχαίων κτιστών τάφων που προέρχονται από τον 4ο αιώνα μ.Χ., όπως και ευρήματα αρχαίου αγωγού, το τείχος του Καματερού, καθώς και το τείχος του Γεροβουνού. Επίσης ενδιαφέρον έχει το Πάρκο Ειρήνης (Αττάλου), το οποίο φιλοξενεί περισσότερα από 2.000 φυτά. Ακόμη, ο Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού διαθέτει, μαζί με τον Δήμο Ιλίου, το **Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης»**, το οποίο με έκταση μεγαλύτερη από 1.200 στρέμματα, συνιστά τον πιο σημαντικό περιβαλλοντικό παράγοντα της Δυτικής Αθήνας και τον μεγαλύτερο οργανωμένο «πνεύμονα» πρασίνου της Αττικής. Ο υπό μελέτη Δήμος παρουσιάζει περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως συμβαίνει και με άλλους Δήμους της Αττικής. Τα πλέον κρίσιμα προβλήματα συνδέονται με τα υψηλά επίπεδα θορύβου, λόγω των διερχόμενων οχημάτων, καθώς και την εντατική δόμηση, που έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν λίγοι ελεύθεροι χώροι πρασίνου. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ο Δήμος, στο πλαίσιο της ανάγκης προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, συμμετέχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως επίσης και σε διεθνή δίκτυα, τα οποία έχουν ως αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας, καθώς επίσης και την προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή (Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού, 2020).

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού του Δήμου όπου, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, προκύπτει ότι περίπου το 32% του συνόλου έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό αυτών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται σε 15% και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση περίπου στο 20% του πληθυσμού.

²⁹ Ένα εκτάριο ισούται με 10.000 τετραγωνικά μέτρα, δηλαδή 10 στρέμματα.

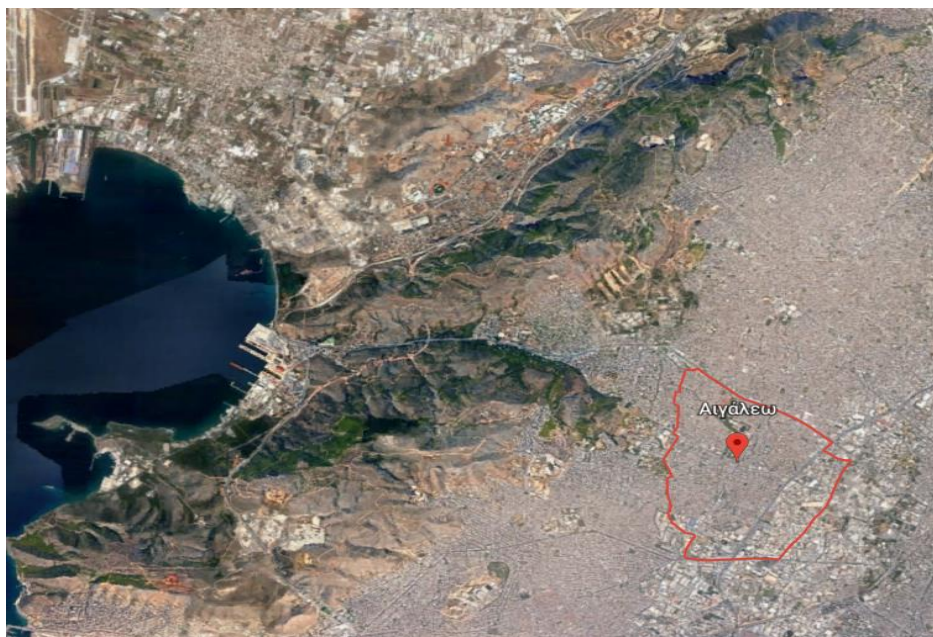
Όσον αφορά την τοπική οικονομία και απασχόληση, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι περισσότεροι από τους κατοίκους του Δήμου δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα στους τομείς του εμπορίου και της παροχής υπηρεσιών, ενώ με διαφορά ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας και κατά κύριο λόγο οι κατασκευές, καθώς και οι βιομηχανίες μεταποίησης. Ακόμη, ο πρωτογενής τομέας θεωρείται σχεδόν ανύπαρκτος, κάτι που είναι λογικό, αν λάβει κανείς υπόψη του το γεγονός ότι πρόκειται για έναν αστικό Δήμο. Σε επίπεδο Δήμου έχει αναπτυχθεί η αστική γεωργία, μέσα από τη δημιουργία σχετικών δημοτικών λαχανόκηπων. Η ενέργεια αυτή αποσκοπεί στην αξιοποίηση των αναξιοποίητων δημοτικών εκτάσεων, προκειμένου να δημιουργηθούν οφέλη για τους άπορους δημότες (Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού,2020).

4.3.3. Δήμος Αιγάλεω

Ο Δήμος Αιγάλεω (Εικόνα 4.13) βρίσκεται στον Δυτικό Τομέα Αθηνών και ουσιαστικά έχει αναπτυχθεί εκατέρωθεν της αρχαίας Ιεράς Οδού. Διασχίζεται από τον Κηφισό, ο οποίος βρίσκεται κάτω από τον αυτοκινητόδρομο Πατρών-Αθηνών-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων (ΠΑΘΕ), ενώ εντός των ορίων του Δήμου διασώζεται τμήμα του Αττικού Ελαιώνα. Το Αιγάλεω κατοικήθηκε για πρώτη φορά την περίοδο 1922-1928 από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, ενώ κατά τη διάρκεια του 1930 κατοίκησαν σε αυτό μια μικρή ομάδα χριστιανών Ασύριων. Στο πέρασμα του χρόνου, ο πληθυσμός του Δήμου αυξάνονταν. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970 εγκαταστάθηκαν εκεί Πόντιοι Παλινοστούντες από Ανατολικά Κράτη, καθώς επίσης και εργάτες που απασχολούνταν στη βιομηχανία και προέρχονταν από την επαρχία. Ακολούθως, στη περιοχή εγκαταστάθηκαν ξένοι μετανάστες και πρόσφυγες, οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από το Ιράκ και το Πακιστάν, όπως επίσης Βορειοηπειρώτες και Αλβανοί (Δήμος Αιγάλεω,2022).

Λαμβάνοντας υπόψη την απογραφή πληθυσμού του 2011, ο πληθυσμός του Δήμου Αιγάλεω ανέρχεται σε 69.946 άτομα, ενώ η έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 6,450 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ο πληθυσμός του Δήμου αντιπροσωπεύει το 14,3% του πληθυσμού της Περιφερειακής Ενότητας Δυτικού Τομέα Αθηνών, καθώς επίσης και το 1,8% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η περιοχή του Αιγάλεω θεωρείται ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη, καθώς κατοικούν 10.800 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, με το μέγεθος αυτό να είναι μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της Περιφερειακής Ενότητας Δυτικού Τομέα Αθηνών, όπως επίσης και από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Αττικής. Κατά τη διάρκεια των ετών 1981-2011, όπου η χώρα βρέθηκε σε οικονομική ανάπτυξη και παρά την εγκατάσταση ορισμένων μεταναστών στη περιοχή, οι εξελίξεις σε επίπεδο πληθυσμού θεωρήθηκαν αρνητικές, σε σχέση και με την ευρύτερη χωρική ενότητα στην οποία εντάσσεται ο Δήμος Αιγάλεω, δηλαδή την Περιφερειακή Ενότητα Δυτικού Τομέα Αθηνών. Μάλιστα, η μείωση αυτή του πληθυσμού κατά τη διάρκεια

των τριάντα αυτών ετών ανέρχεται στα επίπεδα του 15%, ενώ η μέση ηλικία του πληθυσμού στον Δήμο Αιγάλεω είναι μεγαλύτερη από τον αντίστοιχο δείκτη της Περιφέρειας Αττικής και των γειτονικών Δήμων (Δήμος Αιγάλεω,2015).

Εικόνα 4.13: Όρια Δήμου Αιγάλεω
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού του Δήμου Αιγάλεω, ποσοστό της τάξεως του 15% έχει ολοκληρώσει την ανώτερη εκπαίδευση, ενώ η πλειοψηφία του πληθυσμού της περιοχής αυτής είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Ακόμη, περίπου ένας στους τέσσερις κατοίκους του Δήμου Αιγάλεω έχει ολοκληρώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Από το 2010 και έπειτα, όπου η χώρα βρέθηκε αντιμέτωπη με την έντονη οικονομική κρίση, υπήρξε αύξηση των ομάδων πληθυσμού στον Δήμο Αιγάλεω, οι οποίες βρίσκονταν αντιμέτωπες με τον κίνδυνο φτώχειας. Αυτό διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των δικαιούχων επιδομάτων πρόνοιας. Σύμφωνα με τα δεδομένα του 2015, το ποσοστό ανεργίας στον Δήμο Αιγάλεω ανέρχονταν στα επίπεδα του 24%, ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τους άντρες. Ακόμη, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας διαπιστώνεται στην πληθυσμιακή ομάδα που δεν έχει πάει καθόλου σχολείο ενώ, αντίστοιχα, το ποσοστό αυτό μειώνεται όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού (Δήμος Αιγάλεω,2015).

Η περιοχή του Αιγάλεω διαθέτει πολλές τοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τομέα της μεταποίησης, των υπηρεσιών, καθώς και του εμπορίου. Επίσης, μικρού μεγέθους θεωρούνται και τα καταστήματα που υπάρχουν στην περιοχή του Αιγάλεω. Εξαιτίας της κρίσης που έπληξε τη χώρα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, υπήρξε μείωση της απασχόλησης, καθώς και

αύξηση της ανεργίας. Ο τομέας της μεταποίησης στην περιοχή αφορά κατά κύριο λόγο την κατασκευή ειδών ένδυσης, την κατασκευή επίπλων και μεταλλικών προϊόντων, καθώς και την τυποποίηση τροφίμων και ποτών, ενώ υπάρχουν και ορισμένες δραστηριότητες που αφορούν την κατασκευή προϊόντων από ξύλο. Περαιτέρω, το λιανικό εμπόριο παρουσιάζει μια φθίνουσα τάση, εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών που υπάρχουν ως προς τις πολεοδομικές και κυκλοφοριακές συνθήκες λόγω της εγκατάστασης στην περιοχή μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων του λιανεμπορίου. Όσον αφορά τον κλάδο των υπηρεσιών, κυριαρχούν οι δραστηριότητες εστίασης και αναψυχής, όπως για παράδειγμα τα εστιατόρια και οι καφετέριες, καθώς επίσης και οι λογιστικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, αλλά και υπηρεσίες που αφορούν τον τομέα των μεταφορών.

Σύμφωνα με παλαιότερα στοιχεία, το 98% των χρήσεων γης αφορά σε κατοικία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στον Δήμο του Αιγάλεω διαπιστώνονται ασυμβατότητες χρήσεων γης, οι οποίες συνδέονται με τη χωροθέτηση σε αυτόν διάφορων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην περιοχή του Ελαιώνα βρίσκεται ένας μεγάλος αριθμός τέτοιων μονάδων, η λειτουργία των οποίων έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική ρύπανση. Η γειτνίαση των εγκαταστάσεων αυτών με το οικιστικό σύνολο συμβάλλει στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών, όπως επίσης και της εικόνας του αστικού περιβάλλοντος. Τέλος, εντός του αστικού ιστού υπάρχει άλσος έκτασης 135 στρεμμάτων (Άλσος Μπαρουτάδικο), το οποίο αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για τους κατοίκους της περιοχής (Δήμος Αιγάλεω, 2015).

Συνοπτικά, ο Δήμος Αιγάλεω παρουσιάζει πληθυσμιακή αποδυνάμωση, η οποία είναι υψηλότερη τόσο από την υπόλοιπη Αττική, όσο και από τη χώρα συνολικά, ενώ παρουσιάζει χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Άλλα χαρακτηριστικά του Δήμου είναι τα πολύ υψηλά επίπεδα ανεργίας και τα υψηλά ποσοστά φτώχειας, καθώς ο πληθυσμός του Δήμου Αιγάλεω διαθέτει χαμηλά εισοδήματα, συγκρινόμενος με τους λοιπούς Δήμους της Αττικής, αλλά και αρκετούς Δήμους της χώρας. Θα πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι υπάρχουν μεγάλα προβλήματα στο αστικό απόθεμα, ενώ ο Δήμος Αιγάλεω αντιμετωπίζει έντονα πολεοδομικά προβλήματα, που σχετίζονται με συγκρούσεις χρήσεων γης, καθώς επίσης και **έλλειμμα κοινόχρηστων χώρων**. Τέλος, να σημειωθεί ότι υπάρχουν έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως αέρια ρύπανση και ηχορύπανση, ενώ σημαντικό είναι επίσης το έλλειμμα πρασίνου στον αστικό ιστό (Δήμος Αιγάλεω, 2015).

4.3.4. Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας

Ο Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας (Εικόνα 4.14) είναι Δήμος που υπάγεται διοικητικά στην Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς, ενώ προέκυψε από τη συνένωση

των δύο παλαιότερων Δήμων Κερατσινίου και Δραπετσώνας, σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Εικόνα 4.14: Όρια Δήμου Κερατσινίου - Δραπετσώνας
Πηγή: Google earth, ιδία επεξεργασία, 2022

Σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν από την απογραφή του 2011, η συνολική έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 9.582 τ.χλμ., από τα οποία 7.863 τ.χλμ. αφορούν τη Δημοτική Κοινότητα Κερατσινίου, ενώ τα υπόλοιπα τη Δημοτική Κοινότητα Δραπετσώνας (Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, 2022). Ο Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας συνορεύει ανατολικά με τους Δήμους Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη και Πειραιώς και δυτικά με τον Δήμο Περάματος. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Δήμος βρίσκεται στη δυτική ακτογραμμή. Η απόσταση από το κέντρο της Αθήνας ανέρχεται σε 9,6 χιλιόμετρα.

Ο Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας αποτελείται από δύο Δημοτικές Κοινότητες. Ειδικότερα, η Δημοτική Κοινότητα Κερατσινίου συνορεύει βόρεια με το όρος Αιγάλεω στην περιοχή του Σχιστού και νότια με τη Δραπετσώνα, δυτικά με το Πέραμα στην περιοχή του Νέου Ικονίου και ανατολικά με την περιοχή της Νίκαιας και του Κορυδαλλού. Αντίστοιχα, η **Δημοτική Κοινότητα Δραπετσώνας** οριοθετείται στο νοτιοδυτικό άκρο της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά και συνορεύει βόρεια με το Κερατσίνι και νότια με την Ηετιώνεια ακτή. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στα δυτικά, η Δημοτική Κοινότητα Δραπετσώνας βρέχεται από τη θάλασσα στην είσοδο του στενού της Σαλαμίνας, ενώ σε κοντινή απόσταση βρίσκεται και η νήσος Ψυττάλεια, όπου εκεί βρίσκεται η μονάδα βιολογικού καθαρισμού λυμάτων της Αττικής (Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, 2020).

Στη περιοχή του Κερατσινίου, ήδη από την αρχή του 20ου αιώνα, άρχισαν να εγκαθίσταται οι πρώτες βιομηχανίες που δραστηριοποιούνταν σε κλάδους αιχμής, όπως ήταν οι χημικές βιομηχανίες, οι τσιμεντοβιομηχανίες, καθώς επίσης και τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η ανάπτυξη των βιομηχανικών αυτών δραστηριοτήτων είχε ως αποτέλεσμα, η περιοχή να προσελκύσει και το αντίστοιχο εργατικό δυναμικό. Ακόμη, στο Κερατσίνι εγκαταστάθηκε ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων από τη Μικρά Ασία, η ενσωμάτωση των οποίων υπήρξε ιδιαίτερα προβληματική. Στην περιοχή της Δραπετσώνας, κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα λειτουργούσαν βιομηχανίες, βιοτεχνίες, όπως επίσης και σφαγεία, πυριτιδαποθήκη, αλλά και οίκοι ανοχής. Ουσιαστικά, η αστική συγκρότηση της περιοχής της Δραπετσώνας ξεκίνησε μετά την άφιξη των προσφύγων που προέκυψαν από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Ο πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών παρουσιάζει αυξητική τάση, ενώ αν λάβει κανείς υπόψη του την υψηλή πυκνότητα κατοίκησης (περίπου 9.500 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο), προκύπτει ότι ο Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας είναι μια αρκετά πυκνοκατοικημένη περιοχή. Σύμφωνα με τον πληθυσμιακό του δυναμικό, κατατάσσεται στην 21η θέση των Δήμων της επικράτειας.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του υπό εξέταση Δήμου, διαπιστώνεται ότι ένας στους πέντε είναι απόφοιτος Δημοτικού (δεδομένα του 2011), ενώ το 12% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου είναι απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου. Από τον συνολικό πληθυσμό, μόλις το 0,8% περίπου διαθέτει μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών, ενώ η πλειοψηφία (περίπου 50%) είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ακόμη, υπάρχει ένα ποσοστό περίπου 6,5% του πληθυσμού του Δήμου, το οποίο προέρχεται από χώρες εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σχετικά με τη μορφολογία του Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας, βρίσκεται στη δυτική ακτογραμμή της χερσονήσου της Αττικής, ενώ η Δημοτική Κοινότητα Κερατσινίου βρίσκεται στις **παρυφές του όρους Αιγάλεω**. Στα ανατολικά και οι δύο Κοινότητες βρέχονται από τη θάλασσα του Σαρωνικού. Όσον αφορά το ανάγλυφο της περιοχής, χαρακτηρίζεται από **το επίμηκες λοφώδες όρος Αιγάλεω**, καθώς επίσης και από τους λόφους Σελεπίτσαρι και Αγίου Γεωργίου, ενώ αντίστοιχα, η ακτογραμμή παρουσιάζει οριζόντιο και κατακόρυφο διαμελισμό, σχηματίζοντας κολπίσκους και όρμους. Η γεωλογική δομή της περιοχής χαρακτηρίζεται από βραχώδεις σχηματισμούς στα βόρεια και αντίστοιχα από ημιβραχώδεις στα νότια. Το κλίμα στη περιοχή είναι τυπικά μεσογειακό και χαρακτηρίζεται από ήπιους και βροχερούς χειμώνες, καθώς επίσης και από θερμά και ξηρά καλοκαίρια, αλλά και μεγάλη ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στον Δήμο Κερατσινίου-Δραπετσώνας, εξαιτίας της υψηλής πυκνότητας δόμησης και της έλλειψης χώρων πρασίνου, υπάρχει το φαινόμενο της

αστικής θερμικής νησίδας. Ουσιαστικά, σύμφωνα με το φαινόμενο αυτό, εξαιτίας της κάλυψης μεγάλου μέρους του αστικού χώρου με τεχνητά υλικά, τα οποία είναι μεγάλης θερμοχωρητικότητας και μικρής λευκαύγειας³⁰, όπως είναι για παράδειγμα η ασφαλτος, διαταράσσεται το θερμικό ισοζύγιο της πόλης και αυξάνεται η θερμοκρασία. Ακόμη, στην περιοχή υπάρχει το φαινόμενο της **αστικής χαράδρας**, σύμφωνα με το οποίο υπάρχει παγίδευση της ακτινοβολίας στον στενό χώρο που παρεμβάλλεται μεταξύ των υψηλών κτιρίων, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να απορροφάται περισσότερο εξαιτίας των πολλαπλών σκεδάσεων. Συνεπώς, εξαιτίας των φαινομένων αυτών υπάρχει εκθετική αύξηση της θερμοκρασίας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα με τη σειρά της να αυξάνεται σημαντικά η κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση και ψύξη. Αποτέλεσμα της αύξησης της κατανάλωσης ενέργειας είναι να υπάρχει αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, 2020).

Περαιτέρω, το Κερατσίνι και η Δραπετσώνα αντιμετώπισαν κατά το παρελθόν έντονα προβλήματα ρύπανσης, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρχει ένα ανθυγιεινό περιβάλλον, επιβλαβές για την υγεία των κατοίκων. Είναι αρκετά σύνθητες στις οικιστικές περιοχές του Δήμου που βρίσκονται κοντά στο παραλιακό μέτωπο να υπάρχουν οσμές, οι οποίες δημιουργούν αποπνικτική ατμόσφαιρα, καθώς σχετίζονται κατά κύριο λόγο με πτητικές οργανικές ενώσεις, όπως είναι οι θειούχες και οι αζωτούχες ενώσεις. Όσον αφορά τα πολεοδομικά χαρακτηριστικά του Δήμου, για τη Δημοτική Κοινότητα Κερατσινίου οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης είναι γενική κατοικία και πολεοδομικό κέντρο, με το κτιριακό απόθεμα να αποτελείται κυρίως από παλιές και νέες οικοδομές. Αντίστοιχα, η Δημοτική Κοινότητα Δραπετσώνας έχει ως επιτρεπόμενες χρήσεις γης τη γενική κατοικία, με τη διατήρηση τοπικών κέντρων. Κατά μήκος της ακτογραμμής, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχουν διαμορφωθεί ορισμένες δραστηριότητες, όπως είναι η ύπαρξη των χερσαίων εγκαταστάσεων του Οργανισμού Λιμένος Πειραιά (ΟΛΠ Α.Ε.), η λειτουργία του Κέντρου Υγείας Αστικού Τύπου Κερατσινίου, το Τελωνείο, η Ιχθυόσκαλα, δύο βιομηχανικές μονάδες άλεσης σιτηρών. Ακόμη, στην ακτογραμμή λειτουργούν εγκαταστάσεις προεπεξεργασίας λυμάτων της ΕΥΔΑΠ, καθώς επίσης και εγκαταστάσεις κέντρου παραλαβής, αποθήκευσης και διανομής τσιμέντου, αλλά και εγκαταστάσεις επεξεργασίας πετρελαιοειδών. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στον χώρο των λιπασμάτων, μια παλιά βιομηχανική έκταση, η οποία ήταν εγκαταλειμμένη για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ εντός του χώρου αυτού υπάρχει τμήμα του συγκροτήματος του εργοστασίου λιπασμάτων, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως νεότερο μνημείο (Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, 2020).

Τέλος, σχετικά με τη φυσιογνωμία του αστικού χώρου, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στον Δήμο Κερατσινίου-Δραπετσώνας θεωρείται ότι υπάρχει υψηλή πυκνότητα,

³⁰ Η λευκαύγεια είναι το μέτρο της ανακλαστικότητας μιας επιφάνειας ή ενός σώματος.

καθώς και μίξη παλαιών και νέων κατασκευών, όπως επίσης και μίξη συμβατών λειτουργιών στις περιοχές που θεωρούνται γενικής κατοικίας. Ακόμη, χαρακτηριστικό του Δήμου είναι οι ελάχιστοι ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου, ενώ **φυσικό όριο της επέκτασης του Δήμου προς τα βόρεια αποτέλεσε το όρος Αιγάλεω**. Αντίστοιχα, προς τα νότια ως φυσικό όριο λειτούργησαν οι λιμενικές και βιομηχανικές δραστηριότητες. Το πράσινο στον Δήμο Κερατσινίου-Δραπετσώνας καλύπτει ποσοστό της τάξεως του 3,0% της συνολικής έκτασης του Δήμου, με τους χώρους πρασίνου να είναι κυρίως ανθρωπογενείς και να βρίσκονται στις παιδικές χαρές, τις πλατείες, τον περιβάλλοντα χώρο των εκκλησιών, καθώς και σε νησίδες και τρίγωνα που διαθέτουν δεντροστοιχίες κατά μήκος των οδών.

Προκειμένου ο Δήμος να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις έντονες κοινωνικές πιέσεις που έχουν προκληθεί εξαιτίας της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης έχει προβεί στην ανάπτυξη δομών κοινωνικής προστασίας, όπως είναι η παροχή συσσιτίου, το κοινωνικό φαρμακείο, το παντοπωλείο, καθώς επίσης και το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών, αλλά και τα Κέντρα Κοινότητας, τα οποία παρέχουν και τη κατάλληλη στήριξης προς τους Ρομά (Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, 2020).

4.3.5. Δήμος Κορυδαλλού

Ο Δήμος Κορυδαλλού (Εικόνα 4.15) έχει συνολική έκταση 4,324³¹ τετραγωνικά χιλιόμετρα, εντάσσεται δε στην Περιφέρεια Αττικής και συγκεκριμένα στην Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά. Δυτικά και νότια συνορεύει με τη Νίκαια, ενώ ανατολικά με την Αγία Βαρβάρα και βόρεια με το Χαϊδάρι. Λαμβάνοντας υπόψη την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός του Δήμου Κορυδαλλού ανέρχεται σε 63.455 κατοίκους. Λαμβάνοντας υπόψη παλαιότερα στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη του πληθυσμού στον Δήμο Κορυδαλλού, διαπιστώνεται κατά την περίοδο 1951-2011 μια αυξητική πορεία· ωστόσο μεταξύ του 2001 και του 2011 διαπιστώνεται μια μείωση στον πληθυσμό της τάξεως του 10%. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μεταβολή αυτή είναι μεγαλύτερη τόσο από αυτή της Περιφέρειας Αττικής, όσο και από αυτή της υπόλοιπης χώρας. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων του Δήμου Κορυδαλλού θα πρέπει να αναφερθεί ότι ποσοστό της τάξεως του 28% είναι απόφοιτοι λυκείου, ενώ αντίστοιχα 17% του πληθυσμού είναι απόφοιτοι γυμνασίου και 23% είναι απόφοιτοι δημοτικού.

³¹ <https://korydallos.gr/>

Εικόνα 4.15: Όρια Δήμου Κορυδαλλού
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Στον Δήμο Κορυδαλλού, η πληθυσμιακή ομάδα που είναι εν δυνάμει οικονομικά ενεργοί, δηλαδή τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών, αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό της τάξεως του 70%, ενώ δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι ο δείκτης γήρανσης του υπό εξέταση Δήμου παρουσιάζει μια διαρκώς αυξητική τάση, όπου το 2011 ήταν 1,30. Ο βασικός τομέας παραγωγής, που παρουσιάζει αύξηση στον Δήμο Κορυδαλλού, είναι ο τριτογενής τομέας. Πιο συγκεκριμένα, αυξάνεται το ποσοστό του πληθυσμού που ασχολείται με τη δημόσια διοίκηση, το εμπόριο και την εστίαση. Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης που έπληξαν ολόκληρη τη χώρα επηρέασαν και τον Δήμο Κορυδαλλού, καθώς αύξησαν τον αριθμό δημοτών που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας και χρήζουν οικονομικής υποστήριξης και κοινωνικής προστασίας. Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι η δημιουργία του μετρό στον Δήμο Κορυδαλλό, έχει επιδράσει θετικά στην ανάπτυξη της πόλης. Βρίσκεται στην πλατεία Ελευθερίας, όπου σε συνδυασμό με την αγορά στην οδό Ταξιαρχών και τη Λεωφόρο Λαμπράκη, αποτελούν την αιχμή των εμπορικών δραστηριοτήτων της περιοχής, κυρίως του λιανικού εμπορίου.

Με βάση τη μελέτη του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Κορυδαλλού, η κατοικία είναι η χρήση που κυριαρχεί στην περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, οι χρήσεις αμιγούς κατοικίας προσεγγίζουν το 73%, ενώ αντίστοιχα η γενική κατοικία το 18%. Περαιτέρω, οι ειδικές χρήσεις (μη οχλούσες βιομηχανίες-βιοτεχνίες) καταλαμβάνουν το 1,65% της συνολικής έκτασης, ενώ οι δραστηριότητες χονδρεμπορίου φθάνουν το 6,25%. Οι βιομηχανίες και βιοτεχνίες που δραστηριοποιούνται στον Δήμο Κορυδαλλού θεωρούνται μικρές οικογενειακές

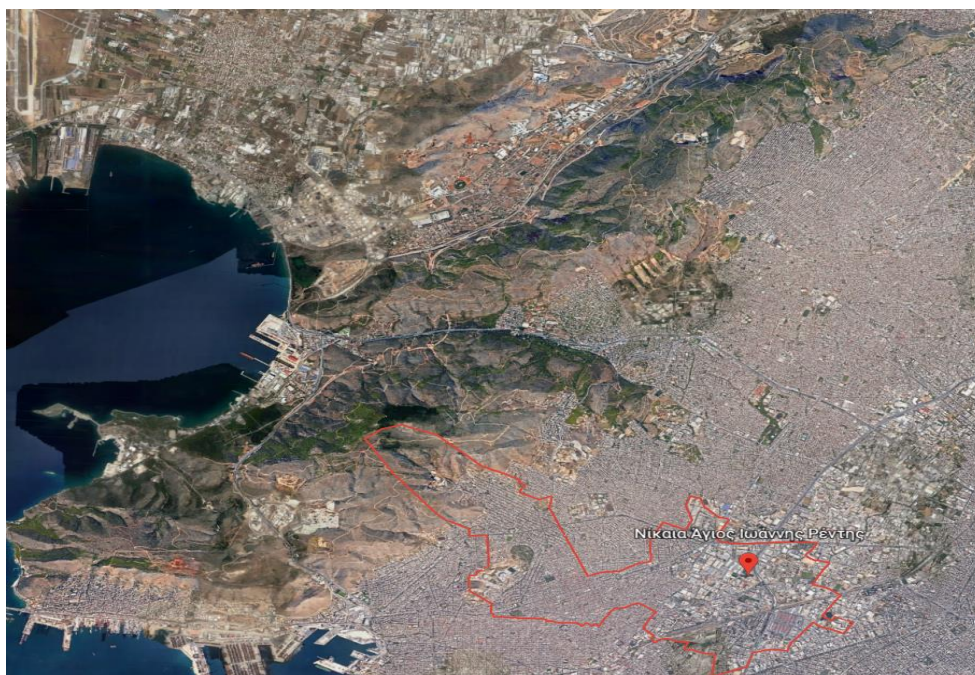
επιχειρήσεις, ενώ βρίσκονται διάσπαρτες εντός των ορίων του Δήμου. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στις ειδικές χρήσεις γης που βρίσκονται εντός του Δήμου Κορυδαλλού. Πρόκειται για τις ανδρικές και τις πρώην γυναικείες φυλακές, οι οποίες καταλαμβάνουν μια σημαντική έκταση εντός του αστικού ιστού, που ανέρχεται σε 90 στρέμματα (Δήμος Κορυδαλλού, 2020).

Το αστικό πράσινο της περιοχής είναι ανύπαρκτο, μάλιστα είναι ένα από τα μικρότερα του Λεκανοπεδίου. Απόδειξη αυτού αποτελεί η αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο, η οποία αγγίζει μόλις τα 2m². **Βορειοδυτικά του Δήμου, όπου είναι το όρος Αιγάλεω, υπάρχει έντονα υποβαθμισμένο οικοσύστημα** με κύρια αιτία τις ανθρωπίνες δραστηριότητες. Το συγκεκριμένο τμήμα του όρους αποτελείται από υποβαθμισμένες φυτικές διαπλάσεις, κυρίως φρύγανων³². **Οι βιομηχανικές και αστικές χρήσεις έχουν εκτοπίσει τα φυσικά οικοσυστήματα της περιοχής,** γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων του Δήμου. Οι εκπομπές ρύπων από τις οδικές μεταφορές αποτελούν σημαντική πηγή αερίων ρύπων για τη περιοχή. Η παραγωγή ρύπων, η ελάχιστη βλάστηση και γενικότερα το υποβαθμισμένο περιβάλλον επηρεάζει αρνητικά το μικροκλίμα του Δήμου Κορυδαλλού, καθώς και του λεκανοπεδίου.

4.3.6. Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη

Ο Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη (Εικόνα 4.16) συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλλικράτης» και προέρχεται από τη συνένωση των Δήμων Νίκαιας και Αγίου Ιωάννη Ρέντη, ενώ έδρα του νέου Δήμου είναι η Νίκαια. Σημειώνεται ότι είναι από τους μεγάλους δήμους της Περιφερειακής Ενότητας Αττικής, ενώ θεωρείται κομβική η θέση του δήμου μεταξύ της Αθήνας και του λιμανιού του Πειραιά, **βρίσκεται δε στις παρυφές του όρους Αιγάλεω.** Σύμφωνα με το Στρατηγικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης, ο εν λόγω δήμος μπορεί να χαρακτηριστεί ως Διαδημοτικό Κέντρο Υπερτοπικών Δραστηριοτήτων. Με βάση την απογραφή πληθυσμού του 2011, ο δήμος έχει μόνιμο πληθυσμό 105.430 κατοίκους και θεωρείται ότι υπάγεται στην κατηγορία των μητροπολιτικών κέντρων. Η απόσταση του Δήμου Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη από το Ελευθέριος Βενιζέλος ανέρχεται σε 46 χιλιόμετρα, ενώ από το επιβατικό λιμάνι του Πειραιά 4 χιλιόμετρα. Στα βόρεια ο Δήμος συνορεύει με τους Δήμους Κορυδαλλού, καθώς επίσης και με τους Δήμους Αγίας Βαρβάρας και Αιγάλεω, ενώ ανατολικά συνορεύει με τους Δήμους Αιγάλεω και Κορυδαλλού, όπως και με τον Δήμο Ταύρου-Μοσχάτου. Νότια ο δήμος συνορεύει με τον Δήμο Πειραιά και τον Δήμο Ταύρου-Μοσχάτου, ενώ δυτικά με τον Δήμο Κερατσινίου (Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, 2021).

³² Τα φρύγανα είναι μικρά φυτά, συνήθως θάμνοι, με μικρά και αγκαθωτά φύλλα.

Εικόνα 4.16: Όρια Δήμου Νίκαιας - Αγ. Ι. Ρέντη
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Η συνολική έκταση του Δήμου Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη ανέρχεται σε 12.251 στρέμματα, εκ των οποίων η Δημοτική Ενότητα της Νίκαιας καλύπτει 7.727 στρέμματα, η Δημοτική Ενότητα Αγίου Ιωάννη Ρέντη 4.524 στρέμματα, ενώ **2.283 στρέμματα αφορούν τον ορεινό όγκο του όρους Αιγάλεω**. Το μέγιστο υψόμετρο εντός των ορίων του Δήμου ανέρχεται σε 193 μέτρα (περιοχή Άνω Νεάπολη Νίκαιας) και φθάνει έως 9 μέτρα στην Οδό Πειραιώς στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη. Το κλίμα που επικρατεί στον Δήμο είναι υποτροπικό μεσογειακό, με το κυριότερο χαρακτηριστικό του να είναι η εναλλαγή παρατεταμένων ζεστών και ξηρών καλοκαιριών και των ήπιων υγρών χειμώνων. Ακόμη, στην περιοχή επικρατεί χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων, θερμός χειμώνας, καθώς επίσης και ξηρή περίοδος μεγάλης διάρκειας. Από την άλλη, το θέρος είναι σχετικά δροσερό και διαρκεί από τον Ιούνιο έως και τον Σεπτέμβριο. Αναφορικά με τη βλάστηση που κυριαρχεί εντός των ορίων του Δήμου, πρόκειται κυρίως για εσπεριδοειδή, συνήθως νερατζιές, οι οποίες βρίσκονται στα πεζοδρόμια της πόλης, ενώ ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι δενδροστοιχίες του Δήμου Νίκαιας ανέρχονται σε 32.000 δέντρα. Τα πάρκα του δήμου αποτελούν καταφύγια διατήρησης της πανίδας, ιδίως για τα πτηνά, τα οποία αποτελούν και αναπόσπαστο μέρος των αστικών οικοσυστημάτων (Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, 2021).

Ο Δήμο Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη διασχίζεται από ορισμένες κεντρικές οδούς, όπως είναι η Θηβών, η Λεωφόρος Κηφισού, η Πέτρου Ράλλη, αλλά και η Γρηγορίου Λαμπράκη, που αποτελεί συνδετήριο άξονα με τον Δήμο Κορυδαλλού. Ακόμη, τον Δήμο διασχίζει προαστιακός σιδηρόδρομος και έχει στάση στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη,

ενώ από τη Νίκαια διέρχεται και το μετρό. Στους υπερτοπικούς πόλους του Δήμου περιλαμβάνεται το Γ' νεκροταφείο Αθηνών, το Ολυμπιακό Στάδιο Άρσης Βαρών, το Κατράκειο Θέατρο, το Γενικό Νοσοκομείο Νίκαιας Αθηνών «Άγιος Παντελεήμων», ο πολυχώρος «ΜάνοςΛοΐζος», οι εγκαταστάσεις πολυχώρων αναψυχής «Village Center» και «Allou Fun Park», καθώς επίσης και η Κεντρική Λαχαναγορά Αθηνών. Εντός των ορίων του Δήμου Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη βρίσκεται επίσης η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.), η οποία λειτουργεί επί της οδού Πειραιώς, καθώς και το Ολυμπιακό Ακίνητο «Σπίτι της Άρσης Βαρών», το οποίο και στεγάζει εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Στη Δημοτική Ενότητα Νίκαιας, το 80% των εντός σχεδίου εκτάσεων αφορά οικοδομήσιμους χώρους, ενώ αντίστοιχα περίπου στο 6% κυμαίνονται οι κοινόχρηστοι χώροι, καθώς και ο χώρος του Γ' νεκροταφείου Αθηνών. Αντίστοιχα, στη Δημοτική Κοινότητα Αγίου Ιωάννη Ρέντη οι κοινόχρηστοι χώροι ανέρχονται στο 8,7% περίπου, ο χώρος της λαχαναγοράς καταλαμβάνει το 7% περίπου, όπως επίσης σε παρόμοια ποσοστά κυμαίνεται και ο χώρος που καταλαμβάνει ο ΟΣΕ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο υπό μελέτη δήμος παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα ρύπανσης. Πιο συγκεκριμένα, η υψηλή ατμοσφαιρική ρύπανση σχετίζεται με την έντονη κινητικότητα εξ αιτίας της φιλοξενίας σημαντικών υποδομών εντός του δήμου, όπως είναι το Γ' νεκροταφείο Αθηνών, που είναι το μεγαλύτερο νεκροταφείο στα Βαλκάνια η Κεντρική Λαχαναγορά Αθηνών και ο Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά. Ακόμη, σημαντική επιβάρυνση προκαλείται εξαιτίας της λειτουργίας πολλών μεσαίων βιομηχανιών και βιοτεχνιών στην περιοχή, αλλά και λόγω της ύπαρξης μεταφορικών εταιρειών μεγάλων οχημάτων και αποθηκών (Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, 2021).

Μεταξύ των ετών 2001-2011, στον Δήμο Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη υπήρξε μείωση του πληθυσμού κατά 4,9%, με τη Δημοτική Ενότητα Αγίου Ιωάννη Ρέντη να παρουσιάζει αύξηση. Διαφορές υπάρχουν μεταξύ των δύο Δημοτικών Ενοτήτων και ως προς την πυκνότητα πληθυσμού, καθώς η περιοχή της Νίκαιας είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη· ενώ αντιθέτως, ο Άγιος Ιωάννης Ρέντης είναι μια αραιοκατοικημένη περιοχή. Ενδιαφέρον έχει επίσης και το γεγονός ότι το 85% του πληθυσμού είναι εγκατεστημένο στη Δημοτική Ενότητα Νίκαιας, ενώ το υπόλοιπο 15% στην Δημοτική Ενότητα Αγίου Ιωάννη Ρέντη. Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των πολιτών, διαπιστώνεται ότι περίπου το 41% του συνολικού πληθυσμού είτε έχει αποφοιτήσει από το δημοτικό, είτε δεν γνωρίζει ανάγνωση και γραφή, ενώ μόλις το 14% περίπου είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού-διδακτορικού, καθώς και κάτοχοι Πτυχίου Ανώτατης Εκπαίδευσης (Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, 2021).

Στον Δήμο Νίκαιας - Αγίου Ιωάννη-Ρέντη, το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού οικονομικά πληθυσμού αναπτύσσει δραστηριότητα στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, όπως επίσης και στην επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, στον τομέα της

μεταφοράς και αποθήκευσης, καθώς και στους τομείς της μεταποίησης και των κατασκευών. Στη Δημοτική Ενότητα της Νίκαιας, θεωρείται μεγαλύτερη η εμπορική δραστηριότητα του λιανικού εμπορίου, σε αντίθεση με την Δημοτική Ενότητα Αγίου Ιωάννη Ρέντη, όπου κατά κύριο λόγο υπάρχουν επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου. Η βαθιά οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και τον Δήμο Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη, περιοχή στην οποία σημειώθηκε συρρίκνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι λόγω της θέσης και της φυσιογνωμίας του Δήμου, δεν υπάρχουν σχετικές επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τουρισμό, καθώς και στον αγροτικό τομέα (Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, 2021).

4.3.7. Δήμος Περάματος

Ο Δήμος Περάματος (Εικόνα 4.17) οριοθετείται στο νοτιοδυτικό άκρο του Λεκανοπεδίου Αττικής και ταυτόχρονα αποτελεί το δυτικότερο άκρο του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Αθήνας, έχοντας έκταση 14.000 στρέμματα. Ο Δήμος Περάματος αποτελείται από τους οικισμούς Πέραμα, Καριώτικα και Νέο Ικόνιο. Η απόσταση του Δήμου Περάματος από το κέντρο της Αθήνας ανέρχεται σε 14,7 χιλιόμετρα, ενώ βόρεια συνορεύει με τον Δήμο Χαϊδαρίου και ανατολικά με τον Δήμο Κερατσινίου. Νότια, βρέχεται από τον όρμο του Κερατσινίου και η δυτική πλευρά του δήμου συναντά τα νερά του στενού της Σαλαμίνας. Περαιτέρω, στη βόρεια πλευρά του Δήμου βρίσκεται το όρος Αιγάλεω, ενώ απέναντι είναι η Σαλαμίνα. Ουσιαστικά, το οικιστικό τμήμα του Δήμου αναπτύσσεται γραμμικά κατά μήκος της παραλίας στο δυτικό άκρο του, **όπως επίσης και στις υπώρειες του όρους Αιγάλεω**, με την κλίση σε πολλά σημεία να είναι έντονη, φθάνοντας στα επίπεδα του 30-35%. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι **ο ορεινός όγκος του Αιγάλεω**, καθώς επίσης και η εκτεταμένη επιφάνεια που καλύπτουν οι δεξαμενές πετρελαιοειδών και χημικών, αποκλείουν το Πέραμα από το υπόλοιπο οικιστικό συγκρότημα της πρωτεύουσας, ενώ στη δυτική πλευρά υπάρχουν οι εγκαταστάσεις του Ναυστάθμου, οι οποίες καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση (Δήμος Περάματος, 2022).

Η περιοχή του Περάματος αρχίζει να αναπτύσσεται ιστορικά μετά το 1924, όπου εκείνη τη περίοδο υπήρξε μεταφορά της Ναυπηγοεπισκευαστικής Ζώνης (NEZ) από την περιοχή του Αγίου Διονυσίου του Πειραιά στην παραλία του Περάματος. Τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης, το Πέραμα αποτελούσε τόπο αναψυχής των κατοίκων του Πειραιά, καθώς διαθέτει εξαιρετική θέα προς την Ψυτάλλεια και τη Σαλαμίνα. Ωστόσο, στο πέρασμα του χρόνου το φυσικό περιβάλλον επιβαρύνθηκε σημαντικά εξαιτίας των υψηλών επιπέδων ατμοσφαιρικής και θαλάσσιας ρύπανσης, ενώ η ύπαρξη δεξαμενών πετρελαιοειδών συνδέεται με κινδύνους τεχνολογικών ατυχημάτων.

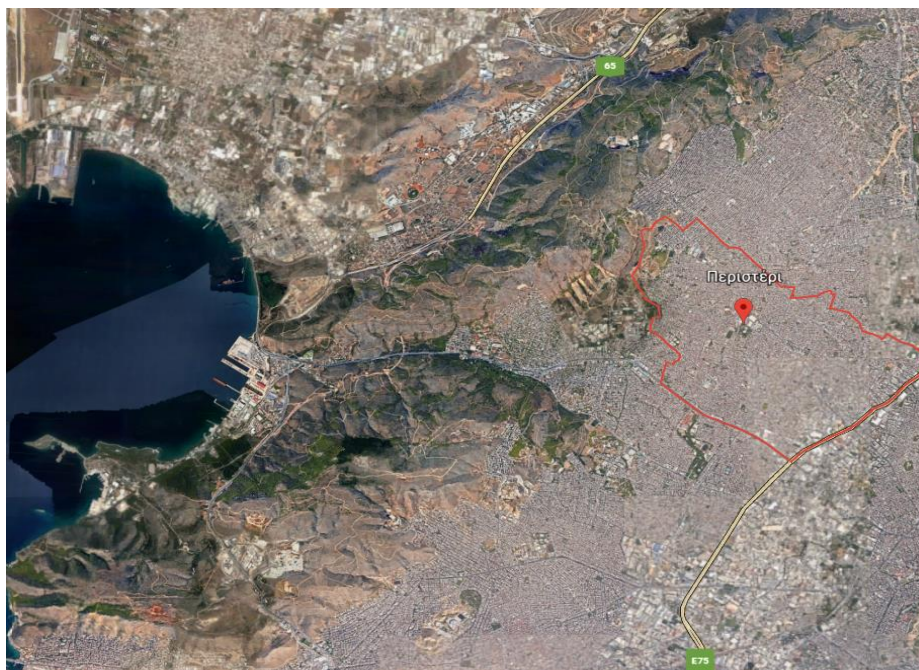
Εικόνα 4.17: Όρια Δήμου Περάματος
Πηγή: Google earth, ιδία επεξεργασία, 2022

Αναφορικά με τις χρήσεις γης, ο οικισμός του Περάματος αναπτύσσεται γραμμικά, παράλληλα με τη γραμμή της παραλίας, ενώ στην παραλιακή ζώνη βρίσκονται βιομηχανικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις μεταφορών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι βόρεια της πόλης αναπτύχθηκαν, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και του 1970, αυθαίρετα κτίσματα, σε έκταση ιδιοκτησίας του ΟΔΔΕΠ, με τα κτίσματα αυτά να είναι αρχικά παράγκες και παραπήγματα προσωρινής κατασκευής, τα οποία όμως αργότερα μετατράπηκαν σε κανονικές μόνιμες κατασκευές και εντάχθηκαν στο σχέδιο πόλης (Δήμος Περάματος, 2022). Σχετικά με τον πληθυσμό του Δήμου Περάματος, αυτός μειώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2001-2011, ενώ μέχρι και το 2001 παρουσίαζε σημαντικά αυξητικές τάσεις. Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται στους 25.389 κατοίκους (απογραφή 2011), ενώ το 2001 ήταν 25.720 κάτοικοι. Ουσιαστικά ακολούθησε την τάση μείωσης του πληθυσμού, όπως συνέβη και με το σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας Πειραιά, αλλά και με τους επιμέρους Δήμους (Δήμος Περάματος, 2022α).

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, μόλις το 10,39% του πληθυσμού ολοκλήρωσε την τριτοβάθμια εκπαίδευση και το 22,57% την πρωτοβάθμια. Σημαντικό να σημειωθεί είναι και το ποσοστό ανεργίας, το οποίο αγγίζει το 26% του ενεργά οικονομικού πληθυσμού.

4.3.8. Δήμος Περιστερίου

Ο Δήμος Περιστερίου (Εικόνα 4.18) βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Δυτικού Τομέα Αθηνών και αποτελεί Δήμο του Μητροπολιτικού Κέντρου. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο σε πληθυσμό δήμο της Δυτικής Αθήνας. Βρίσκεται σε απόσταση 4,5 χιλιομέτρων από το κέντρο της Αθήνας και **εκτείνεται έως και του πρόποδες του Ποικίλου Όρους**, με τη συνολική έκταση του δήμου να ανέρχεται σε 10,05km². Ο Δήμος Περιστερίου συνορεύει με τους Δήμους Αγίων Αναργύρων-Καματερού, Ιλίου, Πετρούπολης, Χαϊδαρίου και Αιγάλεω. Ουσιαστικά, ο εν λόγω δήμος οριοθετείται από τη Λεωφόρο Αθηνών και τη Λεωφόρου Κηφισού. Βασικό χαρακτηριστικό του Δήμου Περιστερίου θεωρείται η **έντονη αστικοποίηση**, καθώς επίσης και η **πυκνή δόμηση**, ενώ δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι το Περιστέρι είναι μία από τις πιο δημοφιλείς οικιστικά και εμπορικά περιοχές των δυτικών προαστίων, όπου παρουσιάζεται διαρκής ανάπτυξη έως και το 2009, όπου ξεκίνησε η οικονομική κρίση. Ο Δήμος Περιστερίου θεωρείται πεδινός, ενώ ως προς τα κλιματολογικά του χαρακτηριστικά παρουσιάζει υποτροπικό Μεσογειακό κλίμα, με εναλλαγή παρατεταμένων ζεστών και ξηρών καλοκαιριών, όπως επίσης και ήπιων, υγρών χειμώνων. Οι βροχές εμφανίζονται μεταξύ των μηνών Οκτωβρίου και Απριλίου. Το Περιστέρι, όπως συμβαίνει και με άλλες περιοχές εντός της Αττικής, επηρεάζεται από το φαινόμενο της **αστικής θερμικής νησίδας**, η οποία προκαλείται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται η θερμοκρασία σε σχέση με τις υπόλοιπες αδόμητες περιοχές (Δήμος Περιστερίου, 2020).

Εικόνα 4.18: Όρια Δήμου Περιστερίου
Πηγή: Google earth, ιδία επεξεργασία, 2022

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 139.981 κατοίκους. Υπέστη μείωση κατά ένα ποσοστό περίπου 5% από το 2001. Ακόμη, ο Δήμος Περιστερίου παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις ως προς τον δείκτη γήρανσης³³, σε σχέση με την υπόλοιπη επικράτεια. Συγκεκριμένα, ο δείκτης γήρανσης του Δήμου είναι 1,17.

Επειδή ο Δήμος Περιστερίου είναι πυκνοκατοικημένος, δεν διαθέτει σημαντικούς χώρους πρασίνου, με τους εν λόγω χώρους να καταλαμβάνουν μόλις το 4% της συνολικής έκτασής του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η αναλογία χώρων πρασίνου ανά άτομο να βρίσκεται πολύ χαμηλά, μόλις 3,05 τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο, όταν σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η ελάχιστη αναλογία πρασίνου στις πόλεις δεν θα πρέπει να βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα από 9 τετραγωνικά ανά κάτοικο. Οι σημαντικότεροι χώροι πρασίνου στη περιοχή του Δήμου Περιστερίου είναι το Άλσος Περιστερίου, το Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής, το Πάρκο Στρατοπέδου Καραϊσκάκη, το Βιοκλιματικό Πάρκο Χωράφας, καθώς επίσης και η Πλατεία Δημοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση, το Περιστερί, καθώς βρίσκεται εντός λεκανοπεδίου, δέχεται σημαντική πίεση αστικής όχλησης, ενώ υπάρχουν και ενδογενείς πηγές σημειακής ρύπανσης εντός του δήμου.

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του Δήμου Περιστερίου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι απόφοιτοι Λυκείου/Επαγγελματικού Λυκείου αποτελούν ποσοστό 27% του συνόλου του πληθυσμού, ενώ αντίστοιχα οι απόφοιτοι δημοτικού ανέρχονται στο 22% του συνολικού πληθυσμού. Ακόμη, οι απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου καταλαμβάνουν σχεδόν το ίδιο ποσοστό με τους κατόχους πτυχίου πανεπιστημίου-κατόχους διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Ένα ποσοστό της τάξεως του 11% (σύμφωνα με τα δεδομένα της απογραφής του 2011) έχει εγκαταλείψει το δημοτικό σχολείο, ενώ ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οι γυναίκες διαθέτουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο σε σχέση με τους άνδρες, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι υπερτερούν τόσο ως προς τον αριθμό πτυχιούχων πανεπιστημίου όσο και ως προς τον αριθμό των πτυχιούχων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην απασχόληση στον Δήμο Περιστερίου, όπου σύμφωνα με παλαιότερα στοιχεία, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού (περίπου 22%) απασχολούνταν στους τομείς του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, καθώς επίσης και την επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, ενώ σημαντικό ποσοστό του ενεργά οικονομικού πληθυσμού απασχολείται στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, στον τομέα της μεταφοράς και αποθήκευσης, καθώς και στον τομέα που αφορά δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής και καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης (Δήμος Περιστερίου, 2020).

³³ Ο δείκτης γήρανσης προκύπτει από τη διαίρεση του πληθυσμού των άνω 65 ετών με τον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 0-14 ετών.

4.3.9. Δήμος Πετρούπολης

Ο Δήμος Πετρούπολης βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Περιφέρειας Αττικής και έχει χτιστεί **στις παρυφές του Ποικίλου όρους**. Βορειοδυτικά ο Δήμος συνορεύει με τον Δήμο Φυλής, ενώ ανατολικά με τον Δήμο Αγίων Αναργύρων-Καματερού και ανατολικά-νοτιοανατολικά με τον Δήμο Ιλίου. Ακόμη, νότια συνορεύει με τους Δήμους Περιστερίου και Χαϊδαρίου, ενώ δυτικά με τον Δήμο Ασπροπύργου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τους Δήμους Φυλής και Ασπροπύργου, **τα όρια βρίσκονται επί του όρους**. Η έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 770 εκτάρια, εκ των οποίων **τα 410 βρίσκονται εκτός πολεοδομικού ιστού και συγκεκριμένα στο Ποικίλο όρος**. Ορισμένα τμήματα της πόλης έχουν αναπτυχθεί στα υψηλότερα σημεία αυτής, εξαιτίας των γεωμετρικών χαρακτηριστικών, της «θέας» που υπάρχει, καθώς επίσης και της **άμεσης γεινιάσης με το Ποικίλο όρος**. Να σημειωθεί ότι στο τμήμα που γεινιάζει ο Δήμος με το Ποικίλο όρος βρίσκεται το Θέατρο Πέτρας, ένας χώρος κατάλληλα διαμορφωμένος για τη φιλοξενία μουσικών εκδηλώσεων και θεατρικών παραστάσεων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 2011, ο πληθυσμός του υπό μελέτη Δήμου είναι 58.979 κάτοικοι, με τον δείκτη γήρανσης να κυμαίνεται σε πολύ καλά επίπεδα (τιμή 0,81). Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι το ποσοστό του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν ίδιο με το ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο κυμαίνεται στο 18%. Τέλος, το ποσοστό ανεργίας του Δήμου Πετρούπολης αγγίζει το 16,85% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Εικόνα 4.19: Όρια Δήμου Πετρούπολης
Πηγή: Google earth, ιδία επεξεργασία, 2022

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι ο Δήμος Πετρούπολης συνιστά μια περιοχής αμιγούς κατοικίας, λαμβάνοντας υπόψιν ότι το ποσοστό κτιρίων με αποκλειστική χρήση κατοικίας ανέρχεται στο 95%. Ακόμη, ο Δήμος Πετρούπολης δεν θεωρείται ότι έχει αναπτυγμένο εμπόριο, με τις περισσότερες από τις λειτουργίες να αφορούν τις τοπικές ανάγκες των πολιτών, ενώ φαίνεται να υπάρχει έλλειψη βασικής υποδομής κεντρικής λειτουργίας του τοπικού επιπέδου εξυπηρέτησης (Δήμος Πετρούπολης, 2014).

4.3.10. Δήμος Φυλής

Ο Δήμος Φυλής κατέχει σημαντικό ρόλο στην Περιφέρεια Αττικής εξαιτίας της θέσης του. Ειδικότερα, εντός των ορίων του Δήμου εντάσσεται μέρος του Θριασίου Πεδίου, στο οποίο κυριαρχούν δραστηριότητες μεταποίησης. Ο Δήμος Φυλής **περιλαμβάνει σημαντικά τμήματα τόσο του ορεινού όγκου της Πάρνηθας όσο και τους όρους Αιγάλεω**. Επιπρόσθετα, από τον Δήμο Φυλής διέρχεται η Αττική Οδός. Η συνολική έκταση του δήμου ανέρχεται σε 109,200 τετρ.χλμ., ενώ η έκταση του οικιστικού ιστού ανέρχεται σε 12,092 τετρ. χλμ. Ο συνολικός πληθυσμός, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, είναι 45.965 άτομα.

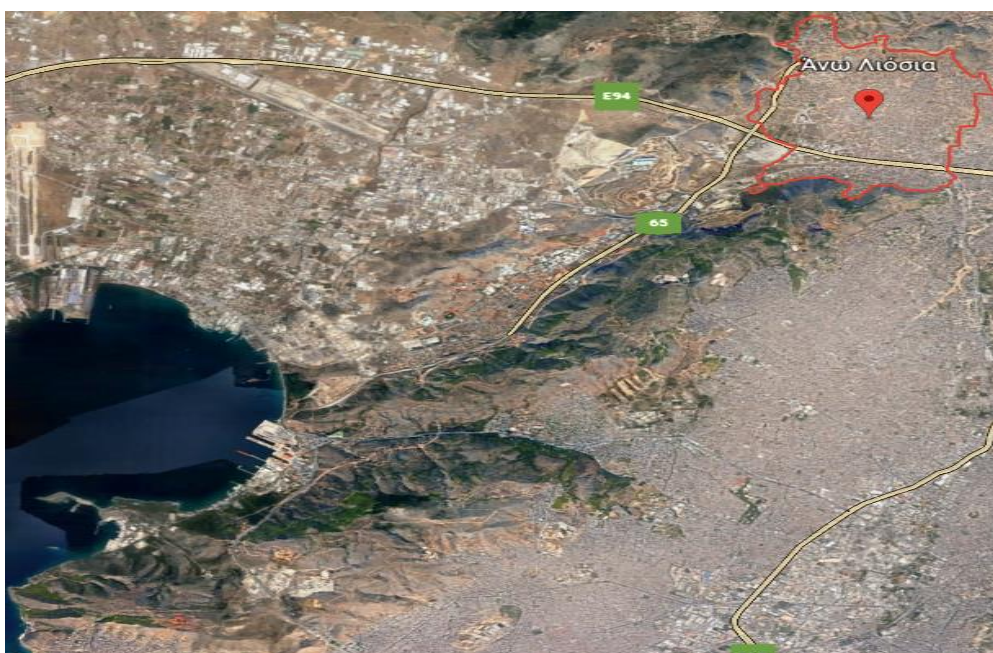
Ο Δήμος Φυλής αποτελείται από τις Δημοτικές Ενότητες Άνω Λιοσίων, Ζεφυρίου και Φυλής (Δήμος Φυλής, 2012).

Πιο αναλυτικά, η **Δημοτική Ενότητα Άνω Λιοσίων** (Εικόνα 4.20) είναι η δεύτερη ενότητα σε έκταση, με την επιφάνειά της να καλύπτει περίπου το 1/3 της συνολικής επιφάνειας του Δήμου Φυλής. Η πυκνότητά της ανέρχεται σε 742 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, με τον πληθυσμό αυτής, σύμφωνα με τα δεδομένα του 2011, να ανέρχεται σε ποσοστό της τάξεως του 70% του συνολικού πληθυσμού του δήμου Φυλής.

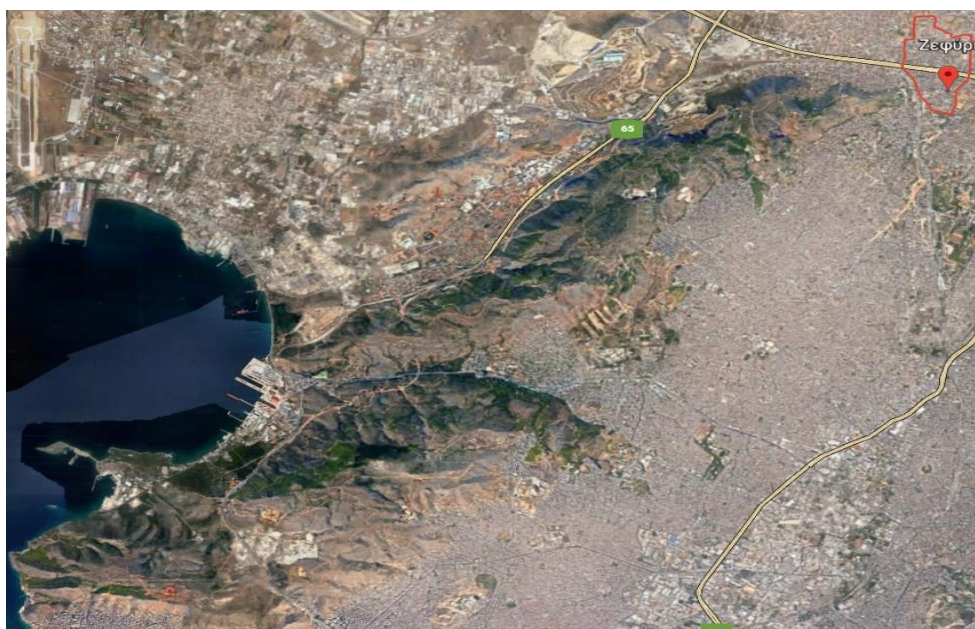
Η **Δημοτική Ενότητα Ζεφυρίου** (Εικόνα 4.21) διαθέτει τη μικρότερη έκταση από τις τρεις δημοτικές ενότητες, ενώ ο πληθυσμός της συγκεκριμένης Δημοτικής Ενότητας ανέρχεται στα επίπεδα του 20% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου. Σημαντικό είναι και το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη Δημοτική Ενότητα κυριαρχεί ο νεανικός πληθυσμός, καθώς ποσοστό της τάξεως του 45% του συνόλου είναι άτομα ηλικίας έως 45 ετών, ενώ τα άτομα που ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες προσεγγίζουν το 67% του συνολικού πληθυσμού.

Η **Δημοτική Ενότητα Φυλής** είναι η μεγαλύτερη σε έκταση, καταλαμβάνοντας περίπου το 60% της συνολικής έκτασης, ωστόσο παρουσιάζει τα μικρότερα ποσοστά πληθυσμού, καθώς ο πληθυσμός αυτός αγγίζει μόλις το 8,5% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2001-2011 υπήρξε μεγάλη αύξηση του πληθυσμού αυτού, η οποία

κυμάνθηκε στα επίπεδα του 20%. Στη δημοτική αυτή ενότητα οι παραγωγικές ηλικίες αποτελούν τα 2/3 του συνολικού πληθυσμού (Δήμος Φυλής, 2012).

Εικόνα 4.20: Όρια Δημοτικής Ενότητας Άνω Λιοσίων
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Εικόνα 4.21: Όρια Δημοτικής Ενότητας Ζεφυρίου
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητα στον Δήμο Φυλής, στον δευτερογενή τομέα καταγράφονται μικρής κλίμακας επιχειρηματικές μονάδες, οι οποίες

διακρίνονται από την περιορισμένη εξειδίκευση. Ουσιαστικά διαπιστώνεται απουσία δυναμικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Αντίστοιχα, στον τομέα του τουρισμού/αναψυχής, στον Δήμο Φυλής διαπιστώνεται απουσία εμπειρίας, όπως επίσης και απουσία του κατάλληλου εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Στον Δήμο υπάρχει γενικά περιορισμένη παραγωγική βάση, αλλά και απουσία μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων, οι οποίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ισχυροί πόλοι ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις που κυριαρχούν είναι μικρές και μεσαίες και θεωρείται ότι έχουν παραδοσιακό προσανατολισμό, όπως επίσης και ανθρώπινο δυναμικό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Φυλής θεωρείται ότι διαθέτει σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μπορεί να εξασφαλίσει γρήγορες οδικές και σιδηροδρομικές διεξόδους· ενώ επίσης, λόγω της θέσης της, μπορεί να αναπτυχθεί στον τομέα των διαμετακομιστικών κέντρων. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι ο Δήμος Φυλής έως και σήμερα διαθέτει υποβαθμισμένη περιβαλλοντική και αισθητική εικόνα (Δήμος Φυλής, 2012).

4.3.11. Δήμος Χαϊδαρίου

Ο Δήμος Χαϊδαρίου (Εικόνα 4.22) είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση δήμος στην περιοχή της Δυτικής Αττικής και διαθέτει συνολικά 22.665 στρέμματα, εκ των οποίων η δομημένη έκταση ανέρχεται σε 4.457 στρέμματα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη δομημένη έκταση συγκαταλέγονται και εγκαταστάσεις, όπως είναι το Δημόσιο Ψυχιατρείο Ψ.Ν.Α., το Δρομοκαΐτειο Ψυχιατρικό Ίδρυμα και το Αττικό Νοσοκομείο. Αναμφίβολα, ο Δήμος Χαϊδαρίου αποτελεί μια δυναμική πύλη της πρωτεύουσας, ενώ συνάμα αποτελεί φυσική διέξοδο προς τις δυτικές ακτές της Αττικής. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι στην περιοχή του Χαϊδαρίου υπάρχει περιαισθητικό πράσινο, το οποίο αποτελείται από **τα πρανή του Όρους Αιγάλεω**, καθώς επίσης και από την περιοχή του Δαφνίου, με το πράσινο να περιβάλλει τη δομημένη περιοχή του Δήμου Χαϊδαρίου.

Η περιοχή του δήμου Χαϊδαρίου αποτελεί σημείο σύγκλισης διαφορετικών ιστορικών περιόδων, όντας μια πόλη με ιστορικές μνήμες από όλες τις περιόδους που καθόρισαν την εξέλιξη της χώρας. Το Χαϊδάρι διαθέτει πολιτιστικά μνημεία αρχαιολογικής, ιστορικής και θρησκευτικής σημασίας, όπως το Ιερό της Αφροδίτης και του Απόλλωνος, το Σπήλαιο του Πανός, το Παλατάκι, καθώς επίσης και το Γερμανικό Στρατόπεδο Συγκέντρωσης, τον Ναό του Προφήτη Ηλία και τη Μονή Δαφνίου. Από πολεοδομικής άποψης, το Χαϊδάρι χωρίζεται σε δύο μέρη, τα οποία προκύπτουν από τη διέλευση της Λεωφόρου Αθηνών-Κορίνθου, ενώ οικιστικά διαχωρίζεται σε πέντε συνοικίες και 15 γειτονίες, οι οποίες και δημιουργούν συνεκτικό οικιστικό τμήμα, με ιστορικές καταβολές. Ακόμη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Χαϊδάρι θεωρείται **η πλέον αστικοποιημένη περιοχή της Δυτικής Αττικής**,

έχοντας τρόπο ανάπτυξης, αντίστοιχο των συνοικιών του Κέντρου Αθηνών (Δήμος Χαϊδαρίου, 2022).

Εικόνα 4.22: Όρια Δήμου Χαϊδαρίου
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός του Δήμου Χαϊδαρίου ανέρχεται σε 45.642 άτομα, ενώ ο δείκτης γήρανσης ανέρχεται σε 1,11. Το μεγαλύτερο ποσοστό αντιστοιχεί στον πληθυσμό που έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια-μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (34,06%), ενώ το 17,29% έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σημαντικό είναι και το ποσοστό που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο ανέρχεται σε 20,25%. Τέλος, το ποσοστό των ανέργων του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ανέρχεται σε 16,85%.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων του Δήμου Χαϊδαρίου απασχολούνται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, με το ποσοστό αυτό να ξεπερνά το 75%, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 24% απασχολείται στον δευτερογενή τομέα, με την απασχόληση αυτή να συνδέεται άμεσα με το γεγονός ότι ο Δήμος Χαϊδαρίου γειτνιάζει με τη βιομηχανική περιοχή του Θριασίου.

Αναφορικά με το περιβάλλον του Δήμου Χαϊδαρίου, θα πρέπει να αναφερθεί ότι έχει ημιορεινό έδαφος, έχοντας μεγάλες κλίσεις προς βορρά **προς την πλευρά του όρους Αιγάλεω**. Εξαιτίας των κλίσεων αυτών δημιουργούνται πλημμυρικά φαινόμενα σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων. Στον Δήμο Χαϊδαρίου, οι οικιστικές εκτάσεις, σύμφωνα και με παλαιότερα στοιχεία ανέρχονται στα επίπεδα

του 20%, ενώ αντίστοιχα 70% περίπου είναι οι **δασικές γαίες - έκταση του Ποικίλου Όρους** -και ένα ποσοστό 9% αφορά άλλες χρήσεις, που είναι ουσιαστικά στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Οι ελεύθεροι χώροι εντός του αστικού ιστού του Χαϊδαρίου δεν θεωρείται ότι είναι επαρκείς, συνεκτιμώντας το γεγονός ότι τα περισσότερα οικόπεδα στη περιοχή του Χαϊδαρίου έχουν οικοδομηθεί, ενώ τα ελεύθερα και αδόμητα οικόπεδα είναι λίγα. Περαιτέρω, οι συγκεντρώσεις εμπορίου παρουσιάζονται με καταστήματα μικρού μεγέθους, τα οποία αναπτύσσονται γραμμικά κατά μήκος των οδικών αξόνων με εμπορικό χαρακτήρα, ενώ ορισμένα από αυτά είναι διάσπαρτα σε μεγάλο τμήμα του οικιστικού ιστού (Δήμος Χαϊδαρίου, 2008).

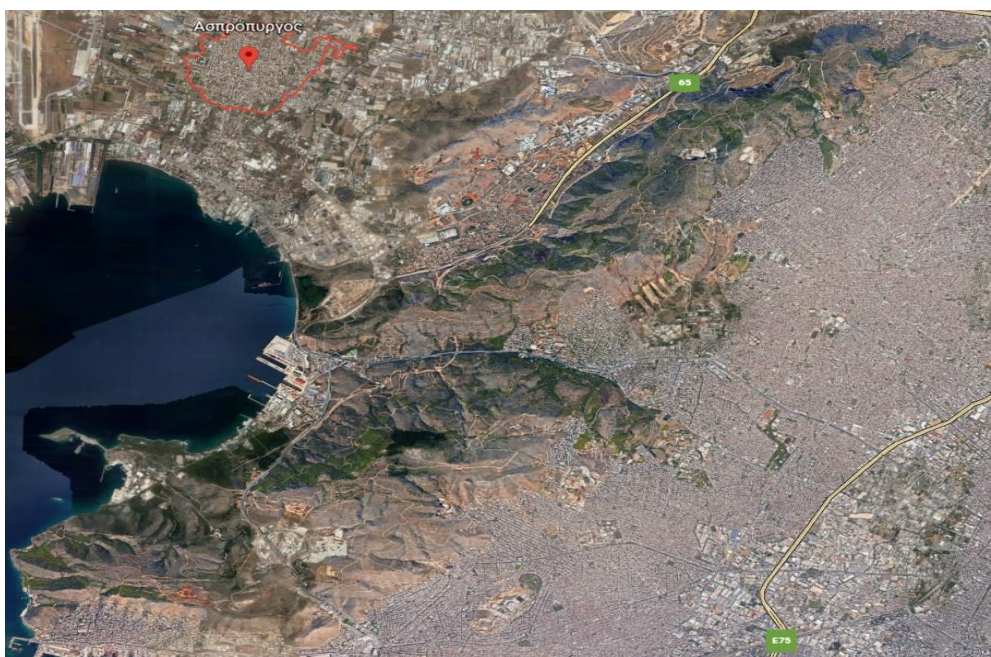
Η περιοχή του Δήμου Χαϊδαρίου παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα που αφορούν τη **ρύπανση του φυσικού περιβάλλοντος**, με βασική πηγή ρύπανσης να αποτελούν οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν στις περιοχές του Σκαραμαγκά, του Ασπροπύργου και της Ελευσίνας. Η ρύπανση αυτή επιδρά καθοριστικά και στο μικροκλίμα του Δήμου. Ακόμη, σημαντική περιβαλλοντική επιβάρυνση προκαλείται εξαιτίας των οδικών αξόνων που διέρχονται από την περιοχή, όπως είναι η Λεωφόρος Αθηνών-Κορίνθου, καθώς και η Ιερά Οδός. Ένα ακόμη πρόβλημα που επηρεάζει τον Δήμο Χαϊδαρίου είναι η απόθεση των απορριμμάτων όλης της Αττικής στους Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων των Άνω Λιοσίων και του Σχιστού, οι οποίες έχουν υπερκορεστεί εδώ και αρκετά χρόνια. Κατά το παρελθόν υπήρξαν και προβλήματα θαλάσσιας ρύπανσης στη περιοχή του Σκαραμαγκά, εξαιτίας των αποβλήτων του ναυπηγείου, όπως για παράδειγμα τοξικά χρώματα και αμμοβολές, καθώς επίσης και των βιομηχανιών που βρίσκονταν εγκατεστημένες στη περιοχή του Θριασίου Πεδίου (Δήμος Χαϊδαρίου, 2008).

4.3.12. Δήμος Ασπροπύργου

Ο Δήμος Ασπροπύργου (Εικόνα 4.23) βρίσκεται σε απόσταση περίπου 20 χιλιομέτρων από την Αθήνα σε κατεύθυνση βορειοδυτική. Εκτείνεται δε από τις νοτιοδυτικές πλαγιές της Πάρνηθας στα βόρεια έως και τον κόλπο της Ελευσίνας στα νότια. Η συνολική έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 1012³⁴ km², ενώ ο πληθυσμός της πόλης είναι 30.251 κάτοικοι (Απογραφή 2011). Ουσιαστικά, ο Δήμος εκτείνεται σε μια σχετικά μακρόστενη έκταση, η οποία δυτικά συνορεύει με τον Δήμο Ελευσίνας και τη Μαγούλα, ενώ ανατολικά με τον Δήμο Φυλής. Βόρεια συνορεύει με τον ορεινό όγκο της Πάρνηθας και στο νοτιοανατολικό τμήμα του, στα σύνορα με το Χαϊδάρη, συνορεύει με **το Ποικίλο όρος**. Η υπόλοιπη έκταση του Δήμου Ασπροπύργου είναι πεδινή και συνιστά την εύφορη πεδιάδα του Θριασίου πεδίου. Από τον Δήμο διέρχεται η Εθνική Οδός Αθηνών-Κορίνθου, η Αττική Οδός και

³⁴ <https://el.wikipedia.org/>

νοτιότερα από την Αττική Οδό διέρχεται ο προαστιακός σιδηρόδρομος, ο οποίος συνδέει την Αθήνα με την Κόρινθο (Δήμος Ασπροπύργου, 2022).

Εικόνα 4.23: Όρια Δήμου Ασπροπύργου
Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία, 2022

Σημαντικό να σημειωθεί είναι το ποσοστό των κατοίκων του Δήμου που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αγγίζει το 6,7%. Επίσης, μόλις το 19,9% έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το ποσοστό ανεργίας, συγκριτικά με τους υπόλοιπους προαναφερθέντες Δήμους, βρίσκεται σε πιο υψηλό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, από τους οικονομικά ενεργούς κατοίκους το 29,16% βιώνουν την ανεργία (Απογραφή 2011).

Η περιοχή του Δήμου Ασπροπύργου περιλαμβάνει πλήθος βιομηχανικών μονάδων, οι οποίες και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή κατά κύριο λόγο κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1950 και του 1960. Από τις πλέον εμβληματικές βιομηχανίες της περιοχής είναι τα Ελληνικά Πετρέλαια, ενώ η εγκατάσταση μικρών, αλλά και μεγαλύτερων βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή του Ασπροπύργου είχε ως αποτέλεσμα να αλλάξει δραστικά η φυσιογνωμία της περιοχής, η οποία από αγροτική μετατράπηκε σε βιομηχανική. Εξαιτίας της ταχείας βιομηχανικής ανάπτυξης στο πέρασμα του χρόνου, η κοινωνία του Ασπροπύργου θεωρείται ότι διαθέτει πολυπολιτισμικό χαρακτήρα, ενώ η βιομηχανική αυτή ανάπτυξη συνετέλεσε επίσης αύξηση του πληθυσμού. Η πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής του Ασπροπύργου απασχολείται στον τομέα της βιομηχανίας, όπως επίσης και στον τομέα παροχής υπηρεσιών, ενώ από την άλλη οι αγρότες δεν ξεπερνούν το 10% επί του συνόλου των απασχολούμενων (Δήμος Ασπροπύργου, 2022).

5. Έρευνα Ερωτηματολογίου

5.1 Εισαγωγή

Στα πλαίσια της εργασίας κρίθηκε απαραίτητο να καταγραφούν οι απόψεις των κατοίκων των Δήμων που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω σχετικά με την **υφιστάμενη κατάσταση και τρόπους βιώσιμης αξιοποίησής του**. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται το πλαίσιο της έρευνας ερωτηματολογίου (στόχος & περιεχόμενο), καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή.

5.2 Στόχος και Περιεχόμενο Έρευνας Ερωτηματολογίου

Ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου ανέρχεται σε **449 άτομα**, τα οποία διαμένουν στους προαναφερθέντες Δήμους που βρίσκονται **σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω**. Η έρευνα αυτή έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών του 2022 και πιο συγκεκριμένα ξεκίνησε στις 18/7/2022 και ολοκληρώθηκε στις 18/9/2022.

Η διαμόρφωση των επιμέρους ενοτήτων του ερωτηματολογίου ολοκληρώθηκε μετά από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση του προς μελέτη θέματος και σε αρμονία με τους στόχους της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί **η αντίληψη που υπάρχει στους κατοίκους των εμπλεκόμενων Δήμων σχετικά με τη σημερινή κατάσταση του ορεινού όγκου, καθώς και τους τρόπους αξιοποίησής του**.

Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε στο εργαλείο Google Forms, δημοσιοποιήθηκε μέσα από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ενώ στάλθηκε ο σχετικός σύνδεσμος από το mail της γράφουσας στην προσωπική λίστα επαφών της. Από την κοινοποίηση του ερωτηματολογίου προέκυψαν απαντήσεις κατοίκων από Δήμους που δεν γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, καθώς και πολιτών που δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ τη συγκεκριμένη περιοχή μελέτης της εργασίας. Οι απαντήσεις αυτές διαγράφηκαν και δεν συμπεριλαμβάνονται στα αποτελέσματα της έρευνας ερωτηματολογίου.

Στο πλαίσιο της έρευνας ερωτηματολογίου, θεωρήθηκε ότι οι πολίτες από τους εμπλεκόμενους Δήμους σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο, αλλά και τα δύο φύλα – άνδρες/γυναίκες– πρέπει να εκπροσωπούνται ισότιμα, έτσι ώστε τα συμπεράσματα να είναι αντιπροσωπευτικά. Για τον λόγο αυτό, όταν μειώθηκε η συμμετοχή στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, ελέγχθηκαν τα αποτελέσματα με γνώμονα τη διερεύνηση της πιθανής ανισομέρειας ως προς την περιοχή προέλευσης των

συμμετεχόντων (Δήμος κατοικίας) και του φύλου τους. Από τη διερεύνηση αυτή προέκυψαν **274 ερωτηματολόγια** που πληρούσαν τις παραπάνω προϋποθέσεις.

Για τον εμπλουτισμό του δείγματος κρίθηκε σκόπιμος ένας **δεύτερος γύρος επικοινωνίας του ερωτηματολογίου**, ο οποίος υλοποιήθηκε **δια ζώσης** στους Δήμους που υπήρχε σχετική έλλειψη απαντήσεων, με στόχο την ισορροπημένη κατανομή των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με κριτήριο το φύλο και τον Δήμο κατοικίας τους. Η διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου στο πεδίο (δια ζώσης) πραγματοποιήθηκε σε κεντρικές περιοχές των Δήμων που παρουσίαζαν έλλειμμα (πλατείες, εμπορικοί δρόμοι, κ.ά).

Πιο συγκεκριμένα, συγκεντρώθηκαν δια ζώσης συνολικά **175 ερωτηματολόγια** από όλους τους Δήμους. Ειδικότερα, από τον Δήμο Αγίας Βαρβάρας συγκεντρώθηκαν 21 (15 άνδρες – 6 γυναίκες), από τον Δήμο Αγίων Αναργύρων 11 (8 άνδρες – 3 γυναίκες), από τον Δήμο Ασπροπύργου 32 (19 άνδρες – 13 γυναίκες), από τον Δήμο Αιγάλεω 9 (5 άνδρες – 4 γυναίκες), από τον Δήμο Κερατσινίου – Δραπετσώνας 5 (4 άνδρες – 1 γυναίκα), από τον Δήμο Κορυδαλλού 6 (2 άνδρες – 4 γυναίκες), από τον Δήμο Νίκαιας – Αγ. Ι. Ρέντη 9 (4 άνδρες – 5 γυναίκες), από τον Δήμο Περάματος 6 (2 άνδρες – 4 γυναίκες), από τον Δήμο Περιστερίου 16 (8 άνδρες – 8 γυναίκες), από τον Δήμο Πετρούπολης 13 (9 άνδρες – 4 γυναίκες), από τον Δήμο Φυλής 28 (15 άνδρες – 13 γυναίκες) και από τον Δήμο Χαϊδαρίου 19 (11 άνδρες – 8 γυναίκες). Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίστηκε η ισορροπημένη κατανομή των συμμετεχόντων ως προς την περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) και το φύλο.

Ως προς τη δομή του, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από **δύο βασικές ενότητες**: η πρώτη ενότητα αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, ενώ η δεύτερη ενότητα επιχειρεί να καταγράψει τις απόψεις τους σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση του ορεινού όγκου Αιγάλεω, και τις προοπτικές ανάπτυξής του, υπό το πρίσμα της βιωσιμότητας.

Πιο συγκεκριμένα, στην **πρώτη ενότητα**, στις **Ερωτήσεις 1 έως 3** καταγράφονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και ειδικότερα το φύλο, η ηλικία, καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσής τους.

Στην **Ερώτηση 4**, οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνταν να απαντήσουν για το αν έχουν επισκεφθεί ή όχι τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Για λόγους που εξυπηρετούν την παρούσα έρευνα, αποφασίστηκε να μη ληφθούν υπόψη οι απαντήσεις των ατόμων που δεν έχουν επισκεφθεί τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, καθώς δεν είναι γνώστες του υπό διερεύνηση ζητήματος της παρούσας εργασίας και δεν έχουν σχηματίσει πλήρη άποψη.

Στην **Ερώτηση 5**, οι συμμετέχοντες ερωτώνται σχετικά με τον τόπο κατοικίας τους (ένας εκ των μελετώμενων στην προηγούμενη ενότητα Δήμων, που βρίσκονται σε

εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, ως τόπος κατοικίας των ερωτώμενων). Ειδικότερα, οι επιλογές που είχαν να διαλέξουν ήταν οι ακόλουθες: Δήμος Αγίας Βαρβάρας, Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού, Δήμος Ασπρούργου, Δήμος Αιγάλεω, Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Δήμος Κορυδαλλού, Δήμος Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Δήμος Περάματος, Δήμος Περιστερίου, Δήμος Πετρούπολης, Δήμος Φυλής και Δήμος Χαϊδαρίου. Για τους συμμετέχοντες που δεν διέμεναν στους παραπάνω δήμους, θεωρήθηκε σκόπιμο να μην ληφθούν υπόψη οι απαντήσεις τους.

Η **δεύτερη ενότητα** του ερωτηματολογίου περιελάμβανε ερωτήσεις αναφορικά με την **υφιστάμενη κατάσταση του ορεινού όγκου Αιγάλεω**, καθώς και με τις **προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξής του**. Στις ερωτήσεις που τέθηκαν, οι σχετικές απαντήσεις αναπτύσσονται με βάση την **κλίμακα Likert των πέντε σταδίων**, όπου οι συμμετέχοντες μπορούσαν να επιλέξουν από τις ακόλουθες απαντήσεις: «διαφωνώ απόλυτα», «διαφωνώ», «ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα».

Πιο αναλυτικά, η **Ερώτηση 6** αφορά το αν, σύμφωνα με την γνώμη των συμμετεχόντων στην έρευνα, ο ορεινός όγκος Αιγάλεω προστατεύεται επαρκώς σήμερα.

Στην **Ερώτηση 7**, οι συμμετέχοντες απαντούν στο αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής.

Στην **Ερώτηση 8**, ζητείται η άποψη των συμμετεχόντων για το αν οι δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξή του.

Στην **Ερώτηση 9**, οι ερωτώμενοι απαντούν στο αν υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

Ακολούθως, στην **Ερώτηση 10**, οι συμμετέχοντες απάντησαν στο αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών.

Στην **Ερώτηση 11** κλήθηκαν να απαντήσουν για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω μπορεί να βοηθήσει τους Δήμους της περιοχής να πετύχουν κλιματική ουδετερότητα.

Στην **Ερώτηση 12** οι συμμετέχοντες στην έρευνα διατύπωσαν την άποψή τους για το αν η πιθανή δεντροφύτευση του όρους θα μπορέσει να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών.

Στη συνέχεια, στην **Ερώτηση 13**, διατυπώνονται οι απόψεις των συμμετεχόντων για το αν η αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω, στο πλαίσιο της βιωσιμότητας,

δύναται να δημιουργήσει έσοδα για τους Δήμους της περιοχής, με τους οποίους ουσιαστικά γειτνιάζει.

Στην **Ερώτηση 14** οι συμμετέχοντες ερωτώνται σχετικά με το αν μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές δραστηριότητες στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

Στην **Ερώτηση 15** τίθεται στους συμμετέχοντες το ερώτημα για το κατά πόσον η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω δύναται να ενισχύσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής που μελετάται.

Ακόμη, στην **Ερώτηση 16** οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν αναφορικά με το αν μπορεί να δημιουργηθεί ένα οργανωμένο πάρκο στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, χωρίς να υπάρξει διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

Στην **Ερώτηση 17** διερευνάται αν η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027 αναμένεται να συμβάλει θετικά στη δημιουργία ευκαιριών χρηματοδότησης δράσεων αξιοποίησης, προστασίας και περαιτέρω ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Η **Ερώτηση 18** διερευνά αν υπάρχουν δυνατότητες σύμπραξης των Δήμων με τον ιδιωτικό τομέα, έτσι ώστε να υπάρξει ανάπτυξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Η **Ερώτηση 19** αφορά στο αν η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων δύναται να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του εν λόγω ορεινού όγκου.

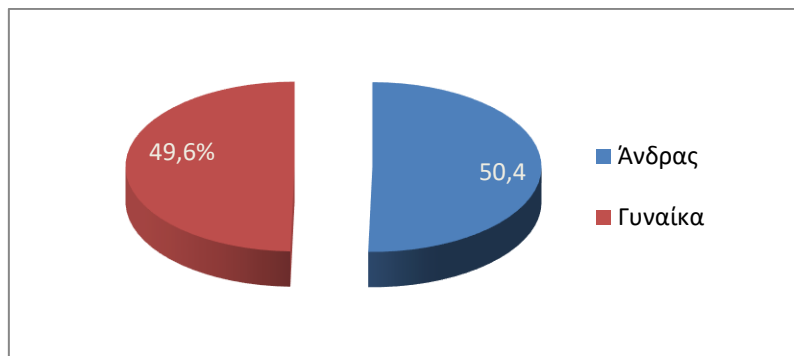
Τέλος, η **Ερώτηση 20** διερευνά τις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και συγκεκριμένα των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), των Αστικών Μη Κερδοσκοπικών Εταιρειών (ΑΜΚΕ), καθώς και των οργανώσεων των πολιτών στην προστασία και την περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα ερωτηματολογίου παρουσιάζονται στη συνέχεια του κεφαλαίου.

5.3 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων στην Έρευνα Ερωτηματολογίου

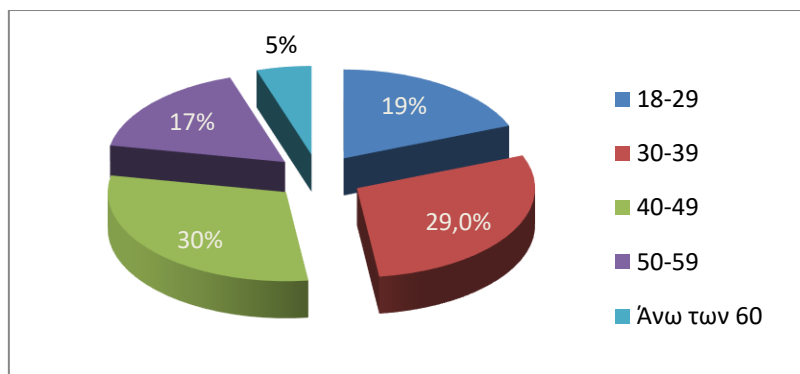
Στο Γράφημα 5.1 παρουσιάζεται η κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα με βάση το φύλο τους. Από το εν λόγω γράφημα διαπιστώνεται ότι το ποσοστό ανδρών και γυναικών είναι ανάλογο, 50,4% και 49,6% αντίστοιχα.

Γράφημα 5.1: Κατανομή ανά φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου

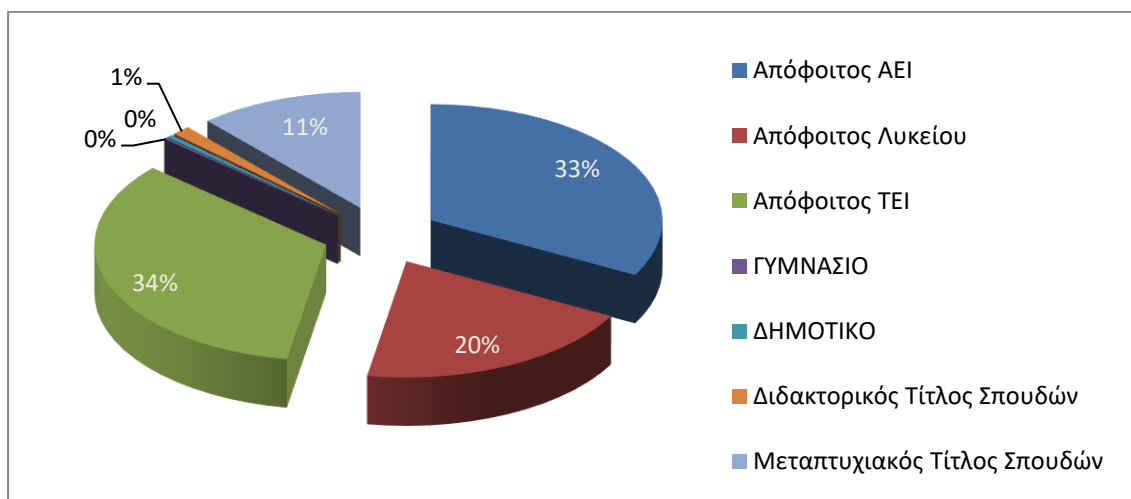
Από το Γράφημα 5.2 προκύπτει ότι ένας στους πέντε περίπου βρίσκεται στην ηλικιακή κατηγορία 18-29 ετών, ενώ αντίστοιχα περίπου ίδιο ποσοστό (30%) έχουν οι ομάδες 30-39 και 40-49 ετών. Το 17% του δείγματος ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 50-59 ετών, ενώ μόλις το 5% του δείγματος είναι άνω των 60 ετών. Τα αποτελέσματα αυτά θεωρούνται αρκετά λογικά, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της έρευνας διεξήχθη με τρόπο ηλεκτρονικό και τα άτομα νεότερης ηλικίας είναι περισσότερο εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες, έχοντας συνάμα πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Γράφημα 5.2: Ηλικιακή κατανομή συμμετεχόντων

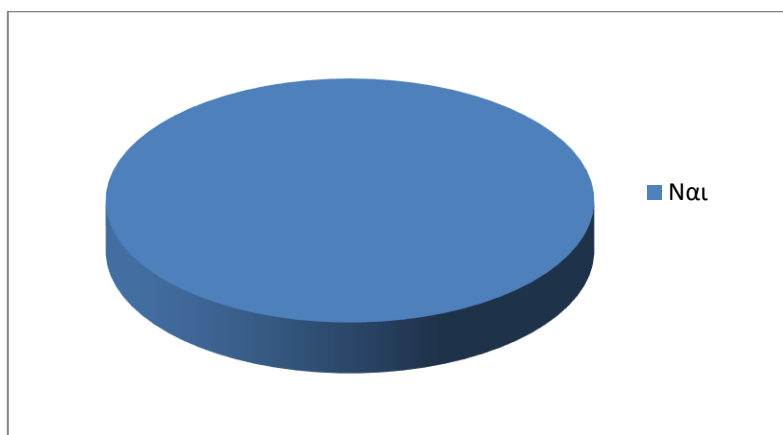
Στο Γράφημα 5.3 αποτυπώνεται το **επίπεδο εκπαίδευσης** των συμμετεχόντων στην έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, ένας στους πέντε συμμετέχοντες είναι απόφοιτος λυκείου, ποσοστό άνω του 65% του δείγματος είναι απόφοιτοι ΑΕΙ και ΤΕΙ. Ένα ενδιαφέρον ποσοστό, που ξεπερνά το 11% του συνόλου του δείγματος, είναι οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ μόλις το 6% του δείγματος είναι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών. Τέλος, στο δείγμα των 449 συμμετεχόντων, δύο εξ αυτών είναι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου και ένας απόφοιτος γυμνασίου.

Γράφημα 5.3: Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου

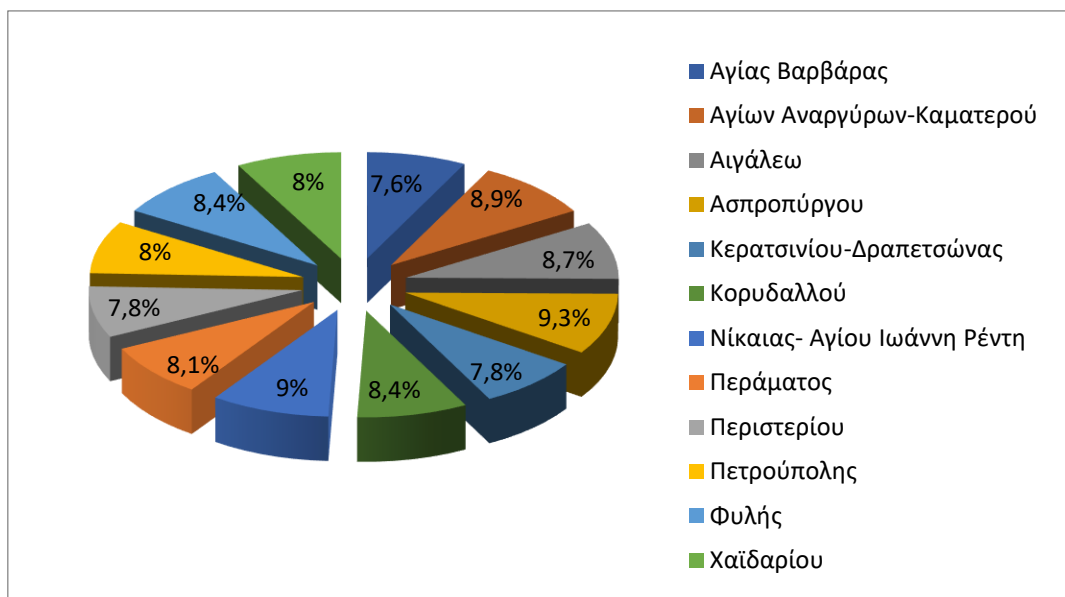
Στο Γράφημα 5.4 παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων, αναφορικά με το αν έχουν επισκεφθεί τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου, που δήλωσαν ότι δεν έχουν επισκεφθεί τον ορεινό όγκο, δεν λήφθηκαν υπόψη.

Γράφημα 5.4: Βιωματική εμπειρία συμμετεχόντων από τον ορεινό όγκο Αιγάλεω (επίσκεψη στον χώρο)

Στη συνέχεια, στο Γράφημα 5.5 παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με τον **τόπο διαμονής** τους (Δήμο στον οποίο κατοικούν).

Γράφημα 5.5: Κατανομή συμμετεχόντων στους γειτονικούς Δήμους του ορεινού όγκου Αιγάλεω

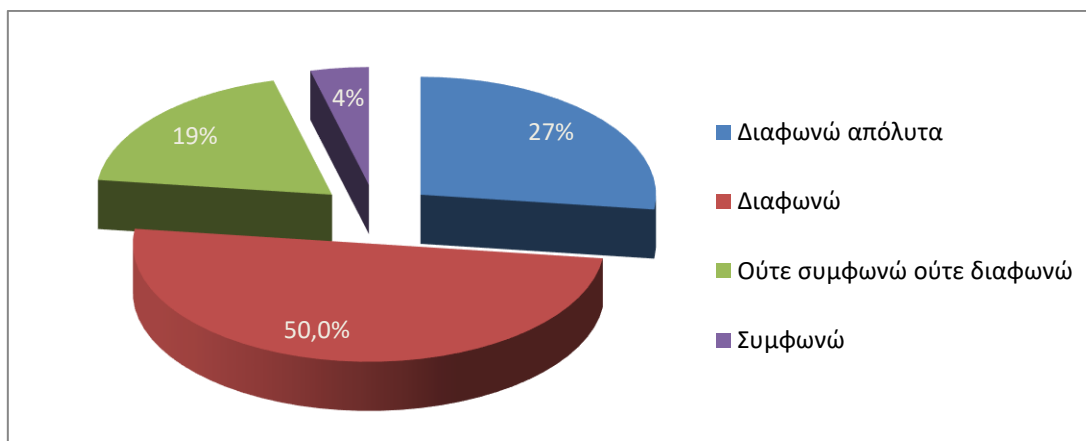

Από το Γράφημα 5-5 διαπιστώνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ερωτηματολογίου προέρχονται από τους υπό μελέτη Δήμους σε εγγύτητα με τα όρια του ορεινού όγκου Αιγάλεω με περίπου ίσα ποσοστά. Ειδικότερα, οι προερχόμενοι από τον Δήμο Ασπροπύργου ανέρχονται στο 9,3% των συμμετεχόντων, ενώ αντίστοιχα το μερίδιο των συμμετεχόντων που προέρχονται από τους λοιπούς δήμους ανέρχεται από 7,6% έως 9%. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι έως ένα βαθμό αυτό επιδιώχθηκε, έτσι ώστε να συγκεντρωθούν όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικές απόψεις από συμμετέχοντες που είναι κάτοικοι των επιμέρους Δήμων, που βρίσκονται σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

5.4 Υφιστάμενη Κατάσταση Ορεινού Όγκου Αιγάλεω και Προοπτικές Βιώσιμης Αξιοποίησης- Απόψεις Συμμετεχόντων

Στο Γράφημα 5.6 παρουσιάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με το **αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω προστατεύεται επαρκώς σήμερα**. Από αυτό προκύπτει ότι περισσότεροι από τρεις στους τέσσερις συμμετέχοντες στην έρευνα «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα» με την άποψη ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω προστατεύεται επαρκώς σήμερα. Από την άλλη, περίπου ένας στους πέντε αναφέρει ότι «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή, ενώ μόλις το 4% του συνόλου των συμμετεχόντων «συμφωνεί» με τη συγκεκριμένη άποψη.

Γράφημα 5.6: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα

Στον Πίνακα 5.1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της απόκρισης των συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με την επάρκεια της προστασίας του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα (Ερώτηση 6). Το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς που «συμφωνούν» με την άποψη ότι προστατεύεται επαρκώς ο ορεινός όγκος Αιγάλεω ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 18-29. Ταυτόχρονα στην ίδια ομάδα ανήκει και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν εξέφρασαν συγκεκριμένη άποψη στην ερώτηση αυτή. Αντίστοιχα, τα μεγαλύτερα ποσοστά, αθροιστικά, αυτών που «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα» στην ερώτηση ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 30-39, καθώς και 40-49.

Πίνακας 5.1: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα

Ηλικιακές ομάδες	Ερώτηση 6. Θεωρείτε ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω προστατεύεται επαρκώς σήμερα;			
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ
18-29	14,3%	46,4%	32,1%	7,1%
30-39	26,9%	55,4%	12,3%	5,4%
40-49	31,9%	50,4%	17,0%	0,7%
50-59	33,8%	44,2%	18,2%	3,9%
>60	33,3%	45,8%	20,8%	

Στον Πίνακα 5.2 καταγράφονται τα αποτελέσματα της Ερώτησης 6 ανά Δήμο κατοικίας των συμμετεχόντων στην έρευνα. Όπως φαίνεται, οι συμμετέχοντες που «διαφωνούν» και «διαφωνούν απόλυτα» (αθροιστικό ποσοστό περίπου 88%)

σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα προέρχονται από τον Δήμο Αγίων Αναργύρων.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το μικρότερο ποσοστό διαφωνίας (απαντήσεις «διαφωνώ» και «διαφωνώ απόλυτα») στην ερώτηση για την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω είναι 56% και προέρχεται από συμμετέχοντες που έχουν ως τόπο κατοικίας τον Δήμο Κερατσινίου- Δραπετσώνας.

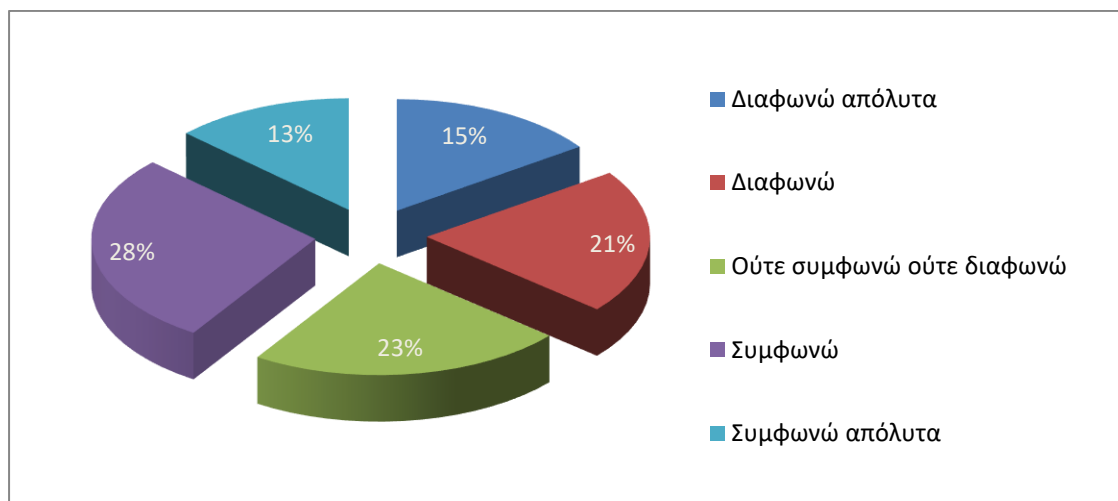
Ακόμη και αυτό το ποσοστό όμως είναι αρκετά υψηλό, γεγονός που δείχνει ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, ανεξάρτητα του Δήμου στον οποίο διαμένουν, θεωρεί ότι σήμερα δεν προστατεύεται επαρκώς ο ορεινός όγκος Αιγάλεω.

Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τα πολύ χαμηλά ποσοστά που θεωρούν επαρκή την προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω σήμερα (στήλη «Συμφωνώ» Πίνακα 5-2).

Πίνακας 5.2: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με την επαρκή προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 6. Θεωρείτε ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω προστατεύεται επαρκώς σήμερα;			
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ
Αγίας Βαρβάρας	30,0%	47,5%	22,5%	
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	43,9%	43,9%	9,8%	2,4%
Ασπροπύργου	21,4%	50,0%	23,8%	4,8%
Αιγάλεω	20%	48%	25%	7%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας	14,6%	41,5%	34,1%	9,8%
Κορυδαλλού	25,0%	52,5%	20,0%	2,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	22,0%	51,2%	22,0%	4,9%
Περάματος	26,8%	51,2%	14,6%	7,3%
Περιστερίου	34,1%	46,3%	14,6%	4,9%
Πετρούπολης	19,0%	64,3%	16,7%	
Φυλής	32,5%	47,5%	20,0%	
Χαϊδαρίου	34,1%	51,2%	9,8%	4,9%

Γράφημα 5.7: Απόψεις συμμετεχόντων για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής

Αντίστοιχα, στο Γράφημα 5.7 παρουσιάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί έναν πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής. Περισσότερο από το 1/3 των συμμετεχόντων διαφωνεί με τη θεώρηση αυτή, ενώ περίπου ένας στους τέσσερις «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί». Θα πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου το 40% των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου «συμφωνεί» ή «συμφωνεί απόλυτα» με την άποψη ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Αττικής.

Στον Πίνακα 5.3 καταγράφονται τα αποτελέσματα της Ερώτησης 7 «Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής;» **ανά ηλικιακή ομάδα**. Η ηλικιακά νεότερη ομάδα είναι εκείνη που συμφωνεί περισσότερο με την άποψη αυτή, με ποσοστό 72,6%. Αντίθετα, οι ηλικιακές ομάδες 30-39 και 40-49 «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα» (αθροιστικό ποσοστό 46,1% και 52,6% αντίστοιχα), με την άποψη ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου της περιοχής, γεγονός που δημιουργεί έντονο προβληματισμό.

Στον Πίνακα 5.4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Ερώτησης 7 (αποτελεί ο ορεινός όγκος Αιγάλεω πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής;), λαμβάνοντας υπόψιν την **περιοχή προέλευσης των συμμετεχόντων** (Δήμο στον οποίο κατοικούν). Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων με τόπο κατοικίας τον Δήμο Κορυδαλλού και τον Δήμο Ασπροπύργου φαίνεται να διαφωνούν με την άποψη αυτή, ενώ συντριπτικό ποσοστό (82,9%) του Δήμου Κερατσινίου – Δραπετσώνας «συμφωνεί» ή «συμφωνεί απόλυτα» ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου της ευρύτερης περιοχής της Δυτικής Αττικής.

Πίνακας 5.3: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής

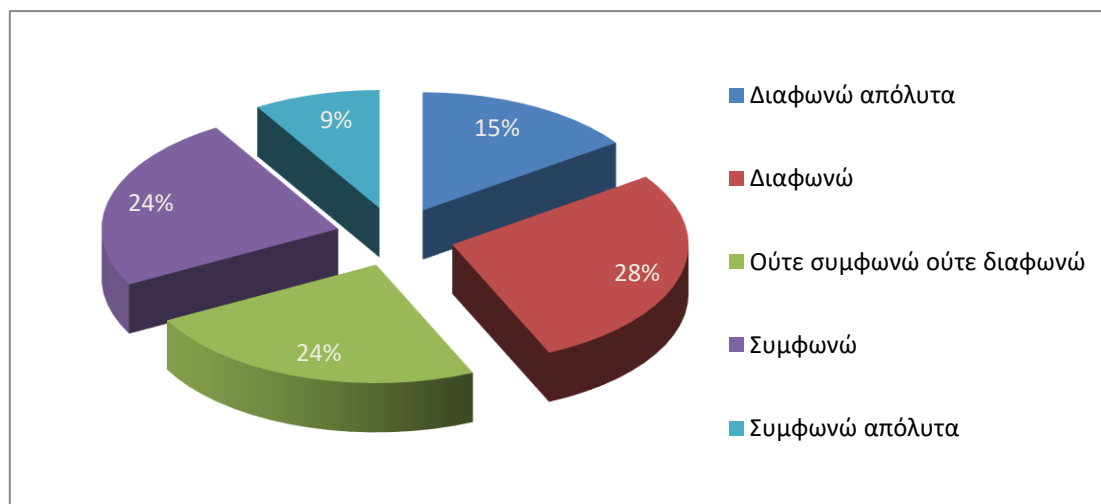
Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 7. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	2,4%	8,3%	16,7%	44,0%	28,6%
30-39	26,9%	19,2%	21,5%	23,8%	8,5%
40-49	19,3%	33,3%	23,0%	18,5%	5,9%
50-59	7,8%	15,6%	28,6%	33,8%	14,3%
>60		20,8%	29,2%	29,2%	20,8%

Πίνακας 5.4: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) για το αν ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 7. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω αποτελεί πνεύμονα πρασίνου για την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας	5,0%	27,5%	32,5%	25,0%	10,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	19,5%	24,4%	29,3%	19,5%	7,3%
Ασπροπύργου	23,8%	28,6%	11,9%	26,2%	9,5%
Αιγάλεω	23,5%	16,4%	32,1%	27,2%	0,8%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		2,4%	14,6%	58,5%	24,4%
Κορυδαλλού	22,5%	30,0%	12,5%	17,5%	17,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	17,1%	19,5%	19,5%	24,4%	19,5%
Περάματος	12,2%	22,0%	17,1%	36,6%	12,2%
Περιστέριου	9,8%	26,8%	24,4%	24,4%	14,6%
Πετρούπολης	19,0%	11,9%	23,8%	31,0%	14,3%
Φυλής	15,0%	22,5%	37,5%	20,0%	5,0%
Χαϊδαρίου	24,4%	14,6%	26,8%	24,4%	9,8%

Στο Γράφημα 5.8 αποτυπώνονται οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με το αν οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξή του.

Γράφημα 5.8: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στη προστασία και ανάδειξή του

Από τις απόψεις που διατυπώνονται στην έρευνα ερωτηματολογίου προκύπτει ότι ποσοστό που ξεπερνά το 40% των συμμετεχόντων, «διαφωνεί» ή «διαφωνεί απόλυτα» με την άποψη ότι οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξή του. Αντίστοιχα, περίπου ένας στους τέσσερις από τους συμμετέχοντες «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή, ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό αυτών που «συμφωνούν» (ένας στους τέσσερις). Τέλος, ποσοστό 9% των συμμετεχόντων «συμφωνεί απόλυτα» με το ότι οι Δήμοι της περιοχής εμπλέκονται ενεργά στην προστασία και ανάδειξη του όρους Αιγάλεω.

Ο Πίνακας 5.5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της παραπάνω ερώτησης ανά ηλικιακή ομάδα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά που «διαφωνούν» με την άποψη ότι οι Δήμοι έχουν ενεργό ρόλο στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω ανήκουν στη δεύτερη (30-39) και τρίτη (40-49) ηλικιακή ομάδα, ενώ η ηλικιακή ομάδα 18-29 ετών «συμφωνεί» με τον ενεργό ρόλο των Δήμων σε ποσοστό 54,8%.

Πίνακας 5.5: Αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν οι Δήμοι της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξη του

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 8. Εμπλέκονται οι Δήμοι της περιοχής επαρκώς στη προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	6,0%	21,4%	17,9%	39,3%	15,5%
30-39	13,8%	36,9%	24,6%	17,7%	6,9%
40-49	22,2%	31,9%	25,2%	17,0%	3,7%
50-59	15,6%	16,9%	20,8%	32,5%	14,3%
>60	16,7%	25,0%	33,3%	20,8%	4,2%

Πίνακας 5.6: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) για το αν οι Δήμοι της περιοχής εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου

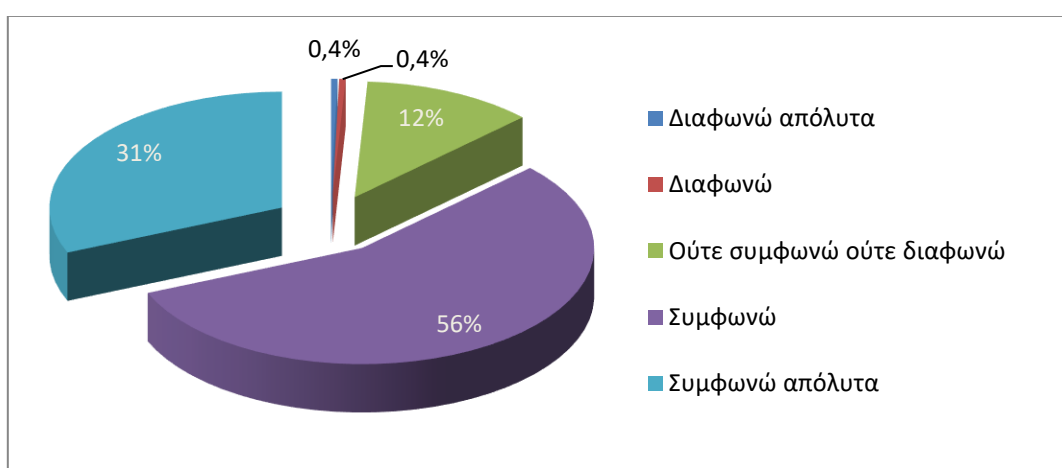
Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 8. Οι Δήμοι της περιοχής εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας	17,5%	32,5%	25,0%	17,5%	7,5%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	19,5%	26,8%	34,1%	9,8%	9,8%
Ασπροπύργου	16,7%	19,0%	33,3%	19,0%	11,9%
Αιγάλεω	15,3%	25%	34,1%	16,8%	8,8%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		17,1%	14,6%	56,1%	12,2%
Κορυδαλλού	17,5%	40,0%	15,0%	15,0%	12,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	14,6%	31,7%	14,6%	29,3%	9,8%
Περάματος	14,6%	22,0%	24,4%	29,3%	9,8%
Περιστερίου	12,2%	24,4%	36,6%	24,4%	2,4%
Πετρούπολης	11,9%	28,6%	21,4%	33,3%	4,8%
Φυλής	20,0%	40,0%	15,0%	15,0%	10,0%
Χαϊδαρίου	24,4%	31,7%	22,0%	17,1%	4,9%

Τα αποτελέσματα της ίδιας ερώτησης ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) των συμμετεχόντων παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.6. Οι συμμετέχοντες που προέρχονται (κατοικούν) από τον Δήμο Φυλής φαίνεται ότι «διαφωνούν» περισσότερο με την άποψη ότι οι Δήμοι έχουν ενεργό ρόλο στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω, με ποσοστό που φτάνει το 60%. Οι συμμετέχοντες που προέρχονται από τον Δήμο Κερατσινίου είναι πιο ευχαριστημένοι, καθώς περίπου το 68% πιστεύει ότι οι Δήμοι αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την προστασία και ανάδειξη του εν λόγω ορεινού όγκου.

Περαιτέρω, στο Γράφημα 5.9 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των απόψεων των συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Διαπιστώνεται ότι ποσοστό που ξεπερνά το 85% των συμμετεχόντων «συμφωνεί», είτε «συμφωνεί απόλυτα» με το ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον εν λόγω ορεινό όγκο. Από την άλλη, υπάρχει ένα 12% των συμμετεχόντων, το οποίο «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με τη θεώρηση αυτή.

Ήδη από τα συνολικά αποτελέσματα φαίνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης. Αυτό αποτυπώνεται και στον Πίνακα 5.7, όπου φαίνεται ότι το ποσοστό που διαφωνεί αγγίζει μόλις το 2,3% στην ηλικιακή ομάδα 30-39, ενώ στις τρεις από τις πέντε ηλικιακές ομάδες δεν υπήρχαν απαντήσεις που να αντιτίθενται στην άποψη αυτή.

Γράφημα 5.9: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Πίνακας 5.7: Αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα συμμετεχόντων σχετικά με τα περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 9. Θεωρείτε ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στο όρος;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29			11,9%	47,6%	40,5%
30-39	0,8%	1,5%	17,7%	56,2%	23,8%
40-49	0,7%		7,4%	64,4%	27,4%
50-59			10,4%	55,8%	33,8%
>60			12,5%	33,3%	54,2%

Πίνακας 5.8: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τα περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 9. Θεωρείτε ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης στον ορεινό όγκο;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας	2,5%	2,5%	12,5%	52,5%	30,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		2,4%	14,6%	51,2%	31,7%
Ασπροπύργου			7,1%	61,9%	31,0%
Αιγάλεω			19,5%	58,3%	22,2%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας			12,2%	39,0%	48,8%
Κορυδαλλού			12,5%	60,0%	27,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη			4,9%	61,0%	34,1%
Περάματος			9,8%	61,0%	29,3%
Περιστερίου	2,4%		14,6%	53,7%	29,3%
Πετρούπολης			21,4%	59,5%	19,0%
Φυλής			20,0%	47,5%	32,5%
Χαϊδαρίου			2,4%	65,9%	31,7%

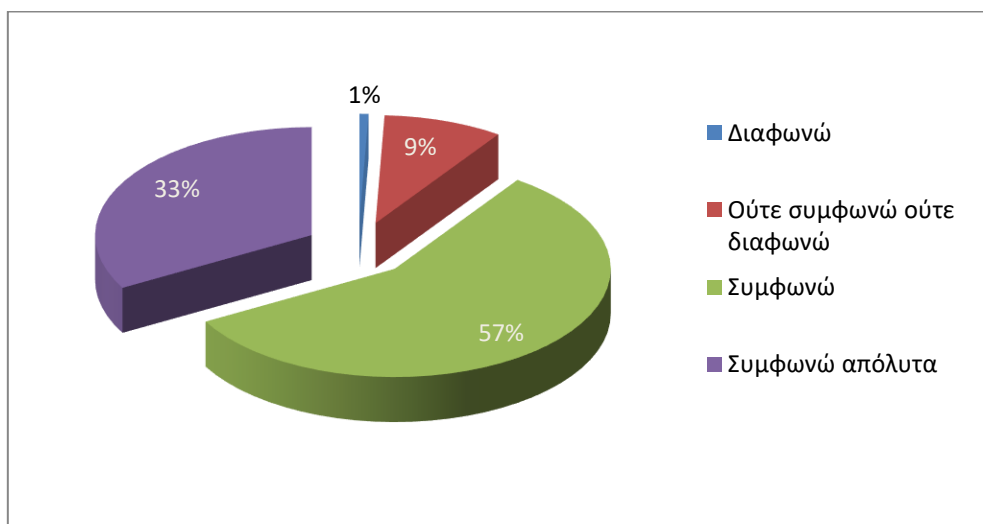
Στην ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος στον οποίο κατοικούν), στον Πίνακα 5.8 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες σε τρεις από τους έντεκα Δήμους (ποσοστό 2,5-5%) θεωρούν ότι δεν υπάρχουν ιδιαίτερα περιθώρια για δεντροφύτευση, με ποσοστό 5% να ανήκει στον Δήμο Αγίας Βαρβάρας. Είναι εμφανές ότι όλοι οι συμμετέχοντες από όλους τους Δήμους που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω θεωρούν ότι είναι απαραίτητη η δεντροφύτευση στην περιοχή.

Στο Γράφημα 5.10 εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

Στο ερώτημα αυτό, ποσοστό 90% των συμμετεχόντων είτε «συμφωνεί», είτε «συμφωνεί απόλυτα» με το γεγονός ότι υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης των διαδρομών αυτών. Από την άλλη, το 9% των συμμετεχόντων «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή, ενώ μόλις το 1% εκφράζει τη διαφωνία του.

Στην ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά ηλικιακή ομάδα (Πίνακας 5.9) διαπιστώνεται ότι δεν υπήρξε καμία απάντηση απόλυτης διαφωνίας στην ερώτηση 10. Το ποσοστό που διαφωνεί με την άποψη αυτή είναι από 0,8-1,5% στις δύο από τις πέντε ηλικιακές ομάδες. Συμπεραίνουμε λοιπόν τη θετική στάση των κατοίκων όλων των ηλικιών απέναντι στη δημιουργία περιπατικών διαδρομών.

Γράφημα 5.10: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Πίνακας 5.9: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 10. Υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29		10,7%	60,7%	28,6%
30-39	0,8%	12,3%	52,3%	34,6%
40-49	1,5%	7,4%	55,6%	35,6%
50-59		9,1%	63,6%	27,3%
> 60		4,2%	54,2%	41,7%

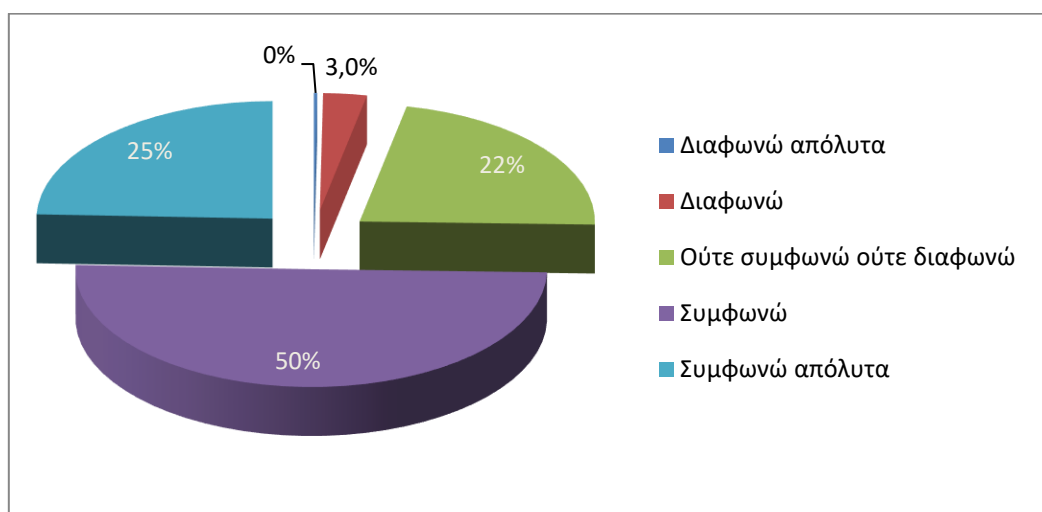
Πίνακας 5.10: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με το αν υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων – Δήμος	Ερώτηση 10. Υπάρχουν δυνατότητες διαμόρφωσης περιπατικών διαδρομών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		12,5%	62,5%	25,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	2,4%	9,8%	58,5%	29,3%
Ασπροπύργου		9,5%	57,1%	33,3%
Αιγάλεω		8,2%	49,8%	42%
Κερασινίου-Δραπετσώνας		2,4%	75,6%	22,0%
Κορυδαλλού		17,5%	42,5%	40,0%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	2,4%	9,8%	48,8%	39,0%
Περάματος	2,4%	7,3%	48,8%	41,5%
Περιστερίου		2,4%	68,3%	29,3%
Πετρούπολης		7,1%	59,5%	33,3%
Φυλής		20,0%	55,0%	25,0%
Χαϊδαρίου		7,3%	48,8%	43,9%

Στον Πίνακα 5.10 υπάρχουν παρόμοια αποτελέσματα με τον Πίνακα 5.9. Δεν καταγράφηκε η απάντηση διαφωνώ απόλυτα, ενώ στους τρεις από τους έντεκα δήμους με ποσοστό 2,4% υπήρξε διαφωνία ως προς την ανάγκη δημιουργίας περιπατητικών διαδρομών. Συντριπτικά είναι τα ποσοστά, σε όλους του Δήμους, των συμμετεχόντων που «συμφωνούν», είτε «συμφωνούν απόλυτα» με την άποψη αυτή.

Στο Γράφημα 5.11 εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν μπορεί ο ορεινός όγκος Αιγάλεω να βοηθήσει τους Δήμους της περιοχής να πετύχουν κλιματική ουδετερότητα. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι το 50% των συμμετεχόντων «συμφωνεί απόλυτα» με την άποψη αυτή, ενώ ένα επιπλέον 25% «συμφωνεί». Από την άλλη, μόλις το 3% των συμμετεχόντων «διαφωνεί», ενώ ποσοστό άνω του 20% «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή. Σε κάθε περίπτωση, η κλιματική ουδετερότητα συνάδει απόλυτα με τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους που έχουν τεθεί και αφορούν τη συμβολή των αστικών περιβαλλόντων στην κλιματική ουδετερότητα.

Γράφημα 5.11: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα

Στον Πίνακα 5.11 παρατηρούμε ότι στην ηλικιακή ομάδα άνω των 60, υπάρχει το μικρότερο αθροιστικά ποσοστό των συμμετεχόντων που απάντησαν ότι «συμφωνούν» ή «συμφωνούν απόλυτα» με τη συγκεκριμένη άποψη. Βέβαια το ποσοστό αυτό είναι της τάξης του 50%, πρόκειται δηλαδή για ένα αρκετά υψηλό και σημαντικό ποσοστό. Παρόλα αυτά, στην ίδια ηλικιακή ομάδα, το 45,8% «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω μπορεί να βοηθήσει να επιτύχουν οι Δήμοι την κλιματική ουδετερότητα. Από την άλλη, το

μεγαλύτερο ποσοστό «διαφωνίας» ανήκει στην πρώτη ηλικιακή ομάδα (18-29 ετών) και αγγίζει το 4,8%, ποσοστό που βέβαια είναι αρκετά μικρό.

Πίνακας 5.11: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 11. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω μπορεί να βοηθήσει τους Δήμους της περιοχής να πετύχουν κλιματική ουδετερότητα;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29		4,8%	22,6%	52,4%	20,2%
30-39		3,8%	23,8%	48,5%	23,8%
40-49	0,7%	2,2%	16,3%	54,8%	25,9%
50-59			22,1%	48,1%	29,9%
> 60		4,2%	45,8%	33,3%	16,7%

Πίνακας 5.12: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω να συμβάλλει στην επιδίωξη κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων σε εγγύτητα

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση11. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω μπορεί να βοηθήσει τους Δήμους της περιοχής να πετύχουν κλιματική ουδετερότητα;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		7,5%	30,0%	45,0%	17,5%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		4,9%	19,5%	56,1%	19,5%
Ασπροπύργου			14,3%	57,1%	28,6%
Αιγάλεω		1,3%	27,6%	45,3%	25,8%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας			24,4%	46,3%	29,3%
Κορυδαλλού		5,0%	2,5%	55,0%	37,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	2,4%		22,0%	46,3%	29,3%
Περάματος		4,9%	17,1%	68,3%	9,8%
Περιστερίου		2,4%	36,6%	39,0%	22,0%
Πετρούπολης		2,4%	28,6%	40,5%	28,6%

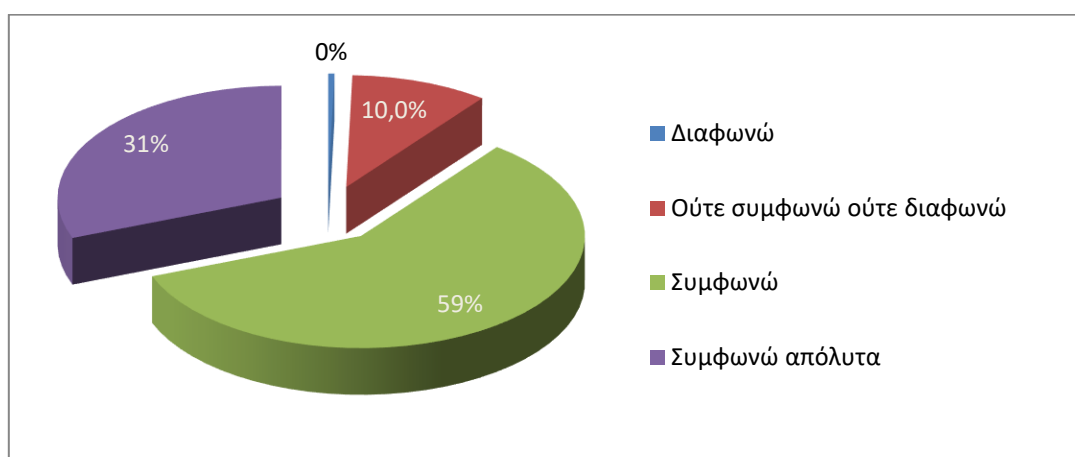
Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση11. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω μπορεί να βοηθήσει τους Δήμους της περιοχής να πετύχουν κλιματική ουδετερότητα;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Φυλής		5,0%	25,0%	55,0%	15,0%
Χαϊδαρίου			24,4%	43,9%	31,7%

Στον Πίνακα 5.12 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερώτησης ανά Δήμο. Το ποσοστό των συμμετεχόντων που συμφωνεί με αυτήν την πρόταση είναι πολύ σημαντικό, καθώς το μικρότερο ποσοστό είναι της τάξης του 61% και ανήκει στον Δήμο Περιστερίου. Αντίθετα, το ποσοστό διαφωνίας του Δήμου της Αγίας Βαρβάρας αποτελεί το μεγαλύτερο αθροιστικά ποσοστό και φτάνει το 7,5%.

Στο Γράφημα 5.12 παρουσιάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν η πιθανή δεντροφύτευση του ορεινού όγκου Αιγάλεω θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών.

Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι εννιά στους δέκα συμμετέχοντες στην έρευνα «συμφωνούν», είτε «συμφωνούν απόλυτα» με την πρόταση αυτή, ενώ οι υπόλοιποι από τους συμμετέχοντες απάντησαν ότι «ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν».

Γράφημα 5.12: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Από τον Πίνακα 5.13 διαπιστώνεται ότι η ηλικιακή ομάδα 18-29 έχει το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων, οι οποίοι δεν είχαν ξεκάθαρη άποψη στη συγκεκριμένη ερώτηση. Γενικότερα παρόμοια ποσοστά υπάρχουν και στις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, εκτός από την τελευταία (> 60), που είχε το μικρότερο ποσοστό (4,2%).

Πίνακας 5.13: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 12. Πιθανή δεντροφύτευση του ορεινού όγκου Αιγάλεω θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	1,2%	11,9%	57,1%	29,8%
30-39		10,8%	58,5%	30,8%
40-49	0,7%	7,4%	61,5%	30,4%
50-59		10,4%	63,6%	26,0%
> 60		4,2%	50,0%	45,8%

Πίνακας 5.14: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη συμβολή πιθανής δεντροφύτευσης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

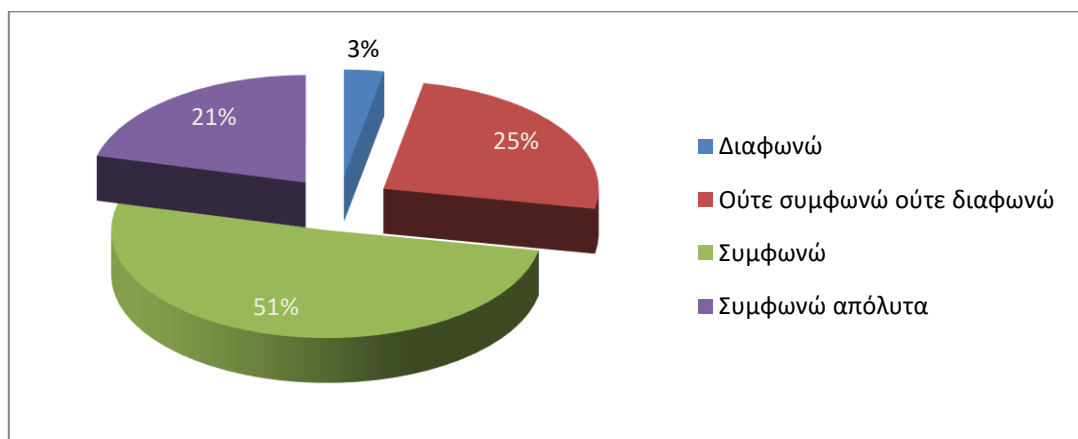
Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 12. Πιθανή δεντροφύτευση του όρους θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		12,5%	47,5%	40,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		4,9%	73,2%	22,0%
Ασπροπύργου		9,5%	52,4%	38,1%
Αιγάλεω		13,6%	57,2%	29,2%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		9,8%	61,0%	29,3%
Κορυδαλλού		12,5%	60,0%	27,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	2,4%	9,8%	58,5%	29,3%
Περάματος	2,4%	7,3%	56,1%	34,1%
Περιστερίου		9,8%	63,4%	26,8%
Πετρούπολης		11,9%	59,5%	28,6%
Φυλής		5,0%	70,0%	25,0%
Χαϊδαρίου		12,2%	53,7%	34,1%

Όπως φάνηκε και από τα παραπάνω αποτελέσματα, το ποσοστό που θεωρεί ότι η δεντροφύτευση του ορεινού όγκου θα βελτιώσει την ποιότητα της ζωής των κατοίκων είναι πολύ σημαντικό. Το μικρότερο ποσοστό που συμφωνεί με αυτήν την άποψη είναι 87,5% και αποτυπώνει απόψεις συμμετεχόντων που προέρχονται (περιοχή κατοικίας) από τους Δήμους της Αγίας Βαρβάρας και Κορυδαλλού.

Το Γράφημα 5.13 αποτυπώνει τα αποτελέσματα της ερώτησης για το αν η αξιοποίηση του όρους Αιγάλεω με τρόπο βιώσιμο μπορεί να δημιουργήσει έσοδα για τους Δήμους της περιοχής.

Αρχικά παρουσιάζονται τα συνολικά αποτελέσματα των απόψεων των συμμετεχόντων στην ερώτηση αυτή. Από αυτά φαίνεται ότι περίπου τρεις στους τέσσερις συμμετέχοντες στην έρευνα «συμφωνούν», είτε «συμφωνούν απόλυτα» με την άποψη ότι η αξιοποίηση του όρους με τρόπο βιώσιμο δύναται να δημιουργήσει έσοδα για τους Δήμους της περιοχής. Ένας στους τέσσερις «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή. Τέλος, μόλις το 3% έχει απαντήσει ότι «διαφωνεί».

Γράφημα 5.13: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 5.15 είναι σημαντικά τα ποσοστά που δεν έχουν αποκρυσταλλωμένη άποψη για τη συγκεκριμένη ερώτηση. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής της κατηγορίας αγγίζει το 41,7% και ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των άνω των 60 ετών. Παρόλα αυτά είναι πολύ μεγάλα τα ποσοστά εκείνων που πιστεύουν ότι η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου μπορεί να επιφέρει έσοδα στους Δήμους της περιοχής.

Πίνακας 5.15: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 13. Η αξιοποίηση του ορεινού όγκου με τρόπο βιώσιμο δύναται να δημιουργήσει έσοδα για τους Δήμους της περιοχής;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	3,6%	35,7%	45,2%	15,5%
30-39	4,6%	21,5%	51,5%	22,3%
40-49	2,2%	19,3%	56,3%	22,2%
50-59	1,3%	24,7%	53,2%	20,8%
> 60		41,7%	41,7%	16,7%

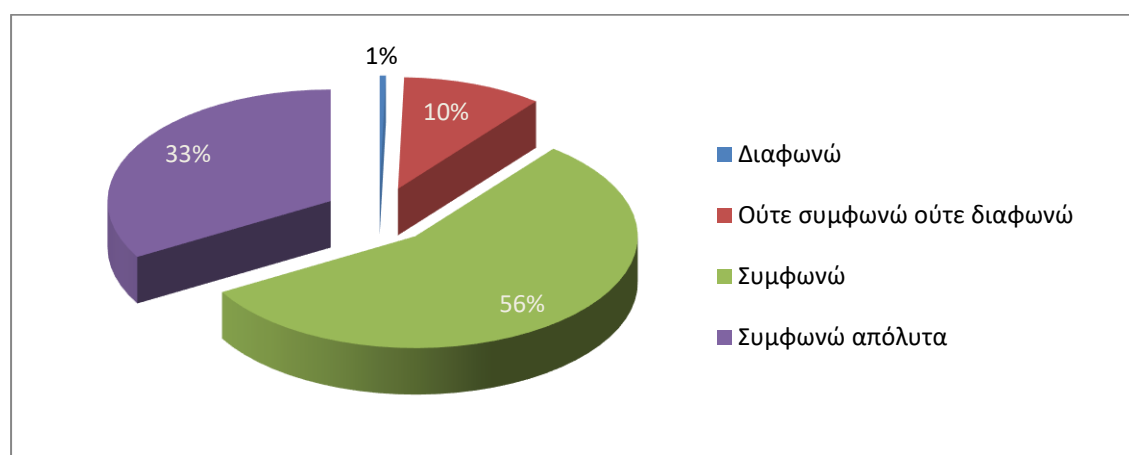
Πίνακας 5.16: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με πιθανά έσοδα για τους Δήμους της περιοχής από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 13. Η αξιοποίηση του ορεινού όγκου με τρόπο βιώσιμο δύναται να δημιουργήσει έσοδα για τους Δήμους της περιοχής;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας	5,0%	37,5%	37,5%	20,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	4,9%	22,0%	48,8%	24,4%
Ασπροπύργου		23,8%	57,1%	19,0%
Αιγάλεω	1,5%	28,6%	55,4%	14,5%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας	2,4%	34,1%	51,2%	12,2%
Κορυδαλλού	7,5%	10,0%	55,0%	27,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη		22,0%	51,2%	26,8%
Περάματος	4,9%	22,0%	56,1%	17,1%
Περιστερίου		48,8%	39,0%	12,2%
Πετρούπολης		23,8%	50,0%	26,2%
Φυλής	5,0%	12,5%	67,5%	15,0%
Χαϊδαρίου	2,4%	19,5%	53,7%	24,4%

Στον Πίνακα 5.16 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης 13 αναλυτικά ανά Δήμο. Στους τέσσερις από τους έντεκα Δήμους δεν υπάρχει καμία απάντηση διαφωνίας με την άποψη αυτή. Ακόμα και στους Δήμους που υπήρχαν διαφωνίες των συμμετεχόντων, πρόκειται για ποσοστά μικρότερα του 10%. Αντίθετα τα ποσοστά που συμφωνούν είναι από 51,2% έως και 82,5%, με το τελευταίο να ανήκει στους Δήμους Κορυδαλλού και Φυλής.

Στο Γράφημα 5.14 εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές δραστηριότητες στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, οι οποίες θα αφορούν τους δημότες των Δήμων αυτών.

Γράφημα 5.14: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Περίπου εννιά στους δέκα από τους συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές υποδομές και δραστηριότητες στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, ενώ ένα ποσοστό περίπου 10% «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή.

Στον Πίνακα 5.17 καταγράφονται τα αποτελέσματα αναλυτικά ανά ηλικιακή ομάδα. Η μοναδική ομάδα που εμφανίζει ένα πολύ μικρό ποσοστό «διαφωνίας» (1,5%) είναι αυτή των 40-49 ετών. Το πιο σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από τον συγκεκριμένο πίνακα είναι ότι ανεξαρτήτως ηλικίας, η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύουν ότι μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές δραστηριότητες στον ορεινό όγκο.

Πίνακας 5.17: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 14. Μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές δραστηριότητες στον ορεινό όγκο Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29		16,7%	54,8%	28,6%
30-39		8,5%	56,2%	35,4%
40-49	1,5%	7,4%	53,3%	37,8%
50-59		10,4%	61,0%	28,6%
>60		12,5%	58,3%	29,2%

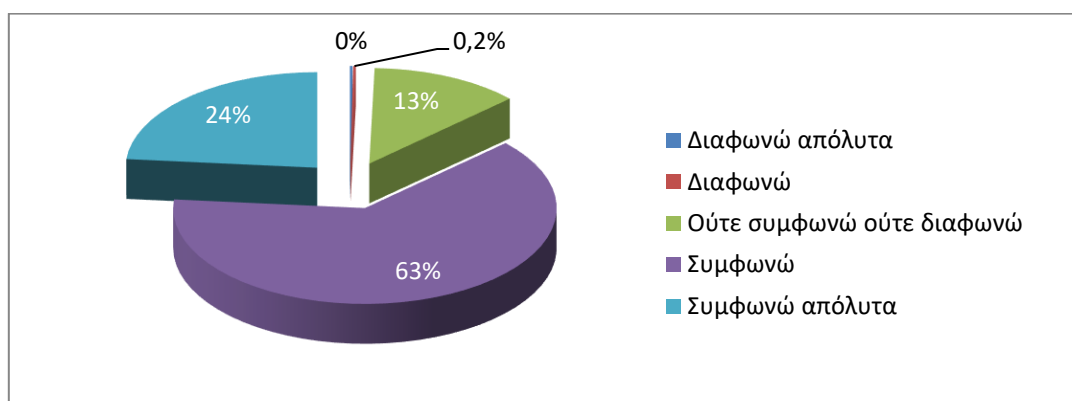
Πίνακας 5.18: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 14. Μπορούν να δημιουργηθούν αθλητικές δραστηριότητες στον ορεινό όγκο Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		20,0%	50,0%	30,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		9,8%	53,7%	36,6%
Ασπροπύργου		9,5%	57,1%	33,3%
Αιγάλεω		7,8%	56,9%	35,3%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		9,8%	53,7%	36,6%
Κορυδαλλού		5,0%	52,5%	42,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη		17,1%	46,3%	36,6%
Περάματος	2,4%	2,4%	61,0%	34,1%
Περιστερίου		9,8%	68,3%	22,0%
Πετρούπολης		4,8%	54,8%	40,5%
Φυλής	2,5%	15,0%	55,0%	27,5%
Χαϊδαρίου		9,8%	63,4%	26,8%

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 5.18, ούτε η περιοχή προέλευσης των συμμετεχόντων (Δήμος κατοικίας) διαφοροποιεί το παραπάνω αποτέλεσμα. Οι συμμετέχοντες από όλους τους Δήμους διατυπώνουν την ίδια ανάγκη για συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες και ειδικά στον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Μόνο συμμετέχοντες από δύο από τους έντεκα Δήμους «διαφωνούν» με την άποψη αυτή, με μικρά όμως ποσοστά, της τάξης του 2,5%.

Στο Γράφημα 5.15 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με το ερώτημα αν η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω μπορεί να ενισχύσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής. Από το εν λόγω γράφημα διαπιστώνεται ότι περίπου το 90% των συμμετεχόντων «συμφωνεί απόλυτα», είτε «συμφωνεί» με την άποψη αυτή. Αντίστοιχα, ποσοστό περίπου 12% «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί».

Γράφημα 5.15: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής

Πίνακας 5.19: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 15. Η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω μπορεί να ενισχύσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	1,2%		15,5%	63,1%	20,2%
30-39		0,8%	14,6%	60,0%	24,6%
40-49			10,4%	67,4%	22,2%
50-59			10,4%	68,8%	20,8%
> 60			12,5%	41,7%	45,8%

Από τον Πίνακα 5.19, όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του παραπάνω ερωτήματος ανά ηλικιακή ομάδα, γίνεται αντιληπτό ότι ανεξαρτήτως ηλικίας, οι συμμετέχοντες των περιοχών αυτών θεωρούν ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι σημαντική και μπορεί να ενισχυθεί μέσα από τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου. Βέβαια υπάρχει ένα ποσοστό των συμμετεχόντων που «ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν» με τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Πίνακας 5.20: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη συμβολή της βιώσιμης αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στην περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής

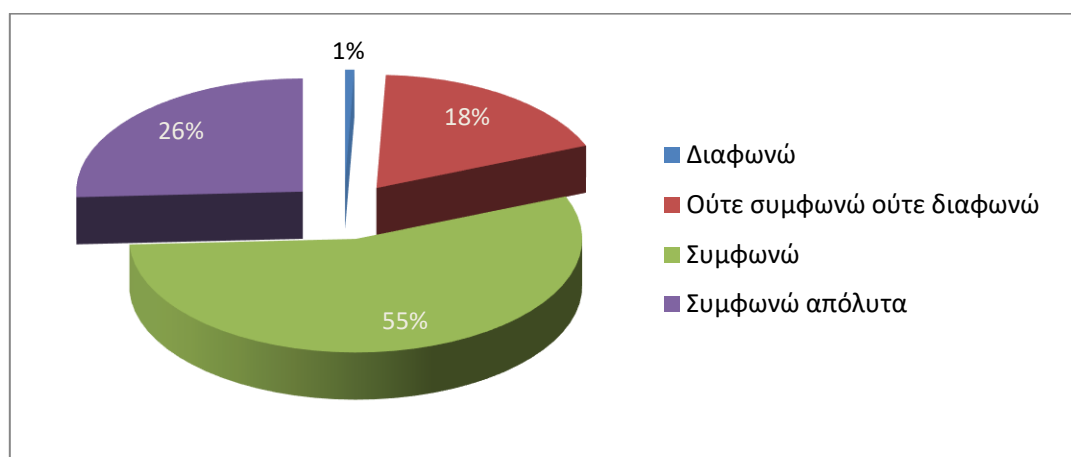
Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 15. Η βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω μπορεί να ενισχύσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση των σχολικών δομών της περιοχής;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας			15,0%	50,0%	35,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού	2,4%		9,8%	65,9%	22,0%
Ασπροπύργου			7,1%	71,4%	21,4%
Αιγάλεω			16%	73,1%	10,9%
Κερασινίου-Δραπετσώνας			14,6%	68,3%	17,1%
Κορυδαλλού			12,5%	62,5%	25,0%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη			14,6%	61,0%	24,4%
Περάματος			7,3%	75,6%	17,1%
Περιστερίου			14,6%	68,3%	17,1%
Πετρούπολης			19,0%	57,1%	23,8%
Φυλής			10,0%	65,0%	25,0%
Χαϊδαρίου		2,4%	14,6%	51,2%	31,7%

Αντίστοιχα, στον Πίνακα 5.20 αποτυπώνεται η συμφωνία των συμμετεχόντων, ανεξαρτήτως της περιοχής προέλευσής τους, με τη συμβολή του ορεινού όγκου στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες με περιοχή προέλευσης (κατοικία) τους Δήμους Αγίων Αναργύρων και Χαϊδαρίου εμφανίζουν ένα πολύ

μικρό ποσοστό «διαφωνίας», της τάξης του 2,4%, ενώ το μικρότερο ποσοστό συμμετεχόντων που «συμφωνεί» προέρχεται από τον Δήμο Πετρούπολης και είναι 81%.

Περαιτέρω, στο Γράφημα 5.16, μελετώνται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το αν μπορεί στον ορεινό όγκο Αιγάλεω να δημιουργηθεί οργανωμένο πάρκο, χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία στην περιοχή μελέτης. Από το Γράφημα 5.16 προκύπτει ότι οκτώ στους δέκα από τους συμμετέχοντες είτε «συμφωνούν απόλυτα» είτε «συμφωνούν» με την άποψη ότι μπορεί να δημιουργηθεί οργανωμένο πάρκο χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία. Ακόμη, περίπου δύο στους πέντε «ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν» με την άποψη αυτή, ενώ το 1% εξέφρασε τη «διαφωνία» του. Στον Πίνακα 5.21 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του εν λόγω ερωτήματος ανά ηλικιακή ομάδα.

Γράφημα 5.16: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου

Πίνακας 5.21: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 16. Μπορεί να δημιουργηθεί οργανωμένο πάρκο χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	1,2%	28,6%	53,6%	16,7%
30-39		16,9%	52,3%	30,8%
40-49	0,7%	8,9%	64,4%	25,9%
50-59	1,3%	18,2%	53,2%	27,3%
> 60		41,7%	33,3%	25,0%

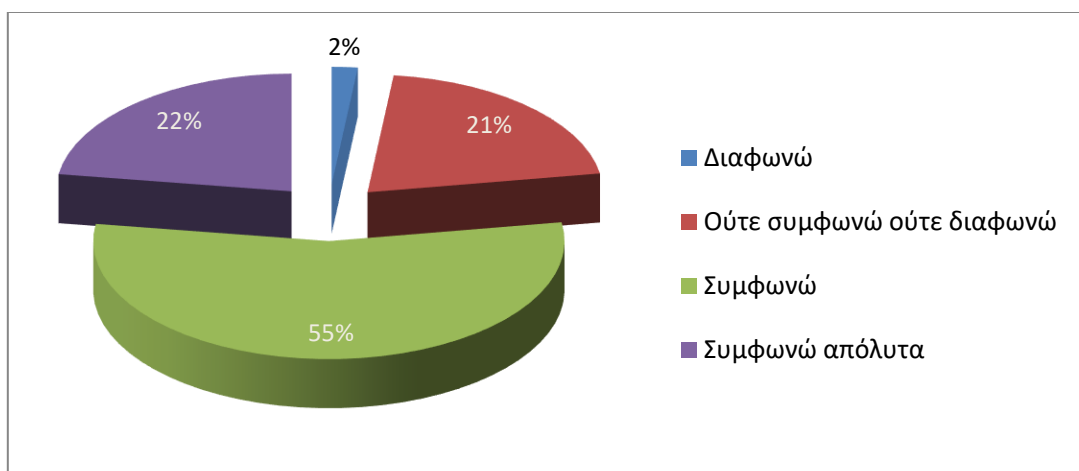
Από την ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι μόνο συμμετέχοντες από δύο Δήμους διατύπωσαν «διαφωνίες» ως προς αυτή την άποψη. Τα ποσοστά βέβαια είναι αρκετά μικρά (2,4% και 5%) για τους συμμετέχοντες από τους Δήμους Κερασινίου και Κορυδαλλού αντίστοιχα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ότι οι συμμετέχοντες από τους διαφορετικούς Δήμους είναι θετικοί στη δημιουργία ενός οργανωμένου πάρκου, εκτιμώντας ότι αυτό δεν θα επιφέρει αρνητική επίπτωση στην οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου.

Πίνακας 5.22: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας οργανωμένου πάρκου χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 16. Μπορεί να δημιουργηθεί οργανωμένο πάρκο χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		17,5%	67,5%	15,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		22,0%	51,2%	26,8%
Ασπροπύργου		11,9%	57,1%	31,0%
Αιγάλεω		17,2%	53%	29,8%
Κερασινίου-Δραπετσώνας	2,4%	22,0%	61,0%	14,6%
Κορυδαλλού	5,0%	10,0%	60,0%	25,0%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη		22,0%	51,2%	26,8%
Περάματος		19,5%	48,8%	31,7%
Περιστερίου		22,0%	58,5%	19,5%
Πετρούπολης		11,9%	47,6%	40,5%
Φυλής		20,0%	57,5%	22,5%
Χαϊδαρίου		22,0%	48,8%	29,3%

Στο Γράφημα 5.17 αποτυπώνονται οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου σχετικά με το αν η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027 αναμένεται να δημιουργήσει ευκαιρίες για την άντληση πόρων στα πλαίσια αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Γράφημα 5.17: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027

Από την επισκόπηση των απόψεων των συμμετεχόντων προκύπτει ότι περίπου τρεις στους τέσσερις «συμφωνούν απόλυτα» είτε «συμφωνούν». Ακόμη, ποσοστό που ξεπερνά το 20% των συμμετεχόντων «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί» με την άποψη αυτή.

Πίνακας 5.23: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 17. Η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027 αναμένεται να δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για την άντληση πόρων στα πλαίσια αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29		22,6%	59,5%	17,9%
30-39	1,5%	20,0%	56,2%	22,3%
40-49	3,0%	14,1%	53,3%	29,6%
50-59		28,6%	50,6%	20,8%
>60	8,3%	29,2%	54,2%	8,3%

Από τον Πίνακα 5.23, όπου αναλύονται τα αποτελέσματα ανά ηλικιακή ομάδα, φαίνεται ότι στους συμμετέχοντες άνω των 60 ετών υπάρχει ένα ποσοστό 8,3% που «διαφωνεί» με την άποψη ότι θα προκύψουν χρηματοδοτικές ευκαιρίες την περίοδο 2021-2027, οι οποίες θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Βέβαια, η πλειοψηφία σε όλες τις ηλικιακές ομάδες θεωρεί ότι θα

υπάρξουν ευκαιρίες για την αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου.

Στον Πίνακα 5.24 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης ανά περιοχή προέλευσης των συμμετεχόντων (Δήμο στην περιοχή του ορεινού όγκου Αιγάλεω). Στους συμμετέχοντες των πέντε από τους έντεκα Δήμους φαίνεται ότι υπάρχουν «διαφωνίες» ως προς αυτήν την άποψη, με ποσοστά βέβαια που δεν ξεπερνούν το 5%.

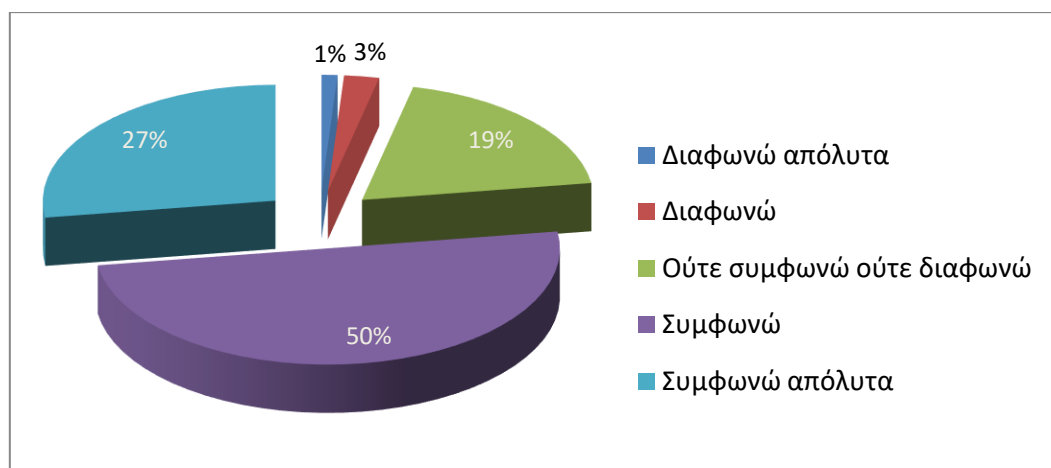
Πίνακας 5.24: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τις ευκαιρίες αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 17. Η νέα προγραμματική περίοδος 2021-2027 αναμένεται να δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για την άντληση πόρων στα πλαίσια αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας	5,0%	25,0%	50,0%	20,0%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		17,1%	63,4%	19,5%
Ασπροπύργου	2,4%	26,2%	35,7%	35,7%
Αιγάλεω		16,5%	61%	22,5%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		41,5%	46,3%	12,2%
Κορυδαλλού		15,0%	52,5%	32,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη	4,9%	26,8%	41,5%	26,8%
Περάματος	2,4%	9,8%	68,3%	19,5%
Περιστερίου		19,5%	65,9%	14,6%
Πετρούπολης		14,3%	54,8%	31,0%
Φυλής		22,5%	55,0%	22,5%
Χαϊδαρίου	4,9%	9,8%	70,7%	14,6%

Στο Γράφημα 5.18 εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης των Δήμων που βρίσκονται σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω με τον ιδιωτικό τομέα για την περαιτέρω αξιοποίησή του. Περισσότεροι από τρεις στους τέσσερις συμμετέχοντες στην έρευνα του ερωτηματολογίου

«συμφωνούν» είτε «συμφωνούν απόλυτα». Από την άλλη μόλις το 4% των συμμετεχόντων «διαφωνεί» είτε «διαφωνεί απόλυτα» με τη θέση αυτή, ενώ το 19% δεν έχει ξεκάθαρη άποψη – «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί».

Γράφημα 5.18: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του

Πίνακας 5.25: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 18. Υπάρχουν δυνατότητες σύμπραξης των Δήμων με τον ιδιωτικό τομέα για την περαιτέρω ανάπτυξη του όρους Αιγάλεω;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29		2,4%	27,4%	51,2%	19,0%
30-39		2,3%	14,6%	50,8%	32,3%
40-49	1,5%	3,0%	20,0%	48,1%	27,4%
50-59	2,6%		15,6%	54,5%	27,3%
> 60	4,2%	8,3%	20,8%	37,5%	29,2%

Από τον Πίνακα 5.25 προκύπτει ότι σε κάθε ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων στην έρευνα υπάρχει μικρό ποσοστό «διαφωνίας», με το μεγαλύτερο να ανήκει στους άνω των 60 ετών και να αγγίζει το 12,5% συνολικά. Στις υπόλοιπες ομάδες δεν ξεπερνάει το 4,5%. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι μεγάλα τα ποσοστά των συμμετεχόντων, ανεξαρτήτως ηλικίας, που «ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν» με την άποψη αυτή.

Αντίστοιχα από την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων με βάση την προέλευσή τους (Δήμο στον οποίο κατοικούν) προκύπτει ότι σχεδόν σε όλες τις απαντήσεις, ανεξαρτήτως της περιοχής προέλευσης των συμμετεχόντων, καταγράφεται ποσοστό «διαφωνίας», με το μεγαλύτερο να αγγίζει το 12,2% στον Δήμο Χαϊδαρίου. Τα υπόλοιπα αποτελέσματα ανά περιοχή προέλευσης των συμμετεχόντων (Δήμο) παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 5.26.

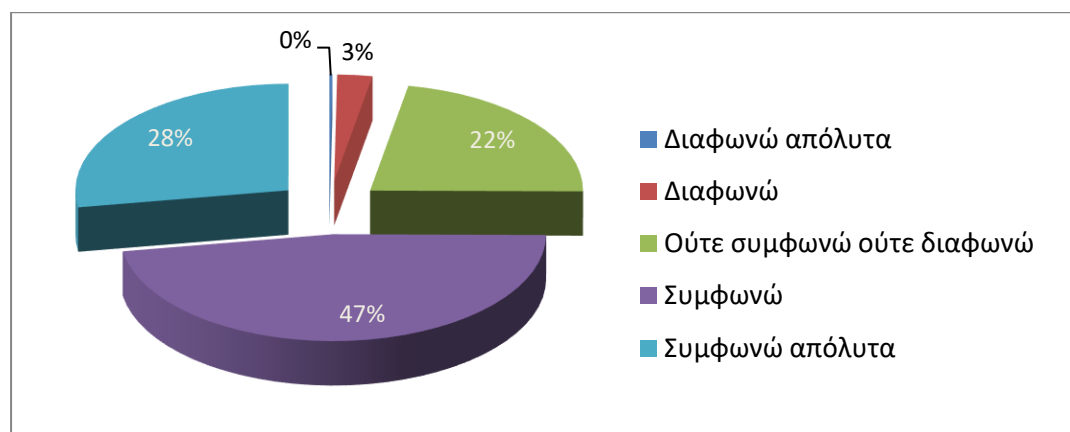
Πίνακας 5.26: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τις δυνατότητες σύμπραξης με τον ιδιωτικό τομέα των Δήμων σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για την περαιτέρω αξιοποίησή του

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 18. Υπάρχουν δυνατότητες σύμπραξης των Δήμων με τον ιδιωτικό τομέα για την περαιτέρω ανάπτυξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		2,5%	17,5%	57,5%	22,5%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού			14,6%	58,5%	26,8%
Ασπροπύργου		7,1%	16,7%	52,4%	23,8%
Αιγάλεω			21%	57,3%	21,7%
Κερασινίου-Δραπετσώνας		4,9%	34,1%	51,2%	9,8%
Κορυδαλλού	2,5%		15,0%	50,0%	32,5%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη			22,0%	43,9%	34,1%
Περάματος	2,4%		14,6%	51,2%	31,7%
Περιστερίου		2,4%	29,3%	51,2%	17,1%
Πετρούπολης			19,0%	42,9%	38,1%
Φυλής	5,0%		15,0%	42,5%	37,5%
Χαϊδαρίου	2,4%	9,8%	12,2%	48,8%	26,8%

Στο Γράφημα 5.19 εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, σχετικά με το αν η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων στην περιοχή του ορεινού όγκου Αιγάλεω μπορεί να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του όρους Αιγάλεω. Από τις απόψεις των συμμετεχόντων προκύπτει ότι το 28% αυτών «συμφωνεί απόλυτα» με τη θέση αυτή, ενώ το 47% απλά «συμφωνεί».

Ωστόσο, μόλις το 3% των συμμετεχόντων «διαφωνεί», ενώ ποσοστό 22% δεν διατυπώνει άποψη – «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί».

Γράφημα 5.19: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματική αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Πίνακας 5.27: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 19. Η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων μπορεί να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	1,2%	1,2%	25,0%	54,8%	17,9%
30-39		2,3%	17,7%	52,3%	27,7%
40-49		3,0%	21,5%	39,3%	36,3%
50-59		1,3%	23,4%	51,9%	23,4%
> 60		12,5%	37,5%	25,0%	25,0%

Στον Πίνακα 5.27 φαίνεται ότι στην ηλικιακή ομάδα άνω των 60 ετών καταγράφεται το μεγαλύτερο συνολικά ποσοστό «διαφωνίας», που είναι 12,5%. Αντίθετα, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων των λοιπών ηλικιακών ομάδων δείχνει να είναι θετική σε μια πιθανή συνεργασία των Δήμων για τη βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω, αναδεικνύοντας στο πλαίσιο αυτό **ζητήματα διακυβέρνησης** του φυσικού αυτού οικοσυστήματος από τους Δήμους που βρίσκονται σε εγγύτητα με αυτό.

Στον Πίνακα 5.28 φαίνονται οι απαντήσεις ανά περιοχή προέλευσης των συμμετεχόντων (Δήμο στον οποίο κατοικούν). Στους Δήμους Αγίας Βαρβάρας,

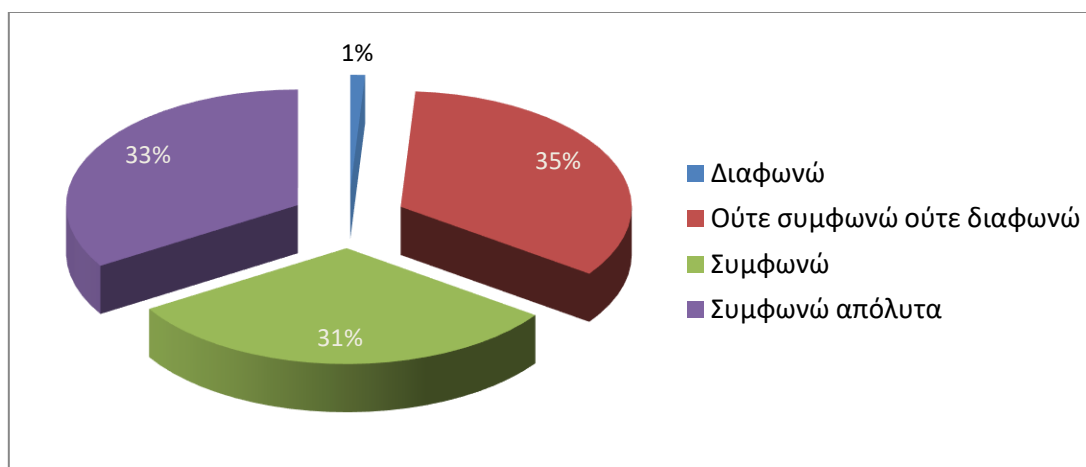
Κορυδαλλού και Φυλής καταγράφεται ποσοστό 7,5% που «διαφωνεί» με την άποψη ότι η συνεργασία των Δήμων μπορεί να βοηθήσει στην αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Η πλειοψηφία όμως των συμμετεχόντων όλων των ηλικιακών ομάδων και περιοχών προέλευσης (Δήμων) διατυπώνουν αντίθετη άποψη.

Πίνακας 5.28: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 19. Η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων Δήμων μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του ορεινού όγκου;				
	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		7,5%	25,0%	35,0%	32,5%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		2,4%	24,4%	36,6%	36,6%
Ασπροπύργου			14,3%	47,6%	38,1%
Αιγάλεω			17,1%	62,5%	20,4%
Κερατσινίου-Δραπετσώνας		2,4%	29,3%	63,4%	4,9%
Κορυδαλλού		7,5%	12,5%	45,0%	35,0%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη			22,0%	36,6%	41,5%
Περάματος			14,6%	53,7%	31,7%
Περιστερίου		2,4%	43,9%	43,9%	9,8%
Πετρούπολης		2,4%	23,8%	47,6%	26,2%
Φυλής	2,5%	5,0%	17,5%	52,5%	22,5%
Χαϊδαρίου			17,1%	58,5%	24,4%

Στο Γράφημα 5.20 παρουσιάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων αναφορικά με το αν η «Κοινωνία των Πολιτών», στην οποία συμπεριλαμβάνονται Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες, καθώς επίσης και οργανώσεις πολιτών, μπορούν να συμβάλλουν στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Περίπου δύο στους τρεις από τους συμμετέχοντες συμφωνούν με την άποψη αυτή. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι ένα ποσοστό 35% των συμμετεχόντων «ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί», ενώ μόλις το 1% αυτών εκφράζει τη «διαφωνία» του.

Γράφημα 5.20: Απόψεις συμμετεχόντων σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Πίνακας 5.29: Απόψεις συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω

Ηλικιακή ομάδα	Ερώτηση 20. Η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18-29	1,2%	54,8%	31,0%	13,1%
30-39	1,5%	29,2%	27,7%	41,5%
40-49		23,7%	34,1%	42,2%
50-59		40,3%	32,5%	27,3%
> 60		41,7%	20,8%	37,5%

Στον Πίνακα 5.29 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης αυτής ανά ηλικιακή ομάδα. Όπως διαπιστώνεται από τις απόψεις των συμμετεχόντων και από την ανάλυσή τους ανά ηλικιακή ομάδα και περιοχή προέλευσης (Δήμο κατοικίας) (Πίνακας 5.30), οι συμμετέχοντες στην έρευνα ερωτηματολογίου πιστεύουν στον ενεργό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η κοινωνία των πολιτών στην αξιοποίηση και στην προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Πίνακας 5.30: Απόψεις συμμετεχόντων ανά περιοχή προέλευσης (Δήμος κατοικίας) σχετικά με το αν η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών), μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγιάλεω

Προέλευση συμμετεχόντων - Δήμος	Ερώτηση 20. Η Κοινωνία των Πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, οργανώσεις πολιτών) μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγιάλεω;			
	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Αγίας Βαρβάρας		37,5%	35,0%	27,5%
Αγίων Αναργύρων-Καματερού		26,8%	36,6%	36,6%
Ασπροπύργου		26,2%	35,7%	38,1%
Αιγιάλεω		38,3%	27,4%	34,3%
Κερασινίου-Δραπετσώνας		68,3%	19,5%	12,2%
Κορυδαλλού		30,0%	35,0%	35,0%
Νίκαιας- Αγίου Ιωάννη Ρέντη		26,8%	26,8%	46,3%
Περάματος		26,8%	36,6%	36,6%
Περιστερίου	2,4%	48,8%	31,7%	17,1%
Πετρούπολης		40,5%	19,0%	40,5%
Φυλής	5,0%	25,0%	42,5%	27,5%
Χαϊδαρίου		26,8%	19,5%	53,7%

5.5 Συμπεράσματα

Η προστασία, ανάπτυξη και αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγιάλεω αναδεικνύεται ως κεντρικής σημασίας θέμα που απασχολεί τους κατοίκους των εγγύτερων Δήμων. Το 41% θεωρεί τον ορεινό όγκο ως **πνεύμονα πρασίνου**, με το 21% να κρατάει μια επιφυλακτική στάση, χωρίς όμως να διαφωνεί. Μπορεί να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στα αποτελέσματα ανά Δήμο (Κερασίσι-Δραπετσώνα 82.9%, Πέραμα 48.8%, ενώ 25% στη Φυλή και 26.8% στον Δήμο Αγίων Αναργύρων), ωστόσο αυτό δεν φαίνεται να αλλοιώνει το γενικό συμπέρασμα.

Ωστόσο, υπάρχουν δύο προβλήματα που προκύπτουν από τα αποτελέσματα. Το πρώτο είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία – που φτάνει το 77% – διαφωνεί με την άποψη ότι ο ορεινός όγκος προστατεύεται σήμερα επαρκώς και μόνο ο ένας στους τρεις θεωρεί ότι οι Δήμοι εμπλέκονται επαρκώς στην προστασία και ανάδειξη του

ορεινού όγκου. Αυτό υποδηλώνει μια αμφιβολία για τη διατήρηση έστω της σημερινής κατάστασης και μια κριτική για την ανταπόκριση των Δήμων στο ζήτημα της διαχείρισης και προστασίας του ορεινού όγκου.

Παρά αυτές τις επισημάνσεις, οι κάτοικοι των Δήμων δείχνουν θετική ανταπόκριση σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, πάντως με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά απέναντι σε κάθε θετική, δημιουργική πρόταση αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Το 87% θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης και το 90% πιστεύει ότι υπάρχουν δυνατότητες για τη δημιουργία περιπατητικών διαδρομών. Παράλληλα, το 74% έχει άποψη ότι υπάρχει η δυνατότητα ο ορεινός όγκος να συμβάλλει στην επιδίωξη της κλιματικής ουδετερότητας των Δήμων – σημαντικό ζητούμενο στα χρόνια που έρχονται, με βάση και την Αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για «Κλιματικά ουδέτερες και έξυπνες πόλεις» έως το 2050 – και το 90% εκφράζει την πεποίθηση ότι η πιθανή δεντροφύτευση θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής. Επίσης, το 89% κρίνει ότι υπάρχει δυνατότητα δημιουργίας αθλητικών δραστηριοτήτων, το 87% ότι μπορεί η βιώσιμη ανάπτυξη του ορεινού όγκου να ενισχύσει την περιβαλλοντική εκπαίδευση του σχολικού πληθυσμού της περιοχής και το 81% θεωρεί ότι μπορεί να δημιουργηθεί οργανωμένο Πάρκο, χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δεν δείχνουν μόνο θετική ανταπόκριση, αλλά και ελπίδα, προσδοκία αναβάθμισης, αξιοποίησης του ορεινού όγκου, ώστε να αποτελέσει γενικότερο παράγοντα βιώσιμης ανάπτυξης και περιβαλλοντικής αναβάθμισης της ευρύτερης, υποβαθμισμένης εν γένει περιβαλλοντικά, περιοχής. Αυτό δείχνει σε μεγάλο βαθμό η άποψη που εκφράζει το 77% των συμμετεχόντων στην έρευνα, όλοι κάτοικοι των πέριξ του ορεινού όγκου Αιγάλεω Δήμων, ότι η νέα προγραμματική περίοδος 2021 – 2027 αναμένεται να δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για την άντληση πόρων στο πλαίσιο της αξιοποίησης, προστασίας και ανάδειξης του ορεινού όγκου. Καταγράφεται λοιπόν μια άποψη, η οποία δεν στηρίζεται στη γνώση του σχεδιασμού που γίνεται, αλλά στην προσδοκία των συμμετεχόντων για την αναβάθμιση της περιοχής τους και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από την κατάλληλη προστασία και αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Αρκετά σημαντικά είναι επίσης και τα αποτελέσματα που αφορούν στον τρόπο προώθησης και υλοποίησης των αναγκαίων παρεμβάσεων. Το 77% τάσσεται υπέρ της **σύμπραξης των Δήμων με τον Ιδιωτικό Τομέα** για την αξιοποίηση του ορεινού όγκου, το 75% θεωρεί αναγκαία τη συνεργασία των Δήμων στο πλαίσιο της **διακυβέρνησης του κοινού αυτού πόρου**, ενώ το 64% πιστεύει ότι η **κοινωνία των πολιτών** μέσω των φορέων της μπορεί να συμβάλλει στην προστασία και περαιτέρω ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Τα στοιχεία αυτά στο σύνολό τους αναδεικνύουν την πεποίθηση ότι μια συνολική παρέμβαση αναβάθμισης του χώρου δεν μπορεί να στηρίζεται σε μεμονωμένες κινήσεις και πρωτοβουλίες ενός Δήμου ή ενός φορέα, αλλά ότι προϋποθέτει μια **συντονισμένη προσπάθεια Δήμων, Ιδιωτικού τομέα και φορέων της κοινωνίας των πολιτών**. Αναδεικνύουν επίσης και μια ωριμότητα των συμμετεχόντων, της κοινωνίας εν γένει, η οποία φαίνεται να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των καιρών, αλλά να βρίσκεται σε δυσαρμονία με

τις παρούσες τοπικές πολιτικές των εμπλεκόμενων, σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, Δήμων.

6. Προτάσεις αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω και τρόποι υλοποίησής τους

6.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται προτάσεις αξιοποίησης της περιοχής μελέτης, καθώς και πιθανές παρεμβάσεις υλοποίησής τους. Σκοπός των παρεμβάσεων είναι η ανάδειξη του ορεινού όγκου και η αξιοποίηση και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, με σεβασμό στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

6.2 Στόχος Προτάσεων Αξιοποίησης Ορεινού Όγκου Αιγάλεω

Βλέποντας τα παραδείγματα αξιοποίησης αντίστοιχων ορεινών όγκων από την ελληνική και τη διεθνή πραγματικότητα (Κεφάλαιο 2) γίνεται αντιληπτός ο ρόλος της βιώσιμης και ανθεκτικής αξιοποίησής τους στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, τα μέτρα που υιοθετούνται θέτουν σε προτεραιότητα αφενός μεν την **προστασία και ανάδειξη των ορεινών όγκων** και αφετέρου την **αύξηση της ευαισθητοποίησης του πληθυσμού** απέναντι στη φυσική κληρονομιά που βρίσκεται στους ορεινούς όγκους. Στις περισσότερες των περιπτώσεων δημιουργούνται ζώνες προστασίας στον ορεινό όγκο, η θεσμοθέτηση των οποίων διασφαλίζει την προστασία περιοχών που εμπεριέχουν σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται φορείς διαχείρισης του κάθε ορεινού όγκου, οι οποίοι στοχεύουν στη διασφάλιση των όρων προστασίας τους και στη μείωση της όχλησης αυτών από κάθε δυνατή πηγή. Σημαντικό μέρος της όχλησης αυτής προέρχεται από την επισκεψιμότητα με διάφορα μεταφορικά μέσα, που διαταράσσουν την οικολογική ισορροπία (υποδομές μεταφορών, θόρυβος, ρύποι κ.λπ.). Ως εκ τούτου η μείωση της χρήσης του αυτοκινήτου και η προώθηση φιλικότερων μέσων μετακίνησης (ποδήλατο, δημόσια συγκοινωνία κ.ά.) συνιστούν προτεραιότητα από την επισκόπηση της διαχείρισης ανάλογων παραδειγμάτων ορεινών όγκων. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται παραδείγματα στα οποία απαγορεύεται σε πολλές περιοχές του ορεινού όγκου η χρήση του αυτοκινήτου και οι μοναδικοί τρόποι μετακίνησης είναι το περπάτημα και το ποδήλατο.

Σημαντική διάσταση της επισκεψιμότητας των ορεινών όγκων από τον πληθυσμό των αστικών κέντρων που τους περιβάλλουν είναι η αναψυχή και η επαφή των επισκεπτών με την ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος και τα είδη πανίδας που διαβούν εκεί, η περιήγηση στη φύση, αλλά και η δυνατότητα να πραγματοποιήσουν αθλητικές δραστηριότητες. Για να είναι πιο ελκυστική και λειτουργική η επίσκεψη στον ορεινό όγκο, τα παραδείγματα από τη διεθνή

πραγματικότητα καταδεικνύουν τη δημιουργία κατάλληλων – ήπιας μορφής – υποδομών, όπως χώρων διαμονής στη φύση, εστίασης και χώρων εκδηλώσεων με εκπαιδευτικό και πολιτιστικό κυρίως χαρακτήρα.

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω, όπως αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 3, διαθέτει σπάνια είδη ζώων και φυτών, καθώς και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Οι επισκέπτες του ορεινού όγκου έχουν την δυνατότητα να πραγματοποιήσουν ήπιες δραστηριότητες άθλησης, καθώς και να εξερευνήσουν τον φυσικό πλούτο, τα μνημεία και τα σπήλαια που καταγράφονται στην περιοχή του ορεινού όγκου. Για την εξυπηρέτηση αυτής όμως της ανάγκης δεν υπάρχει στον ορεινό όγκο ένα οργανωμένο δίκτυο μονοπατιών, αλλά ούτε περιορισμοί στη δυνατότητα πρόσβασης με Ι.Χ. και δημιουργία φιλικότερων στο περιβάλλον υποδομών πρόσβασης. Ειδικότερα, η πρόσβαση από τις γειτονικές αστικές περιοχές γίνεται κυρίως με Ι.Χ. αυτοκίνητο, με τη χρήση του να επιτρέπεται σε όλους τους δασικούς και μη δρόμους στο εσωτερικό του ορεινού όγκου, επεκτείνοντας έτσι τη χρήση του ιδιωτικού αυτού μέσου από το αστικό στο δασικό περιβάλλον. Σημαντικό ζήτημα αποτελεί επίσης η ύπαρξη ξεχωριστών φορέων που διαχειρίζονται τα δύο τμήματα του όρους ξεχωριστά με σκοπό την προστασία του. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί ακόμη η μόνιμη απειλή της οικολογικής κατάστασης του ορεινού όγκου από παράνομες χωματερές και πυρκαγιές. Έτσι, το 77% των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου (Κεφάλαιο 5) δεν πιστεύει ότι προστατεύεται επαρκώς ο ορεινός όγκος. Αντίθετα, θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης και δημιουργίας περιπατητικών διαδρομών (87% και 90% αντίστοιχα), στοιχεία που θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση του ορεινού όγκου και στην αύξηση της επισκεψιμότητάς του από τον γειτονικό πληθυσμό των αστικών περιοχών. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρούν ότι τα μέτρα αυτά θα συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και θα ενισχύσουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση στον σχολικό πληθυσμό, δημιουργώντας υπεύθυνους και πληροφορημένους μελλοντικούς πολίτες. Τέλος, το 81% των συμμετεχόντων πιστεύει ότι μπορεί να δημιουργηθεί ένα οργανωμένο πάρκο χωρίς να διαταραχθεί η οικολογική ισορροπία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω απόψεις, βασικός στόχος των προτάσεων είναι να προστατευτεί και να αξιοποιηθεί, με έναν βιώσιμο τρόπο, ο ορεινός όγκος Αιγάλεω. Ο ρόλος του στην περιβαλλοντική ισορροπία της περιοχής είναι πολύτιμος, γεγονός που δείχνει την ανάγκη για την άμεση προστασία του. Επιπλέον, η ενίσχυση της φυσικής ομορφιάς του, καθώς και η απαγόρευση των οχλουσών χρήσεων που πραγματοποιούνται σήμερα σε αυτόν θα βοηθήσουν στην αύξηση των επισκεπτών, με αποτέλεσμα οι περιοχές που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω να έχουν κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη.

Εξίσου σημαντικός στόχος των προτάσεων είναι ο εμπλουτισμός των ήπιων δραστηριοτήτων που ήδη λαμβάνουν χώρα στον ορεινό όγκο. Με τον τρόπο αυτό, οι κάτοικοι θα τον εντάξουν πιο εύκολα στην καθημερινότητά τους, πραγματοποιώντας δραστηριότητες που τους ενδιαφέρουν. Ο ορεινός όγκος πρέπει να μετατραπεί σε έναν χώρο **ελεύθερο, δημόσιο και ελκυστικό** για δραστηριότητες που αφορούν τον αθλητισμό, την εκπαίδευση και την αναψυχή των κατοίκων.

Ο σχεδιασμός των προτάσεων έχει ως στόχο τη μείωση των οχημάτων εντός του ορεινού όγκου και την προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας εντός των ορίων του. Πιο συγκεκριμένα, οι τρόποι μετακίνησης, που βοηθούν στην προστασία του ορεινού όγκου και βελτιώνουν την ζωή των κατοίκων είναι το περπάτημα, το ποδήλατο, καθώς και η δημόσια συγκοινωνία. Ο σχεδιασμός προσβλέπει στην απελευθέρωση του ορεινού όγκου από τα αυτοκίνητα και σε μέτρα που θα ενισχύσουν τη χρήση βιώσιμων τρόπων μετακίνησης.

6.3 Προτάσεις Αξιοποίησης του Ορεινού Όγκου Αιγάλεω

Οι προτάσεις αξιοποίησης του ορεινού όγκου Αιγάλεω δεν αλλοιώνουν τον χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος, αντίθετα αποσκοπούν να αναδείξουν την ιδιαιτερότητα των φυσικών οικοσυστημάτων της ευρύτερης περιοχής και να αυξήσουν τον αριθμό των επισκεπτών, ενισχύοντας οικονομικά τις τοπικές κοινότητες. Διατυπώνονται με γνώμονα να καλύψουν τις διατυπωθείσες ανάγκες των συμμετεχόντων, οι οποίες καταγράφηκαν από την έρευνα ερωτηματολογίου στους Δήμους που βρίσκονται σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο. Λαμβάνοντας επίσης υπόψιν την υφιστάμενη κατάσταση του συγκεκριμένου ορεινού όγκου, καθώς και τη διεθνή εμπειρία από αντίστοιχα παραδείγματα ορεινών όγκων, διαμορφώθηκαν οι προτάσεις που αναλύονται στη συνέχεια του κεφαλαίου.

Διαχείριση ορεινού όγκου Αιγάλεω

Η διαχείριση αποτελεί ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Όπως έχει αναφερθεί στο Κεφάλαιο 3 αναλυτικά, τη διαχείριση του ορεινού όγκου έχει η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής. Παρόλα αυτά σημαντικές αρμοδιότητες έχουν οι Δήμοι στους οποίους ανήκει το όρος, καθώς και ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής (ΑΣΔΑ) και ο Περιβαλλοντικός Σύνδεσμος Δήμων Αθήνας – Πειραιά (ΠΕΣΥΔΑΠ).

Όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα της έρευνας ερωτηματολογίου, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρούν αναγκαία τη **συνεργασία των Δήμων και των φορέων** για την προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Το ζήτημα της **διακυβέρνησης του ορεινού αυτού όγκου** αναδεικνύεται από τις καταγραφείσες απόψεις. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία ενός ενιαίου

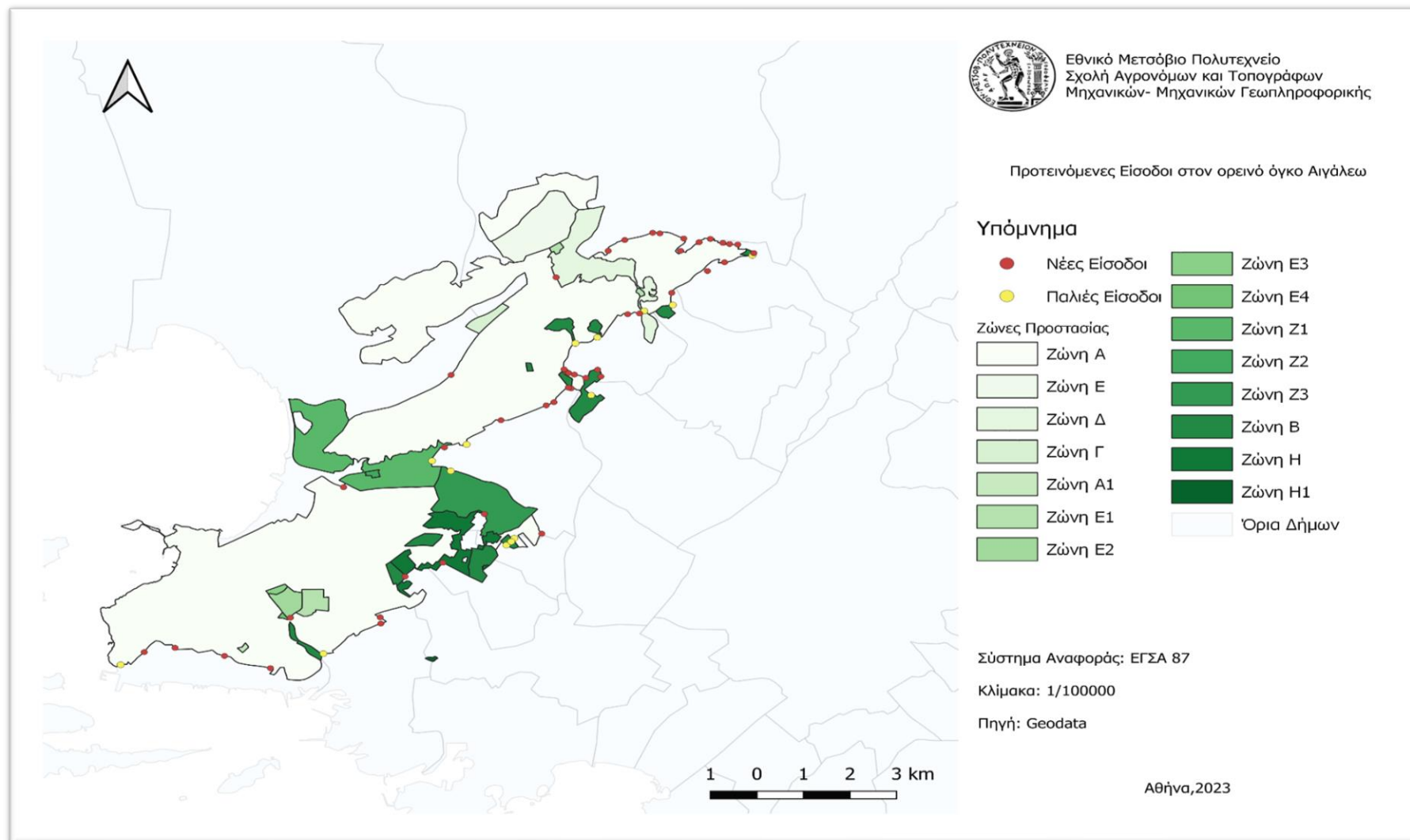
φορέα διαχείρισης με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, με τη συμμετοχή και συνεργασία όλων των φορέων οι οποίοι αναλαμβάνουν σήμερα δράση στο συγκεκριμένο πεδίο ή διαθέτουν επιστημονική γνώση για τη διαχείριση και προστασία του εν λόγω φυσικού οικοσυστήματος.

Αρμοδιότητα του φορέα θα είναι προστασία της χλωρίδας και πανίδας, καθώς και της πολιτιστικής κληρονομιάς του, που όπως έχει αναφερθεί είναι βασικό χαρακτηριστικό του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Επιπλέον, θα πρέπει να οργανώνει δράσεις καθαρισμού του ορεινού όγκου και να έχει άμεση συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία, ώστε να προστατευτεί όσο το δυνατόν καλύτερα από τις πυρκαγιές που δημιουργούνται κυρίως τη θερινή περίοδο. Ακόμη, αρμοδιότητα του φορέα θα είναι η διαχείριση των υποδομών της περιοχής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα των δασικών δρόμων, των μονοπατιών και των υποδομών που υπάρχουν. Τέλος, ο φορέας θα είναι υπεύθυνος για την προβολή του ορεινού όγκου, την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των πολιτών και τη διοργάνωση εκδηλώσεων με στόχο την προστασία και ανάδειξή του.

Είσοδοι ορεινού όγκου Αιγάλεω

Οι νέοι εισοδοι που προτείνεται να δημιουργηθούν, σε συνδυασμό με τις παλιές, έχουν ως στόχο να διευκολύνουν/διευρύνουν την πρόσβαση των επισκεπτών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Η παρέμβαση αυτή συνιστά έναν τρόπο ώστε να γίνει ο ορεινός όγκος πιο προσιτός και αναγνωρίσιμος και να μπορέσει να υπάρξει **άμεση (δια)σύνδεσή του με το αστικό περιβάλλον**. Η αύξηση του αριθμού των εισόδων θα βοηθήσει στην ευκολότερη πρόσβαση των επισκεπτών, διαμορφώνοντας έτσι μια αντίληψη της τοπικής κοινωνίας για τον ορεινό όγκο ως **μίας, άρρηκτα συνδεδεμένης, προέκτασης του περιβάλλοντος αστικού χώρου, λειτουργικά συνδεδεμένης με αυτόν**. Για τη διασφάλιση της ίσης δυνατότητας πρόσβασης από όλους τους δήμους σε εγγύτητα με τον ορεινό όγκο, επιλέγεται η ανάπτυξη αυτών σε σημεία περιμετρικά του όρους.

Ο Χάρτης 6.1 απεικονίζει τις παλιές και τις νέες εισόδους που προτείνονται για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω.

Χάρτης 6.1: Προτεινόμενες εισοδοι στον ορεινό όγκο Αιγάλεω

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

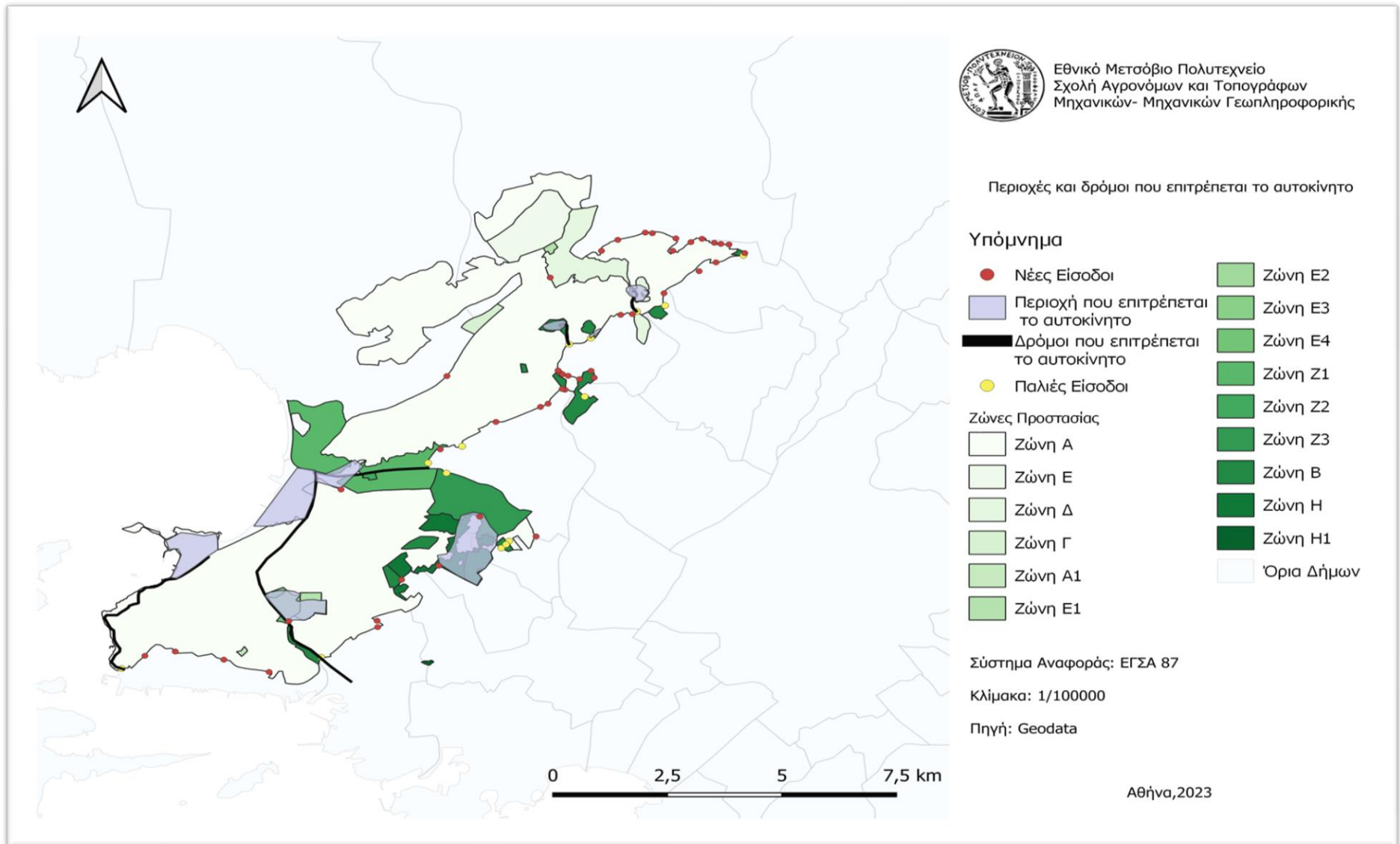
Όπως φαίνεται στον Χάρτη 6.1, στην παρούσα κατάσταση των 14 εισόδων προστίθεται ένας ακόμη σημαντικός αριθμός – 44 νέες. Η χωρική κατανομή των εισόδων είναι διάσπαρτη ώστε να επιτυγχάνεται η σύνδεση όλων των γειτονικών Δήμων με τον ορεινό όγκο. Δεν προτείνεται να δημιουργηθεί κάποια είσοδος για τους επισκέπτες στη δυτική πλευρά του ορεινού όγκου, καθώς εκεί βρίσκεται η βιομηχανική περιοχή του Ασπροπύργου και οι χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Πλέον, ο αριθμός των εισόδων στον ορεινό όγκο Αιγάλεω θα ανέρχεται σε 58. Πρόκειται για έναν μεγάλο αριθμό, ο οποίος θα βοηθήσει στην αναγνωρισιμότητα και επισκεψιμότητα του όρους. Θα διασφαλίζει την άνετη πρόσβαση από τους επισκέπτες και κυρίως από τους κατοίκους των γειτονικών Δήμων. Παρατηρείται ότι οι εισοδοί στο βόρειο τμήμα του ορεινού όγκου είναι περισσότεροι συγκριτικά με την υπόλοιπη έκταση του. Αυτό συμβαίνει διότι στη συγκεκριμένη περιοχή υπήρχε η δυνατότητα λόγω της ομαλής κλίσης του εδάφους να δημιουργηθούν περισσότερα μονοπάτια (όπως φαίνεται στον Χάρτη 6.7) χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον του όρους. Ενώ, στο νότιο τμήμα και συγκεκριμένα στον Δήμο Περάματος, η κλίση του εδάφους είναι πολύ μεγάλη, με αποτέλεσμα πιθανές παρεμβάσεις να είχαν αρνητικές επιπτώσεις και να αλλοίωναν τον χαρακτήρα του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

Οι εισοδοί χωρίζονται σε **δύο κατηγορίες**, ανάλογα με τον αν επιτρέπεται η χρήση αυτοκινήτου ή όχι.

Στις 51 από τις 58 επιτρέπεται η είσοδος μόνο σε **ποδηλάτες και πεζούς**. Στόχος αυτής της πρότασης είναι η προστασία του ορεινού όγκου και η διατήρηση του χαρακτήρα του. Επίσης, θα δημιουργήσει κλίμα ασφάλειας στους επισκέπτες που επιθυμούν να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία του πραγματοποιώντας και την δραστηριότητα που τους αρέσει (ποδηλασία, πεζοπορία κ.ά.).

Η **πρόσβαση με αυτοκίνητο** επιτρέπεται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως κεντρικοί δρόμοι που επεκτείνονται κάθετα στο εσωτερικό του ορεινού όγκου είτε δρόμοι που οδηγούν σε περιοχές κοινωνικού ή επαγγελματικού ενδιαφέροντος. Τέτοιες περιπτώσεις είναι:

- Η Λεωφόρος Σχιστού, που οδηγεί στη βιομηχανική περιοχή, στο νεκροταφείο Σχιστού και καταλήγει στον Σκαραμαγκά.
- Η Λεωφόρος Αθηνών, που ενώνει τον Δήμο Χαϊδαρίου με τον Σκαραμαγκά και στη συνέχεια ενώνεται με την εθνική οδό Αθηνών – Κορίνθου.
- Η οδός Κερασόβου στον Δήμο Πετρούπολης, που οδηγεί στο κοιμητήριο της περιοχής.
- Η οδός Αγίας τριάδας του Δήμου Πετρούπολης, που οδηγεί στο δημοτικό γήπεδο.

Χάρτης 6.2: Περιοχές και δρόμοι που επιτρέπεται η πρόσβαση με αυτοκίνητο στον ορεινό όγκο Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

- Η οδός Μελίνα Μερκούρη, που οδηγεί στο Θέατρο Πέτρας.
- Στις ζώνες προστασίας Η,Η1 επιτρέπεται η χρήση αυτοκινήτου, καθώς αποτελεί κατοικήσιμη περιοχή των Δήμων Νίκαιας και Κορυδαλλού.
- Η ανώνυμη οδός, που ενώνει τον Δήμο Περάματος με τη Ναυτική Βάση Κανελλόπουλος.

Στον Χάρτη 6.2 παρουσιάζονται οι δρόμοι και οι περιοχές του ορεινού όγκου Αιγάλεω, στις οποίες επιτρέπεται η χρήση του Ι.Χ. αυτοκινήτου.

Σημαντικό στοιχείο της πρότασης αποτελεί και ο **τρόπος οργάνωσης των εισόδων**. Προτείνεται σε κάθε είσοδο, ανεξαρτήτως κατηγορίας, να τοποθετηθούν ταμπέλες με σχετικούς χάρτες (Εικόνα 6.1), που θα ενημερώνουν τους επισκέπτες για τις διαθέσιμες διαδρομές, καθώς και για το βαθμό δυσκολίας και τον χρόνο της κάθε μιας ξεχωριστά. Επιπλέον, θα υπάρχουν πληροφορίες για τα δρομολόγια των λεωφορειακών γραμμών που προτείνονται παρακάτω (ώρες και στάσεις δρομολογίων), καθώς και τους κανόνες συμπεριφοράς που πρέπει να ακολουθούν κατά την επίσκεψή τους στον ορεινό όγκο.

Επίσης, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας διαδικτυακός τόπος με την συνεργασία όλων των Δήμων που γειτνιάζουν στον ορεινό όγκο, ο οποίος να περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες που είναι χρήσιμες για έναν επισκέπτη. Ο συγκεκριμένος ιστότοπος θα μπορούσε να υπάρχει στα τοπικά sites των Δήμων, καθώς και με κωδικό QR code στην ταμπέλα της εισόδου ώστε να είναι εύκολη η πρόσβαση. Για τις περιπτώσεις που οι επισκέπτες λόγω ηλικίας ή συνθηκών δεν είναι εξοικειωμένοι με τέτοιου είδους τεχνολογία προτείνεται να υπάρχουν φυλλάδια που να περιλαμβάνουν τις ίδιες πληροφορίες στις πύλες εισόδου του ορεινού όγκου. Πιο συγκεκριμένα, το έντυπο αυτό ενημερωτικό υλικό μπορεί να περιλαμβάνει τις διαδρομές, τα αξιοθέατα και τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν, καθώς και τους κανόνες συμπεριφοράς στο εσωτερικό του όρους.

Τελευταίο, εξίσου σημαντική είναι η υιοθέτηση συστήματος κοινόχρηστων ποδηλάτων (Εικόνα 6.2) για τη μετακίνηση στο εσωτερικό του ορεινού όγκου. Ένα τέτοιο σύστημα μίσθωσης ποδηλάτων μπορεί να είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας των Δήμων με τον ιδιωτικό τομέα. Προτείνεται να εγκατασταθεί ο απαραίτητος εξοπλισμός σε μια κεντρική είσοδο κάθε Δήμου. Με σκοπό την ενθάρρυνση των επισκεπτών να χρησιμοποιήσουν το ποδήλατο ως μέσο μετακίνησης και στην πόλη, προτείνεται η χωροθέτηση χώρων στάθμευσης ποδηλάτων (Εικόνα 6.3) σε μερικές από τις εισόδους του ορεινού όγκου, ώστε να έχουν την δυνατότητα να συνεχίζουν την πορεία τους στο όρος ως πεζοί. Στις εισόδους που επιλέχθηκαν να τοποθετηθούν οι συγκεκριμένες υποδομές,

θεωρείται σημαντική και η προσθήκη αναψυκτηρίων για την εξυπηρέτηση των αναγκών των επισκεπτών.

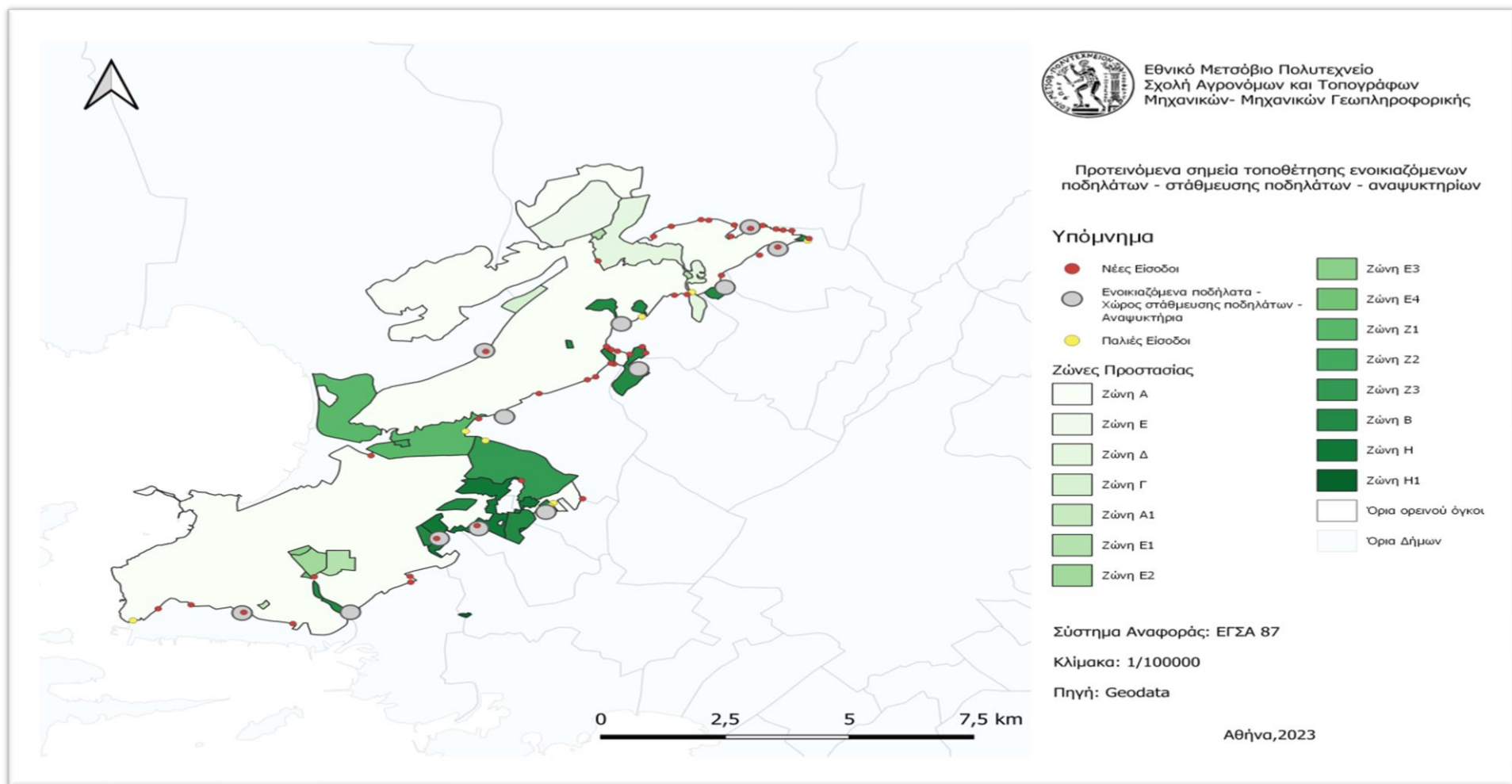
Εικόνα 6.1: Ταμπέλα εισόδων
Πηγή: <https://www.arcadiaportal.gr/>

Εικόνα 6.2: Εξοπλισμός μίσθωσης ποδηλάτων
Πηγή: <https://www.protothema.gr/>

Εικόνα 6.3: Χώρος στάθμευσης ποδηλάτων
Πηγή: <httpsgr.dreamstime.com>

Χάρτης 6.3: Προτεινόμενα σημεία χωροθέτησης ενοικιαζόμενων ποδηλάτων – στάθμευσης ποδηλάτων – αναψυκτηρίων
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Προσβασιμότητα

Όπως αναλύθηκε στο Κεφάλαιο 4, η χρήση του αυτοκινήτου είναι ο πιο συχνός τρόπος κυκλοφορίας στον ορεινό όγκο Αιγάλεω, είτε μέσω των ασφαλτωμένων δρόμων είτε μέσω των δασικών δρόμων και χωματόδρομων που υπάρχουν. Παρακάτω προτείνονται μέτρα που θα συμβάλλουν στην αλλαγή αυτού του προτύπου μετακίνησης, που υποβαθμίζει το όρος.

Αρχικά, προτείνεται η απαγόρευση της χρήσης αυτοκινήτου στο εσωτερικό του όρους εκτός από τις περιπτώσεις που έχουν ήδη αναφερθεί. Με τον τρόπο αυτό θα προστατευτεί η Ζώνη Α, που αποτελεί περιοχή απόλυτης προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και θα γίνει πιο ελκυστικός ο ορεινός όγκος για τους επισκέπτες. Σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι η πρόσβαση οχημάτων έκτακτης ανάγκης (π.χ. πυροσβεστικά, ασθενοφόρα) θα επιτρέπεται σε όλα τα είδη οδών που υπάρχουν στον ορεινό όγκο για την καλύτερη προστασία τόσο του όρους όσο και των επισκεπτών του.

Λεωφορειακές διαδρομές

Προκειμένου, να ενισχυθεί η πρόσβαση στον ορεινό όγκο χωρίς τη χρήση Ι.Χ. αυτοκινήτου, προτείνεται η ενίσχυση των λεωφορειακών γραμμών με νέες διαδρομές που θα εξυπηρετήσουν τόσο τους επισκέπτες όσο και τους εργαζόμενους. Καθώς ο ορεινός όγκος Αιγάλεω χωρίζεται από κεντρικούς δρόμους, προτείνονται δύο λεωφορειακές γραμμές, μια για κάθε τμήμα του όρους.

Η **πρώτη λεωφορειακή γραμμή** (Χάρτης 6.3) που προτείνεται πραγματοποιείται στο βόρειο τμήμα του ορεινού όγκου, στο Ποικίλο όρος. Η συγκεκριμένη διαδρομή θα ξεκινάει από την είσοδο που βρίσκεται στον Δήμο Καματερού και θα καταλήγει στην έξοδο από τον Δήμο Χαϊδαρίου. Η λεωφορειακή αυτή γραμμή περνάει από παρατηρητήρια, σπήλαια, το πεδίο αναρρίχησης, την πίστα Motocross και το Ιερό της Αφροδίτης, που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα.

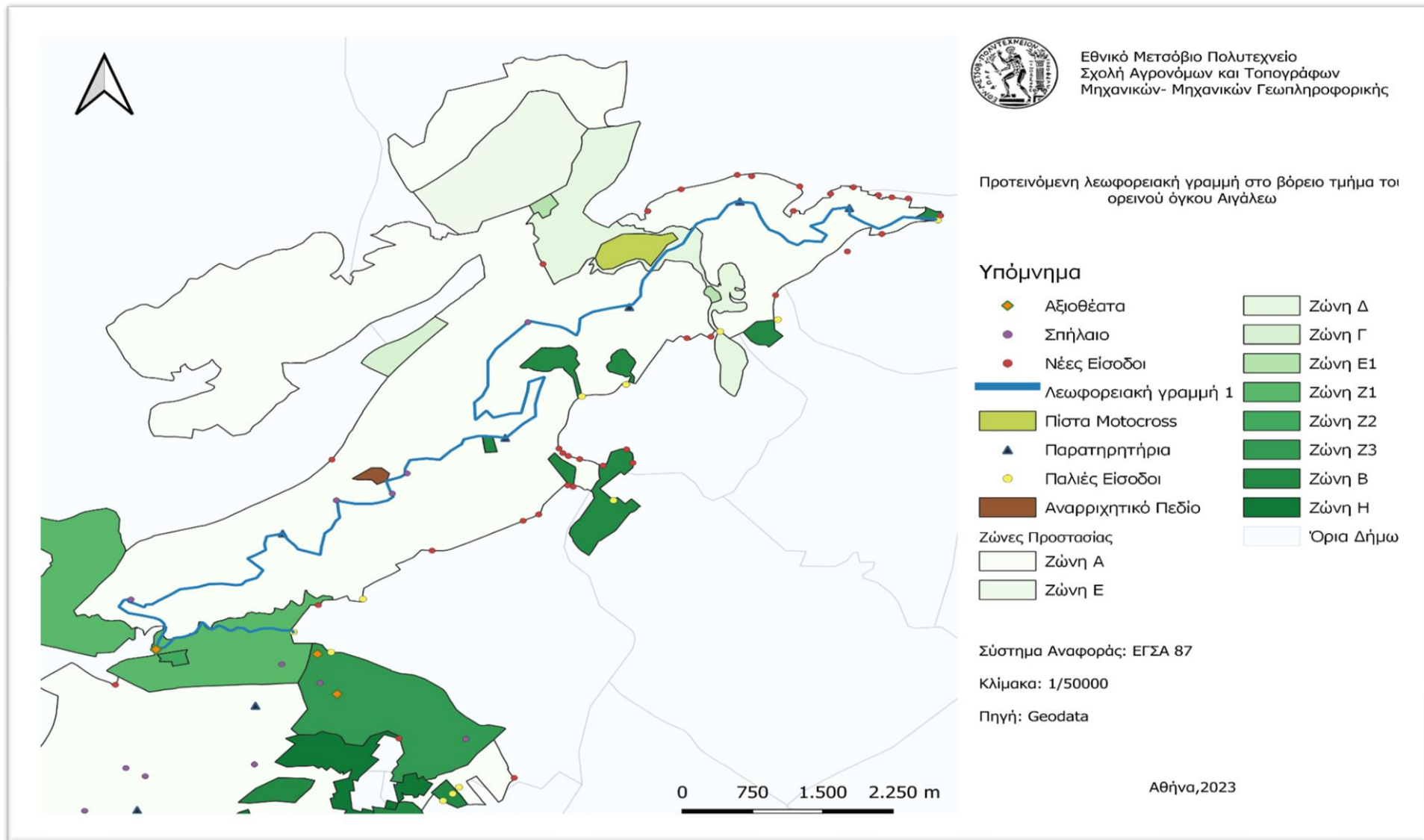
Η **δεύτερη λεωφορειακή γραμμή** (Χάρτης 6.4) επεκτείνεται στο νότιο τμήμα του ορεινού όγκου, στο όρος Αιγάλεω. Ξεκινάει από την είσοδο στον Δήμο Αγίας Βαρβάρας και καταλήγει στην έξοδο Κερατσινίου. Περνάει από παρατηρητήρια και τα σπήλαια που έχουν εντοπιστεί στο συγκεκριμένα τμήμα, καθώς και από την Ιερά Μονή Δαφνίου και τον Βοτανικό Κήπο.

Οι συγκεκριμένες διαδρομές κινούνται σε ασφαλτωμένο οδικό δίκτυο, καθώς και σε τμήματα χωματόδρομου, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να προσεγγίζουν τα αξιοθέατα, τα σπήλαια κ.ά. Εξαιτίας αυτού, γίνεται αναγκαία η διαμόρφωση των δασικών δρόμων, όπου κρίνεται απαραίτητο, ώστε να διευκολύνεται η μετακίνηση του λεωφορείου. Οι δασικοί δρόμοι, από τους οποίους θα περνάνε οι

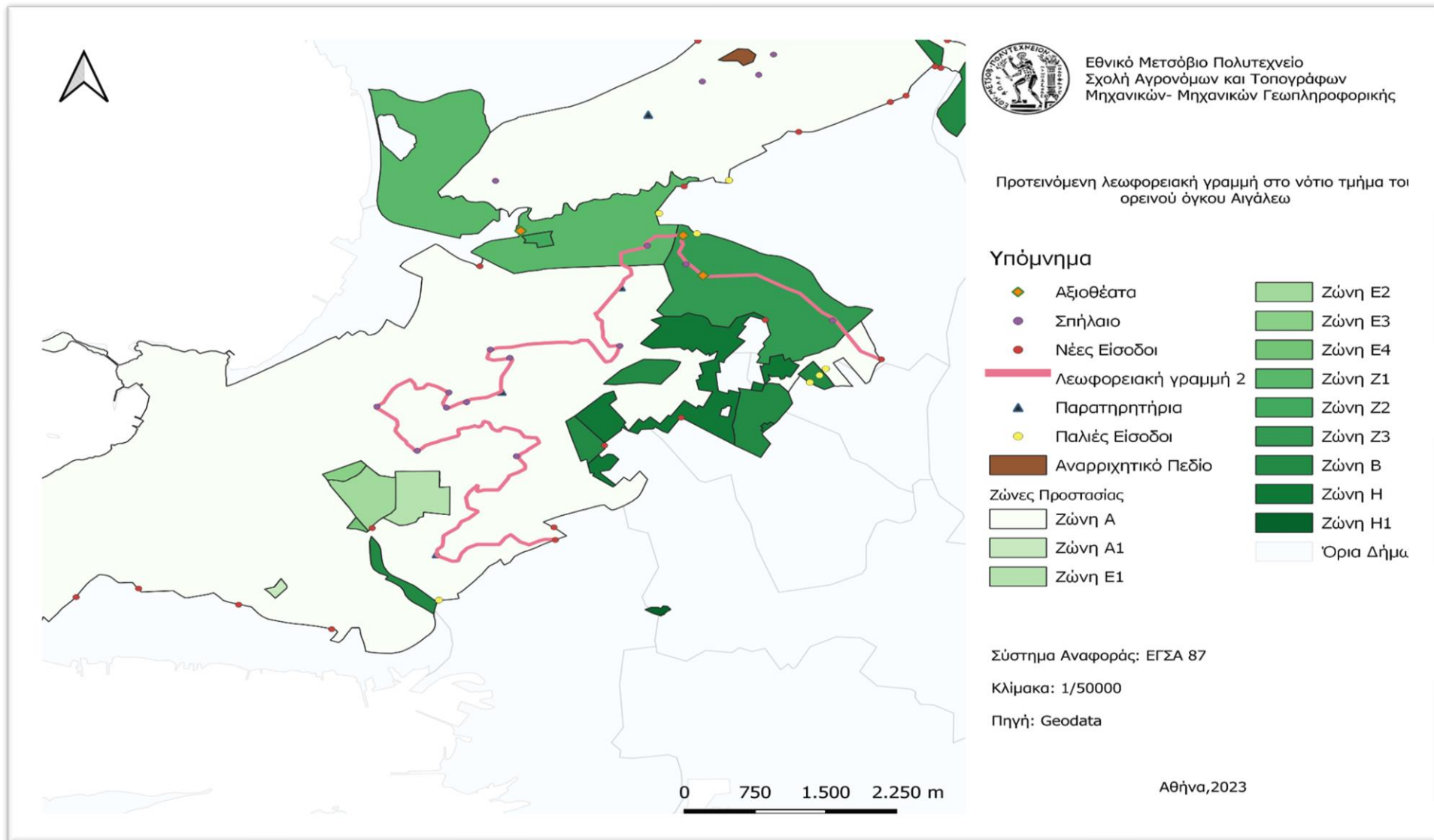
λεωφορειακές γραμμές, θα χρησιμοποιούνται και από πεζούς και ποδηλάτες. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν στις παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν στους χωματόδρομους καθώς και στη σήμανση τους ώστε να γνωρίζουν οι επισκέπτες την ακριβή διαδρομή των λεωφορειακών γραμμών και να μπορέσουν πιθανά να την αποφύγουν.

Σκοπός των συγκεκριμένων λεωφορειακών γραμμών είναι η μεταφορά των εργαζομένων στα παρατηρητήρια, καθώς και η μεταφορά των επισκεπτών στα σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής. Προτείνεται τα δρομολόγια να είναι ανά 20 λεπτά περίπου το Σάββατο και την Κυριακή, καθώς η επισκεψιμότητα στην περιοχή μελέτης θα είναι αυξημένη ενώ τις καθημερινές ανά 2-3 ώρες κυρίως για τους εργαζόμενους. Η ταχύτητα του λεωφορείου δεν θα πρέπει να ξεπερνάει τα 30 km/h. Επιπλέον, οι λεωφορειακές γραμμές θα πρέπει να πραγματοποιούν συχνές στάσεις σε σημεία που συνδέονται με μονοπάτια, ώστε να εξυπηρετούνται καλύτερα οι ενδιαφερόμενοι και να έχουν την δυνατότητα να συνεχίσουν την διαδρομή τους πεζοί. Μια πρόταση που θα βοηθήσει ιδιαίτερα στην οργάνωση των λεωφορειακών γραμμών είναι η δημιουργία στάσεων, υποστηριζόμενων από μικρά φωτοβολταϊκά. Με τη χρήση των φωτοβολταϊκών θα φωτίζεται η στάση και θα λειτουργεί ο πίνακας δρομολογίων, όπου θα υπάρχει πληροφορία για τον χρόνο άφιξης των λεωφορείων. Επίσης, σε τέτοιου είδους στάσεις υπάρχει η δυνατότητα φόρτισης smart συσκευών και άλλων μέσω θήρας USB. Με αυτόν τον τρόπο υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια και καλύτερη ενημέρωση για τους επισκέπτες.

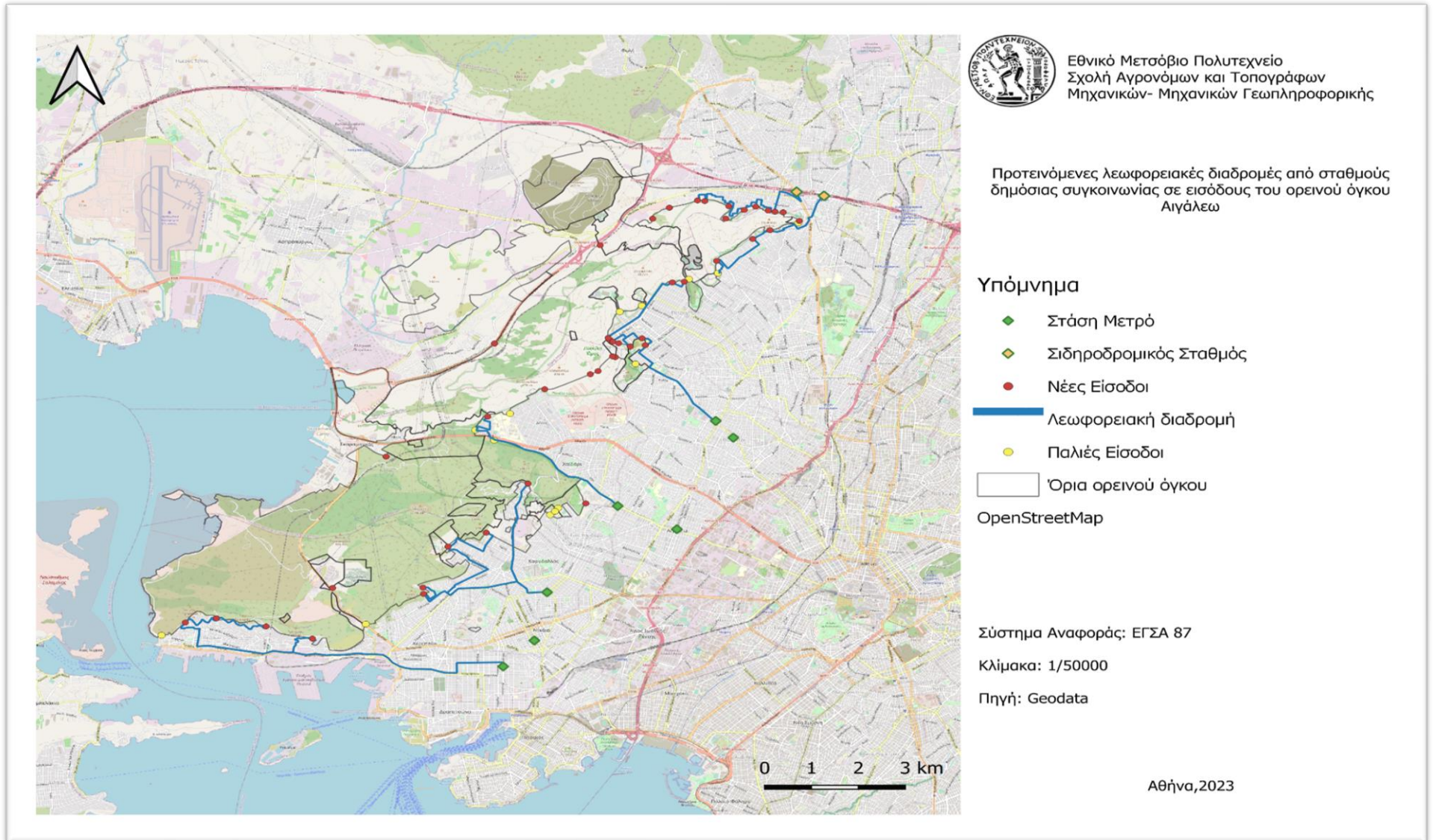
Για την αποτελεσματικότερη βελτίωση της προσβασιμότητας στο όρος προτείνεται η δημιουργία λεωφορειακών γραμμών που θα ενώνουν κάποιες εισόδους με κοντινούς σταθμούς συγκοινωνιακών μέσων της γύρω περιοχής (Χάρτης 6.5). Οι πιο κοντινοί σταθμοί του μετρό είναι τα Μανιάτικα, της Νίκαιας, του Κορυδαλλού, της Αγίας Μαρίνας και της Ανθούπολης. Επίσης, υπάρχουν οι σιδηροδρομικοί σταθμοί Άνω Λιόσια και Ζεφύρι. Στόχος είναι η πρόσβαση στον ορεινό όγκο Αιγάλεω να μπορεί να πραγματοποιηθεί εύκολα και γρήγορα με τη δημόσια συγκοινωνία και χωρίς τη χρήση του αυτοκινήτου.

Χάρτης 6.4: Προτεινόμενη λεωφορειακή γραμμή στο βόρειο τμήμα του ορεινού όγκου Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 6.5: Προτεινόμενη λεωφορειακή γραμμή στο νότιο τμήμα του ορεινού όγκου Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Χάρτης 6.6: Προτεινόμενες λεωφορειακές γραμμές από σταθμούς δημόσιας συγκοινωνίας σε εισόδους του ορεινού όγκου Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όπως φαίνεται στον Χάρτη 6.5, οι λεωφορειακές γραμμές μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην επισκεψιμότητα και την αναγνωρισιμότητα του ορεινού όγκου. Ενδεικτικά, από τον σταθμό Μανιάτικα θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν οι εισοδοί του Δήμου Περάματος, καθώς πρόκειται για έναν Δήμο που δεν διαθέτει σταθμό του μετρό παρά μόνο λεωφορειακές γραμμές. Στη συνέχεια, από τον σταθμό Κορυδαλλό του Μετρό μπορούν να καλυφθούν οι εισοδοί του Δήμου Κορυδαλλού, Κερατσινίου και Νίκαιας, καθώς πρόκειται για γειτονικούς Δήμους. Ακόμη, ο σταθμός Αγίας Μαρίνας και Ανθούπολης εξυπηρετούν τον Δήμο Χαϊδαρίου και Πετρούπολης αντίστοιχα. Τέλος, ο σταθμός Άνω Λιόσια και Ζεφύρι καλύπτουν το βόρειο τμήμα του ορεινού όγκου.

Μονοπάτια

Τα μονοπάτια πρέπει να αποτελούν τον βασικό τρόπο μετακίνησης στο εσωτερικό του ορεινού όγκου Αιγάλεω, καθώς συνάδουν με τον χαρακτήρα του και ενισχύουν την επαφή των πολιτών με το φυσικό του περιβάλλον. Έτσι, είναι αναγκαίο να διαμορφωθούν κατάλληλα, ώστε να χρησιμοποιούνται από όλους τους πιθανούς επισκέπτες, χωρίς να υπάρχουν αποκλεισμοί.

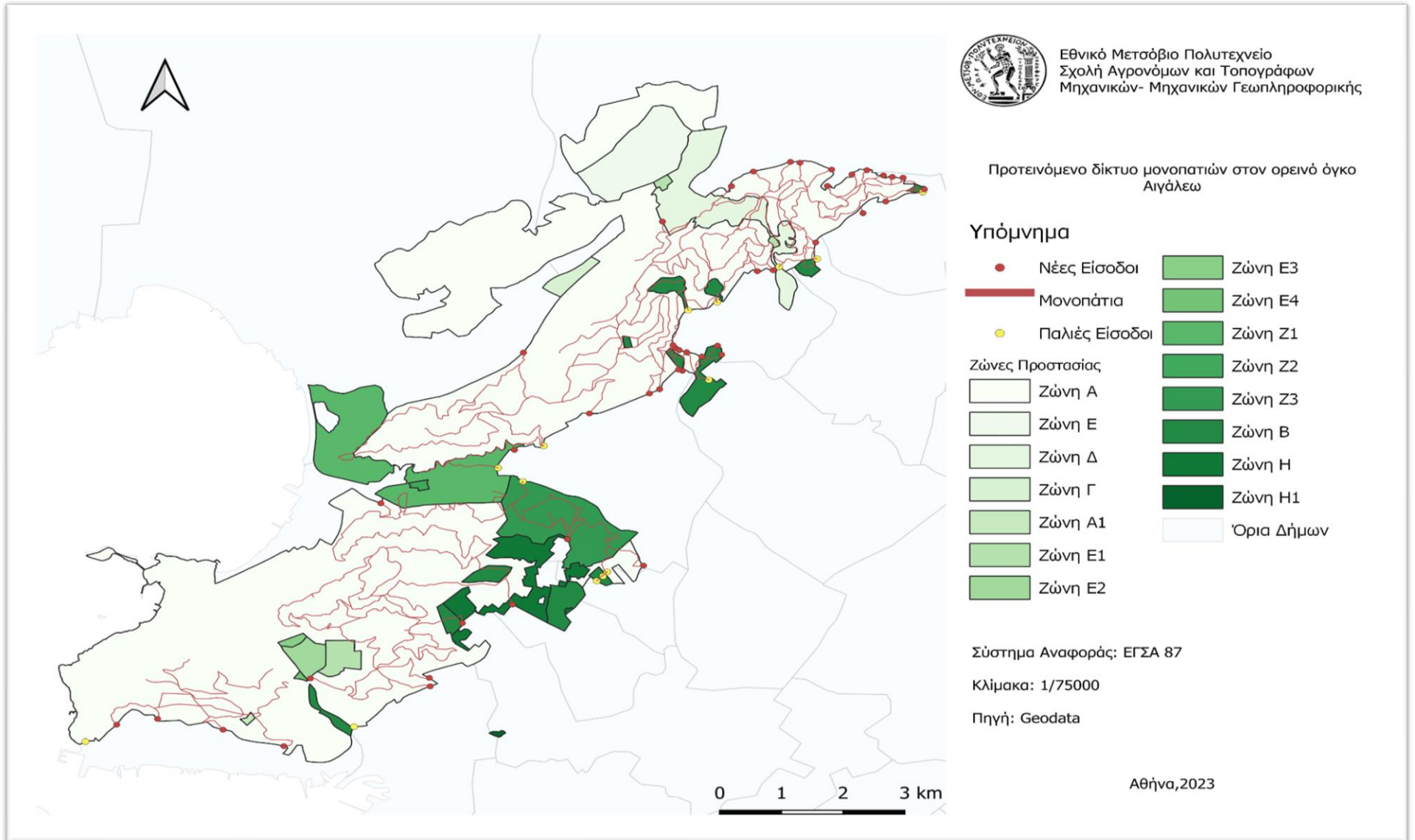
Στα πλαίσια των προτάσεων σχεδιασμού για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω δημιουργήθηκε ένα δίκτυο μονοπατιών, που αφετηρία του αποτελούν οι εισοδοί που έχουν αναλυθεί παραπάνω.

Βασικό κριτήριο για την επιλογή των διαδρομών ήταν οι υφιστάμενοι δασικοί δρόμοι και οι χωματόδρομοι, ώστε να μην χρειαστούν ιδιαίτερες παρεμβάσεις για τη δημιουργία του δικτύου. Παρόλα αυτά λόγω της αύξησης των εισόδων είναι αναγκαία η χάραξη νέων τμημάτων, ώστε να υπάρξει η σύνδεσή τους με το δίκτυο των μονοπατιών.

Στον Χάρτη 6.6 παρουσιάζεται το προτεινόμενο δίκτυο μονοπατιών.

Ονομασία μονοπατιού

Η ονομασία του μονοπατιού αποτελεί σημείο αναφοράς. Για τον λόγο αυτό χρειάζεται ιδιαίτερα προσοχή στην επιλογή του. Συνήθως το όνομα ενός μονοπατιού οριοθετεί την αφετηρία και το τέλος του, ώστε να διευκολύνονται οι επισκέπτες. Βέβαια, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες τα μονοπάτι ονομάζεται με βάση ένα ιδιαίτερο στοιχείο που υπάρχει στην διαδρομή του (π.χ. σπήλαιο).

Χάρτης 6.7: Προτεινόμενο δίκτυο μονοπατιών στον ορεινό όγκο Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σήμανση

Η σήμανση αποτελεί πολύ σημαντική παρέμβαση στη δημιουργία και οργάνωση των μονοπατιών. Είναι αναγκαίο να βρίσκονται πινακίδες στην αρχή, στο τέλος και στις διακλαδώσεις όλων των μονοπατιών του δικτύου. Οι πινακίδες θα πρέπει να δείχνουν τη θέση που βρίσκεται ο επισκέπτης, καθώς και τις δυνατές κατευθύνσεις που μπορεί να ακολουθήσει. Επίσης, θα πρέπει να πληροφορούν για τους κανόνες συμπεριφοράς και καθαριότητας. Θα πρέπει να αναφέρεται αν υπάρχει κάποια δυσκολία στη διαδρομή, που μπορεί να υποκρύπτει κινδύνους. Ο αναγκαίος αριθμός πινακίδων θα δημιουργήσει μια αίσθηση ασφάλειας στον επισκέπτη, καθώς θα του δίνονται οι απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζεται ώστε να ολοκληρώσει τη διαδρομή χωρίς φόβο και απορίες. Σημειώνεται ότι ο αριθμός των πινακίδων δεν πρέπει να είναι παραπάνω από τον απαιτούμενο, ώστε να μην αλλοιώνεται το φυσικό περιβάλλον, αντιθέτως να βρίσκεται σε αρμονία με αυτό.

Εικόνα 6.4: Σήμανση μονοπατιών
Πηγή: <https://dasarxeio.com/>

Χώροι στάσης και ξεκούρασης

Στον ορεινό όγκο Αιγάλεω και ιδιαίτερα στον χώρο των μονοπατιών είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν χώροι που θα προσφέρουν στους επισκέπτες την δυνατότητα στάσης και ξεκούρασης. Οι συγκεκριμένοι χώροι στάσης θα πρέπει να τοποθετηθούν σε κάποιες διασταυρώσεις των μονοπατιών, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας και με άλλους επισκέπτες και η ανταλλαγή εμπειριών και προτάσεων διαδρομών. Επίσης, πέρα από τις διασταυρώσεις των μονοπατιών, στις περιπτώσεις μεγάλων αποστάσεων προτείνεται να τοποθετηθούν συμπληρωματικοί χώροι στάσης, που θα μπορούν να προσφέρουν ξεκούραση. Οι υποδομές που είναι

αναγκαίο να υπάρχουν στους χώρους στάσης είναι κιόσκι, παγκάκια, πίνακες πληροφόρησης, κάδοι απορριμμάτων, θέσεις πυρόσβεσης κ.ά.

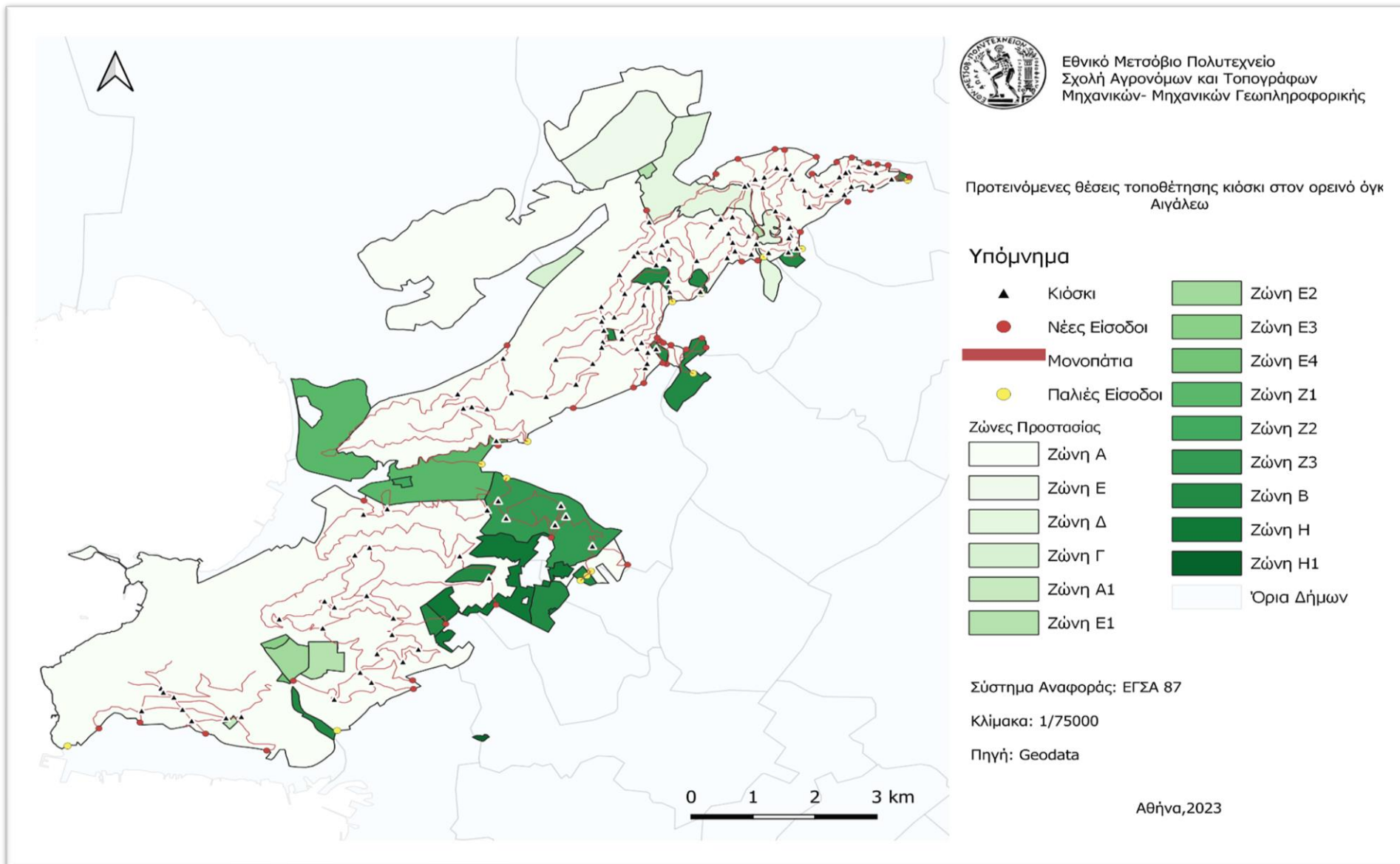

Εικόνα 6.5: Κάδος απορριμμάτων και παγκάκι
Πηγές: <httpsgr.dreamstime.com>, <httpspxhere.com>

Στις Εικόνες 6.5 και 6.6 παρουσιάζονται ενδεικτικές φωτογραφίες εξοπλισμού των σημείων στάσης, ενώ στον Χάρτη 6.7 παρουσιάζονται τα σημεία που προτείνονται να τοποθετηθούν τα κιόσκια.

Εικόνα 6.6: Κιόσκι
Πηγή: <httpswww.xtremegreece.gr>

Χάρτης 6.8: Κιόσκια – Προτεινόμενες θέσεις χωροθέτησης στον ορεινό όγκο Αιγάλεω
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οχλούσες χρήσεις και δραστηριότητες

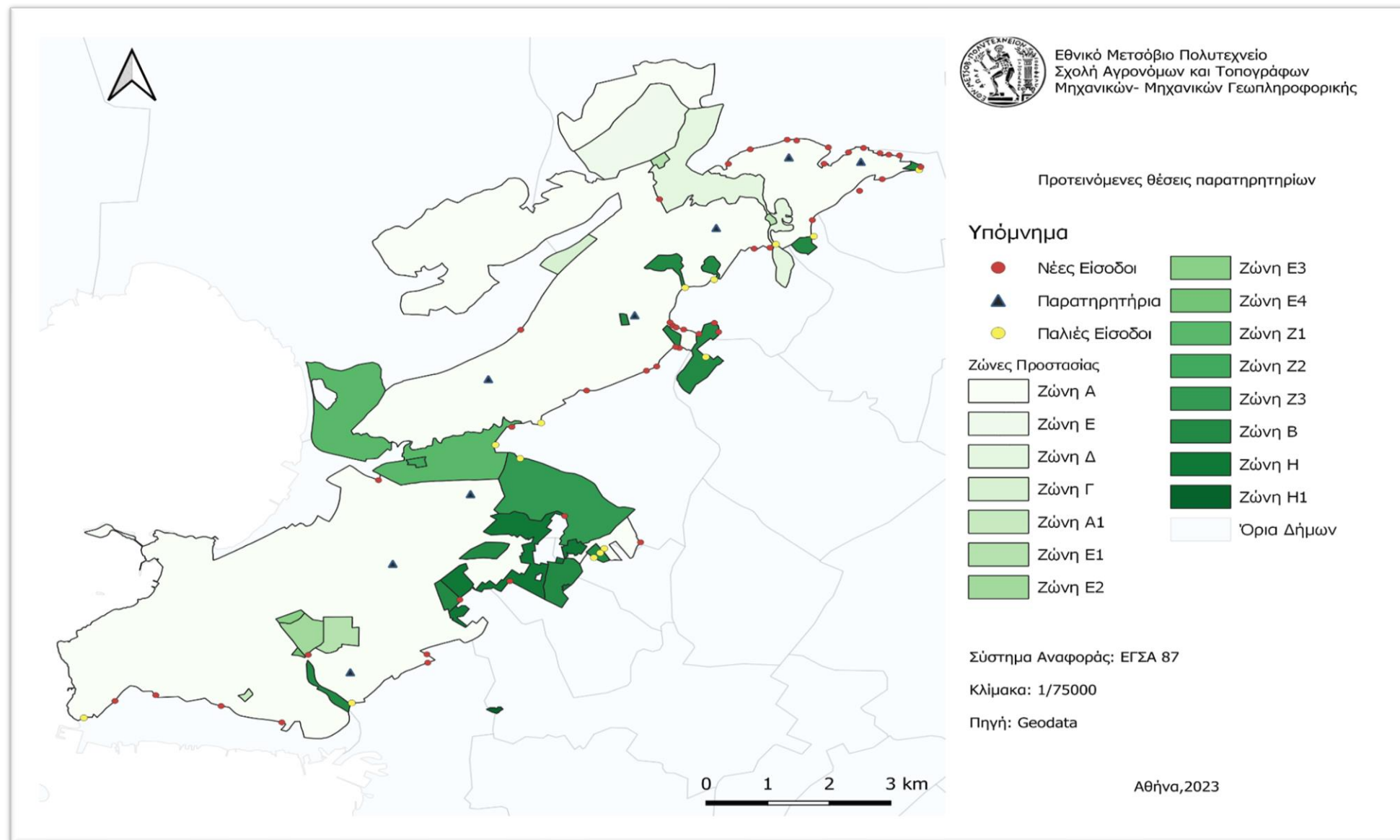
Στο Κεφάλαιο 3 της εργασίας εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν οι οχλούσες δραστηριότητες που υπάρχουν στον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Σημειώθηκαν βιομηχανικές εγκαταστάσεις και παράνομες χωματερές, που έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την τοπική κοινωνία. Επίσης, συχνό φαινόμενο αποτελεί το παράνομο κυνήγι και η ανεξέλεγκτη βόσκηση στην προστατευμένη περιοχή. Αυτές οι ενέργειες υποβαθμίζουν τον ορεινό όγκο Αιγάλεω για αυτό είναι αναγκαία η διακοπή και η απαγόρευση των δραστηριοτήτων και των χρήσεων γης που αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για την περιοχή μελέτης.

Πυροπροστασία

Η προστασία του ορεινού όγκου Αιγάλεω από τις πυρκαγιές αποτελεί ένα κομβικό ζήτημα και θα έπρεπε να απασχολεί τόσο τους εμπλεκόμενους Δήμους και φορείς, όσο και τους κατοίκους των γειτονικών περιοχών. Η πυρκαγιά στον συγκεκριμένο ορεινό όγκο είναι δυστυχώς ένα αρκετά συχνό φαινόμενο όλο τον χρόνο και κυρίως κατά τη θερινή περίοδο.

Το γεγονός αυτό δημιουργεί την ανάγκη για να ληφθούν άμεσα μέτρα προστασίας και υποστήριξης της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να τοποθετηθούν περισσότερα παρατηρητήρια, που θα επανδρωθούν από εκπαιδευμένο προσωπικό που θα περιφρουρεί τον ορεινό όγκο. Επίσης, η συντήρηση των δασικών δρόμων και η διάνοιξη νέων θα βοηθήσει στην πρόσβαση των οχημάτων της Πυροσβεστικής και στην άμεση αντιμετώπιση των πυρκαγιών, λειτουργώντας παράλληλα ως ζώνες πυρασφάλειας. Πολύ βασικό μέτρο για την πρόληψη του φαινομένου είναι ο συχνός καθαρισμός των αποβλήτων που εντοπίζονται στην περιοχή. Υπάρχουν παράνομες χωματερές σε πολλά σημεία του ορεινού όγκου Αιγάλεω, οι οποίες δημιουργούν κινδύνους τόσο για άνθρωπο όσο και για το περιβάλλον και αποτελούν τη βασική αιτία των πυρκαγιών. Τέλος, προτείνεται η χωροθέτηση ανοιχτών υδάτινων δεξαμενών, από τις οποίες θα τροφοδοτούνται τα μέσα πυρόσβεσης με νερό κατά τις πρώτες ώρες του φαινομένου μιας πυρκαγιάς.

Στον Χάρτη 6.8 παρουσιάζονται ενδεικτικές θέσεις των παρατηρητηρίων, ώστε να καλύπτεται το μεγαλύτερο μέρος του ορεινού όγκου.

Χάρτης 6.9: Προτεινόμενες θέσεις παρατηρητηρίων
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Προβολή

Η προβολή του ορεινού όγκου Αιγάλεω θα βοηθήσει στην αποτελεσματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων των Δήμων που γειτνιάζουν με αυτόν και των κατοίκων της Αττικής γενικότερα. Επιπλέον, μπορεί να συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, από τους όμορους και όχι μόνον δήμους της περιοχής, διαχέοντας τα οφέλη από την επαφή με τη φύση στον πληθυσμό της ευρύτερης περιοχής και δημιουργώντας συνθήκες ευαισθητοποίησης και προστασίας του ορεινού όγκου, με πολλαπλά κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη στους γειτονικούς δήμους.

Η σωστή και οργανωμένη προβολή μπορεί να επιτευχθεί από τη δημιουργία ιστοσελίδας, η οποία θα παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω. Πιο συγκεκριμένα, θα περιλαμβάνει τους τρόπους πρόσβασης στον ορεινό όγκο, τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν οι επισκέπτες σε αυτόν, το φυσικό και πολιτιστικό του περιβάλλον, αλλά και τις απειλές και κινδύνους στους οποίους είναι αυτός εκτεθειμένος. Επίσης, η δημιουργία ενός application για κινητά, το οποίο να περιλαμβάνει τις ίδιες πληροφορίες θα ενίσχυε την προσπάθεια αυτή.

Η διοργάνωση εκδηλώσεων και ημερίδων από τον αρμόδιο φορέα διαχείρισης, στις οποίες θα παρουσιάζονται οι δυνατότητες και οι απειλές του ορεινού όγκου, θα βοηθήσει στη σωστή ενημέρωση και την αναγνώριση της οικολογικής αξίας της περιοχής από το κοινό. Τελευταίο, αλλά εξίσου σημαντικό είναι η διοργάνωση ενημερωτικών επισκέψεων σε σχολεία με τη συμμετοχή περιβαλλοντικών ομάδων, καθώς και η απόκτηση βιωματικών εμπειριών του σχολικού πληθυσμού εντός του ορεινού όγκου με δράσεις π.χ. καθαρισμού μονοπατιών, δενδροφύτευσης, κ.ά. Η σωστή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του μαθητικού και εν γένει του νεανικού πληθυσμού σχετικά με την οικολογική και πολιτιστική αξία του ορεινού όγκου Αιγάλεω και γενικότερα τη σημαντικότητα της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος θα συμβάλουν στη δημιουργία ώριμων μελλοντικών πολιτών, με υψηλή οικολογική και περιβαλλοντική συνείδηση και ευθύνη.

Δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες που μπορούν να οργανωθούν στον ορεινό όγκο Αιγάλεω δύναται να αποτελέσουν το βασικό κίνητρο για τους επισκέπτες του. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να δημιουργήσουν ένα ελκυστικό περιβάλλον για τους επισκέπτες, συμβάλλοντας στην αύξηση της επισκεψιμότητας του ορεινού όγκου. Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες που προτείνονται είναι οι ακόλουθες:

→ Πεζοπορία

Το περπάτημα στη φύση έχει πολλά οφέλη για την υγεία του ανθρώπου, βοηθάει στη λειτουργία της καρδιάς και συμβάλλει στη μακροζωία, καθώς μειώνει τον κίνδυνο εμφάνισης πολλών νόσων. Οι περισσότεροι άνθρωποι που επισκέπτονται τον ορεινό όγκο Αιγάλεω έχουν σκοπό την πεζοπορία. Για τον λόγο αυτό η πεζοπορία αποτελεί τη βασική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στον ορεινό όγκο. Προτείνεται λοιπόν η διοργάνωση ομαδικών πεζοποριών, με τη συμβολή / συνεργασία των σχετικών φορέων και συλλόγων από τις περιοχές σε εγγύτητα, αλλά και το λεκανοπέδιο γενικότερα. Οι δράσεις ομαδικής πεζοπορίας θα βοηθήσουν στην εξοικείωση με ασφάλεια με τον ορεινό όγκο και στην κοινωνικοποίηση των επισκεπτών, ενώ αναμένεται να έχουν και οικονομικά οφέλη για τους εμπλεκόμενους δήμους γύρω από τον ορεινό όγκο.

→ Ορεινή Ποδηλασία

Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω διαθέτει καλά διαμορφωμένα και συντηρημένα μονοπάτια για ορεινή ποδηλασία, όπου ο βαθμός δυσκολίας ποικίλει και απευθύνεται σε κάθε επιπέδου αναβάτη. Όμως τα μονοπάτια αυτά, χρησιμοποιούνται εξίσου από πεζοπόρους και ποδηλάτες. Είναι αναγκαίος ο διαχωρισμός αυτών των μονοπατιών για κάθε χρήστη εξ αυτών, με την κατάλληλη σήμανση, ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος ατυχημάτων. Αφού καθοριστούν τα μονοπάτια που είναι αποκλειστικά για ορεινή ποδηλασία, θα πρέπει επίσης να υπάρξει η κατάλληλη σήμανση για τον βαθμό δυσκολίας τους. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορεί να γίνεται σωστή επιλογή, ανάλογα με τις δεξιότητες κάθε χρήστη.

→ Αναρρίχηση

Η αναρρίχηση είναι μια δραστηριότητα που ξεκίνησε από το 1990³⁵ στον ορεινό όγκο Αιγάλεω και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Έχουν διαμορφωθεί πεδία διαδρομών από εθελοντές, με ονομασίες όπως «Ιερά οδός», «Πανόραμα», «Σπηλιά» κ.ά., με ποικίλα επίπεδα δυσκολίας. Βρίσκονται στην περιοχή Ζαστάνι του ορεινού όγκου, σε βράχο από ασβεστόλιθο πολύ καλής ποιότητας. Είναι σημαντικό να συνεχίσει να χρησιμοποιείται το αναρριχητικό πεδίο, με όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας για τους συμμετέχοντες.

→ Motocross

Το motocross είναι μια αθλητική δραστηριότητα, που πραγματοποιείται με μοτοσυκλέτες σε κλειστές πίστες εκτός δρόμου. Ο ορεινός όγκος Αιγάλεω διαθέτει μια πίστα motocross στα όρια του Δήμου Φυλής, στην οποία υπάρχει ιδιαίτερη

³⁵ <https://www.vrahomania.gr/ieraodos/>

συμμετοχή. Το συγκεκριμένο άθλημα προτείνεται να συνεχιστεί, λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα προστασίας και γνωστοποιώντας, με τη χρήση κατάλληλων πινακίδων πληροφόρησης, τα όρια της πίστας ώστε να προστατευτούν οι λοιποί επισκέπτες του ορεινού όγκου.

→ Σπηλαιολογία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο (Κεφάλαιο 3), ο ορεινός όγκος Αιγάλεω διαθέτει πληθώρα σπηλαίων με αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Προτείνεται να ενισχυθεί η συγκεκριμένη δραστηριότητα με σωστή οργάνωση και την απαραίτητη προσοχή, καθώς το οικοσύστημα των σπηλαίων είναι ευαίσθητο και ιδιαίτερο.

→ Αναδάσωση

Η αναδάσωση συμβάλει σημαντικά στη διασφάλιση του φυσικού περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Συμβάλει στην απορρόφηση της ρύπανσης και της σκόνης από τον αέρα και αποτελεί βασική μέθοδο για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Οι αναδασώσεις προστατεύουν το έδαφος από τις δυσμενείς ανθρώπινες δραστηριότητες και βελτιώνουν αισθητά το τοπίο.

Στον ορεινό όγκο Αιγάλεω έχουν οργανωθεί κατά καιρούς αναδασώσεις από τους αρμόδιους φορείς με τη βοήθεια εθελοντικών ομάδων. Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα ερωτηματολογίου (ποσοστό 90%) πιστεύουν ότι υπάρχουν περιθώρια δεντροφύτευσης και ότι θα συμβάλλει θετικά στην αναβάθμιση του ορεινού όγκου και κατ' επέκταση στην ποιότητα της ζωής τους.

Προτείνεται λοιπόν, να πραγματοποιηθεί μελέτη αναδάσωσης σε όλον τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, ώστε να υλοποιηθεί μια αποτελεσματική και ολοκληρωμένη αναδάσωση της περιοχής. Η συγκεκριμένη ενέργεια θα αναβαθμίσει το φυσικό περιβάλλον και θα ικανοποιήσει την ανάγκη των πολιτών για περιαστικό πράσινο. Για τη συντήρηση της συγκεκριμένης δράσης στον ορεινό όγκο, ειδικά στα σημεία που γειτνιάζει με τον αστικό ιστό, είναι αναγκαία η διαρκής ενασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού, το οποίο θα είναι υπεύθυνο για την άρδευση, την βελτίωση των εδαφών, κ.ά.

→ Εκδηλώσεις-Εκδρομές

Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται ανά περιόδους στον ορεινό όγκο Αιγάλεω αφορούν αναδασώσεις που οργανώνονται κυρίως από τους φορείς διαχείρισης, σε συνεργασία με εθελοντικές ομάδες. Εφόσον δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες και υποδομές, θα μπορούσαν να οργανωθούν είτε εκδηλώσεις είτε

φεστιβάλ, που στόχο θα έχουν την επαφή των κατοίκων με τον ορεινό όγκο και την γνωριμία των ιδιαίτερων στοιχείων του. Τα φεστιβάλ και οι εκδηλώσεις μπορούν να αφορούν θέματα περιβάλλοντος, ευαισθητοποίησης των κατοίκων, ιστορικής και αρχαιολογικής σημασίας του όρους, κ.ά. Αναμφίβολα, τέτοιου είδους δραστηριότητες θα έχουν θετικές συνέπειες, ενώ θα συμβάλλουν στην ανάδειξη του υπερτοπικού χαρακτήρα του ορεινού όγκου, με θετικές επιπτώσεις στην επισκεψιμότητα από την ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου της Αττικής.

Επιπλέον, η οργάνωση εκδρομών είτε εκπαιδευτικού χαρακτήρα είτε αναψυχής αποτελεί έναν τρόπο ευαισθητοποίησης των κατοίκων και ώσμωσης με τον ορεινό όγκο. Προτείνεται λοιπόν, η διοργάνωση συχνότερων εκδρομών από μαθητές και γενικότερα πολίτες με αντικείμενο τη παρατήρηση και μελέτη των φυσικών στοιχείων και της άγριας ζωής. Ακόμη, η πραγματοποίηση αθλητικών εκδρομών από τους αντίστοιχους συλλόγους που στόχο θα έχει την υπαίθρια άθληση, θα συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση και την ανάπτυξη περιβαλλοντικά φιλικής στάσης σε ευρύτερες κοινωνικές ομάδες, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό στη σημερινή εποχή.

Συμπερασματικά, οι προτάσεις σχεδιασμού που αναλύθηκαν παραπάνω θα αλλάξουν σημαντικά την υφιστάμενη κατάσταση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Οι νέες είσοδοι, σε συνδυασμό με τις ήδη υπάρχουσες, θα αποτελέσουν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στον ορεινό όγκο Αιγάλεω και στο αστικό περιβάλλον. Θα προσδώσουν αναγνωρισιμότητα στο όρος και θα αυξήσουν τον αριθμό των επισκεπτών. Ιδιαίτερα θετική εξέλιξη θα έχει η δημιουργία του δικτύου μονοπατιών, καθώς και η απαγόρευση της χρήσης του αυτοκινήτου στο μεγαλύτερο τμήμα του. Είναι ένα μέτρο που προωθεί το περπάτημα και την ποδηλασία. Τέλος, ο συνδυασμός της αύξησης των εποικοδομητικών δραστηριοτήτων με τη μείωση των οχλουσών δραστηριοτήτων θα οδηγήσουν στην προστασία και ανάδειξη του ορεινού όγκου Αιγάλεω.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία είχε ως στόχο την προστασία και βιώσιμη αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Η καταγραφή των πληροφοριών που συλλέχθηκαν στα Κεφάλαια 2 έως 5 αξιοποιήθηκαν ώστε να δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη πρόταση σχεδιασμού που θα αφορά τη βελτίωση της προσπελασιμότητας του ορεινού όγκου και την ένταξή του στις γειτονικές αστικές περιοχές.

Συγκεκριμένα, στο δεύτερο κεφάλαιο μελετήθηκε η σχέση των ορεινών όγκων με τις πόλεις, σε διεθνές και ελληνικό επίπεδο. Καταγράφηκαν παραδείγματα πόλεων στις οποίες αναδεικνύεται ο ορεινός όγκος μέσω ενός σχεδίου που βασίζεται στα βασικά χαρακτηριστικά του. Διαμορφώνονται ζώνες προστασίας και πραγματοποιούνται δραστηριότητες αθλητικές, αναψυχής καθώς και εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Όπως φαίνεται, οι πόλεις του εξωτερικού σε σχέση με την Αττική, δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία του περιαστικού ορεινού όγκου και στην μη αλλοίωση του φυσικού του περιβάλλοντος, καθώς και στη διασύνδεσή του με τον αστικό χώρο. Προσπαθούν μέσω παρεμβάσεων να μειώσουν τη χρήση του αυτοκινήτου και να προωθήσουν τη βιώσιμη κινητικότητα στα ιδιαίτερα αυτά οικοσυστήματα, με απώτερο στόχο τη δημιουργία πόλων έλξης του αστικού πληθυσμού για την άσκηση ενός πλήθους δραστηριοτήτων αναψυχής.

Η μελέτη της διεθνούς εμπειρίας βοήθησε ουσιαστικά στη διαμόρφωση των προτάσεων για τον ορεινό όγκο Αιγάλεω, καθώς δημιούργησε μια σφαιρική αντίληψη για την διαχείριση των περιαστικών ορεινών όγκων και τους τρόπους ένταξής τους στο οικιστικό περιβάλλον με στόχο την καλύτερη ποιότητα ζωής.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύθηκε η υφιστάμενη κατάσταση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Πρόκειται για μια περιοχή με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Διαθέτει έντονη μορφολογία, σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, καθώς και πληθώρα πολιτιστικών μνημείων. Επίσης, στον χώρο αυτό πραγματοποιούνται ήπιες αθλητικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που βοηθούν τους επισκέπτες να απολαύσουν το φυσικό περιβάλλον του ορεινού όγκου. Παρόλα αυτά διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν οχλούσες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή μελέτης, δημιουργώντας πολλούς κινδύνους τόσο για το όρος όσο και για τους πολίτες.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αποτυπώθηκε η ευρύτερη περιοχή μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, αφού αναλύθηκε η προσβασιμότητα του ορεινού όγκου Αιγάλεω, μελετήθηκαν οι Δήμοι που τον γεινιάζουν. Διαπιστώθηκε ότι η προσβασιμότητα του ορεινού όγκου από τους εν λόγω Δήμους βασίζεται κυρίως στο αυτοκίνητο. Η χρήση του αυτοκινήτου είναι ανεξέλεγκτη, καθώς υπάρχουν πολλοί χωματόδρομοι

που επεκτείνονται στο εσωτερικό του όρους χωρίς να υπάρχει ο απαιτούμενος έλεγχος. Η συγκεκριμένη κατάσταση μπορεί να αλλάξει σημαντικά με τον κατάλληλο σχεδιασμό. Επιπλέον, οι Δήμοι που γειτνιάζουν με τον ορεινό όγκο Αιγάλεω θα επωφεληθούν ιδιαίτερα από τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασής του τόσο από οικονομική άποψη όσο και από αυτή της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Παράλληλα, ο τοπικός πληθυσμός θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά που διαθέτει ο ορεινός όγκος Αιγάλεω.

Στο πέμπτο κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε η έρευνα ερωτηματολογίου στην οποία συμμετείχαν κάτοικοι των γειτονικών Δήμων του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί η αντίληψη των συμμετεχόντων για την υφιστάμενη κατάσταση του ορεινού όγκου, καθώς και τους τρόπους αξιοποίησης και προστασίας του. Από τους 449 πολίτες που συμμετείχαν στην έρευνα ερωτηματολογίου προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα που βοήθησαν στην πρόταση σχεδιασμού που πραγματοποιήθηκε στην πορεία. Συγκεκριμένα τα πιο σημαντικά αποτελέσματα είναι ότι, το 77% των συμμετεχόντων θεωρεί ότι ο ορεινός όγκος Αιγάλεω δεν προστατεύεται επαρκώς. Επιπλέον, το 87% θεωρεί ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια δεντροφύτευσης η οποία θα συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής σύμφωνα με το 90%. Το ίδιο ποσοστό (90%) πιστεύει ότι πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερες περιπατητικές διαδρομές. Τέλος, το 81% πιστεύει ότι μπορεί να δημιουργηθεί ένα οργανωμένο πάρκο χωρίς να διαταράσσεται η οικολογική ισορροπία του ορεινού όγκου· και το 77% των συμμετεχόντων είναι υπέρ της σύμπραξης Δήμων και Ιδιωτικού Τομέα για τον σκοπό αυτό. Ένα ακόμη πολύ σημαντικό συμπέρασμα από την έρευνα ερωτηματολογίου είναι η άποψη που διατυπώνεται για τη συνεργασία μεταξύ όλων των παραγόντων της ευρύτερης περιοχής του ορεινού όγκου (Δήμοι, φορείς, κοινωνία των πολιτών κ.λπ.), αναδεικνύοντας το ζήτημα της **διακυβέρνησης του ορεινού όγκου** και της προστασίας της ιδιαίτερης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που βρίσκεται σε αυτόν προς όφελος του πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο, αφού λήφθηκαν υπόψη τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις προηγούμενες ενότητες της εργασίας, παρουσιάστηκε μια ολοκληρωμένη πρόταση σχεδιασμού με σκοπό τη βιώσιμη και ανθεκτική αξιοποίηση του ορεινού όγκου Αιγάλεω. Οι προτάσεις που έγιναν αφορούσαν την διαχείριση του όρους, τις πύλες εισόδου, την προσβασιμότητα, τις περιπατητικές διαδρομές, τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε αυτό, την πυροπροστασία, καθώς και τους τρόπους προβολής.

Οι συγκεκριμένες προτάσεις θα βελτιώσουν την υπάρχουσα κατάσταση και θα προστατεύσουν τον ορεινό όγκο. Η αύξηση των εισόδων θα έχει ως αποτέλεσμα την ένταξη του όρους στο αστικό περιβάλλον και την ενίσχυση της αναγνωσιμότητάς

του. Η απαγόρευση της χρήσης του αυτοκινήτου στο μεγαλύτερο μέρος του όρους, σε συνδυασμό με τη δημιουργία ενός πυκνού δικτύου μονοπατιών προωθεί την βιώσιμη κινητικότητα και τη στενή επικοινωνία με το φυσικό περιβάλλον. Ακόμη, μια πρόταση ενίσχυσης αυτής της λογικής αφορά στη δημιουργία υποδομής μίσθωσης ποδηλάτων, καθώς και οι μπάρες στάθμευσης ποδηλάτων σε κεντρικές πύλες εισόδου. Η αύξηση του αριθμού των παρατηρητηρίων θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη προστασία του όρους, καθώς θα αποφευχθούν τυχόν οχλούσες δραστηριότητες που είναι επικίνδυνες τόσο για το όρος όσο και για τους επισκέπτες. Η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση των πολιτών για τους κινδύνους που απειλούν τον ορεινό όγκο Αιγάλεω μέσω εκπαιδευτικών εκδηλώσεων από αρμόδιες περιβαλλοντικές ομάδες, είναι μια πρόταση που μπορεί να αλλάξει σημαντικά την εικόνα της περιοχής μελέτης μελλοντικά. Τέλος, οι προτάσεις για την καλύτερη προβολή του ορεινού όγκου Αιγάλεω και η οργάνωση δραστηριοτήτων θα δημιουργήσει ένα ελκυστικό περιβάλλον για τους επισκέπτες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

ΑΣΔΑ (2003), Μελέτη «Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία Ποικίλου Όρους», Περιστερί.

Δήμος Αγίας Βαρβάρας (2016). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2016-2019 - Α΄ Φάση-Στρατηγικός Σχεδιασμός. Αγία Βαρβάρα: Δήμος Αγίας Βαρβάρας - Αυτοτελές Τμήμα Προγραμματισμού, Ανάπτυξης και Τ.Π.Ε.

Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού (2020). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αγίων Αναργύρων-Καματερού-Φάση Α΄: Στρατηγικός Σχεδιασμός. Άγιοι Ανάργυροι: Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού.

Δήμος Αιγάλεω (2015). Στρατηγικό Σχέδιο 2015-2019.

Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας (2020). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας 2020-2023-Στρατηγικός Σχεδιασμός.

Δήμος Κορυδαλλού (2020). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Κορυδαλλού 2020-2024. Α΄ Φάση-Στρατηγικός Σχεδιασμός.

Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη (2021). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2020-2023-Ενότητα 1: Στρατηγικός Σχεδιασμός (Υφιστάμενη Κατάσταση-Στρατηγική του ΟΤΑ).

Δήμος Περάματος (2022). Γεωγραφικά-Πολεοδομικά Χαρακτηριστικά, Γεωγραφικά χαρακτηριστικά και χωροταξική ένταξη Δήμου Περάματος.

Δήμος Περιστερίου (2020). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Περιστερίου 2020-2023-Α΄ Φάση: Στρατηγικός Σχεδιασμός.

Δήμος Πετρούπολης (2014). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Πετρούπολης 2014-2019.

Δήμος Φυλής (2012). Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Φυλής.

Ελισσαίου Γεώργιος – Γεωργόπουλος Παναγιώτης (Γεωπόνος ΑΣΔΑ), Ποικίλο Όρος – Όρος Αιγάλεω.

Περιβαλλοντικός φυσιολατρικός Σύλλογος Περιστερίου – Όμιλος για το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής στην Πετρούπολη - Οικολογικός Πολιτιστικός Σύλλογος Χαϊδαρίου ΟΙΚΟ.ΠΟΛΙ.Σ. (2008), (Ανοιχτή πρόταση) Χάρτα προστασίας & οικολογικής ανάδειξης του Ποικίλου όρους.

Ρόκος, Δ., Καθηγητής Ε.Μ.Π., Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη, Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π., Αθήνα.

Σπανός Κ., ΕΘΙΑΓΕ – Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Ολοκληρωμένο δίκτυο αστικού και περιαστικού πρασίνου – λειτουργίες και πολλαπλά οφέλη.

Συντονιστικό φορέων για την προστασία του Όρους Αιγάλεω – Ποικίλο και Λίμνης Κουμουνδούρου (2010), Πρόταση για τον χαρακτηρισμό του οικοσυστήματος Αιγάλεω – Ποικίλου και της Λίμνης Κουμουνδούρου ως περιοχή προστασίας της Φύσης.

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. – ΑΣΔΑ – ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. (2004), Όρος Αιγάλεω – Ποικίλο, αποκατάσταση του δασικού χαρακτήρα, προστασία και ανάδειξή του, Αθήνα.

Φωτεινάκης, Κ. (2010), Μία ακόμα «ΔΙΑΔΡΟΜΗ» στο Όρος Αιγάλεω – Ποικίλο, Χαϊδάρι.

Φωτεινάκης, Κ. (2009), Οι Δήμοι και η ζωή στη Δυτική Αθήνα, Περιοδικό ΑΣΔΑ «εννεάδα», Χαϊδάρι.

Ξενόγλωσση

United States Department of the Interior - National Park Service (2002), General Management Plan & Environmental Impact Statement of Santa Monica Mountains National Recreation Area, California.

Διαδικτυακοί τόποι

ΥΤΟΚΥΛΜΤοποfZyrich, <https://www.utokulm.ch/>

Barcelona Turisme, <https://www.barcelonaturisme.com/>

Catalunya, <https://www.catalunya.com/>

Parc de Collserola, <https://parcnaturalcollserola.cat/>

National Park Service, <https://www.nps.gov/>

Collserola Natural Park, <https://visit.santcugat.cat/>

Δήμος Αγίων Αναργύρων-Καματερού, <https://www.agan.gov.g>

Δήμος Αγίας Βαρβάρας, <https://agiavarvara.gr/>

Δήμος Αιγάλεω, <https://www.aigaleo.gr/>

Δήμος Κερατσινίου-Δραπετσώνας, <https://keratsini-drapetsona.gr/>

Δήμος Κορυδαλλού, <https://korydallos.gr/>

Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, <https://nikaia-rentis.gov.gr/>

Δήμος Περάματος, <https://perama.gr/>

Δήμος Περιστερίου, <https://www.peristeri.gr/>

Δήμος Πετρούπολης, <https://petroupoli.gov.gr/>

Δήμος Φυλής, <https://home.asda.gr/>

Δήμος Χαϊδαρίου, <https://www.haidari.gr/>

Δήμος Ασπροπύργου, <https://www.dimosaspropyrgou.gr/>

Δήμος Πεντέλης, <https://penteli.gov.gr/>

Δήμος Χαϊδαρίου, <https://xaidarisimera.gr/>

Πάρνηθα, <https://parnitha.org/>

ΟΙΚΟ.ΠΟΛΙ.Σ., <http://xpolis.blogspot.com/>

Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ), <https://home.asda.gr/>

Περιβαλλοντικός Σύνδεσμος Δήμων Αθήνας – Πειραιά (ΠΕΣΥΔΑΠ), <https://www.pesydap.gr/>

Project«Προστατεύοντας το όρος Αιγάλεω», <http://orosaigaleo.gr/> (τελευταία πρόσβαση 9/5/2022)

Νομοσκόπιο, <https://nomoskopio.gr/>

Φίλοι της φύσης, <http://naturefriends-gr.blogspot.com/>

Ελληνική Στατιστική Αρχή, <https://www.statistics.gr/>

Ορεινοί όγκοι - Πεντέλη, <https://www.naturagraeca.com>

Unesco – World Heritage Convention, <https://whc.unesco.org/>

Τα καλύτερα spot στην Αττική για mtbenduro, <https://www.redbull.com>

Πεδία αναρρίχησης, <https://www.vrahomania.gr>

Βικιπαίδεια, <https://el.wikipedia.org/>

Urban Point - Landscape architecture, <https://www.urbanpoint.gr/>

Κοινωφελές ίδρυμα «Βοτανικός Κήπος Ιουλίας και Αλέξανδρου Ν. Διομήδους, <http://www.diomedes-bg.uoa.gr/>

Atmitos – Chemistry e-magazine, <http://atmitos.gr/>

Γεωμυθική (Ομάδα έρευνας, μελέτης και εξερεύνησης),
<https://geomythiki.blogspot.com/>

Οδηγός μονοπατιών, <https://www.topoguide.gr/>

Ιερό Αφροδίτης στην Αφαία Σκαραμαγκά, <http://arttafpic.blogspot.com/>

Βόλτα στο Διομήδαιο Βοτανικό Κήπο, <https://www.gardenguide.gr/>

Φωτοβολταϊκά σε στάσεις λεωφορείων, <https://www.4green.gr/>

Έξυπνες στάσεις με φωτοβολταϊκά και USB θύρες θα τοποθετηθούν στον Δήμο Βέροιας, <https://greenagenda.gr/>